

IZ VSEBINE DANAŠNJE ŠTEVILKE

Bernarda Rakovec
KAKO ROBERT
STRUGA SVET
IN SEBE

Stran 3

Feri Zerdin
FILM SAMO-
UPRAVNIH
RESNIC

Stran 5

Primož Zagar
RECİ GOSPOD
ALI STRIC,
ČE JE STAR...

Stran 7

Zeljko Kozinc
MED KRETNICAMI
IN KULTURO

Stran 6

PRAZNE
DELOVNE ROKE
DVEH TRETJIN
SVETA

Stran 10

Alenka Misič
BREZ
PROGRAMOV
ZA CENE

Stran 11

Marjan Kunej
VSAKEMU SOBO

Stran 12

Titi Dobersiek
CISJORDANSKI
PRETRESI

Stran 13

Vlado Smole
AVTOMOBILSKO
RAZLIKOVANJE

Stran 17

NAGRADNA
KRIŽANKA

Stran 19

Vsem delovnim ljudem,
doma in na tujem, vsem
našim bralcem in
naročnikom voščimo
za praznik

ŽE 17 DNI NIHČE NI ZBOLEL ZA KOZAMI

BEograd, 28. aprila. (Tanjug). Štab za zdravstveno zaščito prebivalstva pred črnimi kozami je sporočil:
»Zadnjih 17 dni v Jugoslaviji ni bilo nobenega obolenja za črni kozami.
Dosele je bilo ozdravljenih v karantenski bolnišnici v Djakovici 61 bolnikov, sedem bolnikov pa v karantenski bolnišnici infektivne klinike v Beogradu. Vsi, ki so preboleli črne kose, so že zapustili bolnišnice.«

DELO

Ljubljana, sobota, 29. aprila 1972
Leto XIV., šte. 117 — Cena 1 din

GLAVNI UREDNIK MITJA GORJUP
ODGOVORNI UREDNIK JAK KOPRIVC

EGIPT IN IZRAEL BLIŽJA?

Sadat
bi bil za
pogovore

TEL AVIV, 28. aprila (UPI). — Izraelski časopis Maariv trdi, da bodo romunski voditelji obvestili predsednika izraelske vlade Golda Meir med njenim obiskom v Bukarestu, da se je egiptovski predsednik Sadat pripravljen neposredno pogajati o miro-ljubni rešitvi spora na Bliznjem vzhodu. Casopis tudi trdi, da bo Sadat s tem seznanil sovjetske voditelje med sedanjim obiskom v Moskvi.

OFENZIVA FNO SE NADALJUJE

Ameriške letalske in pomorske sile v akciji

SAIGON, 28. aprila (AP, Reuter). — Velika kolona tankov osvobodilnih sil prodira proti Quang Triju, najsevernejši južnovietnamski pokrajini, za njo pa glavna osvobodilnih sil. Tankovska kolona je že prebila zunanji obrambni pas Quang Trija in zavzela pokrajinski sedež Dong Ha.

V boj za Quang Tri so Američani vrgli večino svojih letalskih in pomorskih sil. Posadkami pa je bilo 26 mrtvih in 10 ranjenih, 43 pa jih pogrešajo.

Srditi boji so se ponovno razvijali na južni fronti v tako imenovanem saigon-skem koridoru, 50 km severozahodno od Saigona. Na

sestreljenih 28 ameriških helikopterjev in 20 letal. Med posadkami pa je bilo 26 mrtvih in 10 ranjenih, 43 pa jih pogrešajo.

Srditi boji so se ponovno razvijali na južni fronti v tako imenovanem saigon-skem koridoru, 50 km severozahodno od Saigona. Na

osrednji visoki planoti so osvobodilne sile sinoči bombardirale letališče Pleiku. Prav tako tudi pritiskajo na obalnem območju pokrajine Binh Dinh. Saigonse čete so brez boja zapustile vojaško oporišče na državni cesti št. 1 med Dong Sonom in Phu Mijem, a so le nekaj ur pozneje zašle v zasedo osvobodilnih sil.

Kitajski premier Ču En Laj je na sprejemu v čast Le Duc Toja, ki se je čez Peking vrnil na pogovore v Pariz, ponovno potrdil kitajsko podporo vietnamskemu osvobodilnemu boju.

ŽALOVANJE ZA NKRUMAHOM V GANI

AKRA, 28. aprila (Reuter). — Ganska vlada je ob smrti prvega predsednika dr. Nkrumah, ki je umrl v izgnanstvu v Gvineji, razglasila državno žalovanje. V vladdnem sporočilu je rečeno, da nameravajo truplo umrlega predsednika prepeljati v domovino in mu pripraviti slovesen pogreb.

ROGERS PRIDE V EVROPO

Obisk bo
trajal od
2. do 10. maja

WASHINGTON, 28. aprila (AFP). — Ameriški državni sekretar za zunanje zadeve William Rogers se odpravlja na turnejo po zahodnoevropskih državah. Dne 2. maja bo odpotoval v Reykjavik, od tam pojde v London, kjer bo imel 4. maja pogovore s premierom Heathom, že istega dne zvečer pa v Bruslju na pogovore z generalnim sekretarjem NATO Lunsom in belgijskimi funkcionarji. Potem bo potoval v Luksemburg, 6. maja pa pride v Bonn, kjer se bo med drugim pogovarjal tudi s kanclerjem Brandtom. Iz Bonna bo 8. maja odpotoval v Pariz na sestanek s predsednikom Pompidoujem in zunanjim ministrom Schumannom, 9. maja pa v Rim na pogovore s predsednikom Leonejem, premierom Andreottijem in zunanjim ministrom Morom. Papež Pavel VI. naj bi ga sprejel 10. maja. Potem bo Rogers potoval še v Madrid.

PORAZ BONSKÉ VLADE

Neodločeno
glasovanje
o proračunu

BONN, 28. aprila. — Danes popoldne je prišlo do pomembnega merjenja sil med vlado in opozicijo. Ob glasovanju o državnem proračunu predsedstva vlade je bilo enako število poslancev za in proti (247), s čimer je bil proračun odklonjen, toda ne dokončno, ker je predvideno še eno glasovanje.

Ta vladni poraz se seveda ne more meriti s porazom, ki ga je včeraj doživel vodja opozicije Barzel s svojo »konstruktivno nezaupnico«, toda ponovno se je pokazalo, da levoliberalna Brandtova koalicija nima več večine v Bundestagu.

V tujakšnih političnih krogih govorijo o nujnosti predčasnih parlamentarnih volitev. Odločitve o tem verjetno ne bo pred glasovanjem o ratifikaciji vzhodnih sporazumov v prihodnjem tednu, ki ga namerava kancler Brandt povezati z vprašanjem o zaupnici. Če bi vlada ne dobila absolutne večine za svojo vzhodno politiko, potem u-stava omogoča razpis novih volitev. (Več na zadnji strani).

LEPO BO IN TOPLO

Vreme
za
praznike

LJUBLJANA, 28. aprila. — Morda se že dolgo časa nismo tako ozirali v nebo, brali vremenske napovedi in poslušali radijska poročila, kjer nas je predvsem zanimalo gl-banje barometra. Ni čudno, saj so pred nami prazniki in veliko delovnih ljudi se bo selilo in potovalo sem in tja. Kakšni pa bi bili prazniki ob slabem vremenu?

Na upravi hidrometeorološke službe SR Slovenije so nam povedali tole: V soboto in nedeljo predvideva-jo lepo vreme, znatno topleje bo. Prvega in drugega maja pa bo spet poslabšanje vremena s padavinami. Upajmo, da so se za 1. in 2. maj zmotili!

Dušan Dolinar

ZASTAVE STVARNOSTI

V neki domislici je bilo rečeno: ne jemljite človeku zastave. Marsikaj lahko človek pogreša. Primeri se, da prebije nekaj časa celo brez srca ali možganov. A brez zastave ne more — to je pogubno.

V domislici je zastava seveda simbol, znamenje upa, ki je gonilna moč slehernega polnega življenja. Segi pa ta hip v misel zato, ker se dan, ki ga praznujemo, včasih prerad spreminja v dan zastav. Ob takem nas sila, da bi skušali seči pod klišee, s katerimi nas zasipa samogibnost kole-darja in običajev, ter se razgleda-li po tistem, kar bi zares lahko pomenili praznični prapori.

Malo je takega, kar bi bilo bolj skriti pred takšno presojo.

Na enem najbolj vročih križ-potij sveta, ki ga ni zgodovina nikdar tlakovala s posebno naklonjenim ravnanjem, že dalj kot četrtnega stoletja vlada mir. Je seveda relativen kot vsak mir. Toda če bi tehtali njegovo vrednost z utežmi dediščine, kakršno je bilo treba prevzemati tu, bi se pokazalo, da je dragocen veliko bolj kot mir kakega manj izpostavljenega dela sveta. Zlasti se, ker so od tod zmerom sevale v tkivo mednarodnih razmer strupene silnice, zdaj pa storimo vse, da jih ne bi bilo.

O vrednosti tega dosežka je malo dvoma, vendar to samo ob sebi še ni posebno veliko. Kaj podobnega bi morda lahko navzven doseglo tudi mednarodno delovanje, ki bi se opiralo ob drugačne družbene vsebine, kot so naše. Za nas same je v skrajni posledici odločilna prav notranja vsebina zunanega mira. V njej najdemo stvari, ki govorijo same zase in jih ni treba zaljšati z nikakršnimi okraski.

V tej vsebini se na primer skriva silovito nagel, intenziven pretok te družbe iz vasi v mesto; izza kmečkega rala in pluga v tehnologizirano industrijo in storitve; iz rodovno patriarhalnih slepot v svetovne dimenzije gospodarstva ali znanosti. Nič ni v tem dokončnega, silovita nesoraz-merja in nasprotja v ljudeh ter med njimi razpenjajo sedanji trenutek med mnoge paradokse in stiske. Cel svet je bil vržen s tečajev in se ne bo mogel nikoli več vrniti v statično mirovanje, v iluzijo spokoja ali letargijo minulih dob. Toda vse to se je zgodilo, ne da bi se bilo kdaj uveljavilo masivno nasilje, kakršno je sicer skoraj neogibno lastno družbam sredi tolikšnih sprememb.

Prav nasprotno. Ta dežela se je znašla v žarišču resnega zanimanja, ker je v tistem, kar so drugod po svoje imenovali »jugoslovanski eksperiment«, začela uveljavljati novo demokracijo samoupravnega socializma. S tem se je spojila s tokom potreb in interesov, ki jih same v sebi ču-

tijo tudi mnogo razvitejše sredine, kot je naša. Nemara je res treba osebno priti v stik z mnogimi ljudmi na različnih vetrovih, da prav občutiš, kako stvarno, analitično opazujejo, kakšni bodo rezultati — tu pri nas.

V tej vsebini pa najdemo še nekaj, kar postaja, če občutek ne vara, vse bolj zaznavno zlasti v zadnjem času.

To je neko dozorevanje, ki ga je danes še težko prav razločiti in mu izluščiti jedro, ker sega v zelo raznolike plasti življenja. Težko ga je zaznati tudi med vsakdanjimi posameznostmi. Najbrž ga tudi ne bi mogli s posebnim pridom iskati na profesionaliziranih križiščih tekoče politike, gospodarstva, znanosti, kulture ali izobraževanja. Preveč so te točke vključene v zaporedje dnevnih nalog, napetosti in kriz. A morda bi ga bilo le mogoče označiti nekako takole.

Navzlic potrebam in željam, kriznim napetostim in tudi lomom postaja ta družba vse bolj samozavestna in trdna. Vse bolj zaupa vase. V zavesti ljudi se utrjuje misel, da vsak val gospodarske stiske še ne bo zlomil vse ekonomije; da sleherna politična kriza, naj bo bolj namišljena ali bolj stvarna, še ne bo nujno podrla sveta; da sleherna »osvojenost« ali »izgubljenost« pozicija in točka še ni vse ali nič; da vsaka želja, ki se je ne da uresničiti, še ne odpira brezna pod nogami; da ni zla to vse, kar se sveti, a da tudi ni blato vse, kar se ne.

Iz tega se lahko potem poraja varljiva samovrednost, češ da je navsezadnje vendarle vse dobro, pa zapiranje oči pred mnogimi trdimi dejstvi. Toda zanesljivo se poraja še nekaj drugega.

Vznika tudi pripravljenost, pogledati stvarer v oči, kakršne so. Bolj jasno postaja, kaj je lepa želja in kaj stvarnost; kaj je zapisan sklep na papirju in koliko korakov drži do uresničenja; kaj je parola in kaj resnica. Tu se tako lakiranje s sanjami prihodnosti kakor brezprizivna črnogledost lomita ob podatkih, številkah, presekah in podobah, ki kažejo dejanske razmere in pota k spremembam. Ta stvarni, resnobni, dozorevaljoči realizem je pripravljen priznati vsak pristni uspeh in hkrati prisiljen ignorirati vsak votel obet.

Raste ta realizem iz uspehov in izkušenj, ki so tu. Sproti nastaja iz praktičnega dela in odločanja iz družbenih in osebnih rešev. V njem je vir velike moči. Ustvarja pa ta realizem v človeku hkrati nekaj, kar je nadvse dragoceno: vse bolj neomajno zavest o veljavi lastnega dela — in o vrednosti človeka, ki dela.

Morda je to tisto, kar naj zares pomenijo zastave. A v čem bi mogle imeti višji pomen kot v tem?

KOMU ZMAGA V NEDELJO

30. aprila
SFRJ : SZ
v nogometu

BEograd, 28. aprila. Vse je nared za nedeljsko četrtfinalno nogometno tekmo za evropsko prvenstvo med SZ in Jugoslavijo, ki se bo na stadionu Crvene zvezde začela ob 16. uri. Pričakujejo rekordne obiske, oba pristojna v ekipah, naš zvezni kapetan Bošković, svetjski trener Guljajev, pa sta dokaj optimistična. Povratna tekma bo 13. maja v Moskvi.

ZAŽELELI SO MU ZDRAVJA

Dolanc in
Bilić pri
Bakariću

ZAGREB, 28. aprila (Tanjug). — Danes popoldne sta obiskala dr. Vladimir Bakarića na njegovem domu sekretar izvršnega biroja predsedstva ZKJ Stane Dolanc in član biroja Jure Bilić. Ob tej priložnosti sta mu zaželela čimprejše okrevanje ter mu prinesla čestitke izvršnega biroja in izročila darilo za 60. letnico.

30 LET SLAVNE KOZARE

Predsednik
Tito sprejel
delegacijo

BUGOJNO, 28. aprila (Tanjug). — Predsednik republike Josip Broz Tito je sprejel danes delegacijo podkozarskih občin ob praznovanju 30-letnice kozarske epopeje. V delegaciji so bili predsednik odbora za gradnjo spomenika na Kozari in predsednik družbenopolitičnega zbora skupščine SR BiH Boško Boškot, zvezni poslanec Joco Marjanović, predsednik prijedorske občinske skupščine Muhamed Bečić, predsednik občinske konference SZDL v Banjaluci in narodni heroj Božidar Delac in predsednik zveze borcev Bosanske krajine Kojo Raduković. Navzoči so bili tudi predsednik CK ZK BiH Branko Mikulić, predsednik skupščine BiH in izvršnega sveta Hamdija Pozdarec in Dragutin Kosovac in poveljnik sarajevske armade generalpodpolkovnik Mirko Vranić. Gostje so predsednika seznanili s potekom gradnje spomenika na Kozari.

52 000 gesel
4 500 ilustracij
BROCKHAUS
v slovenščini
LEKSIKON
CANKARJEVE
ZALOŽBE

ZA PRVI MAJ CEZ VRŠIC — Iz dolin, kjer je vse v cvetju, se bomo lahko za praznike popeljali na smučišča na Vršicu, saj so ljudje s stroji minule dni prebijali in prebili tudi 7 metrov visoke zamete. Že v četrtek so čez 1611 metrov visoki prelaz vozili prvi avtomobili. Za avtobuse pa pot še ni odprta. Foto: E. Selhaus

RAZLIČNI OCENI?

V razdobju dobrega tedna smo dobili dve oceni sedanjega gospodarskega položaja. Prvega je podalo predsedstvo SFRJ, drugega pa zvezni izvršni svet na podlagi analize sekretariata za spremljanje gospodarskih gibanj. Reči je treba, da je ocena predsedstva SFRJ precej bolj kritična kot ocena, ki je bila podana na seji vlade. Morebiti je ta razlika posledica dejstva, da je predsedstvo razpolagalo samo s predhodnimi podatki, medtem ko je ZIS že razpolagal z izdelano analizo gospodarskih gibanj za prvo četrtletje.

Res je, da je tudi ZIS prav tako kot predsedstvo ugotovilo, da so najresnejši problemi porabe, tako osebne kot splošne. Za razliko od predsedstva je odločnejši v mnenju, da tudi investicije preraščajo zahtevane okoliščine. Predsedstvo je namreč sprejelo sklep, da je to upravljanje treba še proučiti. Pač pa iz ocene predsedstva ni mogoče razbrati, da bi bilo povečanje cen zadostno, kot je to rečeno v poročilu ZIS in prav tako tudi ne položaj na področju likvidnosti, kjer vidi zvezni izvršni svet premike. Medtem ko se predsedstvo SFRJ zavzema za hitrejši in učinkovitejši izvajanje zahtevane politike v resoluciji o družbeno-ekonomskem razvoju za leto 1972, pa zvezni izvršni svet utrjuje na doslednem izvajanju resolucije, se pravi očitno tudi v vseh postavljenih procesih, čeprav je za nekatere, kot npr. za cene, še sedaj jasno, da so preokročene.

Vsekakor lahko rečemo, da je ocena ZIS precej bolj optimistična kot ocena predsedstva. Hkrati pa je treba reči, da je težko razumljivo, da v razpravi zveznega izvršnega sveta ni mogoče zaslediti nikakršnega neposrednega odziva na oceno in sklepe predsedstva SFRJ o sedanjem gospodarskem položaju. Morebiti pa bo to storjeno na seji ZIS, na kateri bodo ocene in stališča v zvezi z gospodarskimi gibanji verificirani, preden ji bodo predložili skupščini.

A. JAVORNIK

VELIK DELAVSKI ZBOR

Govoril bo
Tone
Kropušek

LJUBLJANA, 28. aprila. — V ponedeljek — 1. maja — bo združeno s proslavo 25-letnice priključitve Primorske k matični domovini v Opatjem selu pri Novi Gorici veliko zborovanje delavcev — samo upravljalcev, ki so organizirajo sindikati. Na njem bo predsednik republiškega sveta ZSS, Tone Kropušek razložil nekatera vprašanja ob naporih za razvoj samoupravljanja.

REKE SPET V STRUGE

Sava
in Drava
upadata

BEOGRAD, 28. aprila (Tanjug). — Reke se umikajo v svoje struge in če ne bo spet večjih padavin, so nevarnosti poplavl mimo. Sava in Drava sta začeli upadati, poročajo strokovnjaki oddelka za hidrološke napovedi zveznega hidrometeorološkega zavoda. Obe reki sta visoki le še v spodnjih tokovih.

Gladina Donave raste, vendar pa ne toliko, da bi bil to vzrok za skrb.

ČAKANJE NA PODPIS

Koliko da republika
za kmetijstvo

LJUBLJANA, 28. aprila. — Koliko bodo letos investirali v slovensko kmetijstvo? O tem so danes razpravljali na gospodarski zbornici zastopniki bank in zveze hranilno kreditnih služb pri kmetijskih in gozdno gospodarskih organizacijah. Do 17. maja morajo podpisati ustrezen sporazum, v katerem bo zajeta tudi razdelitev republiških sredstev za udeležbo pri najetju posojil v bankah. Čeprav to ni bil prvi sestanek, se o dokončnem besedilu sporazuma niso mogli dogovoriti.

Zelje po investicijah v kmetijstvu še vedno niso usklajene s možnostmi, čeprav so jih od prejšnjega sestanka, ki je bil 12. aprila, znižali od 546 milijonov din na 465 milijonov din. Še bolj neugodno je, da so kmetijske organizacije in kmetje znižali tudi predvideno lastno udeležbo od 231 na 148 milijonov din, od republike pa še vedno pričakujejo udeležbo 61 milijonov din, čeprav je razpoložljivih sredstev le 30 milijonov din. Tudi delež bančnih sredstev bi moral biti na mestu predvidenih 40 odstotkov kar 62 odstotkov.

Med razpravo so menili, da so te številke lahko le orientacijske, kredite bo pa treba odobravati po določenih merilih. Zbrani podatki naj bi bili osnova za udeležbo pri razdelitvi republiških sredstev. To je treba določiti kar najhitreje, kar zaradi čakanja na podpis sporazuma banke sploh ne odobravajo posojil za kmetijske investicije. Bodo pa takoj, ko bodo vedele, s kolikšnimi republiški sredstvi lahko računajo.

Zmenili so se, da bodo pri delitvi republiških sredstev na območja posameznih bank in hranilno kreditnih služb upoštevali poleg prijavljene lastne udeležbe investitorjev še druge višje sredstev, pri čem bi pa še sredstva, ki jih dobijo od hranilno kreditnih služb. Tako bodo razdelili 33 odst. republiških sredstev, 63 pa po zahtevani udeležbi. Drugo je namenjeno za prioritete namene. Sklenili so, da bodo pripravili nove izračune in dokončni tekst sporazuma v prvih polovici maja. Sporazum pa morajo podpisati v določenem roku, do 17. maja.

MANJ PROMETA PO TIRIH

BEOGRAD, 28. aprila (Tanjug). — Železnica ni več glavno prevozno sredstvo. V prvih dveh mesecih letošnjega leta je z vlakci potovalo 25.206.000 ljudi, v enakem času lani pa 26.287.000. Hkrati se je zmanjšal tudi prevoz blaga po železnici. Januarja in februarja so ga prepeljali 10.381.000 ton, kar je za 200 tisoč ton manj kot v enakem obdobju leta 1971.

TOVARIŠI, SPREGOVORIL BI O POMENU 1. MAJA...

Posebej za Delo

Ismet Voljević (Vjesnik)

EDEN ALI DVA DOMOVA ZVEZNE SKUPŠČINE?

Soglasje o temeljnih načelih za reformo skupščinskega sistema

OD NASEGA POSEBNEGA DOPISNIKA

BRIONI, 28. aprila. — Med desetdnevni delom je koordinacijska komisija v obravnavanju skupščinskega sistema v drugi fazi ustavnih sprememb dosegla soglasje o temeljnih načelih za reformo skupščinskega sistema, ki temelji na delegatskem načelu. To se predvsem nanaša na občinske in republiške skupščine, s tem da bodo republiške ustave izrazile tudi specifične rešitve posameznih republik.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

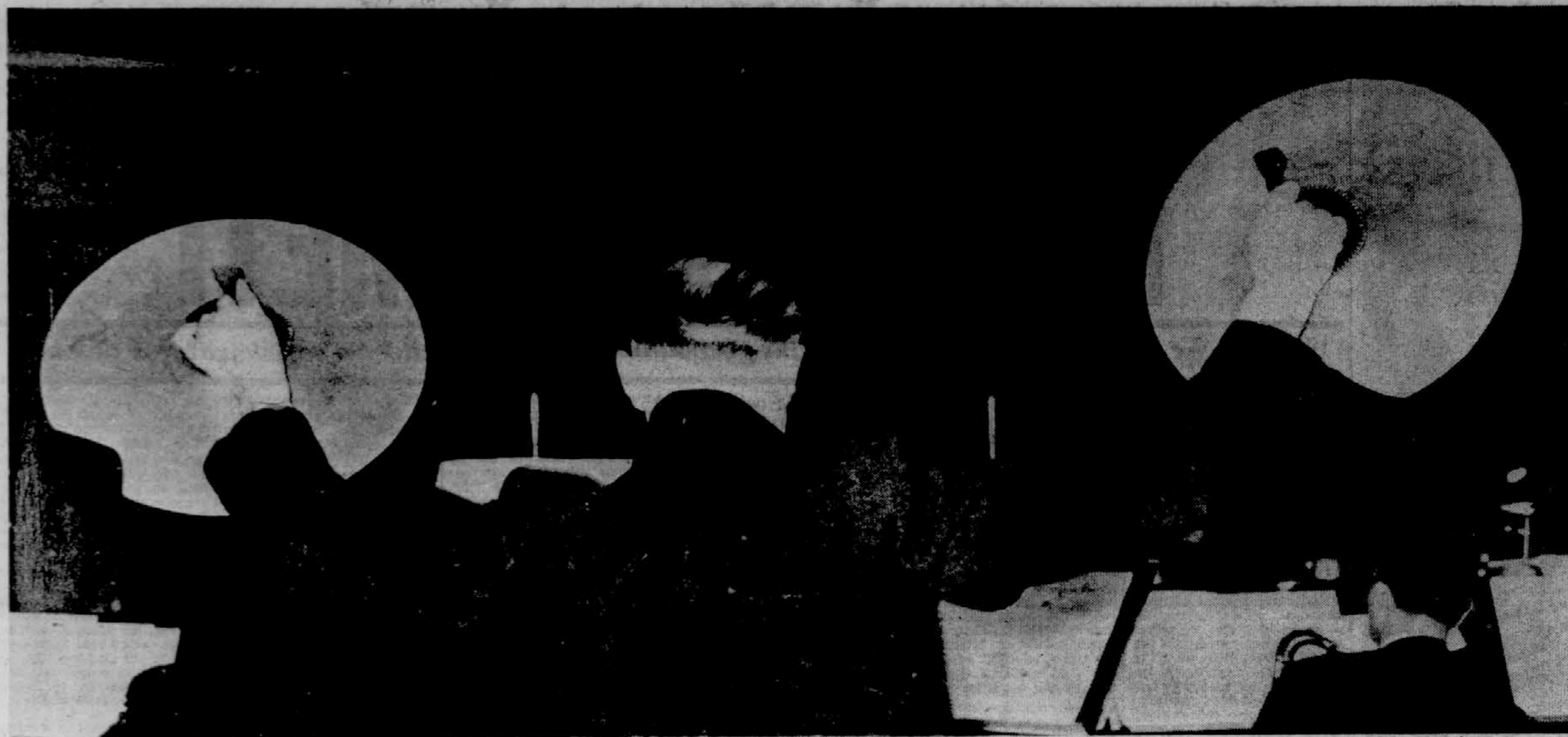
Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

Med razpravo o spremembah, ki jih bo doživela zvezna skupščina, je koordinacijska komisija soglasala, da bi v zvezni skupščini imeli zbor republik in pokrajin, ki bi bil sestavljen po načelu paritete, medtem ko se niso zavzeli dokončnega stališča o tem, ali naj bi zvezna skupščina imela tudi drugi dom — zbor združenega dela. Zato so sklenili, da bo razširjena delovna skupina pripravila in obdelala dve varianti o strukturi zvezne skupščine (en dom ali dva), da se opravijo posveti z republikami, tako da bo o tem koordinacijska komisija odločala kasneje. Med razpravo o strukturi zvezne skupščine so med drugim tudi predlagali, da bi razen zbora republik in pokrajin podobno sedanji zboru narodov ulegli imeti funkcijo drugega doma kongres ali neka oblika stalne konference samoupravljalcev, vendar bi bilo to delo zunaj skupščinskega sistema in ne bi sprejemalo nobenih zakonodajnih sklepov.

Med razpravo o strukturi in pristojnosti zvezne skupščine je koordinacijska komisija soglasala, da bi morali biti v zvezni skupščini predstavljeni vsi republiški in pokrajinski komunistični, ugledni, znanstvenikom in javnim delavcem, v kratkem pa bo o osnutku kodeksa začela tudi javna razprava.

To je sporočil tudi predsednik sveta zvezne sindikatov Jugoslavije in predsednik komisije za kodeks Dušan Petrovič.

SLAVJE

Foto: Edi Selhaus

KAKO ROBERT STRUGA SVET IN SEBE

Pogovor s človekom, ki si želi prostega časa, pa ga ne najde, ker je veselje do dela močnejše

Ni vitek, ni zajeten. Tudi čokat ni prava beseda zanj. Trdo stoji na tleh in nevidne niti, ki ga vežejo z zemljo, so pri njem morda nekoliko občutnejše kot pri drugih. Sicer pa sama zlata mladost. Petindvajset let, pravi. Pa bi bilo lahko še tri leta manj. Morda tudi dve več. Kvalificirani strugar ROBERT MEDVED. Samoupravljalec ROBERT MEDVED. Močno zaposleni mladinski funkcionar ROBERT MEDVED.

Predvsem pa mladi fant. Robert, s širokim nasmehom, ki ga ne tlači vase in ne razdaja le po tehtnem premisleku, skopuško, kot mnogi drugi med nami. Veseli fant. Optimističen fant. Ne kar tako zagovorno dobrovoljen. Po vsi tistega optimizma, ki si pri vseh nenehno: Bomo že kakor. Ne bo že kako. Bomo.

Na njem modra halja, okoli nje pa park, čudovito mla-do zelenje, ki obdaja openata upravna poslopja Torarne avtomobilov Maribor.

Govorite nam o sebi, Robert. Povejte nam o svojem svetu, da ga bomo vedeli primerjati z našim, o svojih hrepenenjih, o smislu svojega bivanja.

In govoril je o vsem tem in še o marsičem. Le o nečem ni povedal ničesar: o svojem prostem času. Ker ga nima.

„Rekel sem si, da bom uradnik“

— Strugar, to je zelo konkreten poklic. Najbrž preveč konkreten, da bi ga pestovali že v sanjah svojega otroštva. Kaj ste hoteli biti sprva?

— Še preden sem šel v šolo, sem si rekel, da bom uradnik. To se mi je tedaj zdelo strašno imenitno. Kaj jaz vem, zakaj. Ko sem že hodil v šolo, se je tisto razblinilo. Novih želja pa od nikoder. Kar tako, iz leta v leto, sem si želel, da bi naredil razred, pa druge vsakdanje želje. Večnega nič. Potem so mi starejši fantje rekli, da je v Industrijski kovinarski šoli TAM-a zanimivo, stajno. No, sem si rekel, pa pojdemo tja. Ni mi bilo žal. In v šoli sem si začel strahansko žetati, da bi bil nekdo mojster. Moj mojster za praktični pouk je bil zame nekakšna kot božanstvo. Skrajni nedosegljiv cilj. Hrepenenje.

— Zakaj?

— Sem se že sam spraševal, sam pri sebi sem hotel razčleniti, razstaviti ta mik, da bi ga bolje razumel. Pa ni šlo.

— Potem ste šlo končali in zdaj ste že šest let v tovarni in ste kvalificiran strugar. Kaj želite biti, postati zdaj? Ali pa je morda s hrepenenji že končano?

— O, ni. Zdaj bi se rad še bolj izsolal, izobrazil. Name-ravam v srednjo ekonomsko šolo. Ja, večerno, seveda, saj drugače ne gre. Vse bolj uvidevam, da se dosti premalo vem. Saj razumete: sirjenje obzorja in to, da občutek, da premalo vem, je sem in tja pri meni zelo močan, zelo nadišen... Večkrat se mi

zgodijo, da sem na kakšnem sestanku ali seji in kakšne stvari preprosto ne razumem. Svoje čase sem imel posebno beležnico, ki sem jo nosil s seboj in vanjo sem si zapisoval tiste besede, ki jih nisem razumel. Potem sem brskal po slovarčiku tujk in tudi

športno stran. Nesreč pa sploh ne berem. Tudi malih oglasov in osmrtnic ne. Najraje od vsega prebiram intervjue s pomembnimi gospodarstveniki ali politiki. Recimo, z Jankom Smolekom, ali kadar odgovarja Stane Kavčič in podobno. Tam, se

— Ste komunist?

— Sem.

— Zakaj ste komunist? Ste to ves čas hoteli biti?

— Ne. V ZK so me predlagali mladinci iz mojega obrata. Prej sem o tem premišljal, toda sam se verjetno ne bi ponudil, sam ne bi zaprosil. Tedaj ne. Zdaj, ko več vem, zdaj že prej pa sem bil zelo boječ. Ko so me predlagali, me je bilo najprej strah.

— Predstavljal sem si: tu bodo sedeli le zrel, pametni ljudje, kaj naj počnem med njimi, ko pa tako malo vem? Njihov nivo bo meni čisto nerazumljiv. Toda že po prvem sestanku je bilo vse normalno.

— Koliko zaslužite?

— Okoli 180.000 starih dinarjev na mesec.

— Imate možnost za kakšen dodatni zaslužek?

— Ne. To ne.

— Se vam ne zdi, da je to malo denarja? Da bi pravzaprav potrebovali več?

— Ne, zaenkrat res ne. Morda bo kdaj pozneje drugače. Ko se bom oženil in ko pride otrok. Morda se mi bo tedaj zdelo, da bi moral zaslužiti več. Zdaj pa ne. Zdaj imam zase dovolj. Od podjetja sem dobil tudi nekakšno garsonjero, pravzaprav je večsobno stanovanje. Tu imam svojo sobo in skupne sanitarije.

— Imate avtomobil?

— Ne. Zaenkrat si ga tudi še ne želim. Imeti sem že tri precej hude nesreče, ko sem se vozil z drugimi. Zadržali smo zleteli s ceste, ko smo potovali na neko proslavo v Kraljevo. Bil sem delegat... Avto zbil, nam pa na srečo nič hudega. Ampak strah ostane. Strah pred avtom. Pa pred drugimi. Pred seboj ne. Tudi šoferskega izpita še nimam. Moja deviza je: bolje pet minut pozneje, pa sigurno...

— Je to nasploh vaše pravilo?

— Ne, ne, le za avto. Sicer pa mislim, da je dobro, da vse čim prej primeš v roke in če je le mogoče, tudi čim prej končaš.

— Dobro, avta nečete, stanovanje za silo imate. Ali vam sploh ni do denarja?

— Dobro, toda menda nečete trditi, da niste bili radi predsednik mladine v tovarni?

— Pozneje da. Najprej pa sem se zelo bal. Res! Že, ko so me predlagali za podpredsednika, kajti s tem si bil nekako že vnaprej določen tudi za predsednika. Prejšnji predsednik mladine je bil zelo sposoben fant. Imel sem občutek, da mu ne segam niti do kolen. Vselej sem imel strah pred odgovornostjo. Ta občutek neboljivosti se še sedaj vleče za menoj. Včasih. Ta strah je bil v meni vselej močnejši kot ponos, vsaj spočetka. Pa tudi pozneje to ni bil ponos, bolj veselje do dela.

— Pravite, da niste karierist, pa imate toliko funkcij, da si jih ne bi mogla zapomniti. Zakaj jih sprejemate, če vam ni povšeči? Ali pa vam je povšeči?

— Ni mi, tudi povšeči mi ni. Že večkrat sem si rekel, da

čel dajati le za hranilo in stanovanje, tako kot sestra. Pomembno mi je, da sem v redu obločen, da imam za ven, kdaj za v kino ali za na ples. Za drugo pa ne rabim. Pa tudi časa ni.

— Pravi, da ste med najbolj zaposlenimi funkcionarji daleč naokoli. Nistejte no svoje funkcije!

— Kar zadeva samoupravljanje, sem bil prej član sveta delovne enote in član organizacijsko-kadrovske komisije pri centralnem delavskem svetu. Do lani. Po zadnjem amandmaju se je to spremenilo. Zdaj so pri centralnem delavskem svetu trije odbori, ki imajo svoje komisije. Jaz sem postal član organizacijskega odbora, ki je prevzel tudi del nalog prejšnjega upravnega odbora tovarne. Poleg tega, da sem samoupravljalec, da moram tu zastopati interese mladine in posebej še interese kroga svojih delavcev, imam tudi precej mladinskih funkcij: prej sem bil podpredsednik in predsednik mladine v tovarni, zdaj sem član predsedstva. Na občinskem nivoju sem predsednik specializirane konference za mladinske aktivne delovnih organizacijah. Potem sem še član tovarniškega sekretariata ZK, član mestne konference ZK Maribor in član predsedstva in konferen-

— Imate avtomobil?

— Ne. Zaenkrat si ga tudi še ne želim. Imeti sem že tri precej hude nesreče, ko sem se vozil z drugimi. Zadržali smo zleteli s ceste, ko smo potovali na neko proslavo v Kraljevo. Bil sem delegat... Avto zbil, nam pa na srečo nič hudega. Ampak strah ostane. Strah pred avtom. Pa pred drugimi. Pred seboj ne. Tudi šoferskega izpita še nimam. Moja deviza je: bolje pet minut pozneje, pa sigurno...

— Je to nasploh vaše pravilo?

— Ne, ne, le za avto. Sicer pa mislim, da je dobro, da vse čim prej primeš v roke in če je le mogoče, tudi čim prej končaš.

— Dobro, avta nečete, stanovanje za silo imate. Ali vam sploh ni do denarja?

— Dobro, toda menda nečete trditi, da niste bili radi predsednik mladine v tovarni?

— Pozneje da. Najprej pa sem se zelo bal. Res! Že, ko so me predlagali za podpredsednika, kajti s tem si bil nekako že vnaprej določen tudi za predsednika. Prejšnji predsednik mladine je bil zelo sposoben fant. Imel sem občutek, da mu ne segam niti do kolen. Vselej sem imel strah pred odgovornostjo. Ta občutek neboljivosti se še sedaj vleče za menoj. Včasih. Ta strah je bil v meni vselej močnejši kot ponos, vsaj spočetka. Pa tudi pozneje to ni bil ponos, bolj veselje do dela.

— Pravite, da niste karierist, pa imate toliko funkcij, da si jih ne bi mogla zapomniti. Zakaj jih sprejemate, če vam ni povšeči? Ali pa vam je povšeči?

— Ni mi, tudi povšeči mi ni. Že večkrat sem si rekel, da

čel dajati le za hranilo in stanovanje, tako kot sestra. Pomembno mi je, da sem v redu obločen, da imam za ven, kdaj za v kino ali za na ples. Za drugo pa ne rabim. Pa tudi časa ni.

— Pravi, da ste med najbolj zaposlenimi funkcionarji daleč naokoli. Nistejte no svoje funkcije!

— Kar zadeva samoupravljanje, sem bil prej član sveta delovne enote in član organizacijsko-kadrovske komisije pri centralnem delavskem svetu. Do lani. Po zadnjem amandmaju se je to spremenilo. Zdaj so pri centralnem delavskem svetu trije odbori, ki imajo svoje komisije. Jaz sem postal član organizacijskega odbora, ki je prevzel tudi del nalog prejšnjega upravnega odbora tovarne. Poleg tega, da sem samoupravljalec, da moram tu zastopati interese mladine in posebej še interese kroga svojih delavcev, imam tudi precej mladinskih funkcij: prej sem bil podpredsednik in predsednik mladine v tovarni, zdaj sem član predsedstva. Na občinskem nivoju sem predsednik specializirane konference za mladinske aktivne delovnih organizacijah. Potem sem še član tovarniškega sekretariata ZK, član mestne konference ZK Maribor in član predsedstva in konferen-

— Imate avtomobil?

— Ne. Zaenkrat si ga tudi še ne želim. Imeti sem že tri precej hude nesreče, ko sem se vozil z drugimi. Zadržali smo zleteli s ceste, ko smo potovali na neko proslavo v Kraljevo. Bil sem delegat... Avto zbil, nam pa na srečo nič hudega. Ampak strah ostane. Strah pred avtom. Pa pred drugimi. Pred seboj ne. Tudi šoferskega izpita še nimam. Moja deviza je: bolje pet minut pozneje, pa sigurno...

— Je to nasploh vaše pravilo?

— Ne, ne, le za avto. Sicer pa mislim, da je dobro, da vse čim prej primeš v roke in če je le mogoče, tudi čim prej končaš.

— Dobro, avta nečete, stanovanje za silo imate. Ali vam sploh ni do denarja?

— Dobro, toda menda nečete trditi, da niste bili radi predsednik mladine v tovarni?

— Ste komunist?

— Sem.

— Zakaj ste komunist? Ste to ves čas hoteli biti?

— Ne. V ZK so me predlagali mladinci iz mojega obrata. Prej sem o tem premišljal, toda sam se verjetno ne bi ponudil, sam ne bi zaprosil. Tedaj ne. Zdaj, ko več vem, zdaj že prej pa sem bil zelo boječ. Ko so me predlagali, me je bilo najprej strah.

— Predstavljal sem si: tu bodo sedeli le zrel, pametni ljudje, kaj naj počnem med njimi, ko pa tako malo vem? Njihov nivo bo meni čisto nerazumljiv. Toda že po prvem sestanku je bilo vse normalno.

— Koliko zaslužite?

— Okoli 180.000 starih dinarjev na mesec.

— Imate možnost za kakšen dodatni zaslužek?

— Ne. To ne.

— Se vam ne zdi, da je to malo denarja? Da bi pravzaprav potrebovali več?

— Ne, zaenkrat res ne. Morda bo kdaj pozneje drugače. Ko se bom oženil in ko pride otrok. Morda se mi bo tedaj zdelo, da bi moral zaslužiti več. Zdaj pa ne. Zdaj imam zase dovolj. Od podjetja sem dobil tudi nekakšno garsonjero, pravzaprav je večsobno stanovanje. Tu imam svojo sobo in skupne sanitarije.

— Imate avtomobil?

— Ne. Zaenkrat si ga tudi še ne želim. Imeti sem že tri precej hude nesreče, ko sem se vozil z drugimi. Zadržali smo zleteli s ceste, ko smo potovali na neko proslavo v Kraljevo. Bil sem delegat... Avto zbil, nam pa na srečo nič hudega. Ampak strah ostane. Strah pred avtom. Pa pred drugimi. Pred seboj ne. Tudi šoferskega izpita še nimam. Moja deviza je: bolje pet minut pozneje, pa sigurno...

— Je to nasploh vaše pravilo?

— Ne, ne, le za avto. Sicer pa mislim, da je dobro, da vse čim prej primeš v roke in če je le mogoče, tudi čim prej končaš.

— Dobro, avta nečete, stanovanje za silo imate. Ali vam sploh ni do denarja?

— Dobro, toda menda nečete trditi, da niste bili radi predsednik mladine v tovarni?

— Pozneje da. Najprej pa sem se zelo bal. Res! Že, ko so me predlagali za podpredsednika, kajti s tem si bil nekako že vnaprej določen tudi za predsednika. Prejšnji predsednik mladine je bil zelo sposoben fant. Imel sem občutek, da mu ne segam niti do kolen. Vselej sem imel strah pred odgovornostjo. Ta občutek neboljivosti se še sedaj vleče za menoj. Včasih. Ta strah je bil v meni vselej močnejši kot ponos, vsaj spočetka. Pa tudi pozneje to ni bil ponos, bolj veselje do dela.

— Pravite, da niste karierist, pa imate toliko funkcij, da si jih ne bi mogla zapomniti. Zakaj jih sprejemate, če vam ni povšeči? Ali pa vam je povšeči?

— Ni mi, tudi povšeči mi ni. Že večkrat sem si rekel, da

čel dajati le za hranilo in stanovanje, tako kot sestra. Pomembno mi je, da sem v redu obločen, da imam za ven, kdaj za v kino ali za na ples. Za drugo pa ne rabim. Pa tudi časa ni.

— Pravi, da ste med najbolj zaposlenimi funkcionarji daleč naokoli. Nistejte no svoje funkcije!

— Kar zadeva samoupravljanje, sem bil prej član sveta delovne enote in član organizacijsko-kadrovske komisije pri centralnem delavskem svetu. Do lani. Po zadnjem amandmaju se je to spremenilo. Zdaj so pri centralnem delavskem svetu trije odbori, ki imajo svoje komisije. Jaz sem postal član organizacijskega odbora, ki je prevzel tudi del nalog prejšnjega upravnega odbora tovarne. Poleg tega, da sem samoupravljalec, da moram tu zastopati interese mladine in posebej še interese kroga svojih delavcev, imam tudi precej mladinskih funkcij: prej sem bil podpredsednik in predsednik mladine v tovarni, zdaj sem član predsedstva. Na občinskem nivoju sem predsednik specializirane konference za mladinske aktivne delovnih organizacijah. Potem sem še član tovarniškega sekretariata ZK, član mestne konference ZK Maribor in član predsedstva in konferen-

— Imate avtomobil?

— Ne. Zaenkrat si ga tudi še ne želim. Imeti sem že tri precej hude nesreče, ko sem se vozil z drugimi. Zadržali smo zleteli s ceste, ko smo potovali na neko proslavo v Kraljevo. Bil sem delegat... Avto zbil, nam pa na srečo nič hudega. Ampak strah ostane. Strah pred avtom. Pa pred drugimi. Pred seboj ne. Tudi šoferskega izpita še nimam. Moja deviza je: bolje pet minut pozneje, pa sigurno...

— Je to nasploh vaše pravilo?

— Ne, ne, le za avto. Sicer pa mislim, da je dobro, da vse čim prej primeš v roke in če je le mogoče, tudi čim prej končaš.

— Dobro, avta nečete, stanovanje za silo imate. Ali vam sploh ni do denarja?

— Dobro, toda menda nečete trditi, da niste bili radi predsednik mladine v tovarni?

— Pozneje da. Najprej pa sem se zelo bal. Res! Že, ko so me predlagali za podpredsednika, kajti s tem si bil nekako že vnaprej določen tudi za predsednika. Prejšnji predsednik mladine je bil zelo sposoben fant. Imel sem občutek, da mu ne segam niti do kolen. Vselej sem imel strah pred odgovornostjo. Ta občutek neboljivosti se še sedaj vleče za menoj. Včasih. Ta strah je bil v meni vselej močnejši kot ponos, vsaj spočetka. Pa tudi pozneje to ni bil ponos, bolj veselje do dela.

— Pravite, da niste karierist, pa imate toliko funkcij, da si jih ne bi mogla zapomniti. Zakaj jih sprejemate, če vam ni povšeči? Ali pa vam je povšeči?

— Ni mi, tudi povšeči mi ni. Že večkrat sem si rekel, da

čel dajati le za hranilo in stanovanje, tako kot sestra. Pomembno mi je, da sem v redu obločen, da imam za ven, kdaj za v kino ali za na ples. Za drugo pa ne rabim. Pa tudi časa ni.

— Pravi, da ste med najbolj zaposlenimi funkcionarji daleč naokoli. Nistejte no svoje funkcije!

— Kar zadeva samoupravljanje, sem bil prej član sveta delovne enote in član organizacijsko-kadrovske komisije pri centralnem delavskem svetu. Do lani. Po zadnjem amandmaju se je to spremenilo. Zdaj so pri centralnem delavskem svetu trije odbori, ki imajo svoje komisije. Jaz sem postal član organizacijskega odbora, ki je prevzel tudi del nalog prejšnjega upravnega odbora tovarne. Poleg tega, da sem samoupravljalec, da moram tu zastopati interese mladine in posebej še interese kroga svojih delavcev, imam tudi precej mladinskih funkcij: prej sem bil podpredsednik in predsednik mladine v tovarni, zdaj sem član predsedstva. Na občinskem nivoju sem predsednik specializirane konference za mladinske aktivne delovnih organizacijah. Potem sem še član tovarniškega sekretariata ZK, član mestne konference ZK Maribor in član predsedstva in konferen-

— Imate avtomobil?

— Ne. Zaenkrat si ga tudi še ne želim. Imeti sem že tri precej hude nesreče, ko sem se vozil z drugimi. Zadržali smo zleteli s ceste, ko smo potovali na neko proslavo v Kraljevo. Bil sem delegat... Avto zbil, nam pa na srečo nič hudega. Ampak strah ostane. Strah pred avtom. Pa pred drugimi. Pred seboj ne. Tudi šoferskega izpita še nimam. Moja deviza je: bolje pet minut pozneje, pa sigurno...

— Je to nasploh vaše pravilo?

— Ne, ne, le za avto. Sicer pa mislim, da je dobro, da vse čim prej primeš v roke in če je le mogoče, tudi čim prej končaš.

— Dobro, avta nečete, stanovanje za silo imate. Ali vam sploh ni do denarja?

— Dobro, toda menda nečete trditi, da niste bili radi predsednik mladine v tovarni?

— Pozneje da. Najprej pa sem se zelo bal. Res! Že, ko so me predlagali za podpredsednika, kajti s tem si bil nekako že vnaprej določen tudi za predsednika. Prejšnji predsednik mladine je bil zelo sposoben fant. Imel sem občutek, da mu ne segam niti do kolen. Vselej sem imel strah pred odgovornostjo. Ta občutek neboljivosti se še sedaj vleče za menoj. Včasih. Ta strah je bil v meni vselej močnejši kot ponos, vsaj spočetka. Pa tudi pozneje to ni bil ponos, bolj veselje do dela.

— Pravite, da niste karierist, pa imate toliko funkcij, da si jih ne bi mogla zapomniti. Zakaj jih sprejemate, če vam ni povšeči? Ali pa vam je povšeči?

— Ni mi, tudi povšeči mi ni. Že večkrat sem si rekel, da

čel dajati le za hranilo in stanovanje, tako kot sestra. Pomembno mi je, da sem v redu obločen, da imam za ven, kdaj za v kino ali za na ples. Za drugo pa ne rabim. Pa tudi časa ni.

— Pravi, da ste med najbolj zaposlenimi funkcionarji daleč naokoli. Nistejte no svoje funkcije!

— Kar zadeva samoupravljanje, sem bil prej član sveta delovne enote in član organizacijsko-kadrovske komisije pri centralnem delavskem svetu. Do lani. Po zadnjem amandmaju se je to spremenilo. Zdaj so pri centralnem delavskem svetu trije odbori, ki imajo svoje komisije. Jaz sem postal član organizacijskega odbora, ki je prevzel tudi del nalog prejšnjega upravnega odbora tovarne. Poleg tega, da sem samoupravljalec, da moram tu zastopati interese mladine in posebej še interese kroga svojih delavcev, imam tudi precej mladinskih funkcij: prej sem bil podpredsednik in predsednik mladine v tovarni, zdaj sem član predsedstva. Na občinskem nivoju sem predsednik specializirane konference za mladinske aktivne delovnih organizacijah. Potem sem še član tovarniškega sekretariata ZK, član mestne konference ZK Maribor in član predsedstva in konferen-

— Imate avtomobil?

— Ne. Zaenkrat si ga tudi še ne želim. Imeti sem že tri precej hude nesreče, ko sem se vozil z drugimi. Zadržali smo zleteli s ceste, ko smo potovali na neko proslavo v Kraljevo. Bil sem delegat... Avto zbil, nam pa na srečo nič hudega. Ampak strah ostane. Strah pred avtom. Pa pred drugimi. Pred seboj ne. Tudi šoferskega izpita še nimam. Moja deviza je: bolje pet minut pozneje, pa sigurno...

— Je to nasploh vaše pravilo?

— Ne, ne, le za avto. Sicer pa mislim, da je dobro, da vse čim prej primeš v roke in če je le mogoče, tudi čim prej končaš.

sem neumen, ko si pustim toliko naložiti. In bom res spregel, boste videli! Le še nekaj malega si odžrim, drugo pa pustim...

— Bi ne bilo bolj preprosto, ko bi sploh ne sprejeli? Saj vas ne more nihče prisiliti?

— Oh, veste, pri nas je tako, da moraš biti potem, ko si enkrat notri, nekakšna deklara-

— Boste tudi samoupravne funkcije odložili?

— To ne. To mi veliko pomeni.

— Čemu?

— To je težko razložiti z besedami. Mislim, da je za vse nas zelo pomembno, da lahko vsak sam vpliva na dogajanje v podjetju.

— Pa res vpliva?

— Pravzaprav ne... Ampak lahko bi. Mnogi so.

— Zakaj, jih potemtakem ne izkoristite? Se vam zdi, da so naši delavci apolitični, vse preveč pasivni?

— So apolitični in so pasivni, ampak ne zato, ker bi se za to sami opredelili. To je pri večini bolj stanje čakanja, stanje neizoblikovanosti. Krivi smo mi, ki sedimo na delavskem svetu in na komisijah in ki so nas ti pasivni delavci izvolili.

— In kaj bi morali?

— Mislim, da si ne vzamemo možnosti in pravice, ki jih imamo. Mislim, da je med izvoljenimi člani in med delavci še vedno dosti premalo stikov. Pred vsako sejo, pred vsakim sestankom, bi moral iti vsak član med tiste, ki so ga izvolili. Seznaniti bi jih moral z dnevnim redom, povedati, kaj bodo na seji razpravljali kaj jih povprašati, kaj oni mislijo o tem. On bi potem moral njihove misli in pripombe prenesti na sejo. Saj deloma že delamo tako, ampak še dosti premalo. Imamo tudi že samoupravne informativne skupine.

— Kaj počno?

— Delavci imajo možnost, da jim postavijo vprašanja in od njih zvedo vse, kar jih v zvezi s tovarno in samoupravljanjem zanima.

— Dobro. Toda to je le ena stran medalje, to je sprejemanje informacij, od zgoraj navzdol. Pa vpliv od spodaj navzgor?

— To sem že rekel, da še ni dovolj izdelano. Tu se bomo morali še zelo potruditi.

— Ali vi to že počnete? Ali prenašate te želje od spodaj navzgor?

— Če je le mogoče. Prav zdaj na primer razpravljamo o tem, da bi poenotili delovni čas. To želi 90 odstotkov vseh

naših ljudi. Uprava dela namreč od pol sedmih do pol treh, proizvodnja pa od šestih do dveh. Precej naših delavcev je, kjer v družini dela mož v proizvodnji, žena pa v upravi ali narobe. To je zanje zelo nerodno.

— Koliko vas je v organizacijskem odboru?

— Enajsta.

— Koliko vas je v proizvodnji?

— Eden je direktor, trije vodje delovnih enot, to so inženirji, vodja oddelka ta je tudi inženir... Ja, kaže, da sem najbrž edini iz proizvodnje.

— Zakaj?

— Jaz tudi mislim, da bi nas moralo biti več iz proizvodnje. Morda so zato predlagali bolj strokovne ljudi, ker smo šele začeli po novem. Mislim, da je bistvo zadnjega amandmaja v tem, da bi morali sodelovati v upravljanju ljudje vseh profilov. Upam, da jih bo pri naslednjih volitvah leta 1973 več.

— So vse izvolili? Mislim, je bilo na spisku več ljudi in so vas enajst odbrali od drugih, vam dali prednost pred drug

Foto: Edi Selhaus

POLJA SO ŽEJNA DENARJA

Franc Brus: Prelomnica za kmeta

V zadnjih letih prihaja v kmetijstvu do precejšnjih sprememb. Začrtujemo novo agrarno politiko, predvsem tako, ki bo bistveno spremenila dosedanje mesto kmeta v družbi. To je vsekakor pogoj, če hočemo tudi kmeta enakopravno vključiti v nadaljnji razvoj samoupravnega socializma. Kje smo v tem trenutku? Kaj je dobro in kaj ni? Kako hitreje naprej? O tem smo se pogovarjali s Francem Brusom, kmetom iz Svečine, ki se sicer na posestvu petih hektarov v glavnem ukvarja le s sadjarstvom in vinogradništvom. — Kako bi na kratko ocenili položaj in vlogo kmeta v sedanjem trenutku družbe?

«Položaj kmeta v naši družbi v tem trenutku je precej boljši kot je bil. To bi lahko rekli tudi za kmetov standard, čeprav še vedno precej zaostaja za delavčevim. To je splošna ocena. Seveda je tu še kup stvari, zaradi katerih ne bomo tako kmalu postali enakopravni drugim slojem prebivalstva. Kljub temu pa bi ta trenutek v naši družbi lahko imenoval prelomnico za kmeta.

— V čem vidite to prelomnico?

Predvsem v ustavnih dopolnitvah, ki tudi kmetom dajejo več samoupravnih pravic. Končno naj bi tudi kmet razpolagal a rezultati svojega dela. To pa pomeni, da smo tudi kmeta pravno priznali. Sedaj vsaj vemo, da obstajamo, da imamo tudi pravice in dolžnosti, oziroma, da smo vsaj na papirju enakopravni.

— Pa menite, da je to dovolj?

Kdaj bomo dejansko prišli do pravic, ki nam jih daje ustava, je seveda drugo vprašanje. Lahko pa bi rekli, da je v tem času z nekaterih strani precej dobre volje, da napake, ki so bile narejene v kmetijstvu, čimprej popravimo. Precej je seveda še takih, ki ovirajo ta dobromeren preobrat. Po mojem mnenju pa smo na pravi poti. Priznali smo, da je bila prejšnja administrativna politika do kmeta zgrešena.

— Pravite, da je bila zgrešena. Kaj menite, kje smo naredili temeljne napake?

— Osnovni koncept razvoja kmetijstva je bil zgrešen. Predvsem pa mišljenje, češ da bomo z družbeno kmetijsko proizvodnjo nadomestili kmetov, da kmeta sploh ne potrebujemo. To so bile le iluzije, zaradi katerih smo zapravili ogromne milijarde dinarjev.

Kmetova zavest do dela se ne da nadomestiti z ničemer, niti ne v celoti s strokovnjaki, stroji in velikimi vlaganji. Razvoj družbenih kmetijskih posestev je to tudi potrdilo. Čut do zasebne lastnine in kmetova pridnost sta odločilnega pomena, žal pa smo to prepozno spoznali.

— Dobro, tu smo. Na eni strani imamo kmetijske kombinatne in združbe, na drugi pa kmete, ki so zaradi tega ali drugega vzroka vtrajali na kmetijah. Kako bi po vašem mnenju te kmete najhitreje vključili v nadaljnji razvoj kmetijske proizvodnje?

— Močna je le ena pot. To reči tista, ki jo predvidevajo ustavna dopolnila in na podlagi teh tudi nov zakon o združevanju kmetov. Kmet mora postati samoupravljalec in to samoupravljalec v sedanjih kmetijskih organizacijah, ne pa v nanovo ustanovljenih združbah. To bi bil korak naprej, tako za kmeta kot za družbo. Potrebujemo oba sektorja kmetijske proizvodnje, saj se lahko koristno dopolnjujeta, vendar pa le tako, da bo razmerje med njima temeljilo na čistih računih.

Kmet si želi je to, da bi imel močno organizacijo, ki bo njegove pridke lahko čim bolj vnovčila, jih vedno dokupila ter da bodo med njo in kmetom čisti računi. Skratka, da bo kmet razpolagal tudi s presežkom svojega dela. Del teh pravic vsaj bi dobil že z novim zakonom o združevanju kmetov.

Menite, da bodo kmetje s tem zakonom dobili tisto, kar želijo?

— To je težko reči. Če bo zakon res odseval želje kmetov, potem bo v redu. Če pa bo prevladovalo mnenje, da se iz kmetovskega presežka dela ne kaj potegniti in da se da kaj dobiti, potem bo ostalo, kot je bilo. Nič se ne bo spremenilo. Verjemite pa, da ga bomo v tem primeru čez nekaj let spet popravljali in prilagajali. Ta zakon je kmetički, ne pa za direktorje kombinatov in združ. Zaradi tega se mi zdi umestno, da imajo obrati za kooperacijo tudi status pravne osebe.

— Zakon z združenju kmetov še vedno ni sprejet prav zato, ker se gospodarski zbor skupščine ne strinja, da ga bomo v tem primeru čez nekaj let spet popravljali in prilagajali. Ta zakon je kmetički, ne pa za direktorje kombinatov in združ. Zaradi tega se mi zdi umestno, da imajo obrati za kooperacijo tudi status pravne osebe.

Vsekakor. Samo pogledite,

po ustavi kmetje lahko razpolagajo z rezultati svojega dela, dejansko pa ne bi smeli. To se pravi, da so kmetove pravice še vedno le na papirju. Jaz mislim, da se kmetje lahko enakopravno dogovarjajo le z enakih ekonomskih in pravnih pozicij. Če pa bomo podrejeni, nam bodo drugi še naprej vsiljevali svojo voljo.

— Po vašem bodo kmetje postali resnični samoupravljalci le, če bo njihova organizacija imela status pravne osebe?

— Tako je. Vsa druga vprašanja pa se lahko usklajujejo s samoupravnimi dogovorjanjem z drugimi enotami združenega dela in podjetjem.

— Pa menite, da s tem, ko bi dali obratom za kooperacijo status pravne osebe, bi bi škodili gospodarski moči kmetijske organizacije? Nekateri pa se celo bojijo, da bi s tem likvidirali družbeni sektor kmetijstva.

— Nasprotno, s tem bi le utrdili oba sektorja kmetijske proizvodnje. Obi sektorja se morata dopolnjevati in nastopati nazven enotno. Sedaj nastopamo vsak zase. Z enakopravno vključitvijo kmetov v kmetijske organizacije pa bomo lahko enotno zastopali naše interese predvsem proti trgovini, ki kmetijstvo najbolj eksploatira, in proti bankam, ki še vedno premalo vlagajo v kmetijstvo.

— Potemtakem je nadaljnji razvoj kmetijstva v marsičem odvisen od pravilne vključitve kmeta kot samoupravljalca v obsežne kmetijske organizacije. Menite, da bo to dovolj?

— Precej je odvisno od načina organiziranja kmetijske proizvodnje. Res pa je, da smo zakon o združevanju kmetov še ne bo rešil kmetijstva. Predvsem bo treba v to panogo več vlagati, kot smo do sedaj. Vse je odvisno od inkeicij, ki so kmetijstvu nujno potrebne. Kmetijstvo proizvaja je treba modernizirati, povečati produktivnost, postaviti ekonomske cene. Skratka, priti moramo do tega, da bo kmetovanje postalo rentabilno.

RAJKO OCEPEK

Naključja ali načrt?

V Zavodu za avtomatizacijo dela okrog osemsto ljudi, od tega dvesto strokovnjakov z visokošolsko izobrazbo in 170 s srednješolsko izobrazbo. Med njimi je večina elektrotehnikov, poleg njih pa še strojniki, fiziki, kemiki, metalurzi in matematiki. Po tem sodi pomeni Zavod za avtomatizacijo eno največjih raziskovalnih ustanov v Sloveniji.

Inženir Milan Slokan, ki smo mu zastavili nekaj vprašanj, je svetnik glavnega direktorja Zavoda za raziskave in tehnično sodelovanje, član komisije za raziskovanje in razvoj pri republikanski Gospodarski zbornici in član komisije za mednarodno znanstveno sodelovanje pri Republiški raziskovalni skupnosti.

Takole lahko premišljamo: koliko se slovensko gospodarstvo nasploh, industrija pa še posebej zaveda, da je brez načrtnega raziskovalnega dela bolj improvizacija naključij kakor pametno gospodarjenje? Koliko je samo pripravljen razumeti potrebe znanstveno-raziskovalnega dela, koliko ga samo narekuje in spodbuja? Upamo si celo trditi, da lahko najdemo vzroke za sedanje tako imenovane nelikvidnosti tudi v resnici, da je bilo takega raz-

umevanja v preteklosti, najbrž pa tudi še danes, kaj malo. Nekateri kazavci celo govore, da so se v posebno hudih škripcih znašla prav podjetja, ki so dolgoročneje znanstveno-raziskovalno, razvojno delo zanemarila, to pa seveda še bolj potrjuje tezo o kratkovidnosti takšne gospodarske politike, ki se ne opira na sodobna dogajanja znanstvenih raziskav.

Inženir Slokan: »Stanje ni v vseh gospodarskih panogah enako. Za elektronično vemo, da do vojne ni bilo nič drugega, potem smo začeli kupovati tuje licence. Tako je pravo domačo elektronično industrijo omogočilo prav raziskovalno razvojno delo in danes vsa naša domača proizvodnja temelji na raziskovanju, znanosti. V primeri z drugimi panogami zahteva seveda elektronika tudi po svetovno veliko večja vlaganja v raziskave in razvoj. Iskra daje zanj, na primer, 2,8 odstotka svojega bruto dohodka, in če upoštevamo vse enote združenega podjetja, zneso to okrog sedem starih milijard na leto.

Res je, da se večina tega denarja porabi za pripravo izdelkov, ki jih trg nujno zahteva, veliko manj pa za dolgoročneje raziskovanje in razvojno delo. Priznati pa moramo, da se je z lanskim letom zboljšalo tudi družbeno financiranje raziskovalnega in znanstvenega dela: letos, na primer, bomo dobili tri do štirikrat več dotacij za raziskovalne naloge, od Sklada Borisa Kidriča kakor poprej. Na drugi strani se je pokazala še nova oblika financiranja: kreditiranje razvojnih nalog pod ugodnimi pogoji. Seveda pa je res, da je za financiranje takega raziskovalno-razvojnega dela, ki je neposredno povezano s samoprodukcijo, razumevanja veliko več.

»Kabinetna« in »tovarniška« znanost

To je vprašanje razmerja med tako imenovanimi »kabinetno« in »tovarniško« znanostjo. Razvojni in aplikativni ali razvojni in aplikativni, raziskavni. Delitev sama se je sicer zadnje čase izkazala za neprimerno, ameriški strokovnjak dr. Mario Scalera je

je predlagal v troje vej: raziskovanje, ki je usmerjeno znanstveno, raziskovanje, usmerjeno na trg, in raziskovanje, usmerjeno v proizvodnjo. Če pa ostanemo pri temeljnih in aplikativnih vedah, raziskovanjih, potem je jasno, da za gospodarstvo bolj zanimive druge. Nobenega dvoma pa seveda ni, da te druge brez prvih niso mogoče.

Inženir Slokan: »Narava našega dela je takšna, da je težko reči, kaj je strogo znanstveno, raziskovalno in razvojno, kaj pa v proizvodnjo usmerjeno delo. »Iskra« je že predlagala, da bi poskušali naše znanstvene kapacitete, ki jih imamo po fakultetah, institutih, preusmeriti s temeljnih na proizvodne naloge, vendar nekateri to želijo razumejo narobe: kot ogrožanje temeljne, visoke, »kabinetne« znanosti. Pri nas si pač ne znamo zamišljati raziskovalno-razvojnega dela, ob katerem ne vidimo, da bi v doglednem času vrnilo denar.

Povrnimo se k vprašanju, koliko industrija, gospodarstvo nasploh samo spodbuja znanstveno-raziskovalno dejavnost, ki brez nje seveda ne more uspešno gospodariti in živeti.

Inženir Slokan: »Iskra brez takega dela ne bi mogla obstajati. Pri vsem svojem izvozu na evropsko in ameriško tržišče — in ta izvoz ni majhen — je znanstveno-raziskovalno delo nujno. Za slovensko gospodarstvo nasploh pa velja, da razumevanje ni odvisno samo od tega, koliko se pomena znanstveno-raziskovalnega dela zaveda; ponekod se ga močno zavedajo, pa ne morejo nič, ker nimajo denarja. Resnica je, da je razumevanja več pri velikih podjetjih, za primer naj navedem samo združene železarne in njihov metalurški inštitut. Dobro se tega zaveda tudi republiška gospodarska zbornica kot predstavnik slovenskega gospodarstva.

Spet pa je res, da imamo podjetja, tovarne, ki dajejo za raziskovalno-znanstveno delo tudi deset odstotkov svojega letnega bruto dohodka, in takšne, ki odmerjajo le 0,7 odstotka. Razpon je kajpak velik in nemalokrat je ta posluh zares odvisen od gledanja vodilnih kadrov. E. dina rešitev je tu verjetno

zdrževanje gospodarstva. Za primer samo, kako imajo to urejeno Angleži: vsaka gospodarska panoga ima svoj raziskovalni inštitut, ki ga financira ministerstvo za gospodarstvo, deloma pa člani tega združenja. Tako lahko tudi majhna tovarna pride do »koristi raziskovalnega in razvojnega dela, češar si pri nas ne more privoščiti. Mi smo bolj z deklaracijami skupali ta manjša podjetja spravili pod eno streho, da ne bi ostala zaprta v občinski meje, medtem ko o kakšni skupni raziskovalno-znanstveni in razvojni politiki zvečine se ne moremo govoriti. Tako je seveda tudi razumljivo, da v slovenski industriji ni posebnega razumevanja za raziskovalno delo, od katerega se ne obeta korist že jutri ali pojutrišnjem.

Imamo samo možgane

Združeno podjetje »Iskra« z vsemi raziskovalnimi in razvojnimi enotami, med katerimi je Zavod za avtomatizacijo največji, sklopi po tem, da posveča veliko pozornost znanstveno-raziskovalnem delu.

Inženir Slokan: »Pri »Iskri« obstaja komisija za raziskovanje, ki jo vodi rektor univerze dr. Grušen, poleg tega še komisija za programiranje. Vendar pa je ta služba strokovno slabo organizirana in komisiji se sestajata le poredkoma. Sploh obhaja človeka občutek, da je znanstveno-raziskovalno delo preveč prepuščeno iniciativi samoupravljanja, pa premalo načrtu. Odkar je umrl Boris Kidrič, smo opustili programiranje, šli na tržno gospodarstvo, vendar tudi tržno gospodarstvo zahteva načrtno, programirano delo. Menda smo edina država, ki je gospodarjenje prepustila naključju in tveganju; kar bo, pa bo. Značilen primer: kolikor vem, znanstveno-raziskovalni inštituti nimajo nobene redne možnosti, da bi svojo opremo, ki kaj hitro zastari, zamenjali iz uvoza. Potrebne devize za to morajo pač kupiti na svbi borze ali čakati na natečaj za kredit. Tudi »Iskra« dobi za nabavo materiala precej deviz, za opremo pa nič.

Potem moram omeniti težave strokovnjakov, ki delajo v industrijskih inštitutih: ko pridejo na delo tja, nimajo v resnici nobene možnosti več za dodatno izpopolnjevanje, ker jih zakopujejo v delo in proizvodne probleme.

Seveda ne bomo povedali nič novega, če obudimo znano ugotovitev, kako je pri nas z izumiteljstvom in tehničnimi izboljšavami, ki so za industrijo najbrž posebneza pomena. Po drugi strani zdaj skoraj za vsak dan silimo spoznanje, kako Slovenija nima surovinske baze, kako je tudi delovna sila čedalje dražja in zategadelj se kajpak sama po sebi narekuje ugotovitev, da nam preostane za izvoz, za pridružitve mednarodni delitvi dela edinoale pamet, razum. Seveda ne v obliki izvajanja strokovnjakov, marveč v obliki njihovega deleža pri izdelkih. Kaj je izvajanje pameti?

Inženir Slokan: »Prodajati pamet se pravi omogočiti lju-

dem, da doma konkretno ustvarjajo, za to pa so seveda potrebne ustrezne možnosti. Mlad inženir, na primer, ki pride v naš inštitut, bo prej ali slej zahteval stanovanje. Ker pa je njegovi želji nemogoče ustreči, je najbolje, da mu svetujemo, naj gre za nekaj let v tujino in si tako uredi stanovanjsko vprašanje.

Znanost, raziskovanje seveda — gledano kratkovidno — ni poceni, vendar si brez te dejavnosti uspešnega gospodarjenja ne moremo zamisliti. Za skiep se spomnimo resnice, da znanost ne bi smela imeti omejenih gmotnih sredstev. To je kajpak dandanes še čista iluzija.

HERMAN VOGEL

Foto: Tihomir Pinter

KAJ JE UPANJE ZA ŽIVO

Gimnazijka o polnosti in sreči

»Mislim, da velik del človekovega življenja napolnjuje njegovo delo. Napolnjuje in izpolnjuje. Pri tem imam v mislih tisto delo, ki ga opravljamo z veseljem. Če je tako, potem je delo nekakšen boj naših sposobnosti z ovirami, ki se nam postavljajo na pot. Premagovati ovire je tem bolj vznemirljivo, čim večje so. Večje ovire, večje in pomembnejše zmag. Ne vem, če je delo smisel življenja. To je filozofsko vprašanje. Zagotovo pa lahko trdim, da bom svoje delo ljubila, čeprav mi najbrž ne bo prinašalo samo zmag — kot rožnato mislim sedaj.

Rada bi bila zdravnica

Ziva Vivot je dijakinja 4. C razreda druge gimnazije na Subičevi ulici v Ljubljani. Vitka, črnolasa in negovana. Tudi iz samozavesta. Pa ne slopro. Rekel bi, da nekako oprežno, s preudarkom.

»Če torej vsak posameznik dobro in z veseljem opravlja svoje delo,« nadaljuje Ziva in previdno postavi na mizo svoji kozarec sadnega soka, »spetem se vse te male, če lahko rečem, zasebne delovne zmag. Reklam sem že kar vem, da še ni tako, toda treba je biti trudi. Pojem dobro opravljati svoje delo vsebuje tudi vero vase, v druge in v cilj.

Ziva pravi, da ima srečno mladost. S tem hoče povedati, da je ne tarejo kakšne posebne skrbi. Oče in mati zaslužita dovolj, da dobro živijo, da imata Ziva in njen brat vse, kar potrebujeta. Tu

di ljubezen in razumevanje. Če bi se vse to podirilo, tudi o tem sem razmišljala, bi obstala. Zaposlila bi se. Mislim, ne prebrščana sem v to, da bi celo doštudirala. Veste, rada bi bila zdravnica. Če mi bo uspelo, bo to moja prva zmag. Če bi službovala na pedeležu? Mislim, da bi, čeprav sem mestni otrok. Šaj v tem je ravno smisel človekovega dela. Mora biti tam, kjer ga potrebujemo.

Potem govoriva o odnosu stari-mladi. O tako imenovanih konfliktih generacij. Če je in kakšen je.

»Med generacijama, ki sta druga ob drugi, ni konflikta. Interesne sfere in cilji se pokrivajo. Vsaj deloma, vendar dovolj, da različnih mnenj predstavnikov ene ali druge generacije ne moremo imenovati konflikt. Z oddaljenostjo generacij seveda število mnenj, ki so si različna, narašča. Površina grogov, ki se prekrivajo, je manjša. Toda to ni napoved vojne, češ narobe izbrusi najbolj radikalna in tudi najbolj konserva-

tivna mnenja in cilje. Čas v dvojnem pomenu besede. Prvič, ker je mlada generacija stara, in drugič, ker teče čas absolutno naprej in tako sam po sebi zaviruje vse, kar je preživelo in s tem slabo. Tako vsaj mislim, oziroma želim, da bi tako bilo.

— Ali ni ta vaš odnos nekakšna vdanja?

»To ni vdanja, kvečjemu realizem. Pa ne tisti preračunljivi realizem, ki računa z neizpodbitnim dejstvom, da je čas sam po sebi tudi tisti, ki bo staro generacijo nekoč odstavil in ustoličil novo. To je kratkovidno, saj čas rojeva tudi nove in nove generacije in nenadoma je mlada že stara. Bistveno je, da se generacije med sabo oplojujejo, bogatijo. Dejstvo je, da se — in to je moj realizem.

Ne samo prazne konzerve

— Ste morda kdaj razmišljali, kakšen in kaj bo pripevek vaše generacije?

»Tu moram omeniti pojav tako imenovane potrošniške družbe in socialno razlikovanje. Naša družba je res potrošniška. Hlepi po televizorji, avtomobili, pralini in pomivalnim stroji — skratka: za materialnimi dobrinami. Vsak v mejah svojih zmognosti. Pri tem pa pozabljamo nase, uokvirjeni smo v tehnično, tehniko nam vlada, kdor te potrošniške tehnike nima, mu vlada želja, da bi jo imel. Ne mislim trditi, da je tehnika nekaj slabega. Ne bi pa nam smela vladati. Saj ne obstaja samo svet materialnih dobrin. Kako smešne so na primer bahave besede »preživetje« in »preživljanje«. Pogosto namreč od vsega vidimo ostanke samo prazne konzerve paštet in doručkov ob robu kakšne ceste. Kako prazno je to. Če me vprašate za recept družbenega, nepotrošniškega življenja, vam ga ne morem dati. Vem samo to, da bi moral imeti vsak človek tudi polno, bogato notranjost. Vprašajte nekoga, koliko knjig je prebral lani. Pa saj niso samo knjige.

— Prispevka vaše generacije se še vedno nista-dotaknila.

»Del prispevka je, tako mislim, v tem, da se moja generacija vsega, o čemer sva govorila, že zaveda. Ne, ne morem reči moja generacija, zagotovo lahko to trdim le za sredino, v kateri živim. Tu je

namreč še socialno razlikovanje. Od kmeta na Kozjanskem ali v Suhi krajini ne moremo pričakovati filozofskih razmišljanj o družbi, svetu in njemu samem. Vemo za svoj elementarni boj za obstanek. O tem smo s sošolci veliko govorili. Ali ni »narodna apatičnost«, nekateri omenjajo tudi ta pojem, tudi odraz dejstva, da revni, in revni so, ne morejo ujeti bogatih? Vem, pri nas ni nihče več lačen, zagotovo pa so revni in bogati. Ali ne bi bilo bolje, da bi bili samo revni ali samo bogati? Imamo vse pogoje za zadnje, toda to se ne bo zgodilo čez noč. Prvi korak pa je ublažitev teh razlik. Tudi to je med drugim, tako mislim, naloga moje generacije. Vem, da bodo tudi odpadniki, vedno so bili, vendar razvoj zaradi njih še nikoli v zgodovini krenil nazaj. Vsaj če gledamo dolgoročno.

Ko bi vsi fantje in dekleta sveta...

— Se vam ne zdi, da so vaše besede nekakšna ponovitev stare pioske »Ko bi vsi fantje in dekleta sveta«?

»Res je, da go jo vedno peli. Toda vedno znova je aktualna in naša. Poštenost je

posledica tega, da vsi ali vsaj večina misli in dela pošteno. Brez volje »nekaj narediti« se nikoli nič ne naredi, obenem pa ni nikoli »absolutnih odrednikov«. Če bi bili, bi imeli že stotletja raj na zemlji. Kljub vsemu pa gremo naprej, korak za korakom. Zato, ker volja je.

— In kaj lahko pri tem opravi posameznik?

»Tisto, kar sem mislila na začetku. Poštenost in v veselje mora opravljati svoje delo. Posameznik ni nič in obenem tako veliko. Ko se bo tega zavedal prav vsakdo v tej naši deželi in ko bo obenem vedel, da ni samo številka v matični knjigi, knjigi državljanov ko bo vedel, da ni samo postavka v tem ali onem proračunu, ko bodo izpolnjeni še drugi, nešteti »koki« in »čeki«, takrat bo tisto, kar hočemo in si želimo že zdaj. Čeprav vem, da bomo takrat, ko se bo to izpolnilo, gledali in si želeli še naprej. Tako pač je. In prav je, da je tako.

Vitka, črnolasa in samozavestna Ziva Vivot bo letos maturirala. O tem nista govorila, čeprav je tudi to zmag. Toda zmag, ki jo imaš takdo rekoč že v žepu, izgubi svojo silaj. Pozabljaj nanjo in se postavi pred novo zapreko.

Upam — tudi zanj.

MARJAN BAUER

Vse revolucionarne partije, ki so propadle, so propadle zato, ker so postale samozadovoljne. Niso se več zavedale izvorov svoje moči in bale so se govoriti o svojih slabostih. Mi pa ne bomo propadli, kajti ne bojimo se govoriti o naših slabostih in naučili se jih bomo premagovati.

SELITEV BREZ PRIMERE

Nas premik v mesta je edinstven

Ne plačujemo davka le za eno leto nazaj, temveč za desetletja in celo stoletja. Govorimo o delavskem samoupravljanju, ki bi nas moralo po zrelosti delavskega razreda pripeljati na svetovni vrh, toda vmes pridejo včasih tudi taka navzkrižja kot so zadušnice.

Zakaj zadušnice? Pred nekaj dnevi so se ustavili stroji v valjarni bakra v Čajetni. Delavci niso prišli na delo, ker so bile tistega dne na pokopališču zadušnice. Po starih običajih so na pokopališču jedli in pili — po kojim v spomin. Ko so v obratu prešli tiste, ki so prišli na delo, so ugotovili, da jih manjka več kot polovica, zato so tistega dne morali stroji stati. Pomniti se moramo, da nihče ni vnaprej organiziral pohoda na pokopališče, temveč se jih je znašlo tam več kot polovica čisto po naključju.

Šestnajst milijonov prebivalcev se jih je dvajset milijonov ukvarjalo s kmetijstvom. Tudi po vojni je bila slika še vedno enaka. Okrog 75 odstotkov prebivalstva je zaposlovala zemlja. Takrat se je začelo jugoslovansko preseljevanje narodov, ki mu v svetu ne najdemo primere. Delež kmečkega prebivalstva se je v povojnih letih zmanjšal na 36,4 (v Sloveniji celo na 18) odstotka, kar pomeni, da je odšlo z dežele v mesto 4,5 milijona ljudi. Vse to se je zgodilo v dobrih dveh desetletjih!

stva, na petdeset odstotkov pa ga je zmanjšala v dobrih štiridesetih letih, okrog 1930. leta. Omenili smo le močne industrijske države. In zdaj se enkrat jugoslovanski primer: od osvoboditve do danes se je kmečko prebivalstvo zmanjšalo od 75 na 36,4 odstotka. Na Hrvaškem se je v tem času kmečko prebivalstvo zmanjšalo kar za 17 odstotkov, v Bosni in Hercegovini za 15, v Črni gori in Makedoniji za 13 ter v Sloveniji in Srbiji za 12 odstotkov.

V skoraj vseh večjih jugoslovanskih mestih je približno polovica prebivalstva, ki je pred nedavnim prišla s podeželja. Nagle spremembe so povzročile tudi mnoga nasprotja, kakršnih drugje ne poznamo. Vozimo se v 800.000 zasebnih osebnih avtomobilih, vsak sedmi polnoletni državljani pa je nepismen. Imamo torej okrog 2,5 milijona analfabetov, kar je v Evropi nekaj nezasiščenega, beograjski voznik pa na svojih straneh že nekaj časa objavlja tečaj kitajščine. Nismo se naučili še dvajsetih črk abecede, a že hitimo, da bi obvladali nekaj tisoč zapletenih pismenk.

Zadnje mesece se nekaj znanstvenikov trudi, da bi čimprej ustanovili inštitut za seksualna vprašanja, ker smo baje tudi na tem področju analfabeti; nimamo pa inštituta, ki bi proučeval življenje na vasi.

V hlastanju za napredkom nam statistika meče pod noge robata polena.

Vas je prišla v mesto, mesto pa sili proti vasi — vsaj na izlet. Ali pa proti 43.000 vikendom, kolikor so jih zgradili meščani na podeželju.

V industriji dela v glavnem prvo koleno delavskega razreda, brez tradicije in izkušenj in se zato ne more kar čez noč navaditi na tehnični sistem. Vsek dan lahko slišimo o nesrečah na delu ter o rekordih v prometnih nezgodah.

Delavci v Avstriji, izraelskih kibucih, Italiji, Jugoslaviji in Združenih državah Amerike so povprašali, ali sodelujejo pri sprejemanju pomembnih odločitev, ki se nanašajo na probleme podjetja. Anketo so izvedli v majhnih podjetjih, da je bila primerjava z izraelskimi kibuci bolj realna. Odgovore so ocenjevali podobno kot v šoli: za učinkovitejše sodelovanje pri sprejemanju pomembnih odločitev so dali večjo oceno. Izid je tak, da so avstrijski delavci dobili pri tem odločanju 2,8 točke, v izraelskih kibucih največ, kar 3,3, v Italiji 2,8, v ZDA 2,9 in v Jugoslaviji natančno tri.

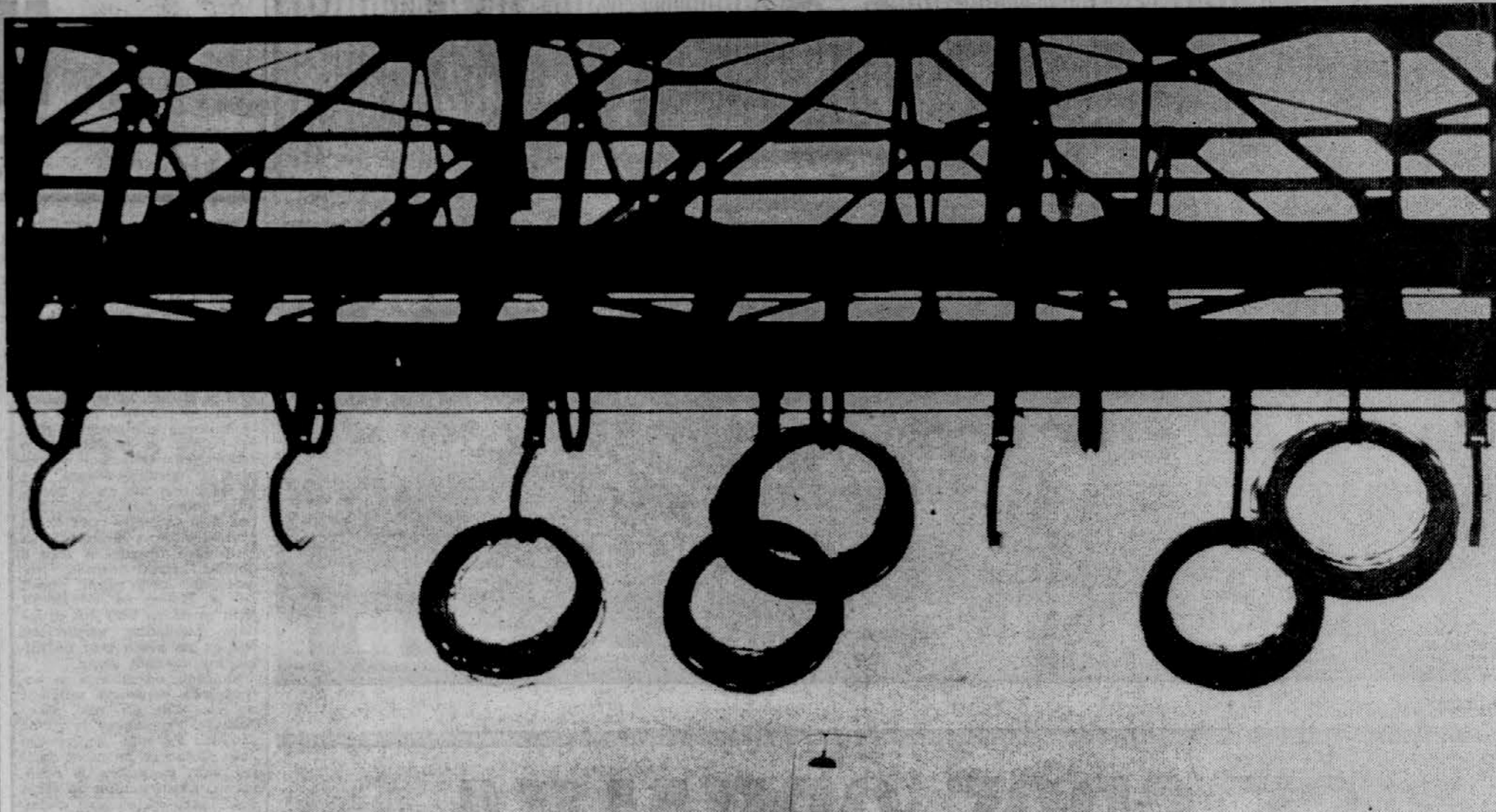
Po odgovorih na vprašanje, ali sodelujejo pri sprejemanju pomembnih odločitev, ki se nanašajo na njihovo delo, so delavci izraelskih kibucov najboljši, naši so takoj za njimi, precej pa zaostajajo avstrijski delavci in italijanski delavci.

To pa ne pomeni, da so naši delavci zadovoljni z delom samoupravnih organov. V anketi, ki jo je v stotih industrijskih in rudarskih podjetjih (vzorec 3.250 ljudi) izvedel Center za raziskavo javnega mnenja pri republiških sindikatih, jih je polovico odgovorilo, da delajo njihovi samoupravni organi srednje dobro, le štiri odstotke vprašanih je menilo, da delajo zelo dobro, 28 odstotkov trdi, da delajo dobro, skoraj petina pa jih meni, da delajo slabo, ali pa se anketirani za to sploh ne zmenijo.

Pa tudi tega si ne smemo razlagati kot nezadovolje samoupravnim organom, kajti v odgovorih na naslednje vprašanje so anketirani ovrgli tako mnenje. Več kot osemdeset odstotkov jih je izjavilo, da v celoti, precej ali deloma zaupa odločitvam samoupravnih organov. Po njihovem mnenju ti odločajo tako, da je za delavca najboljše.

Na vprašanje, ali samoupravni organi samostojno odločajo, ali pa le potrjujejo, kar je praktično že prej kdo drugi odločil, so delavci odgovorili:

14 odstotkov — vedno odločajo samostojno;
21 odstotkov — običajno samostojno, le redko po po-

FILM SAMOUPRAVNIH RESNIC

Posnetki kažejo: ne le z dekreti, temveč s prakso

»Samoupravljanja ni mogoče uresničiti z odločbo ali sklepom, temveč se ga je treba počasi naučiti,« pravi dr. Bogdan Kavčič, vodja Centra za raziskavo javnega mnenja pri Republiškem svetu zveze sindikatov Slovenije.

Mar vse to pomeni, da imamo delavsko samoupravljanje le na papirju, v resnici pa odločajo v podjetju ljudje z vodilnih mest? Analize res kažejo, da večino časa na sejah samoupravnih organov govorijo vodilni ljudje, toda ankete kažejo tudi, da imajo delavci pri odločanju veliko vpliva. Precej več kot v tujini. To je gotovo povalno, čeprav smo zapisali, da dela v naših tovarnah in gradbiščih v glavnem prvo koleno delavskega razreda.

Delavci v Avstriji, izraelskih kibucih, Italiji, Jugoslaviji in Združenih državah Amerike so povprašali, ali sodelujejo pri sprejemanju pomembnih odločitev, ki se nanašajo na probleme podjetja. Anketo so izvedli v majhnih podjetjih, da je bila primerjava z izraelskimi kibuci bolj realna. Odgovore so ocenjevali podobno kot v šoli: za učinkovitejše sodelovanje pri sprejemanju pomembnih odločitev so dali večjo oceno. Izid je tak, da so avstrijski delavci dobili pri tem odločanju 2,8 točke, v izraelskih kibucih največ, kar 3,3, v Italiji 2,8, v ZDA 2,9 in v Jugoslaviji natančno tri.

Po odgovorih na vprašanje, ali sodelujejo pri sprejemanju pomembnih odločitev, ki se nanašajo na njihovo delo, so delavci izraelskih kibucov najboljši, naši so takoj za njimi, precej pa zaostajajo avstrijski delavci in italijanski delavci.

To pa ne pomeni, da so naši delavci zadovoljni z delom samoupravnih organov. V anketi, ki jo je v stotih industrijskih in rudarskih podjetjih (vzorec 3.250 ljudi) izvedel Center za raziskavo javnega mnenja pri republiških sindikatih, jih je polovico odgovorilo, da delajo njihovi samoupravni organi srednje dobro, le štiri odstotke vprašanih je menilo, da delajo zelo dobro, 28 odstotkov trdi, da delajo dobro, skoraj petina pa jih meni, da delajo slabo, ali pa se anketirani za to sploh ne zmenijo.

Pa tudi tega si ne smemo razlagati kot nezadovolje samoupravnim organom, kajti v odgovorih na naslednje vprašanje so anketirani ovrgli tako mnenje. Več kot osemdeset odstotkov jih je izjavilo, da v celoti, precej ali deloma zaupa odločitvam samoupravnih organov. Po njihovem mnenju ti odločajo tako, da je za delavca najboljše.

Na vprašanje, ali samoupravni organi samostojno odločajo, ali pa le potrjujejo, kar je praktično že prej kdo drugi odločil, so delavci odgovorili:

14 odstotkov — vedno odločajo samostojno;
21 odstotkov — običajno samostojno, le redko po po-

trdijo, kar odločijo drugi: 24 odstotkov — včasih samostojno, včasih potrjujejo; 19 odstotkov — redko samostojno, običajno potrjujejo;

7 odstotkov — vedno potrjujejo.

Pohvale vredno pa je tudi to, da nad našimi delavci ne visijo grožnje o odpuštili. Ko so jih vprašali, ali menijo, da bi lahko izgubili za-

poslitev in ostali dalj časa brez dela, jih je dve tretjini odgovorilo, da tako možnost ne obstaja, ali pa je kaj takega malo verjetno; le dobrih pet odstotkov pa jih meni, da je to verjetno ali pa celo zelo verjetno. Sploh pa mnogi o tem sploh ne razmišljajo, saj je približno vsak deseti anketirani odgovoril, da na to vprašanje ne ve odgovora.

Kljub takemu varnemu položju delavcev pa je v delovnih organizacijah veliko konfliktov, ki se kažejo na najrazličnejše načine. Ena izmed velikih težav našega samoupravljanja je v tem, da ima informacije v rokah vodilno osebo, zato pogosto niti predstavniki delavskih svetov niso seznanjeni z vsem, kar se dogaja v podjetju. Po posredovanju podatkov je sicer nas delavce precej pred ameriškim, toda ne moremo biti zadovoljni z dejstvom, da polovica anketiranih ni koli ne zve ali pa le redko zve pred sejo samoupravnih

organov, o čem bodo tam razpravljali. Le četrtina jih je odgovorila, da pogosto ali vedno že prej zvejo za natančni dnevni red seje. V nekaterih podjetjih skušajo pred delavci razkriti tudi največje skrivnosti. Delavci na Zahodu zvejo ne zvejo, kolikšno plačo imajo vodilni, sindikat v Steklarni Hrastnik pa je n. pr. zahteval, naj bo seznan z osebnimi dohodki na oglasni deski. Tega se v Hrastniku v glavnem tudi držijo.

Delavci v stotih industrijskih in rudarskih podjetjih so predani odgovarjati na

vprašanje, ali lahko zvejo za višino osebnih dohodkov vseh drugih delavcev, vključno vodilnih. Izkazalo se je, da osebni dohodki pri nas niso skrivnost, saj jih je 43 odstotkov odgovorilo, da lahko zvejo koliko kdo zasluži. Sedem odstotkov jih meni, da lahko zve za osebne dohodke, vendar ne za vodilne delavce, več kot petina jih trdi, da tako proizvodovje ni zadeleno, četrtina pa jih spet meni, da ni mogoče zvedeti za plače drugih, ali pa jih to sploh ne zanima.

Na letošnjem posvetovanju sociologov v Portorožu je Stane Možina v svojem referatu objavil tabelo najpogostejših vzrokov konfliktov v desetih uspešnih in desetih neuspešnih delovnih organizacijah. Iz te razpredelnice je razvidno, da so izvori konfliktov v uspešnih delovnih organizacijah najpogostejši zato, ker naloge niso dovolj jasno določene in pa, ker mnogi nečisto prevzeti odgovornosti. Neustrezna delitev dohodkov je med izvori konfliktov šele na šestem mestu, pred njo pa so slaba informiranost, slabo sodelovanje in nesposobnost posameznikov. V neuspešnih delovnih organizacijah so člani delavskih svetov in vodstva podjetja (ti so odgovarjali na anketo) naprtili krivdo za najpogostejše vzroke konfliktov slabi informiranosti.

Vsak delavec ima pravico, da je obveščen o vsem, o čemer razpravljajo na sejah samoupravnih organov, lahko se tudi udeleži sestankov. Izjema je tam, kjer imajo seje delavskih svetov med delovnim časom. Takrat sicer lahko zapusti delovno mesto in posluša razpravo, vendar mu zamujen čas odtrga pri plači. Nadomestilo osebnih dohodkov mu priznajo le, če sa ga povabili na sejo, v nasprotnem primeru pa je to uplavi štiha.

O sestavi delavskih svetov zapisimo le še to, da je v njih v zadnjih desetih letih čedalje manj delavcev, vse več članov pa prihaja iz vrst vodstva, strokovnjakov in administrativnega osebja. Tako je bilo v delavskih svetih pred dvajsetimi leti 76 odstotkov delavcev, pred dvema letoma pa za devet odstotkov manj. Ustrezno temu se je vsa leta povečevalo v delavskih svetih število svlaajočih. V upravnih odborih se sestav se bolj nagiba v korist strokovnjakov in vodilnih uslužbenecov, saj jih je tam več kot za pol odbo-ra. Tudi med predsedniki delavskih svetov je v zadnjih letih čedalje manj delavcev. Proti takšnemu stanju pa se Zveza komunistov čedalje odločneje bori.

Nekateri statuti delovnih organizacij omenjajo stavke kot »zadnje orožje« delavcev v borbi za uresničitev njihovih pravic.

Neposredni povodi za prekinitev dela so prav takšni kot povod po svetu. Stavka je vendar borba delavskega razreda za izboljšanje položaja, zato najdemo med neposrednimi povodi na prvem mestu nizke osebne dohodke, obračun in izplačilo osebnih dohodkov in zamuda v izplačilu osebnih dohodkov (skupaj 68 odstotkov stavk). Globlji vzroki za stavke pa so najpogostejše prevelike ra-

ZAKAJ STAVKE

Je res, da delavec „stavka proti sebi“?

Pred dnevi je visoki sindikalni funkcionar ob jutranji kavi rekel, da so se v zadnjem času delavci pogostejše sestajali na stavkah, kot na sindikalnih pomenkih. To bi lahko pomenilo, da je štrajkov zelo veliko, sindikalnih sestankov pa toliko manj. Zakaj in proti komu stavkajo delavci, ko pa imamo vendar delavsko samoupravljanje? Nebojša Popov je v toliko grajeni in spet hvaljeni zagrebški reviji Praxis o tem zapisal:

»Medtem ko je v kapitalizmu jasno, da stoji nasproti delavskemu razredu vladajoči razred, je v naši družbi to manj jasno. Eden izmed subjektov spora, to je delavstvo, je znan, drugi pa je skoraj neviden. Dokler se ne bo jasno pokazalo, proti komu delavci stavkajo, lahko ostane absurda trditev, da stavkajo proti sebi, kar bi tako točno, kot če bi trdili, da je delavski razred pri vladajoči razred v zgodovini, ki svojevoljno zapuša oblast in odhaja v ekonomsko emigracijo.»

Sicer pa so pri nas mnjenja, o prekinitvah dela svoj konflikt, ki se je pojavil kmalu po 1958. letu, ko je bila v Trbovljah prva stavka v novi Jugoslaviji. V razpredelnici, ki jo je v referatu na posvetovanju sociologov objavil Stane Možina, so na vedeni tudi konflikti, ki vodijo do prekinitev dela. Delavci omenjajo med vzroki za stavke najpogostejše slabo delovno disciplino, nerazvitost samoupravljanja, slabo organizacijo dela in neobveščenost. Člani delavskih svetov vidijo vzroke za stavke drugje. Po njihovem mnenju so med prvimi slaba organizacija dela, slaba delovna disciplina, slabi delovni pogoji in šele potem nerazvitost samoupravnega sistema. Strojovnjaki postavljajo med vzroki na prvo mesto slabe delovne pogoje, organizacijo dela in delovno disciplino. Sindikat spet meni, da povzročajo stavke slaba organizacija dela, slabi odnosi med nadrejenimi in podrejenimi ter delovni pogoji. Vodstvo delovnih organizacij drugje razporeja vzroke za stavke.

Po njihovem mnenju so na prvem mestu slabi delovni pogoji, nato slabi odnosi med nadrejenimi in podrejenimi in kot tretji nerazviti samoupravni odnosi.

Od trboveljskega štrajka pa do danes je bilo v Jugoslaviji okrog 2.500 stavk, sodelovalo pa je čez 120.000 delavcev. Kaj so dosegli? Dr. Josip Zupanov (fakulteta ekonomskih znanosti v Zagrebu) je zapisal, da dosežejo jugoslovanski delavci v trirtni stavki več kot bi

ameriški delavci dosegli v trimesečnem štrajku. Analize dokazujejo, da so delavci z dolgimi stavkami dosegli zelo malo. Sicer pa pri nas maratonskih stavk ne poznamo, kajti dobri dve tretjini jih ne traja dlje kot en dan. Centralni odbor zveze sindikatov Jugoslavije je analiziral 494 stavk in ugotovil, da jih je le sedemnajst trajalo dlje kot štiri dni. Iz iste analize tudi vzemo, da stavke v Jugoslaviji niso množične, saj sta bila le dva primera, ko je hkrati stavkalo čez 2.000 delavcev.

Neposredni povodi za prekinitev dela so prav takšni kot povod po svetu. Stavka je vendar borba delavskega razreda za izboljšanje položaja, zato najdemo med neposrednimi povodi na prvem mestu nizke osebne dohodke, obračun in izplačilo osebnih dohodkov in zamuda v izplačilu osebnih dohodkov (skupaj 68 odstotkov stavk). Globlji vzroki za stavke pa so najpogostejše prevelike ra-

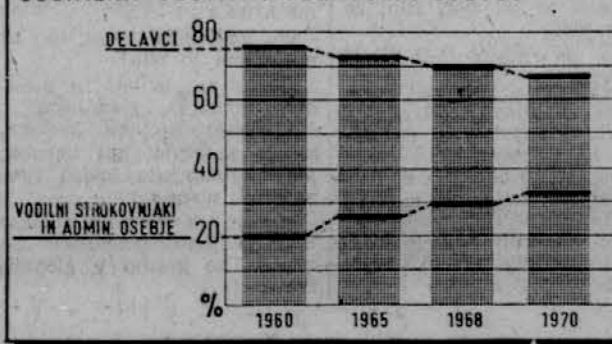
zlike v osebnih dohodkih, neupoštevanje delitve po delu in sploh nizki osebni dohodki.

Lani je bilo v Sloveniji nekaj čez petdeset stavk v 45 delovnih organizacijah, sodelovalo pa je okrog 4.500 delavcev, ki so stavalji skupno 27.000 ur. V primerjavi s prejšnjimi leti lahko ugotovimo, da je stavk vse manj, povečuje pa se število udeležencev. Do 1965. leta se je kar devetdeset odstotkov stavk končalo tako, da so delavcem izpolnili zahteve, lani pa je to veljalo le za vsako peto prekinitev dela. Tudi v Sloveniji je večina stavk zaradi osebnih dohodkov. Končajo se navadno tako, da pridejo med stavkajoče direktor ali člani samoupravnih organov in jim pokažejo, kaj lahko pričakujejo. Le redke so bile stavke v Jugoslaviji, kjer je prišlo do fizičnega nasilja delavcev ali uničevanja strojev, nikdar pa ni še prišlo do izprijav delavcev, ker je ta oblika stavke v socializmu neznan.

Nekateri statuti delovnih organizacij omenjajo stavke kot »zadnje orožje« delavcev v borbi za uresničitev njihovih pravic.

Neposredni povodi za prekinitev dela so prav takšni kot povod po svetu. Stavka je vendar borba delavskega razreda za izboljšanje položaja, zato najdemo med neposrednimi povodi na prvem mestu nizke osebne dohodke, obračun in izplačilo osebnih dohodkov in zamuda v izplačilu osebnih dohodkov (skupaj 68 odstotkov stavk). Globlji vzroki za stavke pa so najpogostejše prevelike ra-

SOCIALNA SESTAVA DELAVSKIH SVETOV

Gradivo za to stran je zbral in obdelal FERI ZERDIN

KONCERT

ŠE SRCE ČRPALKA

„Vsi hočemo več iskrenosti, manj tistega umetniškega poudarka“

»Včasih, dobrih deset let bo tega ali kaj, sem bil član pevskega zbora »Ivana Roba«. K petju je hodilo staro in mlado s celega terena. Zdaj pa ne vem niti tega, če »Ivan Rob« sploh še obstaja. Pa smo dvakrat nastopili na radiu... Tako pravi 30-letni strojnik v ljubljanski toplotni, Marjan Kos, in se sam čudi tej svoji ugotovitvi. »Amaterizem izumira!« si jo skuša opravičiti.

V nedeljo pod noč je. Pogovarjamo se o kulturi. Med delavci. Zena, šestletni sin in žena mati, vsi že spe. Televizor v njegovem novem, lepo urejenem dvosobnem stanovanju v novem bloku sredi novega naselja v Siskijah klub nedeljskemu večeru ni prigan. Gori le delovna luč nad mizico v dnevni sobi. »Jutri moram oddati neko tezgov, pravi.

»V toplotni nas je veliko delavcev. Med nami pa je samo eden, ki poje pri Slovenskem orkestru. Nič kolikorkrat je že poskušal zbrati tovarniški pevski zbor. A ne dobi ljudi skupaj.

Mar vam ni še dolgočas pred televizijo? ga vprašam. »Je. Pa ne gre drugače. Turnuse imamo. Sploh pa so stroji hitrejši od človeka. Človek jih mora dohiteti. Vse se vrti v tempu strojev. Denar bi se bil, ampak časa ni za kulturo. Večkrat se beseda v tovarni zavrti okoli kulturnih prirediteljev. Ni časa. Včasih so bile sobote zvečer pa nedelje namenjene kulturi. Ze ob četrtih je sindikalni ponudil programe in vstopnice za sobotne in nedeljske prireditve. Danes ob sobotah že zarana vsi bežimo iz preteklega mesta. Če je le malo vremena. Če pa je dež, smo z družino skupaj v stanovanju. Vsi čutimo potrebo po kulturi. Pa jo že nekako potišimo pred televizijo. Doma si. Z družino. Komot. V gledališče moram s kravatno, ves postrkan. Ves čas si malo nervozen. Ve groš domov, še bolj... Meni osebno vseno precej manjka žive kulture. Ta, instalirana v stanovanju, elektronska, je le surogat. Ko sem še hodil v šolo, smo imeli šolske abonmaje...«

Kdaj si bil nazadnje v gledališču? »Saj To je! Kar vzroji ob spominu. »Ljudje pogrešajo pristne slovenske kulture, slovenskih predstav. Ondam sem nekako začel v gledališču. Naslov igre ničesar ne pove. Naneslo kakšnega »Kralja na Betanovce« so trije, oblečeni v žabe, s spacenimi obrazmi skakali po odru sem in tja. Eden je s kota prinesel stol, stopil nanj in zavpil: »Gremo na planino! Kako lep razgled! In tako dalje... Vsi pa hočemo več iskrenosti, manj tistega umetniškega poudarka. Če sploh je umetniški, če ni moda, trik časa?«

Kdaj si prebral zadnjo resnejšo knjigo? »Pred štirimi leti. Ko sem prišel v toplotno in začel varčevati za stanovanje, sem se začel hvaliti v gledališču in brati knjige. Priznam, postal sem lovec na denar. Tako kot vsi drugi moji kolegi. Sino je delavski razred, na oblasti, samoupravitelji. Pravico imamo do udobja. Direktor je moj tovariš. Če on

živim v udobnem stanovanju in se vozim z avtom: zakaj bi se jaz stiskal v kotu in se vozil kot sardina v avtobusu. No, ne vzemi dobesedno, ampak tako nekako... Včasih so ljudje životalili in si počasi nekaj nosili na kup. Ko bi morali začeti uživati, so bili že stari. Zdal velja: nihče ti ne bo dal ničesar na krožnik. Dokler si mlad, dokler zmoroš, zagrabi in si hitro nekaj ustvari. Potem boš pa užival... Gledam starejše kolege. Ti so si že ustvarili. Otroci so jim zrasi. Tako spet hodijo v gledališče in imajo čas za knjige, za kulturo sploh...«

Mar ni časovna stiska tudi malce izgovor? »Malce že. Veliko pa ne. Zvečer hoče ven. Zena zaradi otroka ne more. Ti pa

Sam brez žene tudi ne. Sarno dve plači sta premalo. Eno skoraj vso požoro dolgo. Postrani moraš kaj zaslužiti. Če bi res imel 42-urni delovni teden!

Zdal ljudje veliko zidajo. Zidava žre čas. Nabave in servisi živce. Zasebni obrtniki pa denar. Tako se pač sam marsičesa lotiš. Če ne gre drugače, s priročnikom v roki...«

Zraven pa sem še tako sit zavarovalnic, registracij, prijavi in odjav, čakanja po ambulantah, karateja po servisih itd., da se mi ne da spravevati, spremljati sporede in se gnati za vstopnice...«

Kam to pelje? Včasih so bile knjižne naklade desetkrat večje od sedanjih. Gledališča in koncerte obiskuje

»Včasih so bili ljudje bolj enaki med seboj in veliko skupaj. Dandanes pa vsak zase, vsak skuša prehiteti drugega, spredaj pa hodi pešciča z debelimi denarnicami. Mi smo v tem do vrata. Mladci pa so tega vedno bolj siti. Družijo se v skupine, začnejo denar, vsaj delajo se tako, in častijo seks in rože. Toda tak zbiranje dolgoglascev kot na krtako ostriženih mož na štadijnih se mi ne zdi napredek. Tem skupinam ne gre za kulturno izživiljanje, ampak za fizične užitke, za navijaštvo, zato, da v skupinah zavarujejo sproščajo v sebi zadržano jezo in polno potratno praznino v sebi...«

Vse to pospešuje še komercializem. Na vsakem koraku se oči obregnejo ob

kako dojko. Kadar odpre radio, tolčejo bobni, elektrificirane kitare in tisti je-je-je. Naročite se na naš časopis! Naše nagradne igre so najboljgatejše... Slaki vržejo več denarja kot Slovenski orkestr. Zato so Slaki desetkrat več na programu...«

Ampak, to terjajo poslušalci in bralci, programerji jim le ugodijo?

»Sprva so imeli romani »X 100« ovek krog bralcev. Stali pa so le en dinar. V njih je bilo zgoščeno veliko napetosti. Mladi — tem takrat mladim pa danes že sivijo lasje — so se takih romanov počasi navadili kot narkotika. Skupaj z elektricnimi kitarami ali narodno zabavnim jednjem. Zdal to res hočejo. Komercializem se nam otepa. Ampak, kdo bi ga še lahko ukrotili?«

Tako je govoril, bolj sebi kot meni. »Saj te kar osveži tak pogovor. Vraga, če nisem vedel več, ali imam še srce ali že črpalko, še mogoče ali že kompjuter...«

BOGDAN FINZGAR

DRAMA, KJE JE TO?

„Tiste izpovedi prav rada preberem“

ALENKA SKULJ, 30 let, Ljubljanka, doma v Dravljah, Sojerjeva 53, ne-kvalificirana delavka. Je vodja tehtanja kantinskih izdelkov v Šumiju (v Gradšču, nasproti Drame SNG), kjer dela od svojega petnajstega leta. Službo ima od šestih do dveh ali od dveh do desetih (»če se pomujam, skoraj vedno ujamem avtobus, ki gre deset čez deset«). Njen mož je kovinostrojnik in dela privatno nekje v Rožni dolini, hči Irena, 10 let, hodi v šolo Valentina Vodnika. Imajo avto, avto »taužentristo«, s katerim se pozimi ne vozijo. Mož ga je zaslužil z delom v Nemčiji. Ob nedeljah se največkrat peljejo v Rogaško Slatino, kopat. Televizijski program gledajo navadno do osmih zvečer, morda še poročila, do devetih so v postelji.

To je vedra ženska, ki kar pove, kadar česa ne ve. Nisem je spraševala o delu.

»Greste kdaj v gledališče?«

»Ne, v gledališču še nisem bila nikoli.«

»Niste slišali za Mestno gledališče, kjer dajejo prav zabavne stvari? Saj se radi smejeje, ne?«

»Jaz se vedno smejem.«

»Mislim smejeje, kadar kaj gledate. Kdaj ste nazadnje kaj smešnega gledali?«

»Film v nedeljo, ta mi je bil všeč.«

»Heidi je bil bolj film za jok, ne?«

»No, pa vseeno, zelo mi je bil všeč.«

»Delavke, s katerimi delate, se te niso nikoli pogovarjale o igri Raj ni razprodan, na primer?«

»Oja, one grede. Jaz bi tudi šla, ampak ne sama, mož pa ne mara.«

»Ti nasproti vas je neki senk, ste kdaj slišali zanj?«

»Senk? Ne, nikoli.«

»Drama, veste kje je?«

»Ne, pa res ne bi vedela.«

»Kaj pa za Josipa Vidmarja, ste slišali?«

»Za Vidmarja pa sem, se mi zdi, samo ne vem, kje, nekje sem najbrž brala.«

»Poglejte, že dolgo govorimo, da je naše gledališče v krizi. Kaj si vi predstavljate pod to besedo? Kaj se mora na primer zgoditi, da ste vi v krizi?«

»Križa. Kaj bi rekla. Kadar so vse posode polne, kadar nimam bombonov kam dati in moram čakati, to je zame križa.«

»In gledališka križa, kaj bi po vašem to bilo?«

»Kako naj bi jaz to povedala, križa v gledališču... Ali imajo premalo obiska, ali je z igralci kaj narobe, jaz ne vem, da imajo premajhne plače.«

»Če je res premalo obiska, kdo je kriv, gledališče ali mi, ki ne gremo v gledališče?«

»Ne, tega nisem brala, prebrala sem Gričko večnico, pa tiste srbske zgodbe berem, ki jih mož včasih domov prinese.«

»Mislite tiste zveščice, ki se dobijo v kioskih?«

»Tiste menda.«

»Najbrž imate Ljubljanski dnevnik. Berete še kakšen drug časopis?«

»Na Dnevnik sem naročena, mož jutraj kupi Delo.«

»Ste kdaj videli časopis?«

»Naši razgledi?«

»Menda sem pa res slišala zanje.«

»Ste slišali za Clik?«

»Tega prinese mož domov, pa Adama in Evo.«

»Tudi vi to berete?«

»Tiste izpovedi prav rada preberem.«

»Greste kdaj v kino?«

»Dvakrat, trikrat na leto, saj bi šla, ampak sama ne, mož pa ne mara.«

»Se spomnite kakšnega filma, ki ste ga gledali?«

»U gori raste zelen bor smo šli gledat.«

»Ste slišali za film »Na klanecu?«

»Sem slišala.«

»Ne veste, po katerem pisatelju so ga naredili?«

»Ne vem.«

»Kaj pa Bitko na Neretvi, ste videli?«

»Ne, zanj sem slišala, škoda, ker ga nisem šla gledat.«

»Katera televizijska napovedovalka vam je všeč?«

»Ajda, nam je vsem najbolj všeč Ajda Lesjakova.«

»Zakaj?«

»Kaj pa vem.«

»In od moških?«

»Tisti Brane Prestor, zdaj

MED KRETNICAMI IN KULTURO

„Mene ne pritegne, žena ne utegne“

Sprevodnika Tineta Podržaja mnoge stvari skrbijo, od dekleta, ki se mu pogosto kuja, do nizkih dohodkov. Vendar ljudje, s katerimi dela, to pa so potniki, ki vsakodnevno in vsakdanje potujejo v Ljubljano na delo in nazaj domov v kraje ob Savi, tega ne opazijo. Tine je korekten in vljuden, rad poklepeta s tistimi, ki sem jim zdi vredno izmenjati kakšno besedo z mladim sprevodnikom.

Se bolj priljuden je trideset let starejši sprevodnik France Kosce, ki je zadolžen za drugo polovico rdeče elektromotorne kompozicije. Njegov obraz je nepremagljivo radovoljen, bolj kot vozovnice si ogleduje obraze, kot bi iskal sorodno dušo. Desetletja doigo sprevodnikovanje mu daje zanesljiv občutek za pogovarjanje z neznanci, za ljubezne opazke in šale s potniki, zlasti otroci. No, malokdaj med njimi opazi, da je Kosce že v visokih letih in da ga bolj kot druge daje pomladna utrjenost. Nič ga na svetu bolj ne mika, kot domači divan.

Mošča, od zibanja in potrkavanja uspavana množica ne ve, kdo jih vodi skozi Zasavje. Pravzaprav je to ne zanima. Pa tudi strojevodja Jože Molan se ne meni dosti za ljudi, za katere je odgovoren, razen kolikor to terjajo, skrb za varnost potnikov. Pelje pa Molan od postaje do postaje drugo skrb: ali bo njegova hudo bolna triletina hči Tatjana kmalu ozdravela?

Vendar nihče ne dvomi, da je vlak v zanesljivih rokah. Nihče ne preverja, ali strojevodja upošteva kretlice. Vanj vsi slepo verujejo kot v usodo.

Kar pa se obeh sprevodnikov tiče, bi verjetno vsi potniki, če bi jih vprašali, pohvalili njuno profesionalno ugotovitev, njuno skulturo. Na hitro in na kratko seveda ne moremo razčleniti, s čim se hrani ta njihova kultura dela, katere dokaz je splošno in sproščeno vzdušje na potovanju; lahko pa pozvemo, koliko je pri tem opajala naša kultura, njeni dosežki in njeno ustvarjalno vzdušje.

Vsega je bilo krivo dekle

Branja si v službo ni nihče vzeti s seboj, razen Podržaja, ki je v črno službeno torbo poleg malice stisnil še revijo Eva in Adam.

Knjige, če odštevamo vozni red, imajo redkoč kaj v rokah. Podržaj je zadnjo knjigo prebral še v osnovni šoli, za obvezno čtivo. Ne spominja se niti njenega naslova niti njene vsebine. Od slovenskih pisateljev pozna še Kranjca in Ingoliča, mladših ne več. V gledališču je bil v zadnjih letih dvakrat,

obakrat pri Jovanovičevi igri Znamke, nakar se Emilija. Krivo je bilo tega njegovo tedanje dekle, ki je, zdi se, to igro oboževala. Obakrat ga je prisilila, da sta v Mali dramati sedla v prvo vrsto, igralcem na dosež roke, kar je v Podržaju vzbudilo nepozabne občutke neugodja. Ko se je z dekletom razšel, se je razšel tudi z gledališčem.

Jože Molan je skušal v brezdelnih dneh brati kakšno knjigo iz dvemestne vrste zbirke Naša beseda, na katero je naročena njegova žena. No, branje obema propadla; Molana ne pritegne, žena ne utegne. Pri njih se dela sproti ne bere. Njun glavni informator je televizija. Molana zlasti pritegujejo poljudno znanstvene odaje.

France Kosce pa v svoji hiši ne mara tistega vzdušja, ko nenehno nekaj »žubori in šumlja čezter, kar naj bi pomnilo, da se pri njem doma poleg žene, hčere in članov njene družine nenehno oglašajo še strelji, najbolj glasne, to pa je radio ali televizor. Zato se Kosce najboljše počuti med enakimi človeki in nikamor hitečimi tovariši v gostilni pri Ziberetu, kjer zve za vse novice, ki jih želi slišati, ne da bi bral časopise ali mučil oči na ekranu.

Domače pesmi... več mi ni potrebno

Vsi trije so prebivalci mesta, ki kljub svoji sorazmerni majhnosti goji vse kulturne dejavnosti. Zal je ekipa našega vlaka med obrobni, hudo površinski potrošniki te kompletne kulture. Od nje si jemljejo zase le njen masovni del, televizijo, narodnozabavno glasbo, pop-pesnike, kakšno nezahtevno branje.

Nasprotja med kulturniki so jim neznana. Nihče ni vedel za razprtje v Drami, niti tega ne, da je bil Stane Sever nekdo ustanovitelj gledališče enega. Le Molan ve, da je Sever umrl.

Najmlajši med njimi, Tine Podržaj, ni mogel spomniti, kdo je ta Josip Vidmar, čeprav je bil to ime nekje slišal. Molan je povedal, da je to vpliven kulturnik. Ob sobotah da se pojavljajo nje-

Moja hči jo ima rada. Naj jo ima! Hoče razobesti moderne slike... naj jih!

Majhen narod? Kaj je to?

Ali občutijo, da so člani malega naroda, ki naj bi ga po nekaterih miselnih predvsem kulturna dejavnost vzdrževala?

Podržaj ni vedel, kaj bi odgovoril na to vprašanje. Molan je povedal, da se mu zdi vprašanje nepomembno, vsaj kar se njega osebno tiče. Kot član malega naroda, da ni za nič prikras, šan, nasprotno, veseli ga, da lahko pride tako hitro na tulo. Zanimajo ga avstrijski ali italijanski dosežki, kolikor jih z ženo lahko opazujeta na svojih izletih. Opazujeta pa jih brez zadržev ali manjvrednostnih občutkov.

Kosce je odgovoril, da nas je ta majhnost v zgodovini velikokrat tepla, in da se to najbrž pozna v dušah naših ljudi. »Toda na tox bi lahko pozabili. Zelo mi gre na živce, če na televiziji koga slišim, kako se sklicuje na to, da smo majhen narod. Ne morem ga več poslušati, kar obrnem se. Tako govorijo šleve, čeprav imajo v bistvu najbrž prav.« Radi razmišljajo po svoje, pa tudi fantazirajo. Ali kakor se je izrazil Kosce: »Najbolj sem nesrečen, če moram ves dan gledati televizijo, ob kakšni mrzli nedelji. Takrat sem od nje tako zmehdan, da še o tem ne morem več misliti, kaj naj bi mislil. Slike uni v glavi sedijo tam, kjer bi morale sedeti moje misli. Tega pa ne maram.«

ZEJKO KOZINC

Vaš zaklad

PREŠERNOVE DRUŽBE

PONUDBA IN POVPRAŠEVANJE

Foto: Edi Selhaus

„RECI GOSPOD ALI STRIC, ČE JE STAR...“

Pogovor s delavci iz drugih republik o tujosti, človeških vrednostih, socializmu in kar je še takega

»Enajst let je že, odkar sem prišel sem. V letu dni sem se privadil na to življenje. Takšen, kakršen si ti do naroda, takšen je narod do tebe. Če si prijazen do naroda, je narod prijazen do tebe, če nisi prijazen, je tudi on neprijazen. Jaz sem bil vedno prijazen, in še danes sem. Če tu živiš, se moraš prilagoditi.«

Dolgo potem, ko je tovariška mastika nepokrepljena gostoljubja, popita brez pravice do prisilja, se v zadnjih vseh straneh nasenkrat in izgubljajo se v enakem ritmu prav tako na sve strani, ker ni bilo do toka, mi je prišlo v vsej osupljivosti na misel, da sem se vendar pomenkoval z bosanskimi, srbskimi in makedonskimi delavci o tem, kako globoko in kako nekonečno jih je sprejelo naše življenje in odziva kakor jih je sprejela Slovenija, v njihovih barakarskih bivališih točno na Cesti 1. maja.

Slučajno na Cesti 1. maja

To dejstvo bi mogli zdaj razumeti, kot da sem jaz našel odkorak na to cesto, da bi ob slovesni prvomajski priložnosti filmsko robato pokazal, kako delavci iz Srbije, Bosne, Crne Gore, Makedonije in tako naprej, zaposleni v Sloveniji, ob vsem mikrofonem in tiskanim govorniku se niso dobro spravili ni ali preskrbljeni pri navedenem vendar pa imamo v tem primeru opraviti z najmanj dvema naključjema. Prvič, če bi mastika, ali kak narkotik ali kaj drugega, saj je vseeno kaj, se naprej odganjal spomin, ali pa bi ga v zvezi z imenom tiste ceste sploh za vedno prepredil, potem ne bi nikdar vedel, da sem se ne-kako bratili s temi delavci in predvsem poslušal njihove znanje in notranje misli pri na Cesti 1. maja. Drugič pa je zanesljivo naključje, da so se v bistvu bolj ubogali barake teh »južnih« delavcev jeseniške železarnice postavile prav ob to cesto, in ne kam drugam.

Zato sme biti tu veljavna zgolj slepa izbir, ki je med približno 120.000 pri nas zaposlenimi delavci iz drugih jugoslovanskih republik (tu uradnih števil ni, ali jih še delajo, ali kaj) in med 800 v jeseniški železarni zaposlenimi moškimi in ženskimi in neslovenskih krajev, izbrala prav te ljudi in to območje in sploh vso to zgradbo dejstev in oblikov.

Ramadan Čatak, 28-letni delavec na železarski mašinski postaji, se potemtakem odti- stihob, ko je leta 1961. leta prišel na Jesenice iz domače vasi Čikule, ležeče blizu Bosanske Gradisce, drži strategije: jaz dober, on dober, seveda v prid boljše vraščanosti v Slovenijo. In tako kaže ta mož, živč sedem let v zakonu z 29-letno ženo Mino, izbrano zamož v sosednji bosanski vasi Dubravci, oče 18-mesečnega Emirja in 4-letnega Amira in hranitelj družine, z povprečno stopetdesetimi tisočaki mesečnega zasluga, zmeraj pri- jazen obraz in dela takorekoč samo mile gibe.

Kraji, kamor ni treba iti

»Ali vas Slovenci morda gledajo kot tujce, vas, delavce iz Bosne in sploh od drugod? Ali čutite kaj takšnega?« »Da, skorajda nas gledajo kot tujce.« Kako se počutite, ko občutite, da vas imajo za tujca? »Vseeno mi je.« »Za vas je važno samo to, da zaslu- žite?« »Gotovo, važno je, da zaslužite, da živite. Zena ni v službi, otroci so še majhni. Prej, ko še nisva imela otrok, pa ni mogla dobiti službe. Jaz sem doma, v Bosni, živim na kmetiji. Pri stricu sem bil. Oče je padel pri partizanih, jaz sem zato pri stricu živel. Tudi moja mati je bila v partizanih. Ko sem bil star me- sec dni, me je dala stari ma- ti, ki je živela v stricovi hi- ši. Tako me je vzgojila stara mati. Mati se je pozneje dru- gič poročila in se zaposlila nekje v Banovicih, v rudni- ku. Jaz sem prišel sem zato, ker je bilo takrat pri nas na voljo zelo malo služb. Zdaj je že boljše, zdaj samo še zelo redko prihajajo naši k vam iz mojega kraja, iz Bosanske Gradisce, ker so tam še to- varne. Veliko naših ljudi se je vrnilo domov, na delo v bosanske tovarne.«

Ko skusim Ramadan Čatak razčleniti občutke tujosti, se jasno vidi, kako vas čas pri- haja s položajev previdnosti. Tako počenja, mislim, zaradi svoje narave, ne pa zato, ker bi mu kdo kaj neposred- nega hotel, ali ker bi se če- sa otipiljivega bal. Jaz sem miren, vase umaknjen človek, ki se ne prepiram rad in ki prav tako ne hodim tja, ka- mor ni treba.«

Kraj, kamor ni treba iti,

so po njegovi glavi slaba dru- žba, in gostina je še tak kraj, kjer je mogoče pasti v slabo družbo, in zato Ramadan ne zabaja pogosto tja, ker lahko v gostini doživis največ sla- bega, in sploh je največ ne- sporazumov med prijatelji lu- di, in tako gre iz njega, ka- kor da bi prihajalo iz otro- ške duše, saj čutite značilen in sklenjeni ritem. »Ti si Slo- veneč, ti si Bosanec, in se začne prepri. Naši ljudje v gostini zapojejo, in tistemu, ki sedi pri mizi, to petje ne prija, in vrže opazko, oni po- ve nazaj, in ta spet nazaj...«

Zelo važno je poudariti, da je to, kar bo precej sledilo, povedal Ramadan brez vpra- šanja, kar samogibno nemara okrepjen z mojim posiljav- njem, ali zaradi česa. »So lu- dije, ki so preveč občutljivi, Bosanci in Slovenci. Srečano se, recimo, v trgovini, in on reče njemu Bosanec. Ta mi- sil, da ga zafkava, on pa ga lahko v resnici zafkava, ali pa samo reče tako, ker mu je v tistem hipu izraz padel pri- sel na jezik. Toda, hočem po- vedati, da imajo skoraj vsi Slo- veneči grodo navado, da nam, ki smo prišli iz drugih kra-jev, govorijo Bosanec, ju- žnak in tako, kot da bi bili manjvredni. Toda vsi smo enaki ljudje, samo narave so enake, po mojem razmišlje- nju. Zakaj jaz se nobenemu Slo- veneču nisem rekel: Ti, Slove- naci? Jaz rečem, gospod, pro- sim, ali stric, prosim, če je star. Zakaj ne bi tudi on de- jal meni, tako, kot jaz nje- mu, gospod ali človek?«

Sta tu doma mir in lepota?

Tu ostaja neraziskan pojem različnih narav, vendar ali ni ni pravil Svedega Midjana, močan, širokopleči in temen Bosanec štirinidesetlet let, da sta tu doma mir in lepota in je potemtakem prišel iz rodnega Samskega mosta pri Prijedoru sem, v Slovenijo, na Jesenice takorekoč zaradi nekakšne ne čisto zavestne želje po občutkih mira in pri- zori lepote oziramo, želje po estetskih doživljajih? Ne, sem je pripotoval kot osemaletni otrok leta 1957. leta zato, ker je hotel gori in zaslužek, in je nato tu vrgel sidro, to zdaj bo šele pravilno sklepanje ali spominjanje, tudi zaradi estetskih razlogov, ali zaradi mira in lepote po njegovem. »Pri nas, je rekel, ni pripo- ročljivo iti na cesto ob kate- rikoli uri, pri nas je bučno, pri nas so pesmi, jaz imam rad mir.«

In zdaj se Midjan, šerjavov- vodja na velikem 120 tonskem šerjavu v martinari, počuti se tu tako, kot da bi bil pri nas rojen, in tako počutje ga je obšlo precej, ko je pripo- toval semkaj. Lepo!

Vzrok, zakaj je njegovo sta- novanje v baraki na Cesti 1. maja, te barake se drži še ena baraka in v obeh je 16 stanovanj, v njih pa skoraj samo delavci iz drugih repu- blik, torej vsi na kupu, var- no, redoljubno spravljani, da, vzrok, zakaj je njegovo sta- novanje tako dobro urejeno ni niti skrit niti težko razum- liv. Midjan zasluži na mesec 180.000 starih dinarjev, in nje- gova 24-letna žena Nefija, ki je prišla iz Bosne, je prav tako v službi, v železar- niškem elektrodnom oddelku, in tu sta dva plači in ob njih še vidna varčnost in skrinost. Televizijo, radio, hladilnik, električni štedilnik in peč na olje, vse to je kupil z goto- vim denarjem, kot se reče. In tako se naprave indu- strijskega časa svetijo v nje- govi s preprogi obloženi kuhinji, kar je zabena za živ- ljenje v vaški hiši, v katere prvi polovici bivata mati in zena mlajšega brata Afifa, druga polovica pa je v našem mu meče po 200 novih na mesec, in 4-letni Midjan ska- če po novem svetu, in žena je noseča in nov otrok bo tudi v novem času, in vse je lepo in prav, saj je močno očitno, da se tu vrtijo v napredu.

Kdo je in kdo ni dober

V tem hipu bi mogoče ne bilo slabo pogledati, kaj misli Midjan, ampak gotoraj, ne zuna; o tem, da so vsi delav- ci iz drugih republik tako le- po bivajoči na kupu, če je to magnetni princip ali kaj. »Stanovanjska skupnost nas da skupeje, pravi, ampak to ni niti zunanja niti notranja misel, marveč povsem nedra- matična, lakonična izjava, da

to je: po malo nadrobnejši raziskavi se je tudi izkazalo, da o tej zadevi v tistem tre- nutku notranji misli ni bilo. »Se dobro razumete s Slo- veneči, tako na splošno, mi- slim?« O posameznikih ne moremo govoriti. Dobro se razumemo, v tisti sredini, kjer delam, ni nič razlike, enako govorimo o plači, po- kadimo kako cigareto in v tem smislu, aimate dobre stike z okolico?« »Z znanimi da, z neznanimi ne, pa če je Slovenec ali Bosanec, šele, ko človeka poznaš, mi verjameš. Danes naletiš na vsakršne lu- di, še posebno otistihmal, ko je prišla reforma. Če ga ne poznam, mu ne bi nič pove- dal, ti si prišel v drugi svet, moraš gledati za sebe. Tisti, ki nima nič v hiši, pusti ga. Če ima nekaj, je dober za že- no in otroke in potem je lah- ko dober tudi za vas. Če pa je star 40 let in nima nič, ta ni dober.«

Taka logika previdnosti in preračunljivosti torej krma- ri tudi našega dragega Midja- na po svetu, v katerem se je, ako se spominjate, počutil do- ma takoj, ko je vanj priplul. Kaj to morda ne pojasnjuje, da so pomeni odvisni od ko- tov, v katerih so razporejeni- ne stvari?

Gotovo pa ni treba iskati skrite geometrije v tem, da Midjan na tem kosu obile ne molči svojega muslimanskega boga, kakaj sam zelo dojem- livo razloži svojo zadevo s stra- niščem in vagonov ključko. Ena, v stranišče hodi mnogo ljudi, in ko stopi še sam vanj, že ni več dober, ker so ga pred njim uprabiljali nečis- ti. Možno je, da je stranišče na primeru nastala zato, ker ima v barakah ob Cesti 1. maja po več stanovanecv eno stranišče, vendar je kljub te- mu nepristojno razložiti se- ligizno pakt zadeve. Dva, če primest za ključko vagona, tu- di nisi več dober, ker so jo je prijemali mnogi nečisti, in su- ra pravi, da se v takih okoli- ščinah ne splača moliti ozi- roma se sploh ne moliti, ker bi sicer grešil zoper boga. Zena Midjanova, jasno, prav tako ne molči. »Če pa greš domov, govori gospodar, potem seve- da moraš iti v džamijo. Doma so zgradili novo džamijo, 30 milijonov je stala, vsak je dal nekaj, in jaz sem položil 50.000 dinarjev, ker tako mo- ra biti.«

In zdaj izpolnjujemo obli- bo o vrtenju nazaj, ker se bo Midjan, ko bo v penziji, vr- nil domov. Zakaj tam je vas, tu je industrijsko mesto, na vasi imaš koren, vrt, imaš vse, pa bolj počasi živiš.

Kdaj me poznajo in kdaj ne

Ali si lahko predstavljate, kako čudovito, kako skladno in kako ulito, kot kroga v cev, se je položil 18-letni Jo- ran Jovanov iz Kočan, soto Lipeca z vsem svojim velikim čutenjem v sredo, med glas- no igranje toplih gramofon- skih melodij iz Makedonije in med požirke sladke masti- ke, srtane iz drobnih sil, ka- ko svetlo jasen in razumljiv je postal ves svet. »Teško mi je, ker sem na severu, težko mi je, ker sem prišel s juga tako daleč, ampak vseeno so

Slovenci dobri ljudje.« Več ni treba vedeti o fantu, ki je prišel sem na železarsko delo pred osmimi meseci, ker do- ma v Makedoniji pred vojs- ko ne sprejemajo v službo, ker česa večjega tudi ni.

Med sviranjem svirali in po- žirki, smo se družili po bra- tovsko ml. vesela družba na Cesti 1. maja št. 26 v stano- vanju Lazarevac in preudar- jali o tujstvu, o človeških vrednostih, o pravicah in kri- vicah, pa o socializmu, in na naše misli je svetica malce pre- jarka svetloba čustev. Bilo je pač tako, kot je, kadar glasba, žganica in toplina člo- veskega skupka podprejo res- resnična dejstva in postavijo resnico na višji položaj, da, tako nekako.

Kaj pa pravzaprav jaz mo- rem zato, mislim v takem po- menu, da ne morem niti po- magati niti stvari prikriti, če je gostiteljica Cvetanka Laza- revac tako ocenila svoj polo- žaj v našem svetu oziroma razmerje tega sveta do nje: »Ko zapustim delovno mesto, tedaj me kolegice — Slove- nke ne poznajo več, ko smo sku- pali, ko delamo v dvorani, ta- krat te poznajo. Od mene ne- če nobena nič vzeti, niti noče nič dati.«

Seveda pa ima tale 24-letna Cvetanka iz vasi Debrešte pri Prilepu doživlja, zaradi kate- rihi pač lahko s čvrsto gren- kobo opazuje vse, kar te ob- da, in dobi ostrino in mor- da malo otopilo moč razoso- nosti. Recimo, za stanovanje je prikratk, ko je pred plči ma dvema letoma prišla sem s takrat nekaj več kot leto dni staro hčerko Jadranko in je moč Simon podajal svojo selitev iz domovine Makedo- nije v Nemčijo, odšla 860 tisoč starih dinarjev nagra- de. In kmalu se je odkrilo, saj poznamo te zgodbe, da je lastnik stanovanja nekdo drug, jasno ne tisti, ki je vzel denar, in nato sta prišla mili- ca in sodišče, vsekakor pa ma- tere z otrokom danes še ne moreš vreči na cesto. Potem je za barakasto stanovanje, v katerem se pravkar brati- mo s hitrostjo tramvajevskih obratov in širjenja žil, spet plačala 350.000 dinarjev na- grade, in spet je bil lastnik odločilo nekdo drug, in zopet je bila borba in zopet so raz- logi, da lahko prekoine vse mrtvo in živo v dolgih, so- nih rafalnih klubovanja. In tako Cvetanka in mož, ki se je po letu dni vrnil iz Nem- čije, ne bosta šla ven, ali naj- da železarna drugo stanova- nje, ali pa njima nevedno odločbo za sedanje.

Poleg mene sedi 22-letni va- rilec Milan Pribag, doma iz Prokuplja pri Nišu in razla- ga nekakšen demokratičen centralizem v dvostranski odnosih med spoloma, ali kaj. Za ženitev ima pripravljeno Slovenko. — Postavlja pogoj: njegova beseda mora biti pr- va. Zena ne more brez njega nič odločiti, s tem pa ni reče- no, kaj sišim govoriti iz spo- mina, da ne sme ničesar pre- lagati.

Ampak, reče, tu nismo v Makedoniji

Misli pljuska ob nas kar tako brez zaporedja. Črni vrag Anton Mihajlov iz vasi Blatec pri Kočan, sofer vi- lica v topinici D, utripa- tam v kotu kot neon. »Z moj- strom sem tako, kot s svojim očetom, z mojstri drugih po- skoli.«

PRIMOZ ZAGAR

bi se s svojim očetom, ne vem, mogoče zato, ker me potre- bujejo. Delavci mi včasih go- vorijo v slovenščini, jaz ne razumem slovenščine, jaz vem, zna srbohrvaško, ampak, reče, tu nismo v Makedoniji.«

Ali si bom zapomnil, da ima Anton Mihajlov, kako se to fino sliši, Anton Mihajlov, doma ženo, dva otroka in očeta in da sta nekdo z oče- tom na riževem pridelku ra- računa, da jima kmetija, če je dež in če je sploh dobro vreme, vrže je 80.000 starih dinarjev distega zaslužka na leto?

Tako mi govori iz migota- nja časa ta vroča Cvetanka, še najmanj dve leti ne bi do- bila službe, če ne bi bila oš- tra. Ko prvič ni opravila testa za sprejem na delo v elek- trodni oddelki, je stopila kar k direktorju kadrovske služ- be. Mogoče sem se zmotila, ker ne znam slovensko, nepis- meno žensko ste sprejeli, me- ne, ki imam osemlitko, ni- ste sprejeli... Drugič je test naredila in zdaj dela tretji me- sec.

»Bratje, kaj je socializem?«

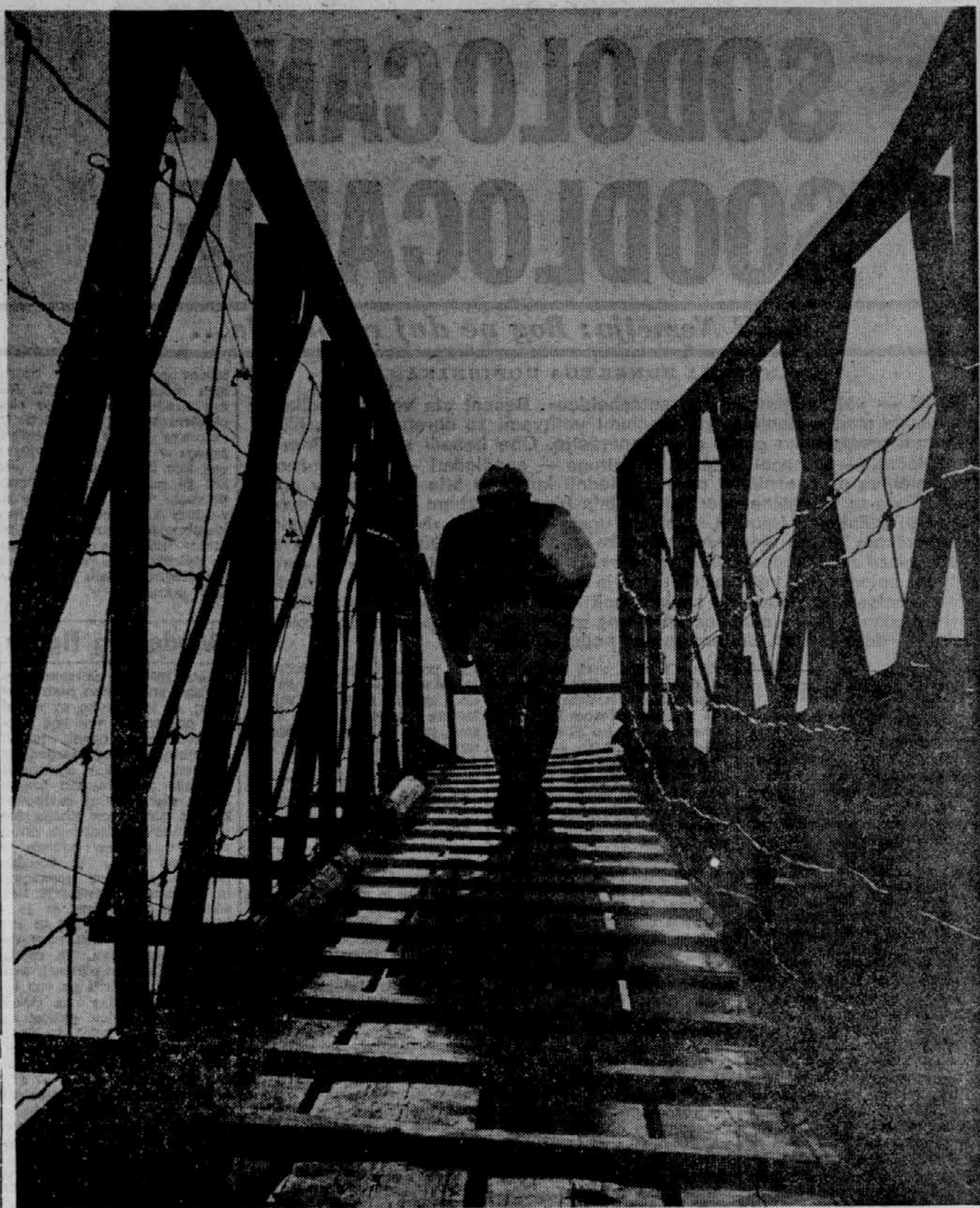
»Bratje, kaj je socializem?« Sem se nemara tudi sam ta- ko skladno, tako čudovito in ulito, kot kroga v cev, položil v sredo, med topli melodije iz Makedonije in požirke sla- dke mastike iz drobnih sil, s čutenjem, velikim kot vse te- lo? »Socializem bi bil«, pravi črni vrag Anton Mihajlov, »če bi olajšali davke na kmetij- stvo, pa na namakalno mre- žo, bi bil socializem, če bi bi- le manjše razlike v plači, ker intelektualci je res šolan, a ima lažji posel.« Kako prepo- sto in enostavno je to. »Soci- alizem je, ponavlja Cvetanka Lazarevac manjša razlika v plači. Med menoj, ki delam 2 meseca in tistim, ki dela 15 let, je vseeno prevelika razli- ka, zakaj jaz delam zdaj mo- goče več in bolje, kot on, ki je star...«

»Ni socializma, pravi Mi- lan Pribag iz Srbije, da ima šet 300.000 dinarjev plače, de- lavci pa plača varira.«

In glejte pri mali, kar tako ji pravim mala, ker je nekdo kot miška, v tem smislu, in glejte, pri mali 19-letni Brati- ci Jakovljevi, sestri Cvetan- kini, je socializem to, da bi ji morali določiti delovno me- sto. Za 120.000 din na mesec in polovično plačano vožnjo od Jesenice do Kranjske gore in nazaj, priše pribor in poso- do v kuhinji kranjskogorske- ga hotela Larix, in nima pro- stega časa, ker briše tudi v soboto in nedeljo. Zda pa ji nenadoma ukaže, da mora čistiti tudi WC, prosim vas, ali je to socialistično, in od- pustijo človeka, ki je prej to počel, da prihranijo na denar- ju, in saj sem se kregala, in bi šla stran, če ne bi bilo kar- te za vožnjo. Tako!«

Ali so morda pravi delavski razred ti ljudje, ki prihajajo sem iz južnih polj, in vanje, tako široke, neizkušene in malo otročje stoji, dvorane, kombinizoni, sireni, kadrov- ske službe, trancice, malice, tuja posmehljivost, barake, dimniki, peči in vse, z lahko- tujo vzbijajo zavest in pripad- nost.

Tisti Ramadan Čatak, mi je prišlo zdajle na misel, pa kar nastavlja svetlu mali obraz, in premika roke in noge samo v prijaznih in blagih posko- kih.

„NA SLABO SE NI SPREMEMILO“

Kaj je za Staneta Gartnerja v razvrščanju desk

Sobesednik je delavski veteran. Četrto stoletja je neposredni proizvajalec — v najbolj dobesednem smislu te besede. Na žagi dela. Slej ko prej. Tako rekoč od tistega dne, ko so ga tu v Selški dolini, v Česnjici, vasi, ki zdaj v marsičem ni več vas, vzeli na delo.

»Razvrščevalec desk sem, pravi Stane Gartner. »Deske sortiram, po kakovosti in debe- llini, po dimenzijah.«

In umolkne. Čaka na na- slednje vprašanje.

Magnetofonski trak prav škodoželjno beleži tudi mojo zadrego v obliki molka. Prav- zaprav bi je ne bilo, če bi bil žago obiskal pred pogovo- rom, ne pa po njem. Če bi se mi pravočasno naselili v ušesih preglušljiv truš. Če bi že tedaj imel v obeh gnote hlo- dov, jezljivo zagnanost žage.

Pa je to težko delo? Gar- tner ne odgovori neposredno, samo pove: »Ja, vsak dan pre- ložim štirideset do petdeset kubikov.«

Skušam si predstavljati, ko- likšna skladišnica je to.

Vsak delavnik gre skozi Gar- tnerjeve roke toliko desk; a hkrati si mora vsako desko ogledati, jo deliti na levo ali na desno. Saj je razvrščeval- ec.

Imate doma kaj zemlje? — »Nič, zemlje pa nič.« Delavec iz delavske družine: oče je bil 40 let na Jelovica gozdni de- lavec. Staneta, sina so, še šestnajst let ni imel, peljali na ogled. Sestra je bila vod- nik. Ker v Iskri v Železnikih ni bilo tedaj nič, so iskali in našli delo na žagi v Česnjici.

Kaj pa potlej delate v pro- stem času, če nimate zemlje? — »Sem pa tja kdaj po šihu kakšen dinar zaslužim.« — Kot mizar? — »Ne, kot tovar- niški delavec. Pri nas je do- sti holcarije. Dosti dela je, če hočeš delati.«

V preostalem prostem času pa sport, točneje rečeno ke- gljanje. Ob petih. Pa televi- zija. In prebiranje časnika.

Česnjici, vas, od koder pe- lje pot na Dražgoše ali dru- ga čez Jelovico v Bohinj, živi nekoliko zbegano življenje. V nekaj letih — pa tako spre- memba. Iz majhne fabrike, v kateri so zbijali zaboje, je nastala velika tovarna. Alpies kroji v marsičem usodo tega kraja na pragu Železnikov. Na gmajni so zrasli bloki. Družinske hiše. Tudi vrtec že imajo. In od nedavna samski dom. Za nove hale v dolini ni bilo dovolj delovnih moči. Uvozili so jih. Dekleta s Sta- jerske. In z Idrijskega.

Stane Gartner: »Veliko se je naredilo, odkar sem se jaz

zaposlil. Bloki, pa taka veli- ka tovarna.«

In bencinska črpalka. Pa prodajni salon Alplesa. In te dni globok izkop vzdolž ce- ste na Dražgoše: nova kanali- zacija prihaja.

Kaj pa kmetije, še kdo kme- tuje? — »Saj zemlje ni več. Vse je pozidano. S fabrika- mi. Pa z bloki. Dva poznam, ki sta še ostala kmeti, ker sta na takem kraju, ki ni za- zidljiv.«

Ce vse to pogledate v teh letih, ko delate, kaj se je po- vašem obrnilo na dobro in kaj na slabo? — »Na slabo nič. Ne morem ni reči: ker imam jaz dobro, pa tudi dru- gim nič hudega ni. Dela je za- dosti, še preveč.«

Gartnerjeva štiričlanska družina stanuje v blokih. Tri- sobno stanovanje ima. Pred petimi leti ga je Gartner do- bil. Odsel sem 400 starih ti- sočakov pologa, »a so mi po- tlej vrnilli.« Mesečno plačuje 180 din najemnine.

Zena Hilda, po rodu s Sta- jerskega, iz Slovenske Bistri- ce, prav tako dela. V Iskri v Železnikih. Sinova Stanko in Toman, sta stara štiri in enajst let.

Kakšne načrte imate z otro- kom? — »Če se bo to dalo, da bosta kam naprej prišla, da ne bosta kot jaz, da se ne bosta tako matrala. Če se bo- sta odšla; če ne, pa ne.«

Pridejo mladi iz doline, iz Sela, iz Česnjice, iz Železni- kov naprej, na višje šole? — »Malo jih pa gre naprej. Kar pa v šole gre, se pa zaposli: tule, v Alplesi, pa v Iskri pa drugod v dolini.«

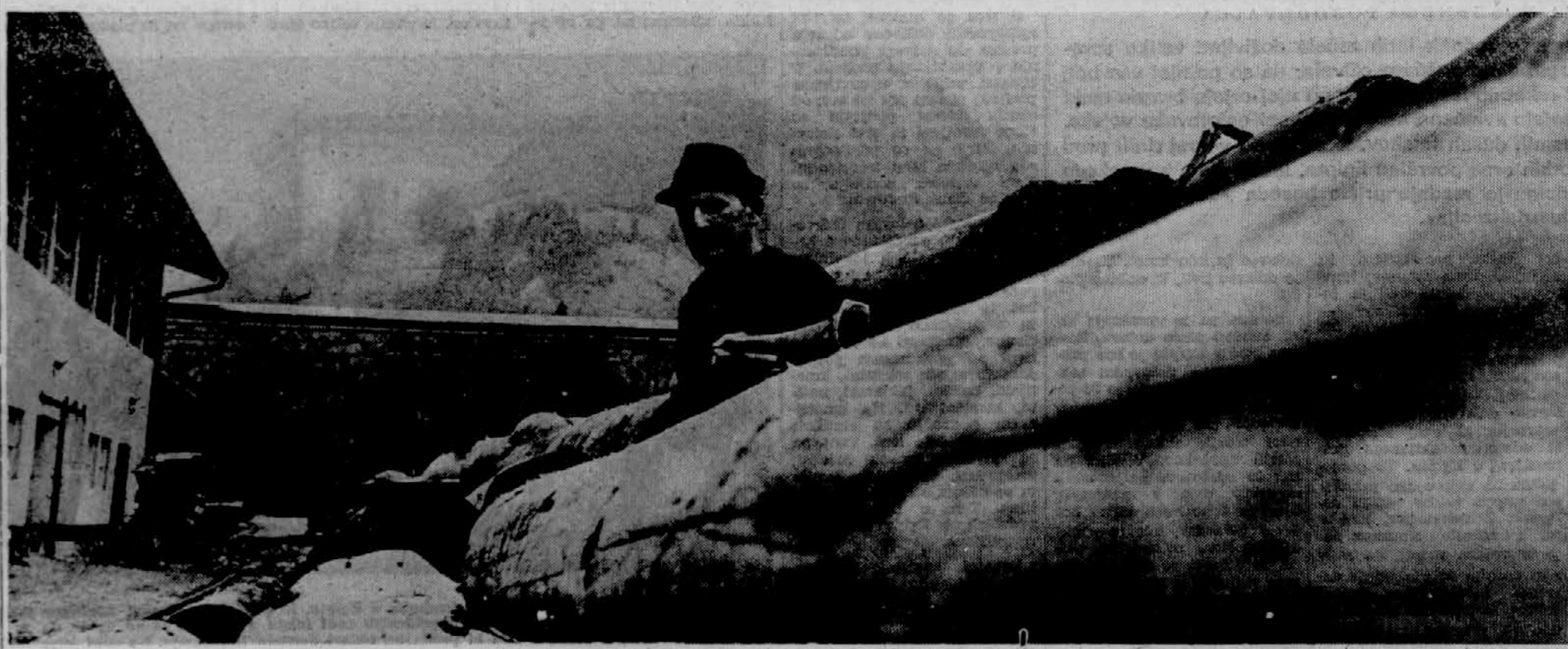
V Alplesi, so mi pojasnili kasneje, imajo za zaposlene delovodsko šolo pa oddelki tehnika šole. Torej se lahko šolajo po delu. To šolanje je potrebno, moderni stroji, moderna tehnologija to zahteva.

Gartner Stane je zadovoljen, čeprav ga že od malih nog za- sleduje tegoba. Vnetje ušesa mu je prineslo delno nagluš- nost. Zato je šel pred leti v tečaj v fabriki, pa je moral odnehati. Zato je bil pred leti v delavskem svetu, je potlej prošil, naj ga več ne kandidi- rajo: s sluhom je bolj lako.

Sicer pa je zadovoljen. »Le včasih se sekiram, ker sem nervozen zaradi ušesa.«

Stane Gartner, razvrščeval- ec desk na žagi podjetja Alp- les.

JOZE SIRCELJ

STANE GARTNER: »Pri nas je dosti holcarije. Dosti dela je, če hočeš delati.«

FRIEDRICH ENGELS IN ELEONORA MARX ZA PRVI MAJ — Leta 1892 so v londonskem Hyde Parku priredili veliko prvo majsko zborovanje, ki sta se ga udeležila tudi Friedrich Engels (sedi na desni) in hči Karla Marxa Eleonora (v ospredju). Fotografija po risbi Chouleta.

NIČ VEČ UTOPIJA IZ MAJA 1968

„Okužba“ se širi po Franciji

OD NAŠEGA PARISKEGA DOPISNIKA

PARIZ — Francoska televizija je nedavno naročila anketo za debatno oddajo o delovnih razmerah v Franciji. Ta anketa je med drugim pokazala, da velik del francoskih delavcev meni, da bi bilo treba podjetja upravljati drugače kot zdaj, in sicer prek voljenih predstavnikov. Pretirano bi si bilo to razlagati kot znamenje, da je francosko delavstvo pripravljeno sprejeti samoupravljanje. Vendar pa je tudi ta številčni podatek dokaz — če je bilo takega dokaza sploh se treba — da se v Franciji vse bolj uveljavljajo zahteve po spremembi odnosov med delavci in delodajalci.

Maj 1968 je deloval kot kvas na razmišljanja o teh problemih. Kakor je na eni strani po majskih dogodkih de Gaullova ideja o participaciji polagoma zaspala, tako so se na drugi strani v nekaterih sindikalnih in političnih krogih trdno zakoreninile ideje o samoupravljanju. Samoupravljanje, samostojnost, je beseda, ki je že dobila svoje stalno mesto v francoskem političnem besednjaku.

Govore o samoupravljanju in kjer delavci enakopravno razpravljajo in odločajo o zadevah, za katere se bodo borili. Aktivisti CFDT najbolj zamerijo socialistom prav to, da so samoupravljanje postavili na nogo samo teoretično. »Mi smo neprijetli partnerji,« pravi Albert Detraz. Kot sindikalna organizacija smo bolj zahtevali kot politične stranke, ki morajo uporabljati najrazličnejše elemente. Mi zahtevamo od socialistov, naj reformo, ki so jo napravili v miselnosti in v teoriji, opravijo zdaj tudi v praksi.

»Mi smo neprijetli partnerji«

450 poskusov

Zanimivo je da je v Franciji že zdaj okoli 450 podjetij, kjer so do neke mere razvijali samoupravljanje. Gre za tako imenovane delavske zadruge, ki jim lahko sledimo v zgodovini tja v prejšnje stoletje. V teh zadrukah, ki so zvezovali delavce, so do 300 zaposlenih — so lastniki kapitala vsi člani podjetja, oziroma vsi tisti, ki hočejo biti družabniki. Vsak član zadruge ima en glas ali več na volitvah in skupščina podjetja vodi upravni svet, ki vodi podjetje. »Nas cilj ni dobiček, ampak to, da skupno opravljamo svoje delo v čim bolj širih razmerah,« pravi eden od svetnikov pariskega podjetja AOIP, kjer izdelujejo precizne aparate za telefon, sko industrijo.

Vsak mesec ustanovijo v Franciji štiri ali pet novih združenj. Nekatere uspevajo, druge ne. Značilno je, da je večjo harmonijo in učinkovitost opaziti v tistih združenjih, kjer je več članov ljudi, medtem ko tam, kjer je več navadnih delavcev, zmanjše in pripravljenost pogosto kmalu upadne.

Večina politikov, sindikalistov in drugih, ki razmišljajo o samoupravljanju, je prepričana, da se samoupravljanje ne more uveljaviti v kapitalističnem sistemu in da torej ni mogoče pričakovati, da bi združenstvo sodelovalo vse francosko gospodarstvo. Če naj bi v Franciji vpeljali socialistični red, ki bi temeljil na samoupravljanju, bi bilo treba najprej zrušiti kapitalizem, čeprav seveda ni nujno, da bi bilo to treba storiti z revolucijo. Praktično vsi politični programi ali načrti, ki govorijo o samoupravljanju, omenjajo tri osnovne točke: podružbenje proizvodnih sredstev, samoupravljanje in planiranje. Po maju 1968 se o samoupravljanju govori v mnogih sredinah. Poleg PSF (francoska socialistična stranka), in CFDT (francoska demokratska konfederacija dela) naj omenimo še PSU (združena socialistična stranka), skupno socialistični smotere, Cere (center za socialistične študije in raziskave), skupno Gillesa Martineta, ki se je odcepila od PSU in zdaj lebdi med PSU in PSF, komunistične disidente Rogera Garaudyja itd. Debatte o samoupravljanju so tako rekoč v modni in s tem naraščajoči zanimanju za jugoslo-

vanke izkustvo, ki ga sicer vsepovsod sprejemajo z zanimanjem, a tudi s kritičnimi pripombami. Če bi preprosto pobrali za drugimi, bi bila to intelektualna lenoba,« pravi politični direktor CFDT Albert Detraz, ki sicer pogosto prihaja v Jugoslavijo in tudi misli, da je naša koncepcija zelo podobna jugoslovanske. »Za nas je samoupravljanje proces temeljne pravice,« pravi Albert Detraz, »na proces se bo začel na delovnem mestu in se bo nato nadaljeval na drugih področjih družbenega življenja.« CFDT je prišla do tega prepričanja že pred dvema letoma in pod vodstvom novega generalnega sekretarja Edmonda Mairea 40-letnega samostojnega iz katoliške delavske družine, ki si je s svojimi zdravimi principi in zdravo pametjo pridobil sloves sindikalnega šefa, ki se ga delodajalci najbolj bojijo. Ta sindikat razvija svoj program, se pogovarja o svojih idejah z drugimi organizacijami in ga poskuša vsaj deloma uporabiti tudi v praksi. CFDT organizira delavske skupščine, na katerih sindikalni aktivisti

Kako doseči zmernost vrtoglavost?

Drugo, kar bo značilno za francoski socializem, bo po-

litični pluralizem. Glede tega CFDT in PSF popolnoma soglasata. Strinjata se tudi v tretji pomembni točki — samoupravljanje bo treba uvajati postopoma. Toda tu so socialisti precej bolj rezervirani kot sindikati. Socialistični program, ki so ga sprejeli sredi marca na kongresu v Suresnesu, sicer pravi, da je samoupravljanje končni cilj socialistične družbe, vendar je iz njega jasno razvidno, da bi socialisti samoupravljanje najprej vpeljali le v nekaterih poskusnih nacionaliziranih podjetjih. »Treba je ustvariti dinamiko,« pravi Jean-Pierre Chevenement 32-letni sekretar socialistične stranke. Chevenement je sicer pripravil s svojimi prijatelji bolj prodorno in nedvoumno različno program, vendar so se delegati na kongresu odločili za zmernejšo varianto.

V CFDT neradi govorijo o modelu samoupravljanja — češ, to bo treba videti sproti. Vendar se tudi oni zavzemajo za postopnost, »če bi hoteli, da bi vsi delavci razumeli odločilo o vsem, bi s tem seveda tvegali, da se pojavijo manipulacije,« pravi Edmond Maire. »Žato pravim, da bi bila najboljša oblika samoupravljanja — to bi bilo sicer lahko le prehodno — sistem dvojne skupščine: politične in tehnične. V slednji bi ohranili hierarhijo, se pravi različne stopnje strokovnih pristojnosti. Ne vem, kako bi lahko začeli ta proces drugače.«

Možnosti za to, da bi se samoupravljanje uveljavilo kot temeljni element francoskega gospodarskega in političnega sistema so se manjšale kot možnost za zmago vzhodnih delavcev. Volilni upi pa so se zdaj, ko so se socialisti razšli zaradi referenduma, silno skromni. Toda če Francija še ne drvi z vrtoglavo naglico v samoupravljanje, pa tudi ni več mogoče trditi, da je samoupravljanje utopijska izjava 1968, kot dopovedujejo Francozom komunisti.

ANDREJ NOVAK

BREZ ZVELIČAVNIH VZORCEV

Pogovor s sindikalnim voditeljem Livio Laborom

OD NAŠEGA RIMSKEGA DOPISNIKA

RIM — Krščansko demokratska stranka Italije je takoj po vojni ustanovila katoliške sindikate ACLI, in sicer predvsem zato, da bi zavrla prodiranje komunističnih in socialističnih sindikalistov med katoliške delavce, in pa zato, da bi imela v njih trdno volivno bazo. To četrto največjo italijansko sindikalno zvezo je od leta 1961 do 1969 vodil časnikar in publicist Livio Labor, ki je do leta 1936 živel v Pulju. Pod njegovim predsednikovanjem je ACLI prerezala popkovo s krščansko demokracijo ter se leta 1969 razglasila za neodvisno organizacijo.

Nemir v sindikatu je prišel od tega, da se je večinsko krilo leta 1970 odločilo za tako imenovani »socialistični zbor«, zaradi česar ga ni opazila samo kritika krščanske demokracije, marveč tudi papeževa. Iz tega nemira se je julija 1970 rodilo Movimento politico dei lavoratori (MPL, delavsko politično gibanje), ki ga vodi Livio Labor. Gibanje nastopa kot delavsko v nasprotju z eno konstitutivnih tez krščanske demokracije: to je s tezo, da je krščanska demokracija »mednarodna stranka, v kateri se zbirajo različni razredi in sloji. MPL zavrača to tezo, češ da gre za maskarado in da se za njo skriva razredno buržoazni značaj krščanske demokracije.

Pred kakšnim mesecem dni se je gibanje spremenilo v stranko in na sedanjih volitvah postavlja kandidate v skoraj vseh volilnih okoliših upajoč, da v najboljsem primeru spravi v parlament pet do osem svojih ljudi. Program gibanja temelji na politični etiki, ki pa jo prevajajo novatorski duhoviti, zaradi česar je pogostokrat oster nasprotnik nekaterih uradnih cerkvenih institucij.

Med elementi, ki naj bi spremenili družbeno politično MPL na vidno mesto tudi odnose v Italiji, postavlja samoupravljanje, medtem ko se v zunanji politiki zavzema za nevarnost. Vodja MPL Livio Labor je bil pripravljen odgovoriti na tri vprašanja. Vprašanje: Delavsko politično gibanje nastopa kot nov tekmev v predvolilni kampanji leta 1972, čeprav katoliška levica na italijanskem po-

litičnem prizorišču ni povsem nov pojav. Kako nam lahko predstavite razvoj tega gibanja v zadnjih letih: od kongresa v Torinu, kjer so katoliški sindikati ACLI zavrnili tezo, da so podružnica krščanske demokracije, pa do tega trenutka, ko se MPL s formulacijo političnih in volilnih tez pojavlja v predvolilnem sponzoru?

Odgovor: Če hočemo razumeti razvoj katoliške levice, moramo opozoriti na dve dejstva: ki sta na kulturni in družbeni ravni zlasti v Italiji označili življenje katoliškega sveta.

Prvo dejstvo je splošnega pomena. Gre za II. vatikanski ekumenski koncil, ki je za zmerom osvobodil katoliške laike integralizma in klerikalizma in razjasnil, da politične odločitve katoliških laikov niso samodejno odvisne od razkrite resnice, marveč zadevajo izključno njihovo osebno odgovornost.

Drugo dejstvo je v tem, da se je v Italiji razvil velik delavski boj za enotnost, ki je po letu 1968 povzročil krizo krščanske demokracije ter v mednarodnem razvoju krščanske demokracije ter politiki levega centra, katerega izraz je kriza bila.

Velika večina katoliških delavcev se ni nič več imela za predstavnike krščanske demokracije, zato je iskala povezavo v enotnem prostoru italijanske levice. To pa zato, ker je krščanska demokracija mednarodna stranka, ki se je v resnici zmerom zavzemala za interese velekapitala in za jedrskih stanov.

Vprašanje: Na izredni vse-

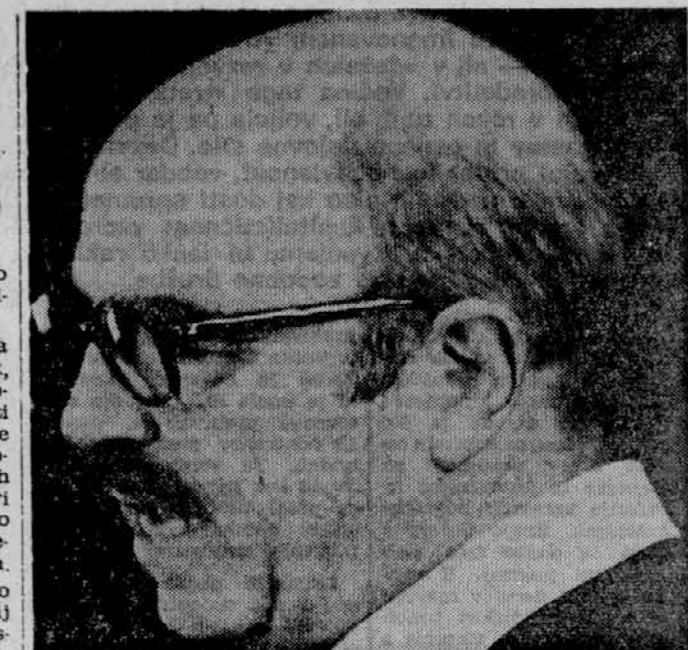
il o alternativni za demokracijo in napredek. Za kakšno alternativo gre?

Odgovor: Tista alternativa za demokracijo in napredek, ki je danes konkretno mogoča v Italiji, je v enotnosti sil delavskega gibanja, ki se zavzemajo za to, da bi onemogočile prevešanje političnih ravnotežij dežele na desno, čimer dajejo čutili vso težo svojega hotenja po spremembah v ljudskih plasteh.

Po krizi levega centra lahko pride do političnih ravnotežij iz leta 1948, se pravi do desnega centra, ali pa lahko nastanejo razmere za kvaliteten preskok v italijanskem političnem boju, v katerem bodo zajete vse sile delavskega gibanja.

Vprašanje: Katoliški sindikati ACLI in MPL so se v zadnjem obdobju intenzivno ukvarjali s spreminjanjem družbenih in samoupravnih razmerij v tovarnah, čemur naj bi se posebej služilo samoupravljanje. Kakšno naj bi bilo samoupravljanje v italijanskem družbenem okolju?

Odgovor: Z izrazom samoupravljanje označujemo odgovor zoper centralistično, avtoritarno in birokratsko organizacijo gospodarske in politične oblasti, predvsem pa utrditev — tako v teoriji kot v praksi — načela, da morajo delavci v vsakem prehodnem obdobju samodejno in v prvi osebi umeriti politično nadzorstvo nad razvojem se pravi, nad organizacijo, uporabo in realizacijo svojega dela. MPL ne verjame, da bi sprememba na ravni politične oblasti — pa čeprav bi jo spreminjala kolektivizacija

proizvajalnih sredstev — za dosegala za to, da bi se delavec znebil izkoriščanja.

MPL ne ravna po vnaprej izdelanih vzorcih socialističnega razvoja, marveč prihaja na dan s predlogi, ki ustrezajo potrebam, interesom in vrednotam ljudskih množic, ki naj bi v prvi osebi sodelovali, prispevale in izdelovale samostojne pobude, ki naj bi bile podrobne, vendar enotne — in bi oživele v ljudskih množicah.

To pomeni, da se samoupravljanje ne da povsod razumeti enako, marveč je treba upoštevati objektivne družbene, gospodarske in politične razmere vsake dežele, v kateri naj bi ga speljali.

Kar zadeva Italijo, je za samoupravljanje potrebna tudi socializacija sredstev za proizvodnjo in menjava, se pravi družbena, kolektivna lastnina, ne pa državna, in sicer kot temeljni cilj resničnega in ne namišljenega izvajanja demokratskih svobodnih italijanske ustave, kar naj bi bil

prvi pogoj za zajamčenje razčlenjenega in enakomerno razširjenega gospodarskega razvoja. Podružbanje (ne pa podružbanje, ki neizogibno pelje do osredotočenja politične oblasti, katerega posledice so totalitarne značaja) zadeva predvsem vse javne službe in velike monopole, katerih odločitve so poglavitnega pomena za življenje milijonov ljudi. Poleg tega je potrebno tudi gospodarsko načrtovanje, ki naj bi zajamčilo pravičen razvoj vseh gospodarskih in človeških virov, pri čemer naj bi imela potrebe skupnosti prednost pred posameznikov.

Kot je videti, so končni cilji političnih predlogov MPL in njegove bistvene postavke neposredno povezane s temeljnimi značilnostmi kapitalističnega sistema, ki je danes uveljavljen v Italiji z alienacijo, izkoriščanjem in neenakostjo.

MARJAN SEDMAK

POSKUSI S PLAČAMI

Je v Britaniji tudi delavec konservativen?

OD NAŠEGA LONDONSKEGA DOPISNIKA

LONDON, aprila — Pred kakimi dvajsetimi leti so v Britaniji skovali izraz »Hawthornov paradoks« za zelo zanimiv pojav. V neki tovarni so zboljšali razsvetljavo in delavci so začeli bolje delati. Lepo, toda samo ob sebi umevno. Stroj tudi bolje teče, če je bolje namazan. Toda potem se je nekdo iz uprave, ki je očitno ljubil eksperimente, nečesa domislil. Poslabšal je razsvetljavo. Delavci so spet povečali proizvodnjo.

Vsi mogoči strokovnjaki za delovne odnose, predvsem industrijski psihologi se še zdaj pripravljajo o nauku te zgodbe. Po eni razlagi so se delavci kratko in malo odzvali zato, ker so videli, da se sploh še kdo bori za njih, čeprav pri tem varčujejo z električnim tokom. Po drugi razlagi — in ta ima več zagonov — so delavci spet povečali proizvodnjo zato, ker jim je bila všeč sprememba (morda sleherni sprememba) in to spremembo so povzročili ljudje, ki so jim delavci zaupali.

Spremembe na tem zelenem otoku pa prihajajo bolj

počas kakor v »Evropi. Sicer je res, da se je sindikalno gibanje rodilo v Britaniji, toda tudi samo je, kakor vse kaže, podvrženo splošni konservativnosti. Medtem ko v Zvezi republik Nemčiji delavci že nekaj let sedijo v nadzornih odborih in v svetih za sodelovanje, medtem ko je iz pariških nemirov leta 1968 švignila iskra ne samo delavskega sodelovanja, ampak delavskega samoupravljanja za Zahodno Evropo, trdi večina poznavalcev delavskega gibanja v Britaniji, da britanski delavci ni do podjetja, ampak zgolj do delovnih pogojev.

Trdijo, da britanski delavci na splošno zahteva od uprave zadovoljivo plačo in dobre delovne pogoje, a da ni pripravljen sprejeti odgovornosti upravljanja. Bajne niti odgovorjajo.

Prej dobrih dvajsetimi leti je uprava nacionalizirane premogovne industrije poskusila prepričati rudarje, da bodo z njimi, ko so premogovniki podvrženi, resnično prišli do veljave. Uprava je upala, da bo razpisila prejšnje nezaupanje rudarjev in jih spodbudila, da bi sodelovali pri spremembah, ki naj bi koristile vseh premogovni industriji.

Uporabila je vse običajne metode — izdajala so mesečno revijo, nadzorovali so osebe, ki ustno obveščajo rudarje, sklicevali so skupne posvetovalne sestanke in celo posebne konference. Uprava je včasih poslala rudarjem celo osebna pisma. Uspela ni bilo.

Vendar so isti rudarji pozneje sami predlagali upravi na videz manjše spremembe pri organizaciji in metodi čelnega odkopa, ki so znatno povečale produktivnost tam, kjer so se vsi rudarski inženirji v upravi strinjali, da je ni mogoče povečati.

Polagoma je zmanjšalo pričanje, da je treba delavce nekako spriti, zainteresirati ali »vključiti« — vse to izražala angleška beseda involvement — ne samo v proizvodnji, ampak tudi v organizaciji proizvodnje in celo odločanje. Rudarji so začeli uporabljati besedo »deležba«, toda to je že dšalo po sodelovanju. To pa bi bilo prenapregeno.

Vendar je bilo treba nekaj storiti. Britanija doživlja največ stavk izmed vseh zahodnoevropskih držav. Po navadi navajajo kot glavni razlog za stavke delavske zahte-

ve po višjih prejemkih. Brez dvoma je to glavni razlog; toda zadeva je ni tako preprosta, kakor čedalje bolj ugotavljajo inštituti in posamezniki, ki se ukvarjajo z delovnimi in človeškimi odnosi v gospodarstvu. Ne gre samo za vsakdanji kruh, ampak tudi za delavčovo osebnost, njegovo dostojanstvo, položaj, ustvarjalnost, željo po premagovanju težav in uveljavitev pri delu.

»Končal sem delo ob devetih jutraj in sem ob enajstih vprašal obratovodjo, če je še kaj. Približno enkrat na teden mi je dal drugo delo. Tako sem v popoldnevih začel hoditi domov... Jaz pa sem mislil, da bom moral prav garati,« pravi 18-letni vajenec o svoji službi.

»Zaposlila sem se honorarno, kar sem le tako prišla do tega, da lahko naredim pošteno delo. Prej sem bila v stalnih službah in sem pol dneva gledala v zrak. Bila sem na nekakšnem visokem položaju,« pravi tajnica.

»Ničesar vam tukaj ni ne poose. Direktorji mislijo, da jim bo krona padla z glave, če bodo kaj povedali delavcu. Menda ne razumejo, da se ne bo ničesar potrudil, če ne ve, kaj mu je storiti in zakaj mora to storiti,« pravi jeklar.

Na inštitutu »Industrijske družbe«, ki daje praktične nasvete, kako najbolje urejati odnose v gospodarstvu, na delovnem mestu — a tudi šola strokovnjake za tako delo — imajo takih resničnih izjav in tožb debelo knjigo. Iz tega gradiva in na delovnem mestu sodelavci inštituta proučujejo možnosti za boljše organizacijo podjetij s človeške plat. Po njihovem je pomnkanje stikov med upravo in delavci glavni razlog za trenje.

Novi zakon o industrijskih odnosih je prinesel to novost, da morajo odslej upravni odbori podjetij tudi delavcem dati »iste informacije, podatke in obvestila, kakor jih dajejo delničarjem. To je vse, kakor napredek, a je že daleč od sodelovanja.«

Kaže, da niso samo upravni odbori proti sodelovanju (posvetovalnja, da, toda ne sodelovanje). Tudi nekateri sindikalni voditelji milijonskih delavcev in enakovredno razširjenega gospodarskega razvoja. Podružbanje (ne pa podružbanje, ki neizogibno pelje do osredotočenja politične oblasti, katerega posledice so totalitarne značaja) zadeva predvsem vse javne službe in velike monopole, katerih odločitve so poglavitnega pomena za življenje milijonov ljudi. Poleg tega je potrebno tudi gospodarsko načrtovanje, ki naj bi zajamčilo pravičen razvoj vseh gospodarskih in človeških virov, pri čemer naj bi imela potrebe skupnosti prednost pred posameznikov.

Kot je videti, so končni cilji političnih predlogov MPL in njegove bistvene postavke neposredno povezane s temeljnimi značilnostmi kapitalističnega sistema, ki je danes uveljavljen v Italiji z alienacijo, izkoriščanjem in neenakostjo.

MARJAN SEDMAK

K OROZJU! K OROZJU! — Tako poziva delavce Jepak, namenjen mobilizaciji v obrambo Madžarske sovjetske republike Bele Khuna v letu 1919.

BOZIDAR FAHOR

PRAZNE DELOVNE ROKE DVEH TRETJIN SVETA

Velike pa neizrabljene možnosti dežel v razvoju

Dobri dve tretjini svetovnega prebivalstva živi v Aziji, Afriki in Latinski Ameriki, v tako imenovanem »tretjem svetu« — po kratkovidni politični opredelitvi — ali v »deželah v razvoju« — po dokaj ohlapni politično-ekonomski opredelitvi. Večina tega »tretjega sveta« je bila še pred nekaj desetletji v rokah tujih sil, veljala pa je predvsem za neizčrpen vir naravnih bogastev in cenene delovne sile. Dežele v razvoju so si po drugi svetovni vojni pridobile neodvisnost, vendar se gospodarsko-politične razmere v večini izmed njih niso kaj dosti spremenile. Dasiravno je proizvodnja v njih organizirana po kapitalističnem vzorcu, jih ne moremo imeti za kapitalistične države. Kvečjemu bi lahko rekli, da se je v njih uveljavila posebna oblika strukture sodobne družbe.

Glede na to, da je produktivnost dela v 19. in 20. stoletju dosti hitreje naraščala v industriji kot v kmetijstvu in glede na to, da je bilo monopolističnemu kapitalu zahodnih držav predvsem za cimenjaje in cimenjaje izkoriščanje naravnih bogastev v kolonijah, imajo dežele v razvoju še danes zelo slab gospodarski položaj. V veliki večini dežel v razvoju se 70 do 90 odstotkov prebivalstva še zmerom ukvarja s kmetijstvom in če na primer delavci in uslužbenci v kapitalističnih deželah predstavljajo skoraj 70 odstotkov gospodarsko aktivnega prebivalstva, je tega v tretjem svetu komaj za dobro tretjino (okoli 19 odstotkov v Afriki, 34 odstotkov v Aziji in 53 odstotkov v Latinski Ameriki).

V letu 1949, ko večina Afrike in velik del Azije še ni bil samostojen, je imela Azija 53 odstotkov svetovnega prebivalstva, ki je dajalo le 10,5 odstotka svetovnega dohodka. V Afriki je 8 odstotkov svetovnega prebivalstva dajalo le 3 odstotke svetovnega dohodka, medtem ko je v Latinski Ameriki zivel 5,5 odstotka svetovnega

prebivalstva, ki je dajalo 4,4 odstotka svetovnega dohodka. Teda je Severna Amerika, ki je imela 10,5 odstotka svetovnega prebivalstva, dajala 45 odstotkov svetovnega dohodka. Te velike razlike se kaže naprej povečujejo, se pravi tudi po tistem, ko so si nekdanje kolonije izbojevale neodvisnost.

Družbeni proizvod, ki je eno izmed osnovnih meril za položaj kakšne države, pokaže vznemirljivo podoben razmerje v deželah v razvoju. Leta 1969 so v afriških deželah v razvoju imeli na prebivalca 112 dolarjev narodnega dohodka, v Aziji nekaj več, v Latinski Ameriki okoli 300 dolarjev (v Zahodni Evropi 1400 in v ZDA 2900 dolarjev). Toda dosti bolj vznemirljiva je ugotovitev, da je kar 21 afriških držav, v katerih je živel 62 odstotkov vsega afriškega prebivalstva, imelo leta 1969 manj kot 100 dolarjev narodnega dohodka na prebivalca in da je bil narodni dohodek kar v 11 afriških državah tedaj nižji kot leta 1960.

Delavskega razreda je seveda v razvijajočih se deželah dosti manj in je tudi bolj zaostajal kot v kapitali-

stičnih deželah. Razmerje med kmečkimi delavci in delavskim razredom je po navadi obratno kot v razvitem svetu, pravega industrijskega proletariata pa je izredno malo. V Afriki je komaj 5 odstotkov zaposlenih pravih delavcev, v Latinski Ameriki je ednole v Argentini, Čilu in Dominikanski republiki več kot 10 odstotkov gospodarsko aktivnega prebivalstva zaposlenega, medtem ko je v Indiji le 14 milijonov industrijskih delavcev.

Delavci v manjšini

Industrijski proletariat dežel v razvoju je veliko bolj zaostajal kot v kapitalističnih deželah. Velikanska večina industrijskih delavcev dela v panogah, v katerih pripravljajo za izvoz poglavitne izdelke domačega kmetijstva; resnične, moderne industrije je izredno malo; pa še v tej je po navadi zaposlena tuja, višje kvalificirana delovna sila. Tako je v Indiji skoraj ves industrijski proletariat zaposlen v tekstilni industriji. V Libiji, kjer daje petro-

ni komaj 4 odstotki domačega aktivnega prebivalstva. Kvalifikacijska struktura delavstva v deželah v razvoju je v celoti zelo nizka. Tehnične inteligence skoraj ni. Zivljenjska raven in z njo splošna kulturna raven sta nizki, kar je vse uplivalo na razvoj delavskega gibanja, na možnost za rast kadrov iz vrst delavskega razreda, na oblikovanje ideoloških pojmovanj itd. Industrijski proletariat je bil v primerjavi z drugimi skupinami delavskega razreda, zlasti pa vaskim proletariatom, v kolikor toliko ugodnejšem položaju. Tako si je moglo razlagati zelo pomembno dejstvo v razvoju delavskega gibanja, namreč to, da so pri njegovem formiranju in kasnejem v vodilnih organih imeli zelo pomembno vlogo elementi, ki niso sodili v delavski razred; predvsem napredna inteligenca. To razloži tudi opozorja na obzore, zaradi katerih so na delavskega gibanja dežel v razvoju zelo močno vplivali tudi tokovi v delavskem gibanju razvitih dežel. Delavski in z njimi kmečke množice (kot vir novih delavcev) v deželah v razvoju so v primerjavi z delavstvom drugod po svetu še dokaj slabo organizirane. Komunistične partije so sicer imele pomembno vlogo pri organiziranju delavskega razreda ter povezovanju revolucionarnega boja v razvijajočih se deželah z revolucionarnim bojem v svetu, vendar pa ta vloga ni bila povsod enaka. Z izjemo KP Kitajske in KP Vietnamu se razen redkih izjem (Kuba, Čile) komunističnim, socialističnim in drugim delavskim strankam sploh ni posrečilo

prevzeti vodstva revolucionarnega narodnoosvobodilnega boja in naprednih družbeno-političnih gibanj. V Aziji je bila nekoč — Kitajska je iz vzeta — najmočnejša komunistična partija v Indoneziji, vendar je bila to bolj množična kot kadrovska partija, ki je razen tega pred leti postala žrtev obračunov z oblastjo. Komunistična partija Indije je bila po številu poslancev v parlamentu druga najmočnejša stranka v državi. Razen teh dveh pa v Aziji ni bilo in še zmerom ni pomembnejših komunističnih partij. V Latinski Ameriki je več kot petina vseh komunističnih partij v svetu, med njimi pa je najmočnejša in najpomembnejša kubanska, ki se je z drugimi naprednimi silami združila v enotno revolucionarno organizacijo in ki je že nekaj let zdel za napredna gibanja v vsej Latinski Ameriki. Najmanjši vpliv na imajo komunistične partije v Afriki, saj jih ni bilo in še zmerom ni pomembnejših komunističnih partij v svetu. Pri vsem tem pa komunistične partije v deželah v razvoju niso zmerom delovale v skladu z interesi domačega delavstva, marveč so dostikrat dogmatično ocenjevale vse napredno, tako da so včasih tudi zavirale razvoj. Za zadnja leta je tudi značilna razcepjenost komunističnih partij na tako imenovane »prosvetilske« in »proletarske«, kar vsakega škodi njihovi akciji.

Politično obeležje sindikatov

Sindikalo gibanje dežel v razvoju ima nekatere posebne značilnosti in se tudi precej razlikuje od sindikalnega gibanja v razvitih deželah. Poglavitna je predvsem ugotovitev, da je zelo malo delavstva sploh zajetega v sindikate (v Afriki na primer komaj slaba petina), in pa, da so sindikalna gibanja najprej zbirala predvsem delavce iz naprednejših industrijskih panog — prav teh pa je bilo najmanj. Medtem ko je sindikalno gibanje v razvitih deželah usmerjeno predvsem v ekonomski boj, pa ima v deželah v razvoju izrazito političen značaj. Položaj delavskega razreda in revnih plasti prebivalstva se ni mogel izboljšati, dokler niso odpravili kolonialnega sistema in raznih oblik imperialistične vladavine. Zato so sindikati v nekaterih deželah v razvoju odločilno vplivali na politiko — in se posreje, v zadnjih letih tudi zapletli v spopad z vodilno politično strukturo.

V Indiji je le manjši del delavcev pod vplivom komunistične partije in socialistične stranke Pradža ali njihovih sindikalnih organizacij. Drugi del delavcev je pod vplivom močne sindikalne unije kongresa, vseindijskih sindikatov ali sindikatov posameznih lokalnih strank, ki jih je v Indiji nič koliko. Z drugega opazovališča pa se kaže zapletena indijska podoba tako, da niti ena politična stranka ne more računati na podporo ene same družbene skupine, čeprav drži, da v socialni strukturi komunističnih in socialističnih strank prevladujejo revni in srednji kmetje, delavci in nižji uslužbenci. Izvori radikalizma so skoraj praviloma v milijonih brezposelnih brezposelnih ali napol zaposlenih prebivalcev velikih mest in na vasi: v velikanski armadi »obupanih, razžaljenih in razdelanih« tistih, ki nimajo nič. Dovolj zgorelo je že podatek, da je v Indiji po najbolj nedavnih podatkih brezposelnih 20 do 50 milijonov, napol zaposlenih pa od 100 do 170 milijonov za delo sposobnih ljudi. Druga značilnost indijske družbe se kaže v tem, da je levčarsko gibanje zelo razdrobljeno in utesnjeno, sega pa od zmernega in na kompromise pripravljenega levčarstva pa do skrajnega radikalizma. Tako so levčarske stranke v nekaterih državah, kot sta Kuba in Zahodna Bengalijska, sicer uspeli same ali v konjuktiji priti na oblast, vendar se je to vladanje zaradi pomanjkanja enotnih temeljev in razcepjenosti kmalu skrhalo in razpadlo.

Za večino južnoazijskih držav je sploh značilno, da je sindikalno gibanje razcepljeno, šibko in neenotno. V državah, kot so Burma, Tajsk, Malezija, Kambodža, Nepal, Laos in Filipini je le težko govoriti o sindikalnem gibanju. Sindikati zajemajo večino delavcev, ki so v takih državah v neznatnem delu tako maloštevilnega delavstva. Tu di levčarska gibanja se ponekod združujejo na lokalni zbirane gverilске skupine. Prvi poskusi nekakšnega delavskega upravljanja so se pojavili za časa U Nuja v Burmi, kjer so ustanovljali ne-

GIBANJE 30. MAJA — Leta 1925 se je v velikih industrijskih centrih severovzhodne Kitajske razvnelo široko stavkovno gibanje, ki je bilo naprejeno hkrati proti deflacijskim in japonskim oblastem. 30. maja so bile v Sanghaju širne demonstracije, ki jih je policija zadušila s streljanjem. Na sliki: lepak KP Kitajske na ulici v Sanghaju, ki poziva delavce, naj z novimi stavkovnimi akcijami odgovorijo na policijsko nasilje.

delavcev pod vplivom komunistične partije in socialistične stranke Pradža ali njihovih sindikalnih organizacij. Drugi del delavcev je pod vplivom močne sindikalne unije kongresa, vseindijskih sindikatov ali sindikatov posameznih lokalnih strank, ki jih je v Indiji nič koliko. Z drugega opazovališča pa se kaže zapletena indijska podoba tako, da niti ena politična stranka ne more računati na podporo ene same družbene skupine, čeprav drži, da v socialni strukturi komunističnih in socialističnih strank prevladujejo revni in srednji kmetje, delavci in nižji uslužbenci. Izvori radikalizma so skoraj praviloma v milijonih brezposelnih brezposelnih ali napol zaposlenih prebivalcev velikih mest in na vasi: v velikanski armadi »obupanih, razžaljenih in razdelanih« tistih, ki nimajo nič. Dovolj zgorelo je že podatek, da je v Indiji po najbolj nedavnih podatkih brezposelnih 20 do 50 milijonov, napol zaposlenih pa od 100 do 170 milijonov za delo sposobnih ljudi. Druga značilnost indijske družbe se kaže v tem, da je levčarsko gibanje zelo razdrobljeno in utesnjeno, sega pa od zmernega in na kompromise pripravljenega levčarstva pa do skrajnega radikalizma. Tako so levčarske stranke v nekaterih državah, kot sta Kuba in Zahodna Bengalijska, sicer uspeli same ali v konjuktiji priti na oblast, vendar se je to vladanje zaradi pomanjkanja enotnih temeljev in razcepjenosti kmalu skrhalo in razpadlo.

Na Japonskem je le 17 odstotkov delavcev zaposlenih v kmetijstvu. Razen tega je za deželo vztrajajočega sonca značilno tudi to, da je skoraj tretjina vseh delavcev vključena v močnih sindikatih. Slabše je v manjših podjetjih, kjer je v sindikate vključena komaj desetina delavcev.

Izjemno položaj Japonske

Svetla točka v temni podobi azijske revščine je Japonska, edina dežela v tem delu sveta, kjer živi številno sodobno delavstvo, zaposleno v čedalje močnejši industriji. Kar 40 odstotkov aktivnega prebivalstva so delavci. Ta stopnja je v številnih azijskih državah desetkrat nižja. Japonska kot tretja gospodarska sila na svetu je značilna po tem, da 70 odstotkov njene industrije zaseda jo majhna podjetja, medtem ko je v podjetjih, kjer je zaposlenih 40 odstotkov delavcev, včasih največ pet delavcev. V teh malih podjetjih se plače precej nižje kot v velikih podjetjih in koncernih: včasih tudi za 30 do 40 odstotkov.

Na Japonskem je le 17 odstotkov delavcev zaposlenih v kmetijstvu. Razen tega je za deželo vztrajajočega sonca značilno tudi to, da je skoraj tretjina vseh delavcev vključena v močnih sindikatih. Slabše je v manjših podjetjih, kjer je v sindikate vključena komaj desetina delavcev.

Japonska komunistična partija je pred kratkim uvedla zanimivo »inovacijo«: komunisti so na zadnjih volitvah prvi privolili v oblikovanje združenega opozicijskega fronta s socialistično stranko, ponekod pa z zmerno levo stranko Komeito in demokratsko socialistično stranko, kar ji je na volitvah prineslo precejšen uspeh. KP se je odločila za novo taktiko »pohoda na javnost«: prevzela je pokroviteljstvo nad celo vrsto klinik, otroških zavbavišč, ustanovila je davčne posvetovalnice, prireja športne, folklorne in druge prireditve. V političnem življenju so komunisti presenetili vladajočo liberalno-demokratske kroge, ko sta z

Arabska in črna Afrika

Afrika bo leta 1980 imela 32 milijonov za delo sposobnih ljudi, zdaj pa ni dela niti za 20 milijonov. V kmetijstvu dela 56 odstotkov, v manufakturni industriji 12 odstotkov, v ekstraktivni industriji 8 odstotkov, v trgovini in transportu 20 odstotkov in v drugih državni in zasebnih dejavnostih 24 odstotkov zaposlenih. Če izvajamo Južno Afriko in Rodezijo, kjer zaradi rasističnih zakonov ni dela za domačine v vrsti delavnosti in kjer beli sindikati ne sodelujejo z afriškimi ali jim celo nasprotujejo (problem je toliko večji, ker v ti dve državi prihaja vse več črnih delavcev iz drugih afriških držav), potem bi lahko govorili o dveh vrstah afriških držav — seveda s stalno delavskega gibanja in sindikalizma. Merila za to ločitev so razvito države, razredna diferenciacija, politične tradicije in odvisnost od metropole.

V Afriki imajo ednole arabske dežele razvito bogato plast, kmetijske in industrijske delavce ter množice revčev, torej zelo veliko razredno diferenciacijo, ki je v črni Afriki ni. Sindikalna gibanja v arabskih deželah so najstarejša v Afriki, kakor je tudi veliko političnih strank (npr. Egipt, Maroko, Tunizija). Politična gibanja črne Afrike pa nimajo razrednega obeležja, ker se tam razredna diferenciacija ni močno uveljavila. Zato politična gibanja zajemajo skoraj vse plasti prebivalstva. Sindikati imajo pomembno vlogo v političnem življenju črne Afrike, ker so se vodile strukture po pridobitvi neodvisnosti močno naslonile na Sindikate kot najbolj enotno organizirano silo.

Zanimivo je, da sindikati v arabskih deželah danes nimajo več tolikšne vloge (niti v Maroku) zaradi socialne diferenciacije prebivalstva, na podlagi katere so se tudi posamezne družbene plasti različno politično organizirale. V arabskih deželah niso imeli številno revnega delavskega razreda za zavestno napredno in najbolj enotno organizirano silo v nacionalnem boju za neodvisnost. Značilno za arabske dežele je tudi, da se potem, ko dosežejo neodvisnost, lotijo utrjevanja notranjega življenja, pri tem pa se po navadi oprejo na vojsko.

Za afriško delavsko gibanje je značilnih nekaj posebnosti: v Tanzaniji so se leta 1970 začeli uvajati samoupravljanje; v Sudanu je Nimeiri lani razpustil 3 največje sindikate ter jih začel reorganizirati v državni merilu; v Libiji so doleteli neenotni sindikati podprti Gadafija, nova oblast pa je reorganizirala delavsko gibanje in ustanovila enotne sindikate, preko katerih ima tudi najboljši vpogled v dejavnost tujih kapitalističnih družb. Za Tunizijo in Alžirjo je značilna velika migracija v nekdanjo metropolo, saj danes dela v Franciji skoraj 90.000 Tunizijcev in okoli 400.000 Alžirčev, pri čemer je pomembno, da gre večinoma za kvalificirano delovno silo.

Prebujajoča se Latinska Amerika

Delavski razred Latinske Amerike je bil praviloma le opozovalec revoluciji, ki so spreminjale politično strukturo v predsedniških palačah, medtem ko se gospodarska in socialna struktura ni spreminjala. Zato je razumljivo, zakaj je bila Kuba po revoluciji skoraj celo desetletje osamljena v latinskoameričnem svetu. Vendar je prvi poskus »izvoza kubanske revolucije« propadel: Guevara je v Boliviji doživel poraz, njegovi gverilci so bili odrezani od sveta. Človek, ki je sprožil nov levčarski val in močno navezal delavski razred na svoj politični program, je postal čilski socialistični prvak Allende. Po prevzemu oblasti v decembru 1970 se je lotil gospodarskih reform v deželi tradicionalnega parlamentarizma in seveda naletel na močno nasprotovanje krščanske demokracije, ki je še zmerom najmočnejša stranka v deželi. Po nacionalizaciji se je Allende lotil naslednje stopnje svojega programa: nameraval uvesti delavsko samoupravljanje v industriji in rudarstvu. Njegov zgled je zbudil živahno zanimanje v drugih državah »zeleno celino«, posebno v andskem trikotniku med Santiagom, Lima in La Pazom. Allende je zaradi svoje politike aktivne koeksistence med državami z različnimi političnimi in gospodarskimi sistemi postal eden vodilnih politikov Latinske Amerike.

Sindikalo gibanje, ki je imelo sicer najmočnejše tradicije v Argentini, se je močno razvilo tudi v Boliviji, deželi rudarjev, v kateri je bil sindikat rudarjev v šestdesetih letih med največjimi v svetu. Toda Banzerjev vojaški udar je pokazal, da rudarji v Boliviji še niso tako močno organizirana delavska sila, da bi lahko vplivali na politične dogodke v deželi.

Delavski razred v tistih latinskoameričskih deželah, kjer so na oblasti vojaški režimi, je še zmerom v obdobju prebujanja: razdrobljen je v množičnih industrijskih centrih, nenehno je pod vojaškim in policijskim terorjem, hudo ga izkorišča domača tuja finančna in industrijska oligarhija, zato se le polagoma osvobaja in se zaveda svoje vloge v gospodarskem in političnem življenju celine. V takšnih razmerah je seveda še pomembnejše, ali se bo posrečil »poskus Salvadora Allendeja«, ali bo Čile uspešno stopal v socializem.

STANE IVANC
AGO PASTERNAK
AVGUST FUDGAR

VELIKA STAVKA V TOKIU — Kmalu po začetku tega stoletja je začelo na Japonskem najprej med vsemi deželami Azije. Afrike in Latinske Amerike nastajati krepko delavsko gibanje, ki je šlo skozi nekaj hudih spopadov s kapitalom. Leta 1911 je tako izbruhnila velika stavka transportnih delavcev v Tokiu.

NORVEŠKI RECEPT

„Predobro, da bi bilo res“

OD NAŠEGA SKANDINAVSKEGA DOPISNIKA

OSLO — Sto dvajset kilometrov jugozahodno od Osla, na polotočku, okrog katerega so industrijski odpadki zastupili ribe v morju, stoji Eidangerska tovarna solitra, ki je dobro znana med sindikalnimi voditelji in industrijski v zahodni Evropi. Razlog: leta 1967 je ta tovarna uvedla poskus z novo obliko delavskega samoupravljanja, ki jo industrijske delegacije iz zahodnih držav na moč hvalijo.

Ta tovarna je največja na Norveškem, saj ima več kot 5000 zaposlenih. Proizvaja umetna gnojila, mangnezij in plastične mase, pripada pa podružnični norveškemu koncernu Norsk Hydro (s štirimi podjetji in skupno 8.000 zaposlenimi), ki je največji proizvajalec magnezija v Evropi in največji evropski izvoznik dišjovih preparatov, zlasti umetnih gnojil.

Poskus s samoupravljanjem vodi poseben odbor, v katerem so predstavniki tovarniškega vodstva, sindikalne podružnice in en zastopnik norveškega inštituta za industrijsko psihologijo. V skladu z modelom industrijske mikrodemokracije, ki ga je izdelal profesor Einar Thorstad s omenjenega inštituta, je tovarna v Eidangerju ustvarila tako imenovane »samoupravne skupine«, v katerih so se proizvodnja vključili delavci iz nekaterih obratov. Takih skupin je sedem: pet v proizvodnji, ena v skladišču in ena v oddelku za vzdr-

ževanje strojev. Vsaka skupina ima 10–13 članov, od katerih je eden izvoljen za naloge, da vzdržuje vsakdanji stik z vodstvom tovarne. Funkcija predelavca je bila ukinjena, ker vsaka skupina sama načrtuje svoje delovne naloge, medtem ko ji obratni inženir pomaga z nasveti.

Delovne naloge si člani izberejo na vidnem mestu. Zastopniki samoupravnih skupin se vsako jutro srečajo z vodstvom tovarne na sestankih, na katerih teče beseda o proizvodnji, prodaji, delovnih pogojih itd. V tovarni pravijo, da na teh jutranjih sestankih vlada zelo sproščeno vzdušje. Eden od delavcev pripominja: »Prej so nas klicali k direktorju samo tedaj, kadar je bil kdo odpuščen. Zdaj pa se z direktorjem pogosto pogovarjamo v naših skupnih organih.«

Večje sodelovanje v izvrševanju delovnih nalog je od delavcev zahtevalo boljše strokovno izobrazbo in boljše

informiranost o tekočih poslovnih problemih. S pomočjo tovarniških inženirjev so delavci drug drugega začeli učiti kemijo in kemijsko tehnologijo. Zasluge je izenačen, kar pomeni, da delavci lahko računata natanko plačilo, če stoji pri stroju ali pleska zid. Razen tega dobi vsak delavec mesečno nagrado, če zna opravljati več kot pet različnih delovnih nalog. Posamezne delovne naloge rotirajo med delavci, tako kot so na tedenskih sestankih odločili vsi člani samoupravnih skupin.

Eden od sindikalnih zastopnikov, Finn Nordahl Kristiansen, ki popravlja stroje v obratu za proizvodnjo umetnih gnojil, pravi: »Skrbelo nas je, kako bo šlo s starejšimi. Eden, ki mi je bilo okoli štirideset let, se je prijavil na 200-urni tečaj strokovnega izpopolnjevanja. Toda nekateri tega niso zmogli do konca. Odpovedali so jim žive. Pa ne zato, ker bi bili premalo inteligentni,

temveč zato, ker so zadnjičkrat hodili v šolo pred mnogimi leti. Toda sicer smo zadovoljni. Kadar sem prejel v tovarno, sem si govoril, da nosim na prodaj samo svoje roke.«

Predstavniki personalnega oddelka in informacijske službe v eidangerski tovarni solitra pravijo, da so glavni uspehi poskusa s samoupravljanjem na delovnih mestih naslednji: večji obseg proizvodnje, višje plače, zadovoljstvo z delovnimi pogoji in nižja frekvenca odsotnosti iz službe. Delavci pa priznavajo, da svoje vsakdanje delo zdaj vidijo kot smiselno delo celotne proizvodnje, da čutijo solidarnost s tovariši in da so dobili možnost za strokovno izpopolnjevanje.

Novembra 1970 je bilo v Oslu mednarodno posvetovanje o skandinavskih poskusih s »industrijsko demokracijo«, na katerem je bilo slišati nekatere dvome, da so rezultati samoupravnega poskusa v podjetju Norsk Hydro »predobro, da bi bili resnični«. Zakaj, na primer, v ZRN toliko govorijo o delitvi moči v podjetju, na Norveškem pa o sodelovanju?

Predstavniki norveškega inštituta za produktivnost dela in norveškega združenja delodajalcev, Olvind Skard, je tu jim udeležencem odgovoril, da v Skandinaviji delavskega

samoupravljanja ne obravnava kot ideološko vprašanje, temveč z izhodišča soglasja interesov med delavci in delodajalci. To presenetljivo trditve je Skard izrekel že na podobnem posvetovanju leta 1969 na Nizozemskem in tedaj so se z njo strinjali celo predstavniki delavskih sindikatov iz vseh skandinavskih držav.

Ce se vrnemo k opisanemu poskusu s samoupravnimi skupinami, kakršen razen v Norsk Hydro poteka tudi v drugih norveških podjetjih (toda samo v nekaterih njihovih obratih), potem bi lahko rekli takole: delavci, ki sodelujejo v teh poskusih, imajo res višje plače in prijetnejše delo kot prej, toda ta »industrijska mikrodemokracija« je še vedno bolj privlačna kapitalistom, da bi se delavci sprijaznili z resnico o svojem izkoriščanju, kot kaj več. Omejenimi norveškimi poskusi s »mikrodemokracijo« na delovnem mestu bi bili — vsaj zdaj — za izboljšanje položaja norveških delavcev veliko bolj pomembni, če bi se delavcem hkrati odprle tudi dejanske možnosti za sodelovanje v upravljanju celih podjetij.

Toda do takega samoupravljanja je na Norveškem še daleč, na Švedskem in Danskem pa še dlje. Norveška socialna demokratska vlada je letos parlamentu predložila zakon (ki še ni sprejet), po katerem naj bi od prihodnjega leta vsa podjetja z več kot 200 zaposlenimi ustanovila posebne delavske svete z najmanj 12 člani. V te svete naj bi delavci volili tretjino članov, delničarji (kapitalisti) pa dve tretjini. To je zelo previden predlog, toda kar, ko pa ima socialna demokratska vlada v parlamentu manjšino ...

MITJA JERMOL

QUE VIVA MEXICO! — Konec prvega desetletja v tem stoletju je vso Mehiko zajela kmečka vstaja, ki je bila naprejena proti domači veleposelski-oficirski diktaturi Porfiria Diaza in gospostvu tujega kapitala. Na mehiškem severu je vstajo vodil revni kmet Francisco »Panchito« Villa, na jugu pa prav tako peon Emiliano Zapata. Na sliki: Panchito Villa s svojimi partizani leta 1913.

NERAZVITI MED NERAZVITIMI

Budva: 1200 dolarjev - Plav: 1200 dinarjev

TANJUG POSEBEJ ZA DELO

TITOGRAĐ, aprila. — Črna gora bo do leta 1975 napravila pomemben korak v svojem prizadevanju, da se izklopije iz gospodarske zaostalosti. Za razvoj gospodarstva in kulturno-znanstvenih ustanov so namenili v tem obdobju več kot 8 milijard dinarjev. Načrtovalci razvoja republike do leta 1975 so postavili težišče predvsem na tiste gospodarske panoge, ki imajo sorazmerne prednosti in ki zagotavljajo hitrejši razvoj celotne republike, hkrati pa se vključujejo tudi v srednjeročni načrt razvoja Jugoslavije. To so predvsem industrija barvstih kovin, črna metalurgija, gozdarstvo in lesna industrija, turizem in promet, pa pomorsko gospodarstvo.

Načrti

Do leta 1975 bodo dogradili progo Beograd-Bar. Podvojili bodo sedanje zmogljivosti aluminijevske kombinacije, da bo njeno letno proizvodnja okrog 100.000 ton surovega aluminija in okrog 400 tisoč ton glinice.

V Crnogorskem Primorju in v hribovitim delu republike bodo zgradili nove hotelle in počitniške domove, ki bodo lahko sprejeli okrog 10.000 gostov. Do 1975. leta bo Črna gora dobila univerzo, svoj televizijski studio, izpopolnjeno društvo za znanost in umetnost.

S temi pomembnimi objekti in kulturnoznanstvenimi ustanovami bodo ustvarjeni pogoji, da se bo republika hitreje poslovala od nerazvitih.

Velikanske razlike

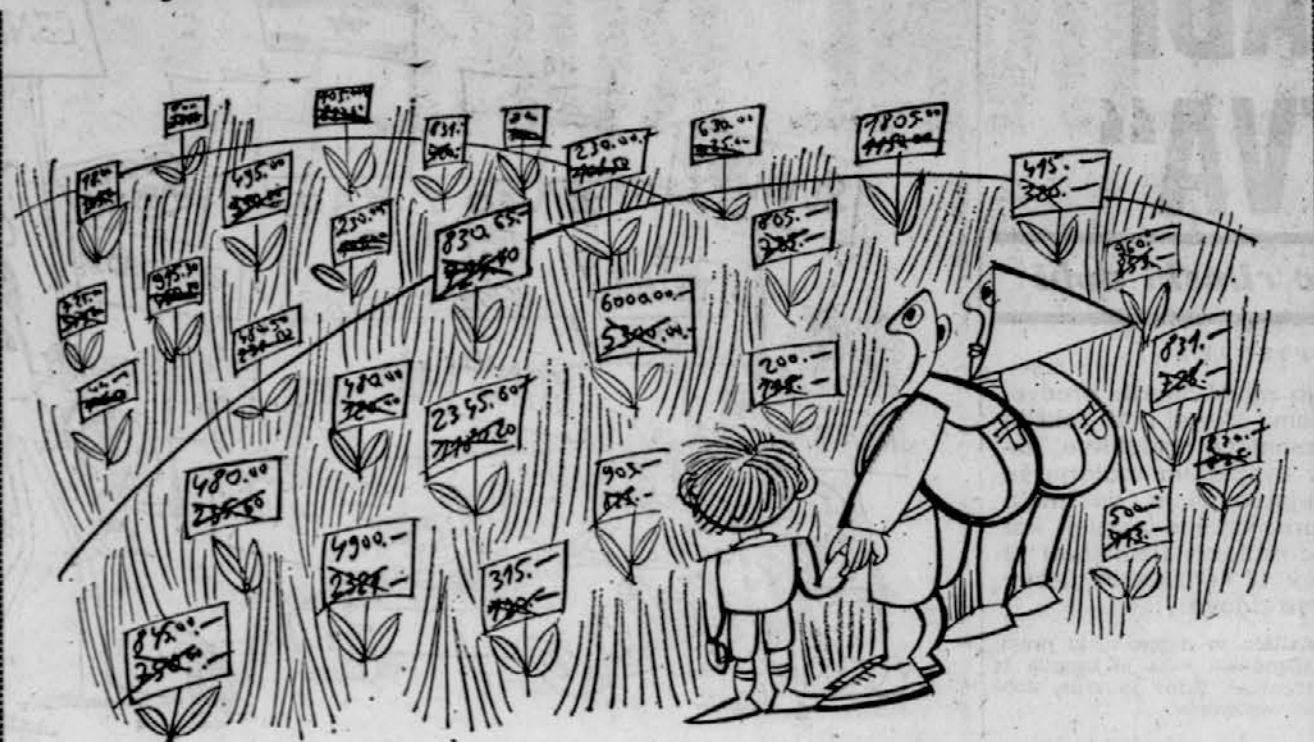
Da pa bi to dosegli, bo treba vložiti precej truda za usklajevanje razvoja posameznih območij v republiki. Zdjaj dobiva 12 od skupaj 20 črnogorskih občin dotacije od re-

publike za potrebe tistih služb, ki jih financirajo iz proračuna. Razlike v razvitoosti severnega in primorskega dela republike so tolikšne, da bi lahko rodile tudi hujše politične posledice, če jih ne bi odpravili. Narodni dohodek na prebivalca v Plavu, Rožaju, Savniku, Zablaku ali Plužinah je skoraj devetkrat višji od dohodka prebivalca Budve in Herceg Novoga. V Budvi znaša dohodek na prebivalca okrog 1200 dolarjev, kar je več kot v najbolj razvitih občinah v Sloveniji. V Plavu pa ta dohodek znaša komaj 1200 dinarjev.

V obdobju minulega srednjeročnega načrta se niso uresničili upi nerazvitih komun, zato njihovi predstavniki ne doli zahtevajo od republiške skupščine, naj zagotovi spoštovanje sklepov 3. konference ZK Črne gore o hitrejšem razvoju rečnih občin, tako da bodo sprejeti politični omeni sledili tudi konkretni ukrepi. Med drugim zahtevajo, da je treba ustanoviti republiški sklad za razvoj nerazvitih občin in da bo del sredstev iz sklada federacije za razvoj nerazvitih republik namenjen za skladnejši razvoj vse republike.

IVO POPOVIC

Prvomajski izlet

Predrag Koraković (Večernje novosti) Posebej za Delo

BREZ PROGRAMOV ZA CENE

Novi zakon ne bo odtajal cen

LJUBLJANA, aprila. — Novi zakon o oblikovanju in družbeni kontroli cen najbrž ne bo mogel zaživeti, ker niso bili hkrati pripravljeni predpisi, s katerimi bi uresničili nove zamisli. Zdjaj kaže, da z novim zakonom tudi ne bo odpravljen novembrski odlok o zamrzitvi cen. Kako daleč smo še od tržnega sistema cen in kaj bi lahko storili že letos, odgovarja predsednik komisije slovenskega izvršnega sveta za vprašanja trga in cen Aleksander Škraban: »Po novem federaciji ureja sistem družbene kontrole cen in zagotavlja nadzor nad cenami za blago in storitve, ki imajo pomen za vso državo. Zato so v določilih novega zakona obravnavana načela in sistem, ki bodo veljali za vso državo. Obenem pa določajo pristojnosti, ki ostanejo federaciji.«

»Novi zakon o družbeni kontroli cen nastava je skupine blaga in storitev, katerih cene so pomembne za vso državo. To so cene vseh industrijskih izdelkov, razen cen električne energije, gradbenega materiala, izdelkov grafične industrije in živilskih izdelkov v trgovini na drobno. Za osnovne kmetijske izdelke predpisuje federacija garanciranje in minimalne odkupne cene. Od storitev pa spadajo v pristojnost federacije cene železniškega blagovnega prometa, zračnega prometa, mednarodnega poštne in telegrafnega ter telefonskega prometa, a cene pisma in dopisnic v domačem poštnem prometu.«

Po novem zakonu republike in avtonomni pokrajini urejajo cene za električno energijo, gradbeni material (razen cementa), lesne izdelke, izdelke grafične industrije, železniški poštanski promet, letalske storitve in storitve v domačem PTT prometu razen pisma in dopisnic.

Republike bodo pripravile svoje zakone, s katerimi bodo odločile pooblaščenim občin. Občine bi tudi poslej nadzorovale cene obrtnih, gostin-

POPRAVKI CEN LE V SOGLASJU S STABILIZACIJSKO POLITIKO — Aleksander Škraban, predsednik komisije IS SRS za vprašanja trga in cen.

Foto: arhiv Dela

skih, komunalnih in gospodinskih storitev, cene mestnega prometa, stanarin in skupnini ter cene osnovnih živil.«

Kaj pa bo potem, ko bo obveljal spremenjeni zakon? Kaj bo z odlokom o zamrzitvi cen?

»Zakon začne veljati takoj, ko ga sprejme zvezna skupščina, toda obenem bi morali odpraviti tudi odlok o maksimiranju cen vseh izdelkov in storitev. Kajti zamrzitev cen, ki naj bi sprva veljala le tri mesece, je bila potem podaljšana do potrditve novega zakona in novih predpisov. Vse pa kaže, da zakon sam po sebi ne bo odpravil odloka in ustvaril podlage za uporabo novih zakonskih zamisli. Zvezna administracija ta čas ni pripravila zakonskih predpisov, po katerih bo zakon šele izvedljiv.«

Manjkajo namreč predpisi o postopku družbenega dogovarjanja, predpisi o postopku samoupravnega dogovarjanja o cenah in predpisi o merilih, kaj so novi izdelki. Vsi ti predpisi bi po programu zveznega izvršnega sveta morali biti izdelani najpozneje do konca marca. Ni opravila, da jih niso sestavili. Pripravljali pa so zakon.«

All zdaj sploh lahko odmrzimo cene, ne da bi pričakovali nagel skok cen?

»Če bi odlok odpravili, ne da bi ga hkrati nadomestili z drugimi predpisi, bi pravz-

prav sprostiti vse cene. V sedanji tržni situaciji bi bilo pričakovati močan skok cen. Ker pa zamrzitev ne bo odpravljena, dokler ne bodo uveljavljene nove oblike družbene kontrole cen po spremenjenem zakonu, ni nevarnosti, da bi sprožili nenadzorovane in sunkovite podražitve.«

Kako je zamišljen prehod iz sedanjega stanja v režim cen, predviden v zakonu?

»Programa zvezni organi še nimajo, čeprav so ga že večkrat napovedali. Predsedstvo SFRJ je na aprilski seji tako sklenilo, da je treba nemudoma sestaviti program, s katerim bi poiskali pot iz sedanje zamrzitve. Določila novega zakona bi lahko uveljavljali takoj, da bi predvsem pospešili izdelavo vseh predpisov, brez katerih dejansko ni novega zakona. Potem bi šele odpravili odlok o maksimiranju cen vseh izdelkov in storitev. Nekatere cene bi lahko sprostiti, čeprav trenutno ne ustrezajo vsi tržni pogoji. Tu gre predvsem za cene tistih storitev in izdelkov, katerih gibanje in raven ne vplivata na splošne tokove, na stroške poslovanja ali na življenjske stroške. Sprostiti bi lahko tudi cene izdelkov po individualnih naročilih in po posebnih tehničnih specifikacijah.«

V pošev bi prišli še izdelki in storitve, ki jih prodajajo z razpisni in javnimi licitacijami, potem tako imenovani luksuzni izdelki, izdelki višjega standarda in podobno.«

Kaj pa cene drugih izdelkov?

»Cene vseh drugih izdelkov in storitev, ki so po novem zakonu v pristojnosti federacije, bi morali začasno zamrziti pod neposredno kontrolo, dokler ne bi ustvarili drugačnih tržnih pogojev. Pri tem bi lahko uporabili različne oblike neposredne kontrole. Tako bi npr. maksimirane cene kot obliko neposredne družbene kontrole cen lahko omejili le na kratek seznam izdelkov in storitev, in to predvsem za tiste, za katere so že do zamrzitve veljale maksimirane cene. To so nafta in njeni derivati, tobačni izdelki, nekatera živila, promet PTT itd. Režim zamrzitve cen brez možnosti sporazumevanja bi začasno lahko uporabili pri izdelkih in storitvah, ki imajo na notranjem trgu monopolni položaj in bi zaradi tega proizvajalci s sporazumi zlahka izsilili neupravičeno zvišanje cen. Pri izdelkih črne in barvne metalurgije bi lahko uveljavili še sprejete načine oblikovanja cen za njihove izdelke, je izpopolniti bi jih morali in jih prilagoditi sedanji okoliščinam. Pri vseh drugih izdelkih, ki so še pod neposredno družbeno kontrolo cen v federaciji, pa bi morali vpeljati režim zamrzitve cen tako, da bi dopustili možnost samoupravnega sporazumevanja. Druge družbenopolitične skupnosti bi morale večino cen iz svojih pristojnosti začasno zamrziti pod neposredno družbeno kontrolo, popravke cen pa dovoljevati le v soglasju s stabilizacijsko politiko.«

ALENKA MISIC

BEG IZ SUŽENJSTVA

Prej pohabljanje - zdaj avtomobili

POSEBEN TANJUGOV DOPIS

PEKING, aprila. — Muzej narodnih manjšin osrednjega inštituta narodnosti v Pekingu nekoliko spominja na grozne kleti muzeja voščenih figur Madame Toussaud v Londonu. To je tisti del muzeja, ki predstavlja življenje sužnjev in kmetov v najbolj zaostalih delih Kitajske. Razlika med londonskim in pekinjskim muzejem je ta, da je Madame Toussaud v kleti razstavljene strahote nekega družbenega sistema in reda.

Da bi mladi cenili pridobitve

Suženjsko-posesniški sistem se je na Kitajskem ponovno obdržal še deset let po osvoboditvi države (1958). Na večno nedostopni tibetanski planoti, proti kateri so zdaj osrednje Kitajske speljane tri, za motorna vozila prevodne ceste, so imeli sužnje še leta 1959. Pekin je celih deset let čakal, kdaj bodo tamkajšnje fevdalne in samostanske oblasti začele uvajati demokratične reforme. Namesto reform pa je leta 1959 izbruhnil upor lam in fevdalcev in šele po zadušitvi tega upora so lahko začeli uresničevati demokratične reforme. Prve ljudske komune so v Tibetu ustanovili leta 1964, v celoti pa to območje v nasprotju z drugimi kitajskimi pokrajinami še danes ni kolektivizirano. Kitajci so pri svojih reformah sploh previdni, toda, kar naredijo, obstane.

Na Kitajskem živi 700 milijonov pravih Kitajcev in 54 narodnostnih manjšin s okrog 50 milijoni prebivalcev. Pred osvoboditvijo je bilo na ozemlju, kjer je živel 30 milijonov ljudi, večina pripadnikov manjšin, kmeti ali čisto suženjsko-posesniško življenje. Na Tibetanski planoti je bilo najbrž najhujše, kajti tam so imeli zakonike, ki je natančno določal kazni za sužnje. Vsi so vedeli, kdaj je komu treba izrezati srce iz prsi, olespeti oči, odreti kožo s tesla ali odsekati roko. V eni od vitrin je razstavljena tudi v komolcu odsekana posušenja človeška roka.

Najbolj grozno je bilo najbrž, kadar so koga olespili. Odvratni postopek je nadobno prikazan v vitrini človeških figur, kjer so tudi kamnite »kape«, ki so si jih sužnji, obsojeni, da jim bodo izdrili oči, morali povezniti čez glavo. Pod pritiskom teh »kap«, težkih čez 10 kilogramov, so oči kar skočile iz votlin, da so jih potem laže izrezali. Nato so rane prelili z vročim oljem, da so zaustavili krvavitve. Take reči so v imenu reda in zaka-

nitosti pocenjali še v tem stoletju.

V muzeju sta tudi fotografiji mladenčev, ki sta imeela srečo in sta ostala živa. V temelje nosilnih stebrov svetilnice so velikokrat zaidali živne sužnje, ker so verovali, da bodo s tem svetilnica zavarovali pred zobom časa. Za takšno žrtv sta bila določena tudi omenjena mladenčca, vendar se jima je zadnji hip posrečilo pobegniti. Stopila sta v kitajsko osvobodilno armado.

Avtomobili iz Tibeta

V osrednji kitajski pokrajini Činghaj, ki je ob osvoboditvi države štela manj kot 2 milijona prebivalcev, so sužnji pogosto delali v okoliščinah, in to najtežavnejša opravila, hranili pa so se s tistim, kar so ukradli prasičem svojih gospodarjev. Okrog 700 tisoč sužnjev in tlačanov te pokrajine se je leta 1955 uprlo, a šele naslednje leto so se dokončno rešili suženjskih okov.

Zadnji dve desetletji, zlasti pa zadnji deset let, so mnoga manjšinska območja v svojem razvoju preskočila cela stoletja. Suženjsko-posesniška družbena razmera so le še spomin na preteklost, saj zdaj iz vseh teh krajev poročajo o novem napredku in uspehih. Na Tibetanski planoti doračja prvi rod sodobnega delavskega razreda in tam imajo poleg hidroelektrarn in premostovnikov že tovarne za cement, tekstil, sladkor, pred kratkim pa so sporočili, da tam nastaja tudi industrija motornih vozil. Hkrati a to industrializacijo se razvija tudi kmetijstvo. Na Tibetanski planoti in v puščavi Sinkiang, kjer živijo pretežno manjšine, ocenjujejo izbiro poljščin in se posvečajo predvsem nekaterim najdonosnejšim kulturam.

Vse to naj bi pokazalo, da se življenjske in delovne razmere vseh kitajskih sužnjev in tlačanov vse bolj približujejo okoliščinam v kmetijskih živih danes že 94 odstotkov prebivalstva Kitajske.

STJEPAN PUCAK

Vaš zaklad

knjige

PREŠERNOVE DRUŽBE

GROB PESNIKA MARINA DRŽIČA

Vznemirljiva domneva: Držić je bil ubit

POSEBEJ ZA DELO

ZAGREB, aprila. — Rad potujem v Benetke. Pri srcu mi je to mesto, ki je pri sodobnem valu turistov nalepilo svoje slavne starine, tako kot se prileta dana iz visoke družbe pomlajaže z vsemi mogočimi kozmetičnimi čarolijami, v resnici pa je očarljiva ravno toliko, kolikor ne zna prikriti svojih častitljivih let. Leta in leta sem se vračal samo za nekaj ur ali za dan ali dva v to izločbo svetovne nečimrnosti, lepo ubrane atmosfere in romantike, ki se prodaja po vseh mogočih deviznih tečajih. Toda tokrat sem prišel v Benetke hkrati zaskrbljen in goreč od radovednosti ter ponosen, ker je naposled napočil trenutek, da storimo nekaj, česar niso storili leta in stoletja, pa tudi v velikem dvomu, ali bo meni uspelo ravno tam, kjer so drugi poskušali in jim je spodletelo.

Odpravil sem se iskat grob velikega Dubrovčana, nedosegnega komediografa naše rodne zemlje — Marina Držića.

katerih dela so že davno pozabljena.

»Poverissimo« Držić

Držić ima svetoven sloves in ugled, a nima svojega groba. Je prvi hrvaški komediograf, ki ga do sedaj še ni nihče preiskoval, a nima do kraja preverjene in v zgodovinskih podrobnostih dokazane biografije. Je avtor del, ki jih najštevnejše uprizarjajo, in bil je dandanašnji prvi bogatin med dramskimi pisci, toda živel je v revščini in umrl v anonimnosti. Je utemeljitelj našega pravega, resničnega, polnokrvnega gledališča (Shakespeare je bil triletni otrok, ko je Marin Držić za vedno odločil pero, Moliere pa je prišel na svet pol stoletja po Držićevi smrti), a za svoje veličastne komedije ni imel lastnega odra. Bi je človek neizmerno bogatega duha in darov, toda njegovo življenje je bilo polno

potikanj, ki jih prinaša neusmiljena revščina. Bil je in je ostal največji mojster peresa hrvaškega književnega področja, toda za življenje je bil poverissimo, ki je svoj slaven življenjski odkupil s težavnim službovanjem kot sluga, pisar, človek, ki je zabaval občinstvo. Na svoji trnovi in življenjski poti je napisal več nepozabljenih komedij, toda njegovo življenje je bilo ena sama bridka komedija, ki je tolikokrat prestopala okvir smešnosti in postajala tragedija velikega duha v majhnem okolju.

Ce hočemo nekako osvetliti zadnje Držićeve dneve in njegovo naglo in zato tudi skrivnostno smrt v Benetkah, se moramo spomniti na njegov življenjski nenavadno važnega dokumenta, ki ga hranijo v knjižnici »Malih bratov« v Dubrovniku. Tam je ohranjen zapis Jere Držića, Marinovega nečaka, ki v obliki zgodovinske biografije popisuje stricevo življenje od rojstnega jeza, katerega ne omenja, do

leta smrti, ko dobesedno, v italijanski, pravi:

»Mori a Venetia del 1567, adi 2 magio et fu sepolito nella chiesa di san Gionpalo.« (Umrl v Benetkah 2. maja 1567, leta in pokopan v cerkvi Sv. Janeza in Pavla.)

Iz nekega drugega dokumenta, ki so ga našli v Benetkah, pa zveemo, da je bil Držić leta 1563, torej štiri leta pred svojo smrtjo, v Benetkah kaplan v nadškofovski kuriji: »M. padre Marino Darsa, capelano del reverendissimo patriarca di questa città di Venezia.«

Kako je bil ubit?

Se preden sem odpoval v Benetke, v baziliko Sv. Janeza in Pavla, sem se pogovarjal z dr. Batom Bogiščem, enim naših najbolj verznih »držićoslovcov«, uglednim literarnim zgodovinarjem, ki zelo drzno razvija hipotezo, da so Marina Držića ubili po nalogu iz Dubrovnika iz nekakšnih političnih razlogov.

Iz kakšnih političnih razlogov? Znano je namreč, da je Držić poleti leta 1566, torej leto dni pred svojo smrtjo, napisal več pisem velikega toskanskega vojvodi Cósimu Mediciju. Gre za pisma, v katerih Držić predlaga toskanskemu vojvodi, naj pomaga v Dubrovniku izvesti državni udar, da bi v mestu onemogočil ključno oblast vlastelinov. Nimamo pri roki preverjenih dejstev, ki bi spravljal ta pisma v zvezo z naglo Držićevo smrtjo,

vedar smemo to upravičeno domnevati. Ali se niso morda florentinski gospodari potrudili, da bi dubrovniški smalt sveta (tedanja dubrovniška vlada) zvedeli, s kakšnimi mislimi se peca in kakšna pisma piše njihov somešan Marin Držić?

Ce pa so člani malega sveta slisali o čem takem, ali tedaj morda niso poskrbeli za to, da bi tega svojega somešana tiho in neopazno odstranili? Način kaznovanja v tistem času pa je bil — bodalo ali strup. Spomnimo se samo, kako neusmiljeno in brez najmanjšega obotavljanja so Dubrovčani vedno ravnali v podobnih okoliščinah, torej okoliščinah, ki spominjajo na Držićevo netenje upora. Znan je primer, kako na kratko so Dubrovčani obnačali z nekaterimi rojaki, ki so se leta 1400 povezali z bosenskimi plemiči in snovali načrt o spremembi državne ureditve v Dubrovniku. Znano je tudi, kako so brez veliko besed, skrivoma, ponoči zadavili dva duhovnika z otoka Lastova, ki sta leta 1602 navezala stike z Benetkami z namenom, da bi svoj otok približala Benetkam.

Zdjaj pa nastane vprašanje, kje je prvo zarotništvo Držićeve pisma, v katerem je florentinskemu gospodarju razložil in predlagal to reč. Tega prvega pisma ni, so samo drugo, tretje, četrto, peto pismo. Ali ni morda to pismo odromalo na dolgo pot čez Jadran, da bi kot corpus delicti opozorilo dubrovniške senatorje, da imajo tudi oni

strašne klerike, tako kot jih je imel tudi sam Cósimo Medici v svojem mestu? Sicer pa je takšna usluga brezobzirnemu vojvodi Cósimu lahko prišla kot naseč pri njegovih političnih ambicijah.

»Tukaj leži ...«

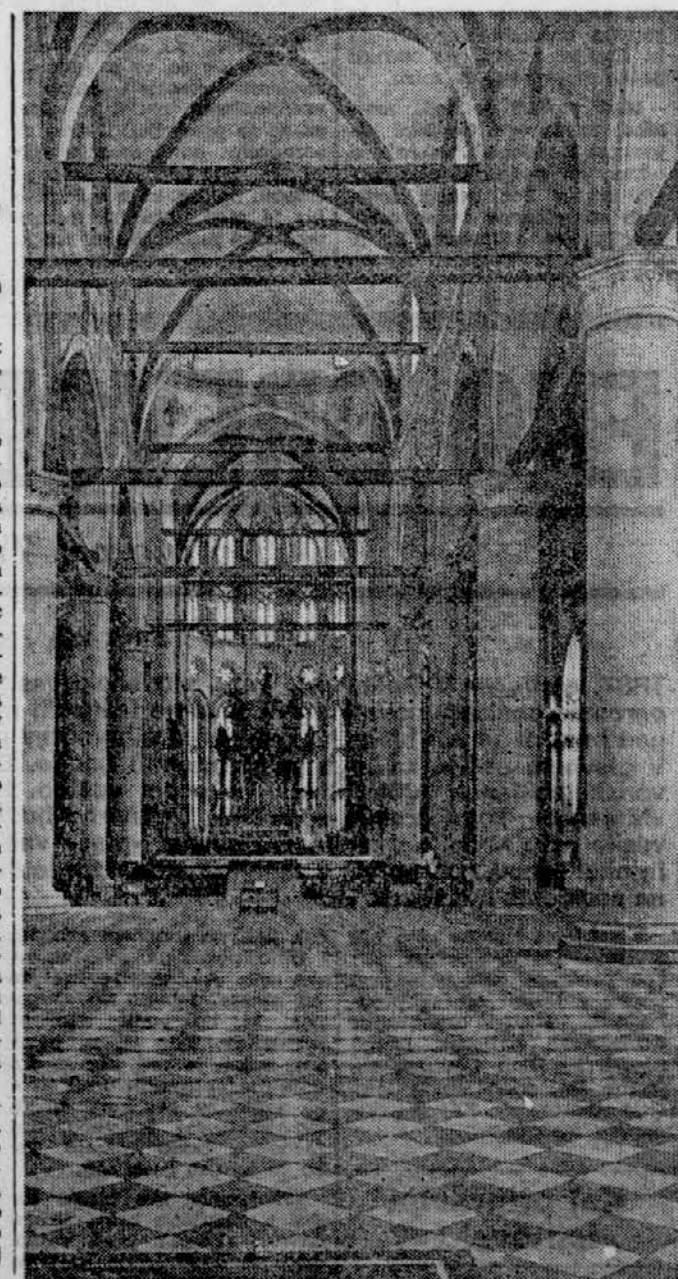
Toda to je le domneva, tako kot je tudi zmotna misel, da bi v velikanski baziliki Zanipolo (kot se po starobeneško imenuje bazilika Sv. Janeza in Pavla) našli prav tisti kraj, kamor so bile položene Držićeve kosti. Prior bazilike, padre Lippini, zelo ljubezniv in ustrežljiv človek, mi je rekel, da ve za našega Držića in da je bil Molierov predhodnik, ter si šteje v veliko čast, da ta človek leži pokopan v tej baziliki. Dejal mi je, da je Marin Držić najbrž pokopan v skupni grobnici fratrov, ki so bivali v tej cerkvi in ki so jih praviloma pokopavali brezimno. Vsi drugi grobovi, teh pa je na stoltni, saj je vsa cerkev en sam velik grob, so označeni z imeni in priliki ter naslovi. V tej baziliki leži 26 benediških dožev in cerkev, največja za stolnico Sv. Marka, se imenuje panteon benediških dožev. Prior Lippini me je odpeljal k temu grobišču pri vzhodni glavni oltarju. Tedaj sem ga naprosil, naj dovoli, da bi v cerkvi posnel spominsko ploščo, na kateri bi bilo zapisano, da je ta cerkev grob našega velikega Držića. Rekel sem mu, da smo pripravljeni in ta namen

prek naše vlade stopiti v stik z italijansko vlado v Rimu, ta pa bi se povezala s predstavništvom bazilike.

Prior mi je odgovoril, da bo cerkvi v čast, če bodo postavili to ploščo, in da bo to dovolil na svojo roko. Plošča bo merila meter v dolžino in meter v širino, na njej pa bo najprej v italijanski, potem pa v hrvaški napisano: TUKAJ LEŽI MARIN DRŽIČ (1508?—1567) NAJVEČJI HRVAŠKI KOMEDIOGRAF RENESANSE. Spričo prirejve naklonjenosti bo plošča na enem najvidnejših mest v cerkvi in jo bo noč in dan osvetljeval reflektor s posredno svetlobo. Dogovorili smo se, da se bodo slovenske odkritja plošč udeležili visoki predstavniki italijanske in hrvaške vlade, da bodo slovensost posneli za televizijo RAI in zagrebško televizijo, da bodo ob tej priložnosti govorili in tiskovna konferenca, benediški turistični urad pa bo v vseh svojih vodnikih v vseh jezikih sveta natisnil podatek, da v baziliki Zanipolo ležijo kosti največjega hrvaškega komediografa.

Tako bo naposled oznanen grob Marina Držića. Po zadnjih novicah se bo tega opravila, kot kaže, liti-luga Jugoslovanska akademija znanosti in umetnosti, ki bo darovala ploščo. Tako bo skrivnostna smrt še naprej spodbujala razna ugibanja, grob pa bo postal kulturno zgodovinski pomnik v čast našega Držića in v slavo benediške bazilike.

JOZO FULJIZEVIČ

TUKAJ LEŽI MARIN DRŽIČ (1508?—1567) — Največji hrvaški komediograf, predhodnik Shakespeara in Moliera, bo dobil v benediški baziliki Zanipolo (Sv. Janez in Pavel) spominsko ploščo. Foto: arhiv Dela

„LAŽI ZARADI STREMUŠTVA“

Predvolilni golaž v Italiji kot v rimski dobi

OD NAŠEGA RIMSKEGA DOPISNIKA

RIM, aprila — »Nič novega pod soncem,« zatrjujejo zgodovinarji: predvolilna kampanja je bila v Rimu pred dvema tisočletjema skoraj prav takšna kot je dandanes, če seveda odštejemo nekatere tehnične pridobitve, zaradi katerih je nabiranje po volivčevih možganih v dvajsetem stoletju še bolj ubijajoče, kot je bilo pred našim štetjem. Dejstvo pa je, da imajo »copy writers« (ki si izmišljajo udarne naslove) prav takšne zamisli kot njihovi predniki iz konzulskih časov in da so »art directors« (izmišljati si morajo prav tako udarne grafične upodobitve) prav iz konzulskih časov privlekli slabo navado, da pred volitvami posvinjajo vse zidove.

Z rimskih zidov zato odseva silovita besedna volja, ki ne pozna kavaliteta in ustaljenih pravil igre. Ne samo, da si vse stranke po vrsti lastijo izključno zaupanje volivcev, marveč tudi vse po vrsti obetajo, če že ne gradove v oblakih, pa vsaj svetlejšo prihodnost — seveda v primeru, če bodo volivci svoje glasove v primernem obsegu naklonili tej ali oni od njih. Zraven pa vsaka od strank vrtka v papirnatu voljo še nekaj svoje soli. Liberali, ki bi po desetletnem premoru spet radi prišli v vladjo (pod pogojem seveda, da bo razpadla formula levega centra in da se bo Italija vrnila k sredinskim vladam), si Italijo predstavljajo kot dodobra zavoženo vrh, ki jo je treba pac razvozlati, ker sicer, da so to zgotovili, kot so poklicani opraviti prav oni (da pa nimajo zato dovolj moči), in pozivajo državljane z gestom sveč moči liberalcev. Socialisti igrajo na drugo struno, to je na dejstvo, da so predčasne volitve blokirale vse pripravljene socialne reforme ter s plačljivimi govorili: »Silijo nas, da glasujemo predčasno, zato odgovarjamo z glasom za PSI«. Desnica, ki je bila vpletena v vse vede ali manjše politične predstave zadnjih dvajsetih let, se je prelevila v zaščitnika javnega reda in se predstavlja kot ljudska stranka pisano z velikimi črkami — in red: seveda pa ne more povsem iz svoje pretepaške kože in kot svojo tretjo karakteristiko navaja srebro.

Plakatiranje pred 2000 leti

Pred dva tisoč leti je bila kampanja pred volitvami skorajda prav tako nasilna. Res Rimljani se niso poznali iz plač in plakatov, zato pa so si bogato pomagali z anonimi in opicami. Do današnjih časov so se ohranili sledovi predvolilne kampanje v Pompejih in nobenega dvoma ni, da je predvolilna kampanja potekala na enak način tudi v drugih mestih republike. S predvolilno »grafiko« so se v Rimu ukvarjale posebne izučene ekipe. Vodili jih je pisar (ki je bil mimo tega tudi »copy writer« in se je pod svoj umetnikovski podpis sva), ponavadi so mu pomagali še pisar, svetilničar (pisalo se je ponoči) in pomočnik za posle manj kvalificirane vrste. Ker je moč videti v Pompejih, so pisarji pisali z velikimi črkami, včasih po trideset centimetrov visokimi, ter neusmiljeno napadali vse zidove, le da so bili dovolj na očeh. Mnogi od pisarjev so se s »plakati« ranjale ukvarjali samo v predvolilnem obdobju, sicer pa so se predvolilni zidovi s podobnimi plakati nekaterim pa je bilo pisanje črk po zidovih kisel, kajti v Pompejih je moč najti isti podpis tako pod predvolilnim razglasom kot pod programom gle-

tudi ni vse: kandidat očito računa na glasove ljubiteljev glasbe, saj se ob vsem tem ponuja kot »založnik gramofonskih plošč«... Med posebnosti so tudi komunisti, ki so izdali plakat v obliki tiralice zoper »znanega fašističnega »črnega prince« Valeria Borgheseja: »Kdo ga je videl? Iskan zaradi državnega udara in bankrotas«...

Pozabljeni dar govora

V Pompejih je bil eden od najbolj znanih pisarjev Emlus Celeris, katerega podpise je moč najti po vseh Pompejih. Bil je izreden mojster svojega poklica, saj je pod nekim napisom moč brati, da je vse napisal same in zgolj »pri mesečinu«. Kar zadeva vsebino napisov, so tudi Rimljani najraje uporabljali preprosto formulo: »Glasuj za tega in tega«. Prav radi pa so k imenu dodajali pridveke »plemeniti«, »vsega zaupanja vredni«, »bogaboječ«, »dobrodelni«, »zaslužni«, »ki ne išče koristi in tako naprej. Predvolilni napis je pogosto tudi navajal, kdo so tisti, ki podpirajo kandidata. Ker ni bilo političnih strank v današnjem pomenu besede, so kot podporniki kandidatur delovali volilni okoliščini, še bolj pa korporacije in cehi. Tako se kandidati v Pompejih predstavljajo zdej kot predstavniki ki ribevec in pekov, zdaj spet kot predstavniki oštrjev, brivcev in gledaliških igralcev in celo igralcev z žogice. Med mnogimi je moč najti tudi kandidata, ki je zaslužen ne samo za delo v javni upravi, marveč tudi znan po asiderskih zaslugah in poštenosti (očito tudi v rimskih časih javna uprava ni imela povsem čistih rok), medtem ko eden od njegovih tekmecev kampanjo postavlja na načelo »roka roko umije«, ter je pozval: »Glasuj za Gajus, ki bo potegnil glasovni zatek«.

Pisarje so k takšnim pozivom pristavili marsikaj svojega. Navajeni, izražati se s tridesetocentimetrisnimi črkami, so pogosto pozabili, da imajo tudi dar govora. Tako je pod enim od napisov moč brati še tole zahvalo lastniku stola: »Dobro si storil, da si mi posodiš stoli, med tretjim piše »Zlezi dol, medtem ko četrti na kratko ubira: »Pojd, ki v vragu. Med posebej zanimivimi je tisti, ki pravi: »Glasuj za Ticija, ker ti ga priporoča Cuculias« (znana kurtizana). Najti pa je moč tudi napis, ki se odziva na silno razširjen pojav v sedanjih predvolilnih kampanjah: to je na onečastanje plakatov. Napis pravi: »Črni, zavistni, ki boš prekril moje črke«.

Da so Rimljani dobro vedeli, kaj je predvolilni golaž, in da kandidati obljubljajo veliko, izpolnijo pa »alo ali nič, priča napis, ki so ga zgodovinarji našli med mnogimi drugimi: »Kolikoli laži zaradi stremušstva«.

MARJAN SEDMAK

Karol Seles (Mágyar Szó)
POSEBEJ ZA DELO

VSAKEMU SOBO

Zagreb 1975: 11 tisoč stanovanj za delavce

OD NAŠEGA ZAGREBSKEGA DOPISNIKA

ZAGREB, 28. aprila — »Moj dinar, tvoje stanovanje, tvoj dinar, moje stanovanje« — takšna in podobna gesla so že nekaj časa »natisnjena« na pločnikih in ulicah po vsem mestu, pa ga verjetno ni občana, ki ne bi vedel, za kaj gre. Tu namreč prizadevno in skrbno pripravljajo sklenitev samoupravnega sporazuma o izdajanju in usmerjevanju sredstev za stanovanjsko izgradnjo, da bi s tako dobljenim denarjem zgradili do 1975. leta okrog 11 tisoč stanovanj, in sicer največini za delavce.

Najprej: napovedujejo, da bo dobil v naslednjih petih letih vsak »brezdomec« v republiki stanovanje, kar naj bi bila zasluga sprememb v stanovanjskem gospodarstvu. Srednjeročni načrt razvoja Hrvaške predvideva izgradnjo nekaj nad 150 tisoč stanovanjskih enot, s čimer bi likvidirali trenutni primanjkljaj 110 tisoč stanovanj, medtem ko naj bi bila razlika dovolj, da bi sppravili pod streho »se na novo osnovane družine«.

Takšne so napovedi za republiko, kakšne pa so za Zagreb? Osebnost izkaznice stanovanj v mestu ni ravno razveseljiva. Skoraj 47 odstotkov so jih namreč zgradili do konca prve vojne, ostala pa so zrasla po drugi vojni. Mesto torej ni le obremenjeno z »vojno starih stanovanjskih poslopj«, temveč tudi z »malom poslopji«, ki so slabe kakovosti, iz novejšega stanovanjskega obdobja. Tiste, ki je imelo na tem področju glavno besedo še pred nekaj leti, ko je prevladovala skromna tehnološka privrženost gradbenikov in revščina vlaganja stanovanjskega dinarja.

Vzroki za neukinkovito stanovanjsko gradnjo so bili v Zagrebu podobni kot drugod. Zato ni čudno, če je boj za stanovanje pripeljal mnoge brezdomce do lastnih hiš. Značilen je podatek, da so v zadnjih petnajstih letih zgradili sami občani 38 odstotkov skupnega stanovanjskega sklada v Zagrebu. Ni skrivnost, da je večina teh hiš zrasla čez noč v naseljih,

kasneje prekrščenih v »črno gradnjo«, ki se šele v zadnjem času urbanizirajo in dobivajo, kolikor je sploh mogoče, mestno podobo. Tako so se hiše, ki so bile nekaj na mestnem obrobju, znašle v urbaniziranem mestnem področju. Gradili so jih najbolj siromašni sloji brezdomcev, zvečne priselencev, ki jih je privabila nagla industrializacija glavnega mesta.

Beg pred nasokom urbanizacije

Odnos se je zadnje čase vendarle spremenil. Mestne službe namreč neusmiljeno podirajo »divje« hiše, graje ne na mestnem področju brez dovoljenja, kajti po generalnem urbanističnem načrtu so jasno zaznamovana področja bodočih stanovanjskih gradnje. Tu ne bo popuščanja. »Divja naselja«, ki so pala mesto za dragoceno gradbeno zemljišče, za lokacijo novih industrijskih obratov, ki so se začeli pred urbanizacijo seliti daleč iz mesta, celo v druge kraje.

Zagreb je bil dolga leta veliko stanovanjsko gradbišče, eno največjih v državi, vendar pa ta čas pogreša 75 tisoč stanovanj. Kljub temu, da je na desnem bregu Save zraslo celo mesto z več kot 100 tisoč prebivalci, so razmere v hrvaški metropoli danes takšne, da manjka prav toliko stanovanj, kolikor so v zadnjem času zgradili no-

vih. Teža primanjkljaja bo bolj razvoznala, če povem, da je 35 tisoč stanovanj resnični minus, medtem ko jih je 40 tisoč brez nujnega komforta, tako, da bi jih morali temeljito obnoviti ali pa porušiti.

V povojnem obdobju je prešel Zagreb, kot druga mesta, štiri razvojna obdobja, izmed katerih je najslabše zadnje, ko je pred tremi leti prišlo to gospodarsko področje v resno krizo. Če primerjamo podatke o gradnji stanovanj v Zagrebu in v ostalih velikih jugoslovanskih mestih, ni težko spoznati, da je hrvaška metropola nad povprečjem po površini stanovanja (48,1 kvadr. metrov) in po številu prebivalcev na stanovanje (3,32), zato pa je med zadnjimi po številu gospodinjstev na stanovanje (1,18). Zagreb je takoj za Ljubljano po stanovanjih na 1000 prebivalcev (301 stanovanje) in prvak v povprečni eni kvadr. metra novega stanovanja (od 2.480 do 5.400 dinarjev).

Kakšni so »jutrinski« zagrebški načrti na tem področju? Mesto naj bi že letos dobilo nekaj manj kot 8.000 stanovanj. Načrtovanci in politiki obljubljajo, da se bo Zagreb obogatil do 1975. leta za 44 tisoč stanovanj, namenjenih povečini delavcem. Blistveno pri tem pa ni le število, temveč tudi, da bodo stanovanja bolj opremljena in večja. Računajo, da bodo zgradili največ (46,9 odst.) dvosobnih stanovanj, nekaj manj enosobnih in garsonjev,

trisočnih pa najmanj. Predvideno je, da bo v organizirani, družbeni gradnji povprečno površina stanovanj od 52 do 54 kvadr. metrov, medtem ko naj bi imela stanovanja zasebnih graditeljev od 55 do 57 kvadr. metrov.

Letos 8.000 stanovanj — »jutri« 200 tisoč?

Sklep? Zagreb bo imel do konca 1975. leta, če se seveda strokovnjaki niso ušli in če bodo načrti zares uresničeni, 200 tisoč stanovanj, ne da bi upoštevali 5.000 tistih, ki jih bo treba porušiti, ker so »dotrpela«, ali pa se bodo morala umakniti novim gradnjam. Tako se bo lahko Zagreb pobahal z zelo ugodnim povprečjem 16,5 kvadr. stanovanja površine na prebivalca, oziroma z 1,1 gospodinjstvom na stanovanje.

Očitno je, da do tolikšnega števila stanovanj ni mogoče priti brez novega načina zbiranja in strogega nadzora uporabe stanovanjskega dinarja. Razumljivo je, da denar ne leži na cesti, treba ga bo zagotoviti. Zato je ves Zagreb tudi začel skrbno črtovano akcijo za podpis samoupravnega sporazuma o namenskem usmerjanju sredstev za stanovanjsko gradnjo v mestu, s čimer naj bi rešili predvsem stanovanjski problem delavcev z najnižimi dohodki.

Od daleč je videti morebiti vse to pretirano optimistično, vendar tu vneto zastrjujejo, da so načrti stvarni in da jih bo uresničitev pripeljal na pot, začrtano v generalnem urbanističnem načrtu, da mora imeti do konca stoletja vsak prebivalec mesta vsaj svojo sobo.

MARJAN KUNEJ

TURŠKA KRIZA

Generali iščejo predsednika vlade

POSEBEN TANJUGOV DOPIS

ANKARA, aprila — Turška je spet brez premiera, državni varnostni svet, v katerem imajo vodilni generali glavno besedo, pa naj bi naredil naslednjo potezo. Po vsem sodeč generali še vedno iščejo civilnega premiera. Ni zanesljivih znamenj, da bi vojaški vrh, resnični gospodar turškega političnega prizorišča, izgubil vsako upanje v »parlamentarni« izid politične krize, ki vse bolj spominja na življenje v Turčiji v šestdesetih in sedemdesetih letih. V soboto, ko je državni varnostni svet imel peturno sejo, odkar je prejšnji teden odstopil premier dr. Nihat Erim, se je v Ankari končalo pomembno »informativno« poslanstvo skupine članov politične komisije evropskega sveta.

Odposlanstvo ni bilo izrazito pro-NATO, saj sta bila v njem Šved in Avstrijec. Predsednik politične komisije evropskega sveta, ki je vodil odposlanstvo, zahodnonemški predstavnik Erich Blumenfeld, je na tiskovni konferenci izjavil, da v Turčiji še nadalje obstajata demokratski in parlamentarni režimi.

Primerjava z Grčijo

Vladajočim krogom je bilo očitno veliko do tega poslanstva, prvič zaradi tega, da bi poudarili solidarnost z narodnega sveta, s turško politično vlado, ki komaj še vztraja, in drugič, da bi omiliti morebiti vtis v Zahodni Evropi, ki ga je izvalo pisanje časnikov o turških političnih razmerah, še zlasti o neusmiljenem obračunu vojske in varnostnih sil z levico in liberalnimi politikmi.

Turškim vojaškim upravljalcem, ki vzdržujejo parlamentarni videz in ki politiki komaj ukazujejo, kako naj se vedejo v vladi, nadjat interesi stranke, še malo ni povsodi, da bi jih primerjali z grško polkovniško juno.

Ko je bila lanskega marca s ultimatom generalov strmoglavljena Demirelova konservativna vlada — vlada parlamentarne večine stranke pravice, se je generalni sekretar tedanje najmočnejše opozicijske republikanske stranke, Bilent Ecevit, komaj rekel, je zaradi primerjave turškega generalnega udara z grškim polkovniškim pučem. Moral se je umakniti, ker je njegov strankarski rival bolj konservativne usmeritve dr. Nihat Erim sprejel mandat naj sestavi nekakšen kombinirani kabinet tehnokratov in predstavnikov strank, ki niso neposredno odgovorni matičnim strankam in ki naj bi uresničili program kemalističnih socialistov in gospodarskih reform ter zavili na silje »komunistov, maoistov, guevaristov in anarhistov«.

Osemindesetletni nestor turške politike, nekdanja desna roka velikega reformatorja in diktatorja iz dvajsetih in tridesetih let, Atatürk, sedanjí predsednik narodne republikanske stranke Ismet İnönü, je pod-

pri udar generalov in strmoglavljen Demirela.

Vse, kar se je zgodilo v zadnjem letu ni moglo priti dobi kake vođe politične podpore meščanskih političnih struk zlasti İnönüjeve kemalistične stranke za vojaške represalije in obsedeno stanje v enajstih najpomembnejših pokrajinah. Po množičnih aretacijah tisočih intelektualcev, levčarsko in liberalno usmerjenih, po velikih kazenskih procesih pred vojaškim tribunalom, ki je izrekal smrtno kazen in doživetno ječo bivšim študentom, pripadnikom turške »narodnoosvobodilne vojske«, po strašnem pokolu v Kizilduru,

NESTOR KEMALIZMA — Ismet İnönü

Foto: arhiv Dela

kjer je padlo deset mladih gverilcev in trije ugrabljeni politični NATO, so meščanske politične stranke v parlamentu zavrnile zahtevo varnostnega sveta, naj bi dali še večja pooblastila Erimovi vladi, da bi upravljala z ukazi in še ostreje obračunala z levico.

Vojska in politika

Nihat Erimu ni ostalo nič drugega kot da se, je umaknil, ker je njegova republikanska vojska obrnila hrbet generalski politiki neusmiljenih represalij. Tudi nekateri pripradniki te stranke, ki se je naglo odločila za socialno demokratsko pot Bilent Ecevit, so občutili pest varnostnih sil, Pariški »Monde« se je zato v uvodniku, posvečenem iskanju generalov, da bi našli civilnega premiera, razpisal o generalnem obračunu s samimi İnönüjem. Stari politik, ki ima še zaslusnejšo kemalistično gloriole kot general, ki skuša »delovati« kemalistični smeri, je občutil fašistične težnje v okviru armade in pozval vojsko, naj se s političnega prizorišča vrne v vojašnice. Državni varnostni svet je javno obsodil politične voditelje zaradi njajovih prepričev.

Tačas se je začelo tudi intenzivno iskanje izhoda za parlamentarno rešitev sedanje krize. Predsednik Sunay je dobil ukaz državnega varnostnega sveta, naj se v teden posvetuje z voditelji političnih strank, da bi našli vsaj kolikor toliko ustreznega civilnega mandatarja za sestavo vlade.

Najti pravi izhod iz sedanje krize, ki je bolj socialnogospodarska kot politična, pa je precej težavnejše vprašanje za turško družbo, ki bi morala obračunati predvsem s lastnim političnim sistemom, ki ga le s težavo ohranjajo.

M. B.

ENO DREVECE MI JE ZRASLO...

V Dolino pri Trstu so že pripeljali »lentjeno«

OD DOPISNIKA RTV

TRST, aprila — V Dolini pri Trstu, slovenski vasi, ki so jo zadnji dve leti ogromna poslopja nove Fiatove tovarne ladijskih motorjev še bolj potpisnila pod hrib, si zaradi bližnjih parlamentarnih volitev ne delajo prehudih skrbi. V glavnem se ve, za koga bodo izpolnili lističe. Dolina je »rdeča« in slovenski poslanec Albin Škerb bo požel večino. Huje je z »Majnicom«, ali »Majenco«, kot ji pravijo domačini. To izvirno ljudsko prireditve, ki privabi vsako prvo nedeljo v maju na dolinski »plac« več kot pet tisoč Tržčanov in okoličanov, bodo prvič v zadnjih petdesetih letih zaradi volitev prestavili na naslednjo nedeljo.

V sobi pri županu smo bili štirje — Dušan Lovriha, več kot polstotno desetletje prvi občan v Dolini njegov predhodnik, sicer organizator družabnega življenja, Drago Slavec in Dino Lovriha, županov sin, eden izmed letošnjih »fantovskov«. Kaj je pravzaprav fantovska?

Kaj pripravljajo »fantovska«?

Majnico pripravljajo vsako leto vsi »aški fantje« od petnajstega leta naprej. Za članstvo v društvi je treba plačati silike, potem pa se lahko sprejemaš po dolinskih ulicah tudi po sončnem zahodu.

Dino pove, da so »fantovska« ures vsak teden enkrat, že od marca. Izvolili so »župana«, ki bo vodil letošnjo prireditev. Kdo je, ni povedal. Sploh je vse, kar se dogaja na fantovskih urah strogo varovana skrivnost in ti, ki črtno besedico, naj računa s hudo kaznijo. Tako je že pet desetletij.

»Fantovske ure imajo danes v gostilni« pravi Drago Slavec. »Včasih, pred vojno, smo jih imeli zunaj na travniku. Od trenutka, ko je »župana« vodil širp v zemljo, smo vedeli, da gre zares. Poglavito pri »majnicah« je »maja«. To je več kot dvajset metrov dolgo, debelo in gla-

dsko otesano borovo deblo, ki ga postavijo na »gorice« kot pravilo osrednjemu vsakemu trgu. Na konici se šopiri vrh košate češnje, ki so ga, ko je bil »maja« še na tleh, bogato okrasili s pomarančami, limonami in kolači.

»Včasih je vsak fant moral prispevati po deset pomaranč in dve limoni, dekleta pa po pet pomaranč in dve limoni,« pravi župan. Lahko si mislite, da je bilo to nekdo za naš žep kar precejšen izdatek.

No, časi so se spremenili in fantje, kakih šestdeset jih je v dolinski »fantovski«, bodo pomaranče pripeljali s kornjabin in jih kakih 450 kilogramov obesili na »maje«.

Čigava češnja bo padla?

»Lentjeno« so že pripeljali. Ker v okolici Doline ni več visokih borovcev, so deblo za letošnjo »majo« pripeljali iz občinskega gozda na stran meje. Zdej, ko je gladko deblo doma so za lastnike košatih češenj daleč naokrog napočile noči brez spanja. »Župana« si je češnja, že izbral. Biti mora najlepša v okolici. Osem dni pred majnico bodo šli ponoči po noči, ki podrla in jo na vilih prinesli v vas.

»Nekdo« zdi se mi, da leta 1938, je lastnik češnje, »fantovsko« tožil, se spominja Slavec. Mladenič si moral za odškodnino odšteti lepe denarce. Pravijo tudi, da se nekdo hotel svojo češnjo zavarovati pred usodo, ki so ji jo namenili dolinski fantje, pa ji je kar sam odsekali vrh. »Fantovska« pa mu jo je

vseno zagodila. Posekali so drugo češnjo, ji odrezali vrh in ga dodali tisti, ki so ji naprej izbrali. Lani in menda tudi letos so gospodari bolj brez skrbi. Dovolj lepega sadnega drevesa, je, ki so ga že odkupili za potrebe naftovoda in skladišče, pa še vedno stoji.

Kot vsako leto, se bo majnica začela, ko bodo fantje zasadi v »kalužo« deblo mladega topola — znak, da je maj. Na predvečer »majnice« pa bodo po vasi razpostavili nekaj ozelenelih gabrov. Leti naj oznamijo, da je v Dolini slavje.

»Slavec« pove, da so prirejali »majnico« tudi za časa fašizma in nihče jim ni mogel prepovedati, da ne bi v nedeljo na gorici zapeli pesem »Eno drevece mi je zraslo...«, ko se je »maja« dvignil nad vaske strehe.

»Takratna oblast je hotela preprečiti, da bi se zbirali na trgu. Zato so na mestu, kamor so postavljali »maje«, posadili lipo in kraj nje postavili Mussolinijev apomenik. »Fantom« je bilo v posebno veselje, da so lipo navrtali

korenine, da se ni in ni prijel,« se spominja Dušan Lovriha.

Boljunci nočejo zaostajati

Tudi v Boljuncu, Dolni najbližji vasi, imajo »majnico«.

le da je tu običaj nekoliko preprostejši in namesto slentjenca s češnjo, na trg postavijo kar bor. Pravijo, da so časi, ko sta se Boljunc in Dolina gledala kak pes in mačka mimo, in da bo marsikateri Boljuncan stopil 1. maja »gor« Dolinčan pa 1. maja »dol«, se povesili in zaplesal.

IVO VAJGL

VEČ STO KILOGRAMOV POMARANC — V Dolini pri Trstu je višek »majnice«, ko na trgu postavijo visoko »lentjeno«, vrhu katere se bohohi s pomarančami, limonami in kolači obloženi češnjevi vrh. Letos bodo na »maje« privezali skoraj pol tone sadja. Foto: Magajna

PLETEJO SE TRDNE VEZI

Možnosti za gospodarsko menjavo med CAR in SFR Jugoslavijo

LJUBLJANA, 28. aprila — »V odnosu med Jugoslavijo in Centralno afriško republiko je posebej važno, da ima ta država mnoge izdelke, s katerimi lahko plačuje svoje nabave in da so ti predmeti potrebni tudi nam.« Tako je ugotovil generalni konzul Centralne afriške republike v Ljubljani Anton Petkovšek pred bližnjim obiskom predsednika te afriške države, Jeana Bedela Bokasse v Jugoslaviji.

Predsednik Bokassa bo v Jugoslaviji od 3. do 8. maja. Iz Beograda, kjer ga bodo sprejeli z vsemi častmi, ki pripadajo državnim poglavarjem, bo 6. maja priletel na letališče Brnik. V Sloveniji si bo med drugim ogledal tovarno pohištva Slovenija-les v Idriji, kjer se bo gotovo pozanimal tudi za tamkajšnji veliki rudnik živega srebra, obiskal bo tudi trgovinsko poslovalnico Slovenija-les v Ljubljani in konzulat svoje republike, ob koncu se bo na Bledu pogovarjal v širšem krogu slovenskih gospodarstvenikov o možnostih vzajemne zamenjave. V Sloveniji bo predsednika Bokassa sprejel tudi predsednik skupščine Sergej Kralj, turistika zanimivost za afriške goste bo sprehod po Postojnski jami.

Z gospodarske strani je podjetje Slovenija-les opravilo pionirsko nalogo s svojim podvigom v pragozdu CAR. Sicer pa nam je generalni direktor tega podjetja, Anton Petkovšek, ki je tudi generalni konzul mednarodne afriške republike v Ljubljani, orisal tudi širše možnosti za gospodarsko menjavo med država-

ma. Poleg že omenjenega poslovnega razmerja med podjetjem Slovenija-les in Centralno afriško republiko v višini okrog dveh milijonov dolarjev so tudi nekatera druga podjetja v Jugoslaviji zastavila poslovne odnose s CAR. Poslovno združenje v Ljubljani je na primer nabavilo v tej državi 2600 ton bombaža. Zagrebški uvoznik Centroprom je uvozil 500-ton kave, Avto Hrvatska pa je začela izvažati tovorne avtomobile in traktorje v CAR.

Stiki na vseh področjih

Vse to so seveda šele začetki in o pravi, širšem gospodarskem sodelovanju med obema državama, po besedah Antona Petkovškega, skoraj še ne moremo govoriti. Zastavljeni posli in državniški obisk predsednika Bokasse v Jugoslaviji pa bodo gotovo odprli vrata nadaljnjim, širšim stikom na vseh področjih. Pri tem je Petkovšek posebej omenil nadaljnjo ekspanzijo gozdov podružnice »Slovenija-Bois« v Bangui. To postaja že bolj aktualno zaradi 20-odstotne porušitve rdečega eksozitnega lesa na svetovnem tržišču in zaradi splošnega pomanjkanja lesa v Evropi. Gozdno področje Slovenija-Bois v CAR pa ima kar okrog 55 odstotkov rdečega lesa. Za ta les so se preko nas začele zanimati tudi nekatere druge, zlasti vzhodne države.

Po Petkovškovih besedah pa so konkretne perspektive za navezavo gospodarske menjave tudi v drugih panogah, zlasti v kemofarmaciji, kjer naj bi Jugoslavija gradila več obratov in hkrati izvažala izdelke, pa tudi v energetiki, saj bo beograjsko podjetje Energoexport začelo graditi hidrocentrale v vrednosti 15 milijonov dolarjev.

Tudi po Petkovškovi oceni — razen v gozdni eksploataciji v tej državi ni prostora za »megalomanske načrte in težke investicije, pač pa toliko bolj za graditev manjših montažnih objektov, ki bi jih naša podjetja lahko postavila v tej mladi afriški državi in s tem delovali sledila svojemu namenu.« Na konferenci UNCTAD razglašeni novi usmeritvi izvoza in opreme v države tega sveta.

BOGDAN POGACNIK

Praznik

Dušan Petrič (Ekonomska politika)
Posebej za Delo

ROJEVAJO SE VELIKANI

Gospodarstvo BiH se postavlja na svoje noge

»OSLOBODJENJE« ZADELO

SARAJEVO, 26. aprila — Za sedanjí družbenogospodarski trenutek Bosne in Hercegovine je značilno, da je ta republika po petnajstletnem obdobju počasnejšega tempa in kratkotrajnega zastaja odločno zakorakala po steh zadnjih dveh letih se je stopnja gospodarske rasti gibala nekaj nad jugoslovanskim povprečjem, statistični podatki pa zdaj kažejo, da se gospodarska dejavnost iz meseca v mesec precej povečuje.

Mnogi strokovnjaki pripisujejo ta preobrat močnemu prodoru proizvodno-gospodarske integracije v gospodarstvu Bosne in Hercegovine, čeprav o tem še ni temeljnih analiz niti dovolj natančnih dokazov. Na ozemlju te republike integracija ni ostala samo zamisel ali politična deklaracija. Integracija je v BiH postala resničnost. Nastalo je več velikih združenih sistemov, ki dajejo poglavitni pečat sedanji tokovni in smeri ne samo v razvoju proizvodnih sil, ampak tudi v samoupravnih družbenoekonomskih odnosih v delovnih organizacijah. Pravzaprav so ti veliki sistemi celovito spretrali gospodarsko strukturo, spremenili vedenje in navade, način mišljenja in delovanja. Ti sistemi odpravljajo tradicionalizem in preživela pojmovanja ter s tem utirajo pot za radikalnejše posege in drzejše akcije.

Močnejši laže kos težavam

To »organizacijsko preurejanje« bosansko-hercegovske gospodarstva, čeprav še ni končano, niti se ni znebil nerazumevanja in trenja, je nedvomno eden izmed najbolj pozitivnih rezultatov go-

spodarske reforme. Lahko rečemo, da je gospodarstvo Bosne in Hercegovine na poti, da se postavi na svoje noge.

Za takšno triditev imamo, kljub temu da ni podrobnih analiz, več evidencij dejstev. Najvažnejše je tisto, ki kaže, da so velike združene delovne organizacije ne samo lažje premagovale motnje na trgu in defekte gospodarskega sistema, ampak so hkrati ustvarile močno proizvodno ekspanzijo in gospodarsko konsolidacijo. Če bi bili objektivni pogledi gospodarstva ugodnejši, bi bil vpliv teh združenih sistemov na kakovost in kvantiteto skupnega razvoja republike neprimerno večji.

Posamezni »velikani« so napravili ali pa delajo dolge korake. Pionir gospodarske integracije v Jugoslaviji, sarajevski Energoinvest, ki ima svoje tovarne in obrate v vseh naših republikah in pokrajinah, že štiri leta vsako leto poveča proizvodnjo za približno 30 odstotkov, izvozi pa 50 odstotkov svoje proizvodnje, in to v glavnem na konvertibilni trg. Energoinvest zdaj gradi 6 ali 7 tovarn, med njimi sta tudi dva aluminijaska kombinata, ki bosta dala na leto 600.000 ton žitnice in 160.000 ton aluminija, poleg tega pa širijo in modernizirajo 10 drugih tovarn.

Dovolj je, če povemo, da ta naš kolektiv angažira 270 milijonov dolarjev tujih posojil, to pa je enako vsoti, ki jo je zvezni sklad za nerazvite nameni za razvoj industrije in rudarstva BiH v srednjoročnem načrtu.

Rudarsko metalurški kombinat Zenica je že skoraj spremenil podobo črne metalurgije v Bosni in Hercegovini. Breme nizke akumulativnosti sicer še ni odpravljeno, so pa zgradili velike in moderne predelovalne zmogljivosti v Sarajevu, Mirkonji gradu, Bihaču in še nekaterih mestih. Ponovno je začela delati železarna v Ilidži, sprejeli pa so sklep o podvojitvi izkopa železove rude v Ljubli in gradnji nove železarne v Prijedoru z zmogljivostjo 2 in pol milijona ton jekla na leto.

Rastejo nove tovarne

UNIS — združena kovinska industrija Sarajevo — je imela v trenutku integracije pred tremi leti skupni dohodek 500 milijonov, lani pa že 2 milijardi dimarjev. To podjetje je zgradilo tri tovarne in zagotovilo sredstva za 5 ali 6 novih, zelo modernih

in rentabilnih tovarn. Nekateri so že napol zgrajene. Takšne in podobne primere bi lahko našli tudi v drugih velikih združenih delovnih organizacijah BiH. Naj omenimo Titove rudnike Kreka-Banovići, kombinat Soda so v Trudu, naftno-kemično industrijo Hena, Šipad, mostarski Sokolu in podobno.

Gospodarski velikani BiH pa ne prednjačijo samo v proizvodni - ekonomskih dosežkih in ambicioznih razvojnih načrtih. Prednjačijo tudi na drugem tiru — izboljšanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, v praktičnem uresničevanju »delavskih ustavnih dopolnil«. Pravzaprav je razvito samoupravljanje omogočilo sprostitve kreativne energije neposrednih proizvajalcev in organizacij združenega dela, to pa je prva domneva, da se do loči pravi cilj in da vsi težijo k njegovi uresnitvi.

»Mala ustava« Energoinvesta

V vseh velikih podjetjih so sprejeli nove statute in samoupravne sporazume o združevanju dela in sredstev, da bi dosegli in ustvarili optimalno delovno samostojnost, vendar hkrati same ne nosijo odgovornosti in posledice. Glede na to, da na ravni enotnega podjetja ni centraliziranih skladov, ni možnosti, da bi podjetje as svojimi sredstvi posredovalo, ko bi kaka organizacija združenega dela zašla v težave. Takrat bo prišlo do izraza dogovarjanje in solidarnost. Sporazumi in novi statuti,

goinvest. Z njegovo »malo ustavo« je zajamčena neodtujljivost dohodka tistemu, ki ga ustvarja. V medsebojnih poslovnih odnosih je uvedeno načelo »čistih računov«, hkrati pa so uvedli institucijo mesebojne solidarnosti organizacij združenega dela. Z odpravljanjem centralnih skladov podjetja in uvedbo čistih ekonomskih razmerij je preprečena možnost kakršnegakoli prelivanja dohodka enih v korist drugih. Distribucija prejšnjega centralistično zajetega dohodka organizacij združenega dela je zamenjana s kreditnimi razmerji ali kratkoročnimi brezobrestnimi posojili. Skupne obrestilne posojila na poslužbe se financirajo na podlagi cenikov svojih storitev, to pa pomeni po rezultatih svojega dela.

S stališča razmejitev samoupravnih pravic organov upravljanja na ravni podjetja in organizacij združenega dela so vse pravice s področja oblikovanja in delitve dohodka, osebnih dohodkov, delovnih razmerij, zaščite pri delu, določanja proizvodnih načrtov in razvojnih programov, kar je bilo doslej pod močnim vplivom centralnih organov in služb, prenesene na temeljne organizacije združenega dela. Z drugimi besedami: te organizacije imajo popolno delovno samostojnost, vendar hkrati same ne nosijo odgovornosti in posledice. Glede na to, da na ravni enotnega podjetja ni centraliziranih skladov, ni možnosti, da bi podjetje as svojimi sredstvi posredovalo, ko bi kaka organizacija združenega dela zašla v težave. Takrat bo prišlo do izraza dogovarjanje in solidarnost. Sporazumi in novi statuti,

razen v nekaterih podrobnostih v institucionalnem pogledu, niso prinesli kakršnih novih rešitev, ker ni problemov v institucionalni strukturi, saj je ta dovolj široka, ampak v njeni učinkovitosti, to je, da beseda neposrednega proizvajalca pride do močnejšega izraza. To je moč doseči samo potem, če ima pravica odločanja tudi svojo materialno podlago, kar zdaj v večini primerov ni bilo nujno v pravnem razmerju.

Kar zadeva praktično izvajanje »delavskih dopolnil«, je očitno, da so združena podjetja, čeprav precej različna, prešla slede tudi v priznavanju minulega dela. Na tem področju ni kakršnih posebnih spoznanj in iskušenj, vendar je bistveno in usakojeno, da je to vprašanje, čeprav za zdaj provizorično, našlo mesto v notranji zakonodaji delovnih organizacij.

Nič ni dokončnega

Ne moremo reči, da so bosansko-hercegovski velikani v svojih novih normativnih aktih — samoupravnih sporazumih in statutih — izrazili in zagotovili vse tisto, kar vsebujejo »delavska dopolnila«, da so ti dokumenti popolni in da jih ne bo treba popraviti in izpopolniti. To je proces. Velikani pa so storili tisto, kar so v tem trenutku lahko: če dajo obnovo gospodarskemu življenju in razvoju, potem je toliko bolj razumljivo pričakovanje, da bodo ti gospodarski giganti protagonisti novih rešitev v poglabljanju in učinkovitosti družbenega samoupravljanja.

SAVO SOVLJ

»Delo, dostojanstvo, enotnost«

Centralno afriška republika, ki je po površini skoraj trikrat tako velika kot Jugoslavija, nima niti tri milijone prebivalcev in si je šele leta 1960 pridobila neodvisnost. V novi državi grb pa so zapisali geslo: »Delo, dostojanstvo in enotnost«. Čeprav ni lahko razvijati nerazvito državo v osrčju Afrike, si to prizadevajo na čimbolj neovisnih osnovah in pri tem na-

JEAN BEDEL BOKASSA — Novi, širši stiki, posebej na gospodarskem področju. Foto: arhiv Dela

ANTIČNA GROBNICA

TRIPOLI — Med gradbenimi deli v predmestju Tripolija so našli na grobnico, dolgo 330 in široko 110 centimetrov. V njej so našli kovnate posode s kovanimi okraski v fenikanskem slogu in stekleničke. Po mnenju arheologov je grobnica iz tretjega stoletja pred našim štetjem.

FILM O FIZIKIH

KIJEV — Fiziki, ki proučajo možnosti za mikrojbno rabo atomske energije, so junaki filma »Dolgo potovanje v kraki dane, ki ga je v kijevskem studiu Dzerženskij posnel Timofej Levčuk po trilogiji ukrajinskega pisatelja Natana Ribaka.

CISJORDANSKI PRETRESI

V Izraelu dela 50 000 jordanskih delavcev

OD NASEGA POROČEVALCA

V tistih ranih jutranjih urah, ko so prvi sončni žarki šele začeli tipati po morskem prostornstvu, različen ob vznožju telavivskih nebotičnikov, in ko se je mesto začelo pripravljati na svoj vsakdanji delovni utrip, so na ograji tik nad razpenjeno obalo sloneli štirje Arabci: dva, starejša, sta imela na glavi še značilno arabsko ruto, druga dva, mlajša, pa sta bila razoglava.

Vsi štirje so nemo strmeli v daljavo. Morda so bili tam že dalj časa. Sam sem jih gledal kakke pol ure, v tisti njihovi globoki zamišljenosti, »lepo« jih vprašam: »Zelo lepo,« mi s žalostnim skomigom odgovori najstarejši med njimi. Potem so se počasi odpravili. Na delo.

»Arabci nam gradijo deželo«

Z ozemelj, ki jih je izraelska vojska zasedla po junjski vojni leta 1967, prihaja vsak dan na delo v Izraelu kakih 50.000 arabskih delavcev. Izraelska vlada je sicer omejila njihovo število na 35 tisoč, vendar pa se zaradi naraščajočih potreb po delovni sili tega ne držijo. Tako je zdaj na delu v Izraelu kaka četrtina vsega aktivnega prebivalstva z zasedenih ozemelj.

Največ arabskih delavcev posrka gradbeništvo. V Izraelu kroži šala: »Američani

nas oskrbujejo z denarjem, Sovjeti z žiti, Arabci pa nam gradijo deželo. Zaradi obsežnih gradbenih načrtov so arabski delavci zelo iskani. Sicer pa si tudi sami čedalje bolj želijo delati v Izraelu zaradi številnih ugodnosti, ki se jim tu ponujajo in ki jih na zasedenih ozemljih, kjer še nimajo veljajo jordanski zakoni, niso deležni. Tako je izraelska prisotnost prinesla na zasedena ozemlja številne, lahko bi rekli že revolucionarne spremembe. Če bo ta ozemlja nekega dne dobili nazaj kralj Hussein, ne bodo več ista ozemlja kot pred junjsko vojno. To bo nedvomno vplivalo na prihodnjo usodo jordanske države.

Arabski delavci so v Izraelu plačani izredno dobro, marširski med njimi so dobili po petkrat in večkrat višje plače, kot so jih imeli pred junjsko vojno. Pogosto odhajata na delo v Izraelu dva moška člana družine, oče in sin, ki lahko mesečno prineseta domov tudi po tri tisoč izraelskih funtov. To so

precej neokrnjeni kupi denarja: prvič zato, ker delavci ne plačujejo vseh tistih davčnin, ki jih morajo plačevati Izraelci, drugič pa zato, ker se vsak dan vozijo na delo ter v Izraelu, kjer je življenje še precej dražje kot na zasedenih ozemljih, ne zapravijo malone ničesar. Tako se življenjski standard na zasedenih ozemljih nenehno zvišuje, nastajajo nove hiše, v arabska naselja prodira motorizacija, televizija, gospodinjski stroji.

Razredni problemi

Oblasti na zasedenih ozemljih, ki še delujejo v skladu z jordanskimi zakoni, se pri tožbuje nad odlivom arabske delovne sile. Tam zdaj primanjkuje gradbenih delavcev: rešitev bi bila kajpada, da bi delavcem ponudili tolikšne plače, kot jih dobijo v Izraelu. Toda to ni vse. Na zasedenih ozemljih, kjer veljajo jordanski zakoni ne morejo delavcem ponuditi stalnega

dela in torej možnosti za pokojnino, ker so tu gradbena dela običajno le sezonska. Prav tako jim ne morejo ponuditi vse tiste socialne, zdravstvene in socialne zaščite, ki so je deležni v Izraelu. Tako delavci začnajo spoznavati svoje delavske pravice, pojavljajo se s svojimi zahtevami, hočejo spremembe v delavski zakonodaji. Ne samo tisti, ki odhajajo na delo v Izrael, ampak tudi tisti, ki ostanejo na delu doma: pritiskajo na delodajalce, da jim omogočijo enake delovne pogoje, kot vladajo v Izraelu. Odnosi med posameznimi družbenimi sloji so se močno zamažali: ne samo med delodajalci in delavci, ampak tudi med delavci in intelektualno elito.

Most, ki bo najbrž ostal

Medtem ko so se plače delavcev pod izraelsko zasedbo za nekajkrat povečale, pa so plače arabskih intelektualcev zvečine ostale nespremenjene ali so morda le do enkrat višje. Tako prihaja, ob splošnem nezadovoljstvu intelektualcev, do zblizevanja in izenačevanja nekoč tako prepadno ločenih družbenih slojev.

To so nedvomno pomembni

družbeni premiki. Do podobnih pa prihaja tudi na drugih področjih, denimo v kmetijstvu. Zasedeni zahodni breg Jordana je bil od nekdaj prekrbovališče Transjordanije, od tu je prihajala tja malo ne vsa zelenjava, sadje, žito, pridelki. Izraelci so kmalu po junjski vojni poslali sem svoje strokovnjake, ki so vnesli sodobni način obdelovanja zemlje: namakanje, umetno gnojjenje, mehanizacijo. Lotili so se tudi diverzifikacije kmetijskih kultur: uvedli so številne nove kulture, s katerimi se je Cisjordanija precej osamosvojila od Transjordanije in začela prodirati na tuj, predvsem zahodnoevropska tržišča. Standard kmetov se je s premijami, ki jih dobivajo s kmetijskim izvozom, in z intenzivnim kmetovanjem, precej dvignil. Tudi ta del cisjordskega prebivalstva ne bo potem, ko se vrne pod hašemitsko krono, več isti. Prežet je z novimi, sodobnimi smerni.

Tretja velika sprememba je nastala na področju javnega obveščanja. Na zasedenih ozemljih izhajajo, brez kakršne koli izraelske omejitve, arabski časopisi, ki jim je omogočena popolna svoboda tiska: mnogi med njimi ostro napadajo izraelske zasedbene oblasti in zahtevajo izraelski umik. Nobenega preganjanja zaradi tega ne trpijo.

Vrhu tega so se v kioskih na zasedenih ozemljih v zadnjem času pojavili tudi časopisi iz raznih arabskih držav: v prosti prodaji lahko kupite ilustrirano revijo, tiskano v Kairu, ali politični časopis, ki izhaja v Bejrutu, Občutek, da imaš popolno svobodo v oblikovanju svojega osebnega mnenja, se na zasedenih ozemljih vse bolj širi in tako naneha nekdanje veljavne jordanske zakone.

Malone vsi Palestinci, s katerimi se srečujem na zasedenih ozemljih, zahtevajo, da izraelska prisotnost čim prej preneha. Duševno jo še vedno čutijo kot nekakšno težko moro, ki utuskuje njihovo bivanje — četudi je praktično ni nikjer videti, četudi je skorajda vse ostalo, kot je bilo prej: celo policaji v jordanskih uniformah. Toda hkrati, ko zahtevajo izraelski umik, dodajajo Palestinci še nekaj: v čas in razmere, kakršne so vladale na teh ozemljih pred junjsko vojno, se ne bo dalo več vrniti. Četudi, da so postali most med sodobno družbo, kakršna obstaja v Izraelu, in zaostalostjo onkraj mostov na reki Jordan. In radi bi ta most ostal še vnaprej.

T. DOBERSEK

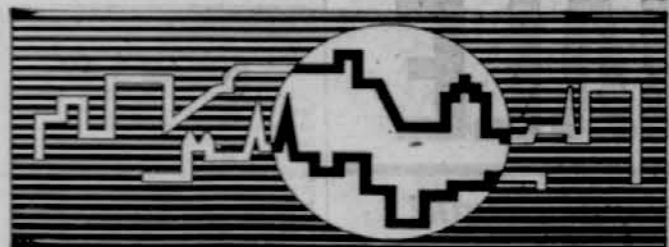

TAKO PRIHAJAJO — Uradno bi smelo v Izraelu delati 35.000 Arabcev z druge strani, v resnici pa jih je 50.000. Obsežna gradbena dela srkajo vse razpoložljivo delovno silo, služek pa tudi ni slab. Foto: arhiv Dela

Srečanja in pogovori ob mednarodnem simpoziju na Bledu

med. za razmisljanja

ZALOŽBA OBZORJA MARIBOR

PRAZNIK, KI GA NI

V zadnjem času se redko kdaj zgodi, da najdeš v središču mesta prostor za parkiranje. V petek, 28. aprila, ni bilo hudih težav. Tam, kjer se sicer stiskajo pločniki, nastojajo kot sardine v skatli, je bilo prostora dovolj. Mar so Ljubljančani prešli z delom, pa čeprav je bil v petek navaden delovni dan?

Nekateri ustanove in podjetja res niso delale. Zaprta so bila šolska vrata. Mnogi so delali preteklo soboto in s tem nadomestili čas, ki ga bodo izgubili zaradi prostega petka.

Popraskali smo o tem na republikanski sekretariatu za delo. »Takšno postopanje ni zakonito,« so nam odgovorili. Po zakonu traja delovni teden pet dni. Nihče ne sme delati šest dni zalog, da bi naslednji teden delal samo štiri dni. Za kršitelje so predvidene celo sankcije...

Vendar sankcij nihče ne uveljavlja. Najbrž so se najbolj pošteno tisti, ki preprosto zapro vrata svojega podjetja ali ustanove in slehernemu odkrito povedo, da ne delajo.

Tisti, ki so manj pogumni, pa vrat ne zapro. Na delovnem mestu ostane nekaj uslužbencev, ki se prostovoljno javijo, da se srtujejo. Ti potem sprejemajo telefonske pozive in odgovarjajo: ki v tega referenta ni, prišel bo čez eno uro; Jože je na telefonu, Jaka je ravnokar odšel in ne vemo, kdaj se vrne. V marsikateri delovni organizaciji, kjer je spoznavalska kompletna, pa tudi delajo samo na pol. Vozdušje je že tako praznično, da marsikje prinesejo pijačo na mizo in se veselijo na račun praznika, ki ga se ni.

Najbrž ni še nihče izračunal, koliko delovnih ur in koliko denarja gre v izgubo zaradi predprazničnega vzdušja. S stroгим in doslednim uveljavljanjem zakonskih določil najbrž ne bomo izboljšali splošnega stanja. Verjetno bi napravili še najbolj prav, če bi legalizirali sedanjo prakso in dovolili delovnim organizacijam, da bi nadomestile izgubljeni delovni čas takrat, ko imajo sicer dela prost dan.

NIKO ISAJEVIC

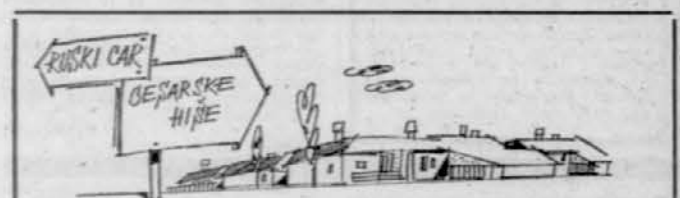
HOČEMO VEDETI...

»Prav je, da enkrat ugriznete v to, nam piše bralka iz bližine Ruskega carja ter soglasja z našim komentarjem (»Vrta vrta...« 26. aprila).« Okoli nas se vsak dan slišijo noce govorice o tem, kako si generalni direktor celotnega znanstvenoraziskovalnega podjetja vilo za 120 starih milijonov, ter da mu je njegovo podjetje dalo 70 milijonov kredita.

Baje se sam hvali, da ima vse v hiši iz uroca, celo marmar za miza. Vemo tudi to, da so to območje svoj čas namenili za gradnjo stanovanjskih blokov, danes pa...

nar, kakor pač hoče. Toda: če se temeljito razpravljamo o socialnem razlikovanju, ne moremo mimo dejstva, da se v Ljubljani stalno povečuje stanovanjski primanjkljaj za tiste, ki si sami ne morejo privoščiti zasebnih stanovanj, ki torej prikazujejo stanovanje v bloku. Poleg tega pa se v primeru omenjenega soseske zasebni graditelji izgubljajo plačila v komunalnega prispevka, medtem ko ga morajo brez diskusije plačati vsi, ki žele stanovati v bloku.

Zaradi nedostojnosti je ljubljanska komunala izgubila

to nastajajo vile, ki bi vendar bolj sodile kam drugje. Tudi to vemo, da so prisiljeni osvojitvijo so prostor, kjer naj bi bilo igrišče. Pa veste, kdo gradi? Popraskajte pri imenu in drugod...

Nekaj tega smo slišali tudi mi. Ko pa smo popraskali tu in tam, smo morali ugotoviti, da je vzdušje na območju Posavja zares vroče. Tamkajšnja organizacija ZKS je pred kratkim celo predlagala občinskemu komiteju ZKS Beograd, naj ukrepe vse potrebno, da bi se javnost opovedala, kdo zares gradi, s kakšnimi sredstvi ter kako so se izdajala gradbena dovoljenja za sosesko BS-7.

V Ljubljani ne bi smelo biti prav nič nenavadnega, če se vsak dan pojavljajo noce in tepe hiše, vile. To je končno tudi eden znakov naše blaginje. In prav je tako. Pustimo vsakogar, ki dosti zasluži, da nalaga svoj de-

še velike milijarde prispevkov, ki jih — kot se sliši — v javnosti — vplivni zasebni graditelji niso plačali. To seveda znatno povečuje ceno stanovanj, ki naj bi ravno bila čim cenejša.

Sicer pa v gornjem primeru ne gre samo za prispevek. Mnogo težje obremenjuje vso zadevo politični vidik. Če se brez pojasnila namesto blokov nenadoma pojavijo vile in če se te vile (vsaj nekateri) gradijo z velikimi milijoni družbenih sredstev — kreditov — potem je razburjenost občanov razumljiva. Neudržno je, da se okoli takšnih gradenj pletejo govorice, ki prav gotovo še marsikaj napihnejo — vse skupaj pa zastruplja politično vzdušje v območju. Politične organizacije zato s polno pravico zahtevajo pojasnila. Tudi če je morda vse v najlepšem redu, imajo do tega polno pravico.

ANTON RUPNIK

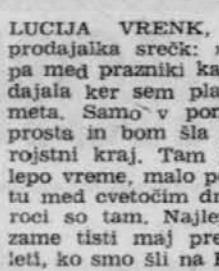
MALA ANKETA PA SREČNE PRAZNIKE

Mali dopust za tistega, ki se je znašel in je dodal še dan ali dva

Končno so dolgo pričakovane male počitnice in — upajmo — lepo vreme tu. Kam torej za prvomajске praznike? Sli smo na »lov« po ljubljanskih ulicah in v petek opoldne v gnečo med gospodinje s preobloženimi cekarji... Pogledali smo sicer bolj prazne turistične agencije in na postajo. Tisti, ki so se odločili za »ta pravi oddih«, so jo mahnilli iz Ljubljane že v sredo ali četrtek. Nekateri pa bodo med prazniki — delali, drugi...

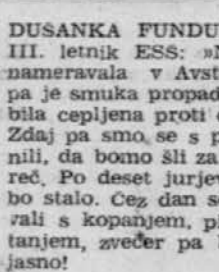
ANDRAJ ZINKOVEC, maturant, II. gimnazija. »Tle prazniki bi bili pravzaprav idealen čas za učenje zdajle tik pred maturo. Pa kaj, če bom sicer tudi idealen učitelj za učenje izpolnil le 50-odstotno, bo kar v redu. Skoraj gotovo jo bom z družbo za kakšen dan mahnil na Starič ali Stož. Saj veste, malo kondicije, pa psihicne rekreacije...«

LUCIJA VRENK, upokojenka, prodajalka srečk. »Ja, jaz bom pa med prazniki kar srečke prodajala ker sem plačana od prometa. Samo v ponedeljek bom prosta in bom šla na Ig v svoji rojstni kraj. Tam bomo, če bo lepo vreme, malo poseleli na vrta med cvetočimi dreveci. Pa otoci so tam. Najlepši pa je bil zame tisti maj pred dvajsetimi leti, ko smo šli na Rožnik...«

FRANC HOČEVAR, trgovski pomočnik. »Najbrž bom šel na Vršč ali pa v Izolo, ob večerih pa v Portorč. Seveda bi šel v tužino, če... če bi imel kaj več pod palec. Zdjaj se bom tudi skušal dogovoriti za službo med poletjem na morju. Da bi kaj več zaslužil, potem bi v jeseni skušal nadaljevati študij.«

DUSANIKA FUNDUK, dijakinja III. letnik ESS. »Najprej sem zamislila, da grem v Avstrijo smučat, pa je smuka propadla, ker nisem bila cepljena proti črnim kozam. Zdjaj pa smo, se s prijatelji znebili, da bomo šli za tri dni v Portorč. Po deset jurjev dnevno nas bo stalo. Čež dan se bomo zabavali s kopanjem, piknikom, karantanjem, zvečer pa bomo plesali, jasno!«

EMIL AJTNIK, prometni inženir, študent. »Če me nameravate vprašati kaj v zvezi s praznovanjem prvega maja, naj kar povem, da bomo doma praznovali samo v nedeljo, ko bomo prosti. K nam bodo prišli prijatelji, žena ima rojstni dan in hčerka devet mesecev. Sem se že kar navadil, da za prvomajске praznike vedno delam.«

DRAGICA RAKOČEVIC

DOBI IN NE PLAČA

V kamniških podjetjih rastejo terjatve

KAMNIK, 28. aprila — Po podatkih službe družbenega knjigovodstva, ki so jih obravnavali tudi odborniki kamniške občine, kupci izdelkov kamniškega gospodarstva ne plačujejo dobro. Terjatve do kupcev so lani presegle 183.000 dinarjev, hkrati pa obveznosti do dobaviteljev dosegajo le 105.000 dinarjev. Tak razkorak med terjatvami in obveznostmi močno ogroža likvidnost prenekele gospodarske organizacije, zato imajo nekatere občasno blokiranje tudi tekoče račune. Kamniški gospodarstveniki so žel tudi ugotovili, da terjatve naraščajo mnogo hitreje kot pa dolгови, ki jih imajo pri dobaviteljih za reprodukcijski material. Tudi nedavna multilateralna komercijalna ni prinesla pričakovanih uspehov, saj nekateri kupci svojih dolgov niso prijavili.

T. J.

KRVAV PRETEP

NOVO MESTO, 28. aprila — V gostilni Gadova peč v Bršljini so se minulo noč stekli Jože Ljubi iz Zdinje vasi in Roma Janko ter Ignac Brajdič. Brajdič sta Ljubija obdelala z noži po glavi in rokah, da so ga morali prepeljati v bolnišnico. Roma pa sta pobegnila. R. R.

TRBOVLJE ZA PRVI MAJ

Velika proslava bo v Dobrni

TRBOVLJE, 28. aprila — Občinski svet zveze strukturo Trbovlje prireja v nedeljo 30. aprila ob 19. uri pri domu Svobode na Dobrni, proslavo praznika dela. Sodelovali bodo delavski zbori, mešani pevski zbor Slavček in gledališče Svobode. V službeni vremenosti bo proslava ob istem času v gledališki dvorani delavskega doma, o čemer pa bo občane seznanila lokalna radijska postaja Trbovlje.

T. L.

BEG PO NESREČI

NOVO MESTO, 28. aprila — Včeraj opoldne je Ljubljancu Cvetomir Ilić peljal osební avto iz Ljubljane proti Zagrebu. Pri Dobruški vasi je opazil, da mu pelje nasproti po levi strani ceste neznan voznik osební avtomobila. Da bi se izognil trčenju, je Ilić zavolil na skrajni desni rob, pri čemer ga je zaneslo s ceste, da se je prevrnil na streho in obstal v potoku pod cesto. Pri nesreči je bila huje poškodovana voznikova žena Jožica Ilić, na vozilu pa je škoda za 20.000 dinarjev. Neznani voznik, ki je povzročil nesrečo, je odpeljal dalje, ne da bi ustavil.

P. R.

KRSKO: MLEKA BO VEČ

Za kmete enako zdravstveno varstvo

KRSKO, 28. aprila — Na nedavnih zborih volivcev v kmetijskih področjih občine Krsko so govorili veliko tudi o kmetijstvu, tokrat v večje zadovoljstvo kmetov. Predvsem so kmetiči zavarovali ugodno sprejeti izenačenje pravic zdravstvenega varstva kmetov s pravicami delavcev, ne da bi kmetiči zavarovali za to kaj več plačali.

Tudi sicer kaže, da so se stvari v kmetijstvu pričele obracati na bolje. Nova odkupna cena mleka je takšna, da se proizvodnja mleka splošča. To velja prav tako za pitanje živine in tudi za pridelovanje kmetijskega sadja. Pač pa kmetje sodi, da je razlika med odkupno ceno kmetijskih pridelkov in cenami, ki jih plačujejo potrošniki, odločno prevelika. Posredniki med proizvajalci in potrošniki preveč poberejo za sebe in praktično pospravijo ves dohodek.

Računajo, da bo v prihodnje ponudba mleka še večja kot gosle, le odkupno mrežo bo potrebno razširiti in zaleti tudi hribovske kmetije. Pri preusmerjanju kmetij v specializirano proizvodnjo pa bodo težili za tem, da se bodo kmetje v dolini in ob prometnih poteh bolj ukvarjali z mlekarstvom, kmetje v hribih pa s pisanjem živine.

P. ROMANIC

POVABILO

SEVNICA, 28. april — Danes je kolektiv Kopitarne, najstarejše tovarne v Sevnici, povabil pred prvomajskimi prazniki v svojo sredino upokojenke kolektiva. Zvečer kolektiv segajo 86 let nazaj, danes pa se živi 126 upokojenec. Člani kolektiva so jim pokazali proizvodne obrate, nato pa so jih pogostili.

S PIŠTOLO GA JE OBSTRELIL

NOVO MESTO, 28. aprila — Ko je snalžila Nikolić iz Soliske ulice v Novem mestu 26. t. m. pozno ponoči čistila prostore podjetja »Dominvest« v Novem mestu, je prišel k njej njen bivši mož, 37-letni Ivan Nikolić in se začel z njo prepirati. Med preprirom ji je grozil s pištolo. Tisti trenutek je prišel z vrata direktor »Dominvesta« Miha Hrovatić in nič hudega sluteč vprašal, kaj imata med seboj. Ivan Nikolić je takoj nameril pištolo nanj in sprožil. Krogla je zadela Hrovatića v željst in tam obšla. Hudo ranjenega Hrovatića so pripeljali na kliniko v Ljubljano. Nikolić pa je po dejanju pobegnil in ga še ni izsledili.

P. R.

CESTA JE ŠE ZAPRTA

Z avtomobili še ne moremo na Mangart

MANGART, 28. aprila — V nekaterih časnikihi in v RTV so se zadnje čase pojavljale vesti, da bo alpiska cesta na Mangart odprta že za prvomajске praznike. Ljubljansko podjetje Cosmos je sodelovanju z zahodnonemško tovarno Beilhack res poskušalo cesto splužiti a akcija ni uspela. Stroji so do danes očistili približno 4.500 metrov ceste oziroma do 200 metrov nad prvim predorom. Delali so sicer še do osmega kilometra, a cesta ni usposobljena za promet z motornimi vozili saj je na cesti tudi do metra snega. Sele okrog tega predora ali na devetem kilometru pričnejo nekoliko večji snežni zameti in plazi, ki dosegajo višino pet metrov. Do teh pa delovna ekipa ni prišla. Včeraj in danes je poskušalo na Mangart peljati več izletnikov z osebnimi vozili, čeprav je pri odcepu pod Predilom nameščen znak, da je cesta zaprta za ves promet. Med četrtim kilometrom je osebni avtomobil vozil še običajno v snegu in le s težavo in z združenimi močmi so avtomobile obrnili in omogočili povratek.

Vse zainteresirane torej opozarjamo, da je cesta na Mangart zaprta za ves promet z motornimi vozili.

DARKO KLARIC, RTV LJ.

MORAVČE: SEJEM DRUGAM

Sedanji je še iz časov stare Avstrije

Ze v času Avstrije in v bivši Jugoslaviji so bili moravčji sejmi znani širom Slovenije. Kmetje so prignali živino celo iz Stajerske in Gorenjske. Bivši ljubljanski in kranjski trgovci pa so postavljali svoje stojnice okrog Moravč. Vaska skupnost je pobirala odškodnino za stojnice in takso od živine in prašice. Z nabiranim denarjem je vaski odbor kril stroške za čiščenje trga po sejmih in za nakup novih stojnic. Moravče so bile namreč trg in te trške pravice so zvirale še od cesarja Jožefa II. Tedaj je bila tudi postavljena mostna tehtnica sredi trga in zaradi starosti je zdaj že neuporabna. Lopa poleg tehtnice pa že propada in jo bo treba odstraniti.

Krajevna skupnost Moravče je o tem razpravljala že na več sejah, a nikdar ni mogla najti pravilne rešitve, ker ni denarja. Sklenili so določiti nov prostor za živinski sejem. Zaradi tega bo potrebno s skupno akcijo, to je s pomočjo podjetja Emona Ljubljana, ki kupuje na tem območju živino, krajevne skupnosti in še kakega drugega vira najti potrebna sredstva.

L. GÖTZ

ŠOLARJI O NOB

Ena od nalog odbora Slan-drove brigade je razvijanje tradicij NOB med mladino. Za izpolnitev te naloge je na svoji zadnji seji sklenil, da bo razpisal med učenci Domžal in Kamnika natečaj za najboljšo prispevke, v katerih bodo učenci opisali dogodke iz NOB o katerih so slišali pripovedovati nekdanje borce in aktiviste. Odbor, ki ga vodi narodni heroj Mirko Jerman, nekdanji komandant brigade, bo na gradil tudi prispevke, ki bodo opisovali dejavnost pionirjev med NOB in pionirske organizacije po njej.

Poleg tega bodo nagradili najboljše likovne izdelke s tematiko NOB. Priznanja bodo podelili ob dnevu JLA.

M. B.

PIKNIK OB PRAZNIKU

Kot vsako leto, bo tudi letos ob 1. maju kamniški, občinski sindikalni svet priredil v Kamniški Bistrici tradicionalni delavski piknik. Letošnje prvomajsko srečanje bo v nedeljo 30. aprila nedaleč od planinske koče. Na srečanju delavcev kamniških podjetij bo za zabavo poskrbelo, saj bo po kratkem kulturnem programu ples, na katerem bodo igrali Veseli kovinarji. S piknikom bodo pričeli ob 10. uri dopoldne.

T. J.

TAT ODNESEL PRIHRANKE

NOVO MESTO, 28. aprila — Ostarela zakohca Marija in Anton Piškole iz Radulje pri Smarjeskih Toplicah sta bila včeraj zdoma samo dobre pol ure. Njuno odsotnost je izkoristil neznan tat, ki je s ponarejenim ključem odprl vrata in jima iz omare ukradel ves denar, skupaj okoli 4500 dinarjev, njun večletni prihranek.

P. ROMANIC

HUJE POŠKODOVANA SOPOTNICA

SEVNICA, 28. aprila — Anton Belca iz Črnomlja je včeraj, malo po 12. uri, peljal z osebnim avtomobilom iz Skočjana proti Sevnici. V Jarčjem vrhu je prehitel zapeljal v nepregledni ovinek, kateremu je sledil še drugi. Belca je zato zavrl, vendar pa ga je pri tem zaneslo na levo, kjer se je prevrnil po naspilu in obstal na strehi. V nesreči se je huje poškodovala sopotnica Marija Belca. Skode na avtomobilu je za okoli 8.000 dinarjev.

S. S.

ČELNO TRČENJE NA OVINKU

SEVNICA, 28. aprila — Si nudi sta v Sevnici čelno trčilo Ivan Papež iz Ljubljane, ki je vozil osební avtomobil in voznik tovarnjaka, Zvonko Majcen iz Skrovnik pri Trzišču, Papež je prehitro zapeljal v pregledni desni ovinek, tako da ga je zaneslo v sredino, kjer je čelno trčilo z nasproti vozečim tovarnjakom. Poškodovana je bila sopotnica v osebnem avtomobilu Jožica Papež. Skode na avtomobilu je za okoli 12.000 dinarjev.

S. S.

VAJE KONČANE

Za zaključek uspel partizanski miting

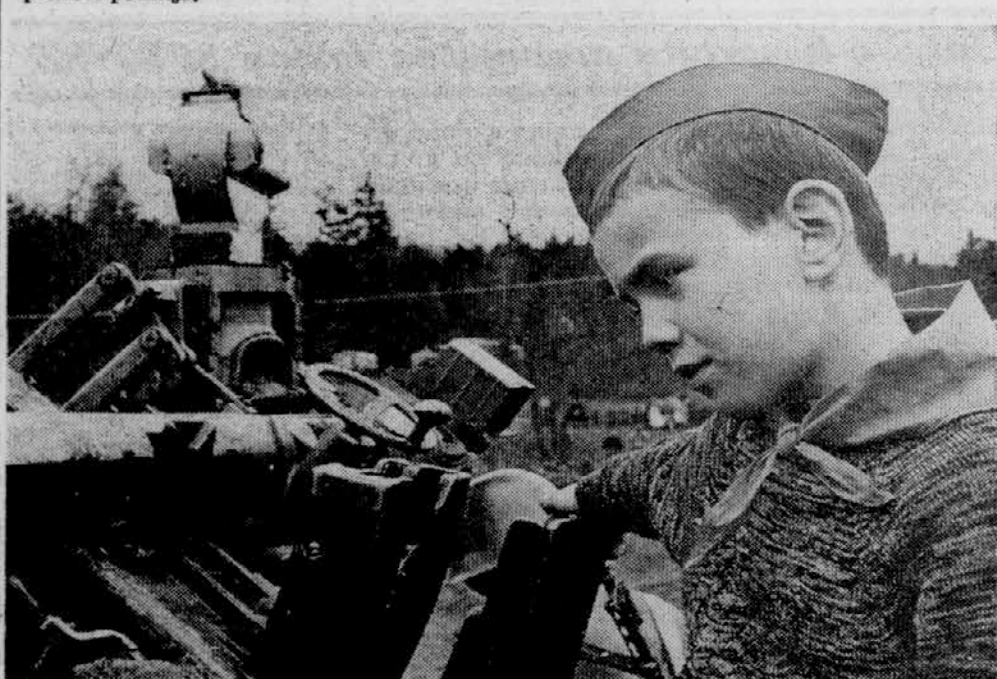
GROSUPLJE, 28. aprila — »Namen vaj je bil dosežen. Vsi dejavniki splošnega ljudskega odpora, enako pa tudi enote JLA so nad pričakovanjem izpolnili zadane naloge. Posebna zahvala za uspeh skupnih vaj gre prav gotovo enoti JLA podpolkovnika Brožiča, še posebej pa lahko pohvalim enote civilne zaščite naše občine, katerim je bil to prvi preskus znanja in sposobnosti.« je v oceni skupnih vaj enot JLA, partizanskih enot in enot civilne zaščite povedal Jože Nered, član sveta za narodno obrambo občine Grosuplje.

Zadnji dan vaj na dan praznika OF, so pripadniki JLA in partizanskih enot prikazali protioptopno bitko z vsemi vojaškimi in priročnimi sredstvi. Rezervni vojaški starešine so si po napadu ogledali orožje in se pobliže seznanili z oborožitvijo enot JLA, ki je sodelovala v »zaključnih operacijah« skupnih vaj.

Skupne vaje so se končale na jasi pri Cetežu v Dobrepolski dolini s partizanskim mitingom. Pred častnim prostorom, kjer so se zbrali vodje vaj in predstavniki družbeno-političnih organizacij občin Grosuplje in Kočevje, so se zvrstile vse enote, ki so aktivno sodelovale na vajah. Tudi partizanske enote so na zborni mesto, kljub prečuti noči, prišle s pesmijo.

Medtem ko je zagorel kres in so ob skupnem veselju pokale rakete in se je v prevoznih vojaških kotlih kuhalo kosilo, so najmlajši, pionirji z zanimanjem ogledovali in otipavali orožje. Prvič so se seznanili s pravimi vojniki in s pravim orožjem.

Na zaključku partizanskega mitinga, ki je imel bogat kulturni program, so enajstim rezervnim vojaškim starešinam podelili odlikovanja, s katerimi jih je odlikoval predsednik Tito. Za dobro razpoloženje, ki je trajalo v pozno popoldne, sta poskrbela orkestra KPD Dobrepolje in enot JLA ter pionirji dobrepoljske osnovne šole in pevski zbor KPD Dobrepolje. Zaključek skupnih vaj je nadvse uspel, enako kot večnevne vaje. Se posebno slovesno je bilo na partizanskem mitingu, s katerim so grosupeljski občani proslavili dan OF, obletnico Kidričevega rojstva, praznik dela in osvoboditve Ljubljane.

Foto: J. Zrnc

V. Smole

Kronika

Osebe v obeh porodušnicah je v četrtek pomagalo mamicam pri rojstvu 12 punčk in 7 dečkov. Najtežji fantek, ki je prijel na svet v mestni porodušnici, je zbral 5300 gramov.

Včeraj se je za zakonski stan odločilo 12 parov mladoporočencev, danes pa kar 136. DOMŽALE. Danes bodo na domaški občini sklenili tri zakonske zveze. KAMNIK. V kamniški občini so se odločili za zakon danes štirje zakonski pari.

Defurni reševalci so povedali, da so imeli v četrtek razmeroma miren dan. Na pot so šli šestdesetkrat in prepeljali 10 poškodovancev.

Na Zalah se bodo danes posloviili ob 77-letne Milene Pegan, upokojenke (ob 12.15); Alojza Silene, 71-letnega upokojenca (ob 14.30); Majde Kolar, 55-letnega gospodinje (ob 15.15); 44-letnega Jožeta Skubina, ki pokopali Štepanji vasi (ob 13.15) in 90-letnega Ivana Kristana, upokojenca (ob 11.30) na Viču.

Ljubljana na današnji dan

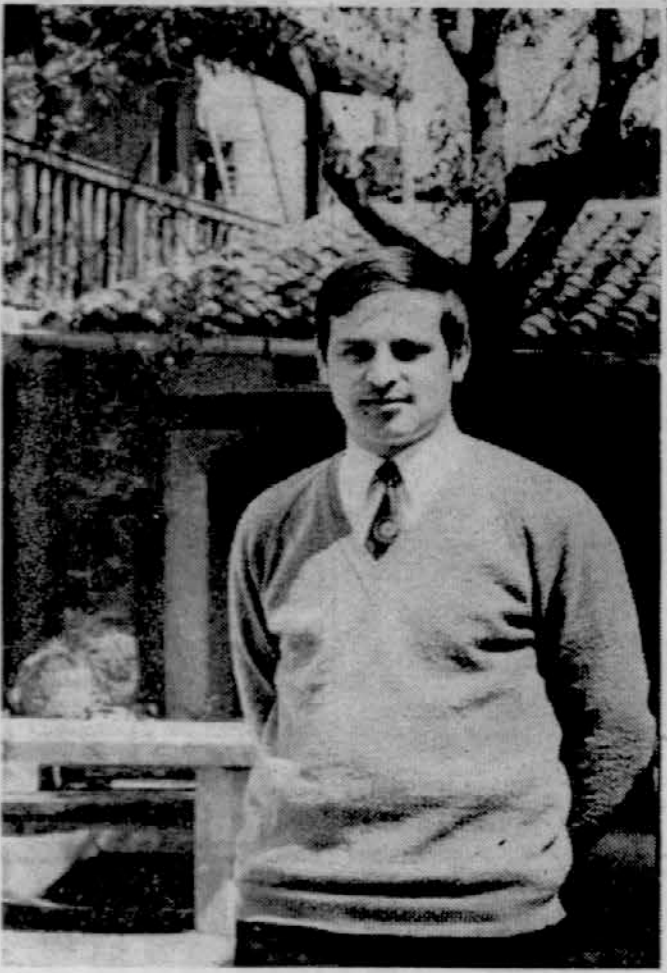
KUPITE KRUH — Ljubljana, 28. aprila — Izvedli smo, da bo pekarna Centra pelka kruh samo se v noči od petka na soboto. V soboto ga bodo torej prodajali, v nedeljo in ponedeljek pa ne. Spekli ga bodo spet v noči od ponedeljka na torek, prodajali pa v torek od 7.30 do 11. ure.

Pred petindvajsetimi leti

NAVODILA ZA PARADO — Zjutraj po vseh rajonih budnice. V sprevedu se najprej razvrtijo nosilci grobov, sindikalnih zastav, portretov, transparentov, vojaška godba, udarniki, kolona članov posameznih sindikalnih zvez, kolona kmetov, primorska ter konjska skupina, in odred pionirjev. Nato se formirajo kolone posameznih rajonov. Kolone naj se formirajo v osmerostopih. (Ljudska pravica).

Pred petdesetimi leti

BUDNICA NA DAN 1. MAJA — Narodno stanovsko društvo Zveze jugoslovanskih železničarjev priredi v ponedeljek, 1. maja v Ljubljani budnico. Odnos godbe prične ob petih zjutraj pri južnem kolodvoru in gre po Rešljavi cestí proti ljubljanskemu mostu, pred Mestni dom, po Starem trgu, Sv. Jakoba mostu, preko Gradišča, Zvezde, po Seburgovi ulici in po Dnjaški cesti do »Bavarskega dvorca, kjer bo razhod. (Jutro)

NE PLAH NE RAZOCARAN — To je Ivo Grča, birt v Stanjelu, po domače »Kralj«. Majski praznik bo preživel za zaprtimi vrati svojih želja... Foto: J. Zrnc

AVTOMOBILSKO RAZLIKOVANJE

Vse svetovne tovarne imajo „zastopnike“

V Sloveniji ima približno 370.000 občanov voziščno dovoljenje. Seveda s tem še ni rečeno, da se po slovenskih cestah vozi prav toliko osebnih avtomobilov. Že res, da večina avtomobilov vozijo občani, ki so se izsolali v eni mnogih avtomobilskih sol avto-moto društev, ali pa prišli do prometnega dovoljenja s pomočjo zasebnih inštruktorjev, katerih število iz leta v leto močno raste. So pa tudi taki avtomobili, ki imajo po dva in več voznikov, zvečne polnoletnih družinskih članov.

Statistiki so izračunali, da je bilo v začetku letošnjega leta v Sloveniji 300.761 motornih vozil, od tega 177.184 osebnih avtomobilov, katerih večina je v osebni lasti. V povprečju imaa avto torej dva »prašana« voznika.

Bolj kot vozniki pa nas zanimajo avtomobili. Mnogokrat srečamo družbe, katerih edina tema pogovora je avto. Pa naj gre za mlade ali starejše občane. In prav pri vprašanju ali je avto razkošje, uradni luksuz, ali ne, se družba razide, ne da bi našla enotno stališče.

Trgovski potnik ni krošnjar

Te družbe grešijo in ne najdejo skupnega odgovora, zato, ker vse lastnike avtomobilov tlačijo v en kos. O razkošju — imeti avtomobil — ne moremo govoriti enako za bančnega uradnika, ki ima do službe pet minut peš hoje, pa še ni tako premožen, da bi si ob morju ali v hribih zgradil vikend, kamor bi ob koncu tedna redno za-

hajal, pa za trgovskega potnika, komercialista, novinarja... Avto, kot avto, je za prvo skupno lahko tudi luksuz, za drugo pa najbrž vse prej kot razkošje. Zamislite si, denimo, trgovskega potnika, ki odhaja na stero, s vlakom, s seboj pa nosi tri potovalne torbe vzorcev. Njegova delovna storilnost bo tako omejena, da ne bo opravičil nič več kot pred desetletji ribniški krošnjar.

Pa ne gre za to, da bi tarnali, da bo trgovski potnik brez avtomobila malo zaslužil, nje bi bilo, če bi bila tudi delovna organizacija močno prikrajšana, če bi potnik, trgovec brez avtomobila.

Morda je trgovski potnik res tak primer, da bi mu težko našli enakega. Pa vseeno je veliko poklicev, ki svojega dela v današnjem času ne bi mogli uspešno opravljati brez svojega vozila.

Seveda ne smemo pustiti ob strani stroškov, oziroma odškodnine, ki jo v obliki kilometrine priznavajo svojim delavcem vse delovne organizacije. Kilometrina, ki jo po samostojnem dogovoru »zamarznila« pri 0,90 dinarja za službeno prevožen kilometer, je in ni ustrezno nadomestilo za stroške, ki jih ima delavec s svojim avtomobilom na službenem potovanju.

Sodelavci revije »Avto« so minuli mesec izračunali stroške za prevožen kilometer. Iz njihovih podatkov vidimo, da strošek za kilometer obično pada s prevoženim razdaljo. Za primer: kilometer novega fička, če lastnik z njim prevozi v letu dni 15.000 kilometrov, velja 1,03 din, če pa jih je 40.000, le še 0,68 din.

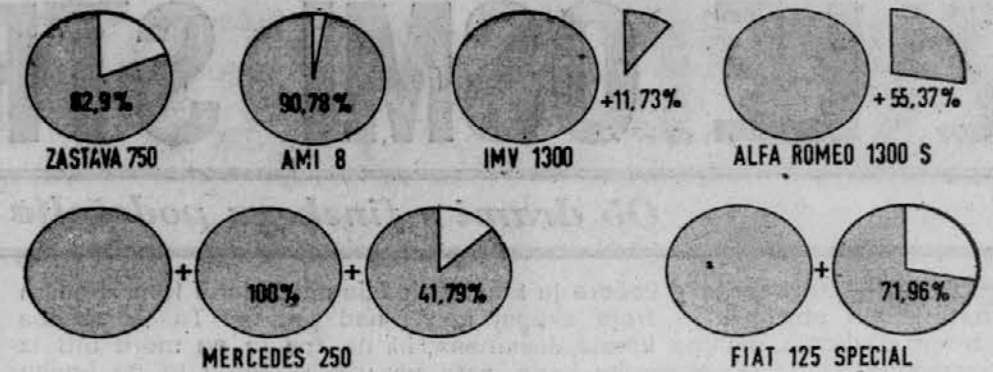
To se pravi, da lastnik avtomobila, ki za delovno organizacijo prevozi veliko kilometrov, lahko z avtom tudi zasluži. Še več, če od stroškov za prevožen kilometer odštejemo plačilo za garazo obvezno in kasko zavarovanje, ceno za nakup in ostale izdatke, ki so enaki, če avto vozi ali stoji v garazi. Resnici na ljubo pa naj tudi zapišemo, da je povprečni strošek za prevožen kilometer s »popravnim« avtom nad dogovorjeno kilometrino 0,90 din.

Povprečni Slovenec zmore 1200 kubikov

Prav kakšen je »popravn« slovenski avto? To smo skušali ugotoviti. Na žalost, v Sloveniji ni ustanove, ki bi imela take podatke. Povedati pa moramo, da nam je statistični podatek republiškega sekretariata za notranje zadeve sicer ponudil možnost, da z mehansko obdelavo posebej za nas najde ta podatek.

Ivo Grča bo praznovan svoj in naš praznik. Sam, za zaprtimi vrati najboljših kraških gostilne.

IVAN VIDIC

KOLIKO DENARJA — ali še bolje, koliko poprečnih plač »požre« avto

Vsak enajsti ima avto

Zadnji podatek, ki smo ga dobili, pravi, da ima vsak enajsti Slovenec svoj avto (28 je številka jugoslovanskega povprečja), kakšna pa je povprečna moč avtomobila, lahko samo uganemo. Najbrž se ne bomo dosti zmotili, če rečemo, da ima Slovenec v povprečju avto z delovno prostornino med 1100 in 1300 kubiki.

Ob tem, ko smo ugotovili, da povprečni Slovenec sedi za volanom avtomobila zgoraj našega povprečja, najmanjših avtomobilov, še nismo povedali vsega. Saj veste, kako varljivo je lahko poprečje. »Až zelje, ti meso, povprečje, je — segedinski golaž«.

To ni nič novega, saj na svetu skoraj ni tovarne, ki na

stavniki naše motorizacije — zastava 750 — požre dobesedno 82,9 odstotka povprečnega mesečnega zaslužka zaposlenega Jugoslavana.

Res lahko ta ali oni izda na mesec nekaj manj denarja za avto kot povprečni Slovenec. Toda nečemu se mora odpovedati. Naj bo to garaza, ki je nima, naj ostane avto brez kasko zavarovanja, naj lastnik sam popravlja to in ono, pa morda še kaj. Lastnik avta pa je lahko še tak čudodelec, vsaj polovico njegove plače mu avto zagotovo požre. To pa seveda le če ima povprečno plačo.

Avto ni za vse enako razkošje

Težko je govoriti le o poprečju, pa četudi smo povedali, da ima Slovenec avto s povprečno 1200 kubiki. Tuji

je kupil škodo, in drugega občana, ki ima mercedes, ženo pa volkswagen. Ta dva očitno ne sodita v isto skupino! Res pa je, da nikjer nismo izbrskali podatkov, kakšnih poklicev so ljudje, ki imajo večje, dražje avtomobile.

Da pa se pišejo motoriziranemu Slovencu črni dnevi, je na dlan. Ni je domače tovarne, ki bi vam danes za dinarje takoj prodala avto. To je slaba napoved. Pred zveznim uradom za cene so namreč njihove prošnje za zvišanje cen.

Ne moremo razumeti, zakaj proizvajalci kupcem odkrito ne povedo in dokažejo, da ne morejo prodajati iz garbo. Zakaj se izgovarjajo na zastoj v proizvodnji in drugo, ko pa je vsem jasno, da kaj gre?

Avto bo vsak dan krajši in tuji, to je dovolj zgornjo pove podatek, da so izdatki za avto v zadnjih petih letih

GRČA ZA ZAPRTIMI VRATI

Kraški birt: „Gledajo me kot sedmo čudo“

Skril se je za kamnitimi, prastarimi podboji. Skrit je za kamnitimi vrati, ki so bila nekoč na pokopališču in so skoznje stopali potrti ljudje s sklonjeno glavo. Dvakrat se je zaklenil med zidove iz kraškega kamna, ki jih je z muko sezidal njegov oče. »Zato, ker me je kar malo strah pred ljudmi. Zato, ker me gledajo v občini kot sedmo čudo.« Ivo Grča, mlad, podjeten gostilničar iz Hruševica pri Stanjelu na Krasu, je zaprl svojo gostilno. »Pri Grči« v Hruševici ni več ne terana, ne pršuta in — umetnosti. Spet je tako, kot je zapisal moj prijatelj: »Umetnost je že od nekdaj zvišena reč. Umetniki so resda hodili v gostilne, toda da bi si umetnost podala roko z gostinstvom, bi bilo preveč. Umetnost in gostinstvo so v Hruševici zaprti. Ne zaradi umetnosti. Tudi ne zaradi terana in pršuta. Zaradi davkarje.«

»Kraljevas« domačija v tihi kraški vasi je bila nekdanja kmetija. Nekdanje gospodarsko poslopje so predelali v eno najlepših kraških gostiln.

Ivo Grča, ki te dni pravi, ne kaže, da bi bil poseben grčast in odporen, prej bi rekel, da je plah in razočaran, pa le odločno pravi: »Nihče med kraškimi gostilničarji se po kakovosti ne more meriti z menoj. Veliko truda in denarja je veljalo, da sem si izbral sloves. Če bi lahko naprej delal bi bilo lažje, manj rizika. Moja gostilna ni toliko odvisna od italijanskih gostov, več kot polovico gostov prihaja z naše strani, več kot polovico prometa sem imel s hrano, s kraškimi specialitetami.«

To pravi in kaže davčno prijavo, kjer je to zapisano črno na belim.

Na sezanski občini, ki obrtnikom vreže kruha, kot pravijo Krašci, pravijo, da imajo v občini precej takih obrtnikov, ki so, milo rečeno, problematični, hkrati pa

silno iznajdljivi pri iskanju lukne v zakonskih določilih. Sem da bi lahko pristili predvsem gostilničarje, ki da že leta ne izpolnjujejo davčnih obveznosti čeprav je »vsakemu« jasno, da na Sežanskem gostinskem dejavnost zaradi bližine meje prav lepo cvete.

Nisem prepričan, da je Ivo tak »problematičen gostinec«. Človek, ki prodaja živino in zgradi gostilno, najbrž ve, čemu se je odločil, da ne bo več železničar (kar je bil), ne kmet (kar je bil oče). Zasebnik, ki je pripravljen najeti 260.000 dinarjev kreditu in ga vzdati v točilnico, gostinske sobe in umetniško galerijo gorških slikarjev, gotovo ni nepreračunljiv.

»Snoval sem za budočnost, ne od danes do jutri. Do vrata sem zabodel v dolgo, plačeval sem šele takrat, ko so mi poslali opomin.«

Stari fiat tisočsto je trikrat na dan vozil cement iz Anhovega v Hruševico. Vsakič pesto kilogramov, skupaj 26 ton cementa. Kosovelov-

ski kamen poje tod in njegovi bori. Trideset članov Hruševice je občinskemu predsedniku navkljub zbralo trideset milijonov starih dinarjev in zgradilo asfaltno cesto. Pa razsvetljavo. Tujke sobe so hoteli pripraviti, s turističnimi spominke. Občinski stari skedenj so hoteli spremeniti v hram umetnosti. Gostilna »Grča« pa naj bi na dvorščici dobila spomenik — spomenik kraškemu pevcu Srečku Kosovelu.

Bo Srečko dobil spomenik?

»Za zdaj ne. Kako?! Ni mam denarja. Gostilna je zaprta, galerija je zaprta. Davkariji sem dolžan. Kazni plačujem. Zapadle dolgove imam.«

Ivo Grča je prehitel občinski ruč in sam odprodal svoje premoženje. Zdal snuje, komu bi oddal gostilno v najem.

»Najraje bi šel v Italijo in se tam naprej ukvarjal z gostinstvom. Pogoji so boljši, kreditov dobiš kot pečka. Italijanski hotelirji imajo pol manj davka kot moja gostilna tu v Hruševici, daleč od glavne ceste.«

»Neposredni povod za njegovo razočaranje je zadnja odmera ravka. Za prvo četrtletje naj bi plačal osem tisočakov akontacije.«

Ivo Grča je, reki smo, zdaj manj grča. Vendar snuje naprej. Rad bi šel v srednjo hotelsko šolo, željen je izobrazbe. Gostinski poklic ga veseli, pa kljub temu žalostno ugotavlja, da je obvestilo, da je sprejel na srednjo gradbeno šolo, prišlo pol-drugega meseca prepozno. Še danes bi bil lahko železničar. Zdi se, da kljub temu ne bo šel v Italijo, čeprav tako govori. Če kdo, potem mora Kraševce verjeti Srečku Kosovelu: »Tujina: Kot jesen in kot neznanika, vsa bežna, mrzla, tu pri nas toplo.«

Ko prijaznost spet premaže Grčevo grčasto jezo in srd, novemu znanцу podari kaktusov pogojek.

Na kraškem kamnu pred točilno mizo se sem in tja prevažajo avtomobili. Ti isti majhni, otroški, s katerimi se igraata njegova otroka. Tu sta še majhno trokolo in otroški smeh. Kdo ve? Morda je prav, da se je točilnica vsaj za nekaj časa spremenila v otroško veselje. Da teče po tlaku voda namesto terana.

Ivo Grča bo praznovan svoj in naš praznik. Sam, za zaprtimi vrati najboljših kraških gostilne.

IVAN VIDIC

Habič:

»Kaj bi se sekirali, če smo se pripeljali z majhnim avtom. Zrak je tu še boljši kot v hotelu.«

kot 9.000. Za volkswagenom so pri nas najbolj cenjeni avtomobili tovarne Renault, oziroma montažnega partnerja, ljubljanskega podjetja Lito-stroj. Za njim je na lestevici tovarna NSU-UNIS.

Stevilo močnejše so zastopani avtomobili tovarn Opel, Citroën in Tomos, pa Ford in še nekateri.

Morda bo zanimiv tudi podatek, da je na svetu 115 avtomobilskih tovarn, kjer izdelujejo na stotine različnih avtomobilov.

slovenskih cestan ne bi imela svojega predstavnika. Toliko različnih modelov avtomobilov, kot jih imamo na naših cestah, bi težko našli kje drugje: od najmanjših, pa do skoraj najdražjih.

Prometni strokovnjaki pravijo, da je močan avto tudi varen avto. To jim moramo verjeti. Res pa je tudi, da drag avto ni lahko ne »upiti« ne vzdrževati.

In spet se lahko vrnemo k ugotovitvam strokovnjakov revije. Avto. Najmanjši pred-

strokovnjaki so izračunali, da »sme« avto požreti največ 12 odstotkov povprečnega mesečnega dohodka. Vsi tisti, ki jim avto požre več, se bodo morali odreči čemu drugemu.

Slovenec se mora torej odreči marsičemu, da ima avto, ki mu tako radi, dosti kar neupravičeno, pravimo kar »luksuz«.

Kod drugod, so tudi pri motorizaciji izjeme. Nikakor ne gre primerjati človeka, ki ima štiricilinsko družino, zaposlena je tudi žena, pa si

marasli za 107,3 odstotka (glejte tabelo).

Vsaka četrta slovenska družina ima avto. Zeli pa si ga najbrž vsaka. In če se povrnemo k naši povprečni družini, ji ne moremo obljubiti, da se bo njihova velika želja, vsaj majhen avto, kmalu uresničila.

Ob neprestanem podraževanju in drugih stroških bo očitno še hujša razlika med občanji tudi na »avtomobilski« način.

Imam dve leti starega fička. VLADO SMOLJE

POTI PO VINSKIH CESTAH

Popestritev turistične ponudbe

Zamisel ni tako nova. Avstrijski Stajerci so že pred leti vpeljali svojo znamenito »vinsko cesto«. Zarisali so jo v »zeleni program« preusmerjanja kmetijstva. Turizem je postal pomembno dopolnilo kmetijstva in nekaj tisoč kmečkih penzionov se je pojavilo zadnja štiri leta. Ob njihovi vinski cesti so kot gobe po dežju pognale kmečke gostilne in vinotoči. Pojem turistične vinske ceste je spodbudil mnoge dejavnike, da so se k tej cesti primaknili s svojimi naložbami. Tako torej na oni strani meje.

Pri nas so vinske gorice daleč bolj razprostranjene in dosti več cest je, ki so se zadnja leta preoblikovale v asfalt. Tu in tam so še slabši odseki cest, ki bi jih bilo treba povezati, sicer pa je ogroženo za vinske ceste zastavljeno. Vinogradniška področja severovzhodne Slovenije, občine, vinogradniška posestva s kletmi in turistične kraje bi lahko vinska cesta mnogo bolj povežala. Več bi lahko ob njej nastalo in se razvijalo. Že smerokazi ob njej, opozorila znamenitosti, urejena gostišča in izletniške točke bi bili za začetek pomembna pridobitve. Precej je že narejenega. Skupina turističnih delavcev pa je že pripravila gradivo za prvi vodnik po vinskih cestah.

V uredniškem odboru prvega vodnika po vinskih cestah severovzhodne Slovenije, ki deluje v Mariboru, so

kar zadovoljni z odzivom in pripravljenostjo vseh turističnih organizacij, podjetij in gostincev, ki živijo ob predvidenih krožnih poteh skozi vinske gorice. Inž. Jože Teržan, eden od pobudnikov za večjo uveljavitev »vinskega turizma«, pravi: »Za uveljavitev turističnih vinskih cest imamo kar dobre pogoje. Hvalevredno je zlasti to, da so na teh področjih, poleg vinskih klet in krajskih lepote zelo dobre in privlačne kuhinje. Trgatev naj bi bila vsakoletni vrhunec krožnih potovanj skozi vinogradniška področja.«

Trgatev, praznik vinskih gor

Ohraniti bo treba staro izročilo in mu dati še več pestre vsebine, izvirnosti in do-

miselne šegavosti, ki je zlasti pri Priekih ne manjka. Naš vodnik bo skušal povežati te pobude in ugotoviti pojem vinskih turističnih cest. Prepričani smo, da je naša pobuda dobila ugoden odmev in da so začeli po deželi že razmišljati o teh stvarih.«

Vinske ceste v naših vinskih gorah bi se lahko povezale tudi z vinsko cesto onstran meje; ne gre torej za enološko konkurenco, ampak za dopolnitev in popestritev.

Katere ceste?

Urednik vodnika Franjo Novak, ki mu pri petindemdesetih letih še zmerom žubori vrecle idole, nam je postregel z zemljevidom in začrtanimi vinskimi cestami. Ena teh krožnih cest bo za-

jela Pesniško dolino in vinorodna območja pod Kozjakom, Jurij ob Pesnici, Svečino in Plac, kjer se bo na drugi strani meje priključila na avstrijsko vinsko cesto in krenila čez Sentilj in Sladki vrh proti Mariboru. Druga bo zajela pekrske vinograde pod Mariborom in se nadaljevala pod vnožjem Pohorja mimo Frama do znanih gorice ritoznjčana pri Slovenski Bistrici. Izletnik, ki ima več časa, bo lahko po tej cesti nadaljeval vožnjo do vinskih gor pod Bčem, skozi Rogaško Slatino in nazaj do Maribora, ali pa po haloški vinski cesti v Ptuj. Haloška vinska cesta bo zajela krožno pot od Borla do Podlehnik, Trčca in Ptujске gore skozi Stenberga v Slovensko Bistrico.

Goriška vinska cesta bo tekla skozi Lenart, Gradisce, Kapelo, Radgono in Radenec ter zajela še Videm ob Ščavnici, Negovsko jezero in Benedikt. Daljša krožna pot pa bo z goriške ceste peljala skozi Ljutomer, Železne dveri, Jeruzalem in Ormož.

Vsaka krožna pot bo tako lahko krajša ali daljša, saj se odseki vinskih cest

združujejo. Najvažnejše ceste so k sreči že asfaltirane tako na slovenjgorskem področju, kot v Priekih in vinogradih pod Pohorjem. Tudi Haloze dobijo letos sodobno avto cesto do Maribora in Zagreba.

Nekaj »krajših« odsekov je sicer še potrebnih asfalta, posebno v haloškem vinorodnem območju in za povezavo slovenjgorske vinske ceste skozi Lenart, Gradisce in Kapelo.

Že kar dobra ponudba

Predvidene vinske ceste imajo na srečo dobre zveze z že znanimi turističnimi središči, med katerimi sta vodilni zdravilišči Radenci in Rogaška Slatina. Dobro uveljavljene pa so tudi turistične postojanke na Borlu, ki je v temeljiti obnovi, na Jeruzalemu in v Stenbergu. Precej je tudi novih in dobrih gostišč pri Lenartu, v Radgoni, Ljutomeru, Ptuj in Ormožu, v Slovenski Bistrici, Kungoti, Sentilju in na Sladkem vrhu.

Zanimivo je, da premore-

KLOPOTCI — Kažipoti po vinskih cestah

(Foto: B. Cerin)

jo turistična gostišča in večja središča ob začrtanih vinskih cestah nekaj čez tri, tisoč postelj v hotelih in penzionih. To je številka, ki je zlepa ne zmoroje niti na drugih turističnih področjih. Če pristojemo še zmogljivosti Maribora, ki je na križišču vinskih cest, potem zamisljena krožna potovanja, izleti ob prostih dneh in letovanje v tu-

rističnih krajih ob vinski ceste niso samo želja. Posebno zato ne, ker je gostinstvo na teh področjih med najbolj razvitimi na Stajerskem. Več pa bo seveda treba poskrbeti za propagando, pa tudi za prireditve. Poleg trgatev so področja ob vinskih cestah zanimiva tudi za lov in ribolov, vodne in lahane športe. Posamezni kraji pa

in gibanec« bi veljalo dati geslo tem izletom. Če se bodo kraji ob vinskih cestah bolj povezali in sodelovali, pa bodo lahko iz svoje bogate tradicije in iz svojih posebnosti ponudili izletnikom še več. Vinske ceste torej niso utvara, ampak resničnost, ki jo še preslabo poznamo in uporabljamo.

Kaže, da bo akcija razgibala turistične tokove. »Vino

DRAGO VRESNIK

LE OSMI STREL

Ob dramu s finskega podeželja

HELSINKI — Štiri aprilske večere je Finska gledala na zaslonu film »Sedem smrtonosnih strel«, ki traja skupaj nekaj nad pet ur. To je zgodba o trdem življenju malega kmeta Jaasinena, ki ne zna in ne more uiti iz začaranega kroga gospodarske bede, zato se vda alkoholu in na koncu ustrelj s lovsko puško štiri policiste, ki naj bi ga odpeljali v zapor.

Film je posnet po resničnem dogodku, ki se je pred leti pripetil v vasi na srednjem finskem. Smrt štirih policistov je tragično odjeknila v javnosti, vendar je do-

godek ostal senzacija. Se je režiser Miko Niskanen, ki je dobro leto raziskoval ozadje, je v filmu nazorno prikazal tisto, kar je očeta štirih otrok pripeljalo do tega, da se je najprej vdal pijaci, nato pa svojo bedo končal s sedmimi strelji. Film je ponovno načel vprašanje, ali je Finska res dežela blaginje, kakor kažejo statistike.

Kmetijstvo preživlja večino prebivalstva. Gozd je za finskega kmeta življenjskega pomena, kajti severna lega z dolgi zimami omejuje poljedelstvo. Gozd je celo glavni vir dohodkov, pri gozdnih delih je zlasti pozni zaposlenih veliko kmetijskih ljudi. Tako je položaj na papirju urejen, v resnici pa je precej drugače. Majhne kmetije z malo gozda si ne morejo privoščiti vsakotne sečnje, industrijske družbe določajo odkupne cene lesa. Zivnorej se ne more neomejeno razvijati zaradi neugodnega podnebja.

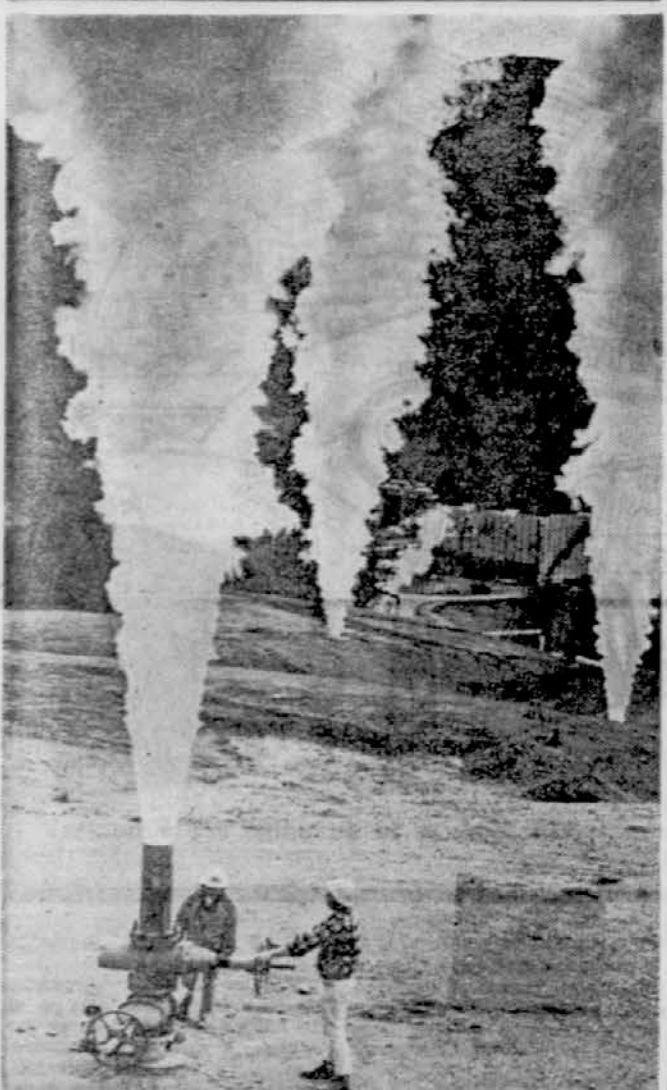
Posebno poglavje so ne razvita območja, razlike med severom in jugom, vzhodom in zahodom. Skoraj štiri petine finske industrije je v javnem mestu.

LADJI NA SUHEM

DUNAJ — V kornubriški ladjedelnici je bil sampanjec pripravljen, se prejšnjega razposlali s črtili na slavnostno splovitev dveh rečnih ladij. Zaradi nizke gladine Donave je morala ladjedelnica preložiti slovesnost.

ŽIVAL JE UŽALIL

NEW YORK — Avtomobilist iz Brunswicka (Georgija) bo kaznovan, ker je žalil opusuma, ki je prečkal cesto. Mož je naglo zavril, nato sta se on in njegov sopotnik nagloma skozi okence in ozmerjala nediscipliniranega pešaka. Prometnik, ki je vse siljal, je vložil prijavo zaradi ptohe nespodobnih besed na javnem mestu.

PARA IZ GLOBIN ZA ELEKTRIKO — V gorati pokrajini 160 kilometrov severno od San Franciscu bruhla para iz zemlje pod hrastovimi gozdovi. Za proizvodnjo električne energije je sicer treba približno trikrat več naravnih pare kot umetne, ker ni tako vroča in ima nižji pritisk, vendar je ta energetski vir še vedno gospodarsko upravičen, kajti narava ga daje zastoj. Posnetek je s poskusnih vrtil.

DVOJE SRC V PRSIIH

Stara črpalka ostane

BERLIN — Zahodnoberlinski specialist za srčne bolezni profesor Nasserji sodi, da je odkril novo metodo za reševanje žrtev infarkta. Ugotovitve svojih raziskav je pripravljen uporabiti. »Operiral bi takoj, če bi bilo le mogoče,« je izjavil, potem ko je napravil vrsto poskusov.

Profesor Nasserji pravi, da bolnega srca ne bi odstranili, marveč bi bolnik dobil še eno, zdravo srce, ki bi ga povežemo z obolenim. Kiri bi se nadalje tekla skozi staro srčnako, vse drugo pa bi prevzelo novo srce. Tako bi staro srce utripalo in ne bi odmrlo.

Svojo zamisel je specialist preizkusil na psih, o ugotovitvah je prvi poročal na kongresu evropskega društva za eksperimentalno kirurgijo v Amsterdamu, kasneje pa je obvestil tudi javnost v domačem mestu.

Poskuse na psih je delala skupina zdravnikov na zahodnoberlinski univerzitetni kliniki pod Nasserjevimi vodstvom. Infarkt so povzročili

umetno, srce je bilo pri tem tako prisadeno, da bi prav gotovo nehalo utripati, če ne bi uporabili nove metode.

Enega izmed psov je profesor pustil živeti sedem dni z dvema srcema. Pes bi živel še dlje, vendar so poskus prekinili, da bi ugotovili, ali je v organizmu prihajalo do negativnih, obrambnih reakcij, kakršne so znane pri ljudeh, ki so jim po že znani metodi presadili tuje srce.

»Ugotovili nismo ničesar v tem smislu,« je rekel profesor Nasserji. Na vprašanje, kdaj bo skušal s to metodo rešiti človeka, je odgovoril, da je pripravljen takoj, le srce bi bilo treba najti.

trikotniku Helsinki-Turku-Tampere. Res je sicer, da je Finska zaradi oddaljenosti od svetovnih trgovskih pristanišč koncentrirala industrijo na jugu dežele, vendar to prinaša mnogo drugih problemov. V nekaterih nerazvitih krajih je brez stalne zaposlitve tudi 20 odstotkov nekvalificirane delovne sile.

Zato je okoli 200.000 Finov začasnno zaposlenih na Svedskem. Njihova povprečna starost je pod 25 leti. Vlada sicer skuša zavreti tok selitve naspolj, vendar zaradi močne industrije na jugu niso mogoče korenite spremembe. Nerazviti predeli so predvsem dobavitelji cenene delovne sile. Na Laponskem je do najbližje so- le tudi 400 kilometrov. Če pa že družina prenese stroške

SPET LOV NA SELIVKE

RIM — Leta 1969 so v Italiji sprejeli zakon, ki prepoveduje lov na ptice selivke, zdaj so nekatere pokrajinske uprave spet dovolile pomladni lov na ptice, ki se vračajo v severne kraje.

SMRT PRED KAMERO

SYDNEY — Pred televizijskimi kamerami je zadela srčna kap 59-letno avstralsko gospodinjico Maud Walker, ki se je preveč vznemirila ob veselju, da je zmigala na televizijski tekmi. Televizijska ne bo oddajala posnetka, da ne bi prizadela pokojniških sorodnikov.

VODA NOSI TUDI MULJ

Louisiana izgublja zemljo

NEW ORLEANS — Dr. Sherwood Gagliano z univerze Louisiana je ugotovil, da morje pogoltne vsako leto nad 42 kvadratnih kilometrov louisianske obale. Morje jo odplavlja, reke odnašajo zemljo, poleg tega se pogrezajo tudi tamkajšnja tla, in sicer za deset centimetrov v sto letih.

Zmanjševanje površine u- tegne pokvariti prirodno rav- notežje, divje živali imajo manj prostora, slana voda la- že prodira v kopensko zemljo, pravi Gagliano.

Ob rekah so zgradili nasipe, ki varujejo pred poplavlami, hkrati pa preprečujejo, da bi reka v rodovitni deželi odlagala naplavinne. Dra-

žoljanja, mora mladi strokovnjak na jug ali na Svedsko, kajti na Laponskem delovnih mest ni. Na Svedskem velja- jo Finci razen Jugoslovancev za najcenejšo delovno silo. Ni težko uganiti, da je prehod z idiličnega finskega podeželja v stockholmski ali göteborgski vrvež vzrok raznih zapletov v novem okoli- ju, zato Finci veljajo na Svedskem za težko prilagodljive tujce.

Predsednik Kekkonen je film ocenil kot verno podobo razmer na podeželju. Treba je upati, je dejal, da bo pospešil tudi tiste procese, ki bodo pripeljali do osmega strela do tistega, ki bo učinkovito rešil probleme nerazvitih področij.

MILAN SMOLEJ

CENTER PROTI RAKU

Skladna dejavnost v vsej SZ

MOSKVA — Center za boj proti raku, ki so ga začeli graditi v glavnem mestu SZ, bo imel tisoč postelj, ambulanta pa bo sprejela 400 bolnikov na dan. Usklajala bo raziskave v vsej SZ. Gradnja se s prostovoljnimi prispevki enodnevnega zasluzka.

TRGOVEC TIK OB STEZI

Otroci nosijo ščitnike

LONDON — Spencer Week, trgovec v Bathu, ima prav gotovo najhujšeprejši naslov v vsej Veliki Britaniji. Njegova prodajalna je na koncu vzletne steze na londonskem letališču. Otroci zakonec Week nosijo ves dan debele ščitnike, ki naj bi jih vsaj nekoliko obvarovali pred hrupom 110 decibelov. Weekov vrtič je prava mušičnica, nekaj metrov od ograje se razporejajo težka potniška letala, katerih motorji tam zatulijo ob vzletu. »Ni dvoma, to je najbolj nemogoče bivališče v vsej deželi,« je ugotovil izvedenec za hrup. Res je, včasih letala vzletajo na drugih stozah. Takrat ima Weekova družina kratak odih. Mnogi se vprašujejo, kako da si Week še ni izbral drugega kraja za prodajalno in dom. Nobena tovarna ne bi smela v svojih obratih dovoliti hrupa, ki bi stalno presegal 70 decibelov.

UGRABITVE

CANNES — Zastopniki mednarodne zveze civilnih pilotov so zahtevali nujne ukrepe proti ugrabitvam letal, ki naj bi bili predvsem strože kaznovani. V minulih petih letih je bilo po svetu 252 ugrabitev.

BRISALCI ZA ŽAROMETE

STOCKHOLM — Do 1. januarja 1974 bodo morali švedski avtomobilisti opremiti žaromete s pralnimi napravami. Več avtomobilskih tovornjakov se preizkuša te naprave na svojih novih modelih.

ŠTIRI DNI PRI KRMILU

Kemija preganja spanec

PARIZ — Človek bo poslej lahko sto ur brez od- diha vozil avto, lokomotivo ali letalo, seve če bodo stroji vzdržali. Vesoljci bodo budni ves čas poleta od Zemlje do Lune, izboljšani bodo tudi drugi rekordi, odvisni od zdržljivosti, vse to po zaslugi kemične snovi, ki preprečuje utrujenost.

Točno 96 ur je Frank Valverde sedel za krmilom »R-16«. Ves čas se je pogovarjal z zdravniki in z drugimi strokovnjaki, ki so prišli na stezo v Castelletu, da bi videli človeka, ki je premagal dosedanje mejo 72 ur. Vsi se strinjajo, da je bil Valverde ves čas povsem pri zavesti, da je logično odgovarjal na vprašanja in pazljivo vozil avto.

Izvedenci so prišli tudi zato, da bi videli, ali je kemična snov, ki jo je vnozil vzel, morda zdravstveno škodljiva. Vsa dosedanja sredstva, s katerimi so ljudje preganjali spanec, so pušala posledice.

Valverde je v 96 urah prevozil okoli 5.000 kilometrov. Vmes se je ustavil trikrat, da

je vzel gorivo in zamenjal kolo. O kemični snovi, ki ga je držala pokonci, niso do- sledi povedali še ničesar. Ni znano, kdo je pripravil ne- navadni poskus.

Strokovnjak, čigar imena niso objavili, je dejal, da je navdušen sprčo možnosti, da lahko človek skoraj trikrat- no podaljša svoj delovni dan, ima pa pomisleke glede po- tega v 24-urni biološki rit- em, v katerem je treba tu- di spati. Po njegovem mne- nju je škoda, da vnozik ni imel na sebi instrumentov, ki bi zapisovali njegove mož- ganske in živčne reakcije.

Znanstveniki so začeli zbira- ti podatke za odgovor na vprašanje, ali lahko kemija premaga spanec.

SLIKA POD SLIKO — Pod Tizianovo podobo »Venere pred zrcalom«, ki jo hrani washingtonska narodna galerija, so odkrili z rentgenskimi žarki še drugo sliko, ki pripodablja poroko. Nevesta in ženin sta Venera in Mars. Preden je umetnik naslikal novo podobo čez staro, je platno obrnil za 90 stopinj.

Telefoto: UPI

ČAS JE DRAG

Kupčija s francoskim žganjem

PARIZ — Nad štiri petine pristnega francoskega konjaka stee po tujih grlih. Ta pijača je med najpomembnejšimi viri deviz. Samo Evropejci, vključno s Francozi, izpraznijo na leto 65 milijonov steklenic konjaka. Povpraševanje po njem se je v 25 letih povečalo štirikratno, proizvodnja v vinogradih Charente pa se je komaj podvojila.

Ne samo Britance, ki ra- zen whiskeyja in brinovca že od nekdaj najraje srkajo ko- njak, in zahodne Nemce, ki ga uvozijo čedalje več, tudi Američane, Malajce, Kitaj- ce in Japonce bolj in bolj jeja po tej pijači. V Hong- kongu na primer je konjak

najbolj priljubljena alkohol- na pijača med kitajskim prebivalstvom.

Zaradi naraščajoče razsi- renosti se po mnenju poz- navalcev spreminjajo tudi nekdanje navade pivcev ko- njaka. Američani ga radi zli- vajo na kocke ledu, v azijs- kih deželah pa imajo uživa- lci te pijače pri jedi naj- raje zmes petine konjaka in štirih petin vode.

Nič čudnega, da prihaja včasih pri preskrbi s prist- nim francoskim konjakom kljub rekordnim letnim za- dnjih let tudi do zastojev v dobavi. Ker cen ni mogoče navijati v nedogled, čedalje več proizvajalcev pravega konjaka podlega skušnjavi, da bi ga čimprej zlili v ste- klenice in ga poslali na trg, namesto, da bi ga dolga leta pustili zoreti v hrastovih so- dih.

»K pomembnim sestavi- nam namena alkohole vse- kje plemenite alkoholne pi- jače sodita tudi hrast in čas,« je zapisal francoski te- dnik »L'Express«. »Zdi se, da je zadnji, namreč čas, pri vsem tem najdražji.«

PROTI KRATKIM KRILOM

NAJROBI — »Nošenje kratkih kril je divja navada, ki pospešuje razmah pro- stitucije v deželi,« je dejal ke- nijski predsednik Kenyatta na zborovanju v mestu Njoro. »S tem je prizadeta mo- rala kenjske mladine.«

MOŽEVO TRUPLO SEŽGALA

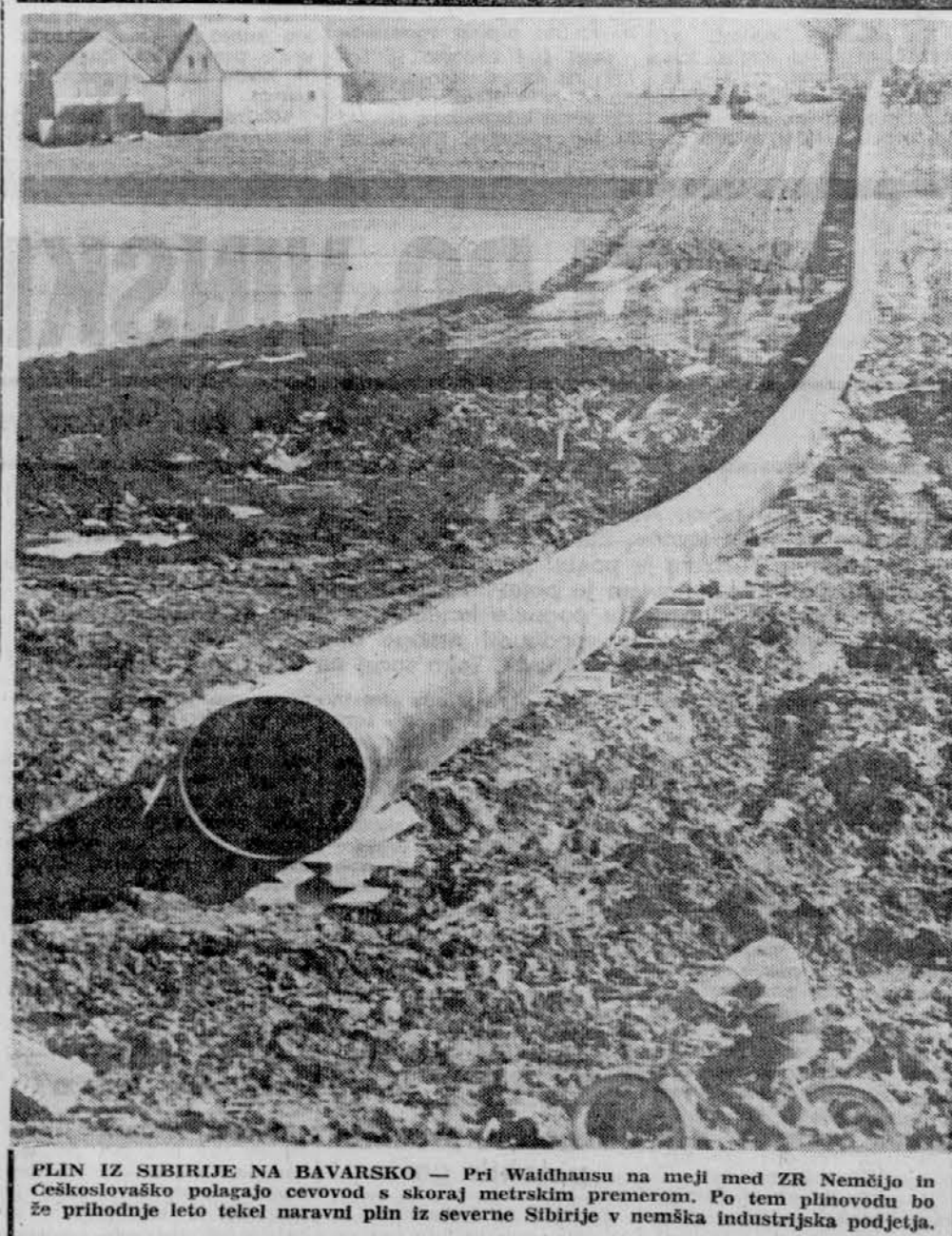
Policija išče sled nasilja

MUNCHEN — Friderike Lampart, ki je bila zaradi uboja matere in sestre ob- sojena na dvanaest let, je zdaj priznala, da je sežgala truplo svojega moža Herma- nna, ki je izginil leta 1962, in da je njegove kosti zakopa- la v turističnem taboru. Policija je potem našla zogle- nele kosti in nekaj pokojni- kovih osebnih predmetov. Na zaslišanju je Friderika trdila, da je našla moža s prerezanimi žilami in da je potem truplo sežgala.

MLADINA V TUJIH DEŽELAH

Kanadski sklad za dijake

TORONTO — Z dvema mi- lijonom dolarjev (okoli 34 milijonov dinarjev), ki jih je dala vlada, bo kanadski sklad za menjavo srednješolcev in študentov poslal letos 240 fantov in deklet iz starostne skupine 16—20 let v Malezijo, Kamerun, Tunizijo in v eno evropsko deželo, ki še ni do- ločena.

PLIN IZ SIBIRIJE NA BAVARSKO — Pri Waldhausu na meji med ZR Nemčijo in Češkoslovaško polagajo cevovod s skoraj metriskim premerom. Po tem plinovodu bo že prihodnje leto tekel naravni plin iz severne Sibirije v nemška industrijska podjetja.

NAGRADNA PRAZNIČNA KRİZANKA

Vdor v skrivnost

HARRY KURNITZ

31. nadaljevanje

»Nisem gledal na uro, nikogar na cesti nisem praskal, koliko je ura, če je to tisto, kar pričakujete od mene,« je rekel Brackett. »Peš sem šel do križišča, kjer sem stopil v taksi. Ko sem prišel do križišča Štirindevetdesete ceste in West End, da, kjer sem se sešel s Samom Fulton, je bilo pet minut do pol treh. Sam Fulton vam to lahko potrdi.«

»Ne zanima me, kdaj ste prišli na kraj, kjer ste zamenjali Fultona,« je nejevoljno rekel komisar Rule. »Vedeti hočem, kdaj ste odšli od Zorna.«

»Deset minut čez drugo,« je ponovil Brackett.

Svinčnik med Rulovimi prsti je počil. Prelomil se je na dvoje. Komisar je pogledal oba konca, nato pa je vse skupaj vrgel v koš za papir.

»Torej deset čez drugo,« je rekel in vdirnil. Iz srednjega predala na svoji pisalni mizi je vzel drug svinčnik. »Omenili ste vokal Štirindevetdesete ceste in West End.« Načelal je nekaj besed, »Poiskati bi bo treba šoferja takšaja.«

»To bo lahko,« je rekel Brackett.

»In zdaj tisto o izsiljevanju. To smo nocoj silili nekajkrat,« je povzel komisar Rule. »Ali ste to vi razširili med ljudmi?«

Brackett je odkimal. »Mislim, da je Ben Jarrod prvi govoril o tem. Kolikor vem, je nekdo nekaj na ulici oziroma v stanovanju ponudil Zornu.«

»Da, silil sem. Toda sprito Morleyeve smrti nam to ne bo pomagalo naprej.«

»Tako je,« je pritrdil Brackett in se za hip zagledal v konce svojih prstov. »Komisar, govorite o izsiljevanju. Kakor da mi to kaj pomeni! Naj vam povem! Najhujše, kar se je lahko zgodilo, je to, da so Morleya zabodli v dvigalu. Pomislite, da sem čakal devet let. Delal sem, da bi tega neprisiljava končno spravil na ta tožno klop. Zdaj je zame vse končano. Ne zanima me niti to, kdo ga je ubil.«

»Mene pa zanima,« je rekel komisar Rule.

»Vem,« je odgovoril Brackett in vstal. »Komisar, zdaj sem se spomnil. Videl sem človeka, ki je iz hiše, v kateri stanuje gospod Zorn, peljal psa na sprehod. Mož je bil belolas, visok približno tri metre, pes pa je imel samo tri tace, razen tega pa dva goboa. Ali se to ujema s podatki, ki jih imate?«

»Ujema,« je vedro odgovoril Rule. »Fraz, Zedaj pa bi se moral vrniti na delo. Ali imate kaj proti?«

»Lahko no, Brackett,« je rekel komisar, ki je strmel v svinčnik, dokler se ni

so zapirala vrata, nato pa se je s snehla jem v kotičkih ustnic obrnil k Zornu: »Zdaj vidite, zakaj mora policija več sih ubrati – denimo – nekoliko bolj pripriljivih metode.«

»Brackett naj bi nasledel vaši zgodbi o človeku s psom, kajne?«

»To je stara ukana,« je priznal Rule. »Mogoče jo je Brackett tudi že uporabljal. Trenutno me bolj zanimajo govorice o izsiljevanju, ki so se razširile s hitrostjo gozdnega požara. Vzemimo, da je bil Morley zares žrtev izsiljevanja. Kdaj bi imel v takem primeru več razloga kot bivši policist, ki je pred leti preiskoval njegov primer? Kaj pa je policija odslavila zara. di pretirano vzneta gova na Morleya, ima mož vse ljudi na svoji strani, zato ni lahko iz masnevalnega nagiba uporabljal vse sredstva za nadaljnjo preiskavo, ne da bi se niti za trenutek izpostavil dvomom ali sumu.«

Zorn je pazljivo zrl sobesedniku v obraz. »Mar res mislite tako?«

»To vam bom povedal kasneje,« se je komisar izognil odgovoru. Ob novem sumu so se odprla vrata, vstopil je med srednjih let z majhnim strojem pred seboj. Z naglimi udarci po tipkah je po vrsti zapisal vse, kar se je dogajalo, preden so v dvigalu našli Morleyeve truplo. Zorn je govoril že kake pol ure, ko je prišel do Brackettovega večernega obiska.

»Brackettovo sem pripovedoval o človeku, ki mi je prestežal na ulici nedeale od Shellynega hotela,« je nadaljeval, »Opisal sem tudi njegovo ponudbo. Vse čas sem ga natančno opazoval, ker pač – če po vem čisto po pravici – nisem imel po sebo velikega zaupanja vanj. Vedel sem, da Brackett kar gori od želje, da bi naša filmska družba šla v pravdo zaradi žaljive časti, zato se mi je utrlila misel, da je tisti neznanec morda kar Brackettov prijatelj, ki mi ga je podtaknil. Toda ta novica je Bracketta resnično presenetila, to sem opazil. Potem mi je povedal, da se gošpa Morleyeva pripravi, sodečanja Morleyeva žena popoldne v okrepčevalni ci sestala s enim izmed advokatov svojega moža.«

Rule, ki se je zibal na naslanjaju, je poskočil. »Kaj?«

Zorn je nagrbnil čelo: »Mar sem vam to poznal povedati?«

»Seveda, presneto! Povejte, pa takoj!«

Zorn je opisal, kar je vedel o skrivnem sestanku Morleyeve s Petrom DiSantom, komisar pa se je polagoma svet umiril.

»Kaj mislite, zakaj mi ni Brackett ničesar povedal o tem?«

»Mogoče je bil prepričan, da ste že o mene izvedeli.«

»Morda. Ali je to skoraj vse, kar mi imate povedati?«

»Tako rekoč vse. Po Brackettovem odhodu sembral kake tri četrte ure ali morda celo uro, malo več ali manj...« Skorizgnil je z rameni. »To je vse.«

Strojepisec se je ozrl h komisarju. Ko je ta prikal, je mož vzel papir, na katerem je bila napisana Zornova izjava, po braj pribor in odšel.

»Jutri vas bom obiskal,« je Rule rekel Zornu, »takrat boste lahko to podpisali.« Vstal je, da bi Zorna pospremil. Ko sta šla skozi predstoba, sta opazila policista v civilni, ki je spremljal žensko visoke in vitke postave v črnem plašču.

»Komisar,« je gošpa Morleyeva,« je policist spustil,« pozdravil sta.

Julia Morley je bila brez sminkne, temna obleka je poudarjala bledico njenega obraza.

NAGRADNI RAZPIS

NAGRAJENI REŠEVALCI

Silva Kraigher, Kidričeva 31, 65000 Nova Gorica
Janez Krec, Proletarska 1/II, 61000 Ljubljana
Alojz Plut, Belokranjska 4, 68340 Črnomelj
Roza Tomažin, 61301 Krka 24
Ljudez Zabkar, 64245, Kropa 71
Franc Japelj, 61370 Dol. Logatec 153
Alojz Zupanc, Kajuhova 9, 63000 Celje
Anton Zakelj, Čilenskovka 14, 61000 Ljubljana
Janko Rozman, Bistrica 17, 64290 Trzin

Sue MacDonald

BOSA SESTRA

je pričakovala. Čez nekaj trenutkov bo spet videla njega. Ko je potrkala na ji je kljub vsej radosti roka tpetala. Hodnik je bil na srečo prazen.

njegov dotik plamenljiva čustva; z
prla je oči. Zavedala se je, da ju b
najmanjše ljubkovanje z njene str
brezglavo poglajalo drugega drugemu
naročje. Vedela je, da mora biti zd
ona močna.

V KORIST DRUŠTVA SRS
ZA BOJ PROTI RAKU

Zahvala Sklada za gradnjo Onkološkega inštituta v Ljubljani in Društva SRS za boj proti raku

V počastitev spomina umrlih so darovali:

Julija Javornik, Potočnikova 10, Ljubljana, s sinovo in hčerko družino v počastitev spomina, pok. Marije Javornik in Iga, 250 din; Zastavski premogovniki, Trbovlje, namesto venca na grob pok. dr. Engelberta Burja, 500 din; Sindikat delavcev družbenih dejavnosti republi. odbor za Slovenijo, namesto venca na grob pok. dr. Engelberta Burja, 500 din; družina Kočan, namesto venca na grob pok. dr. Engelberta Burja, 250 din; Obratna ambulanta Zelenarne Jesenice, namesto venca na grob pok. dr. Milana Čeha, 500 din; družina Marolt, Koranikova 10, Ljubljana, namesto venca na grob pok. dr. Milana Čeha, 200 din; Albin Stagner, Prešernova 20, Jesenice, namesto cvetja na grob pok. dr. Milana Čeha, 100 din; Darinice prijateljice, namesto venca na grob pok. Ing. Kojanec in Zagorja, 100 din; trg. podj. Merx, Celje, namesto venca na grob pok. Aleksandra Paurorčiča, 200 din; sosolci in sodelavci Slavice Arta, iz V. b. raz. osn. 8. Rog, Slatina, namesto venca na grob njenemu očetu, 80 din.

Drugi prispevki za Sklad: Organizacija ZZZ NOV Črnuče in Krajevna skupnost Črnuče — Nadgornica, namesto obdaritve mater in sava padlih — umrlih borcev za Dan žena, 800 din; Ing. J. Suvorov, Strelška 1, Ljubljana, honorar na delo v Rep. sekretar. za prosveto in kulturo, 148.50 din.

Do 26. 4. 1972 so znašali prispevki občanov in delovnih skupnosti 9.891.979,72 din.

Za prispevke vsem darovalcem iskrena hvala!

SKLAD ZA GRADNJO ONKOLOŠKEGA INŠTITUTA, 61105, Ljubljana, PP 17, Vrazov trg 2.

Onkološki inštitut

KOLEKTIVNI PODPORNICI ČLANI DRUŠTVA SRS ZA BOJ PROTI RAKU:

Absolventi V. 1. MF 1970-71, Ljubljana; Akademija za umetnost, Ljubljana; Ambient, Ljubljana; Avtomoto društvo, Škofja Loka; Biseričar, Maribor; Bolnišnica psihiatra, Idrija; Čiste kanalizacije, Celje; Cestno podjetje, Nova mesto; Ciciban — Jadran, Miren; Čveličarska Gorenjska, Domžale; Čevljarstvo Mojca, Lukovica; Dana, destilacija, Murska; Delavska univerza, Kočevje; Dan Anica Černeje, Ljubljana; Državna založba Slovenije, Ljubljana; SDK Celje; Mozirje; Elektrokrani, Kranj; E-mena, Ljubljana, Skofje; Gene-

ralturist Zagreb, Ljubljana; Gimnazija, Postojna; Gostinsko podjetje Novi svet, Maribor; Gostinske Mlada Liza, Maribor; Gozdno gospodar — Bled, Pokljuka; Gozdno gospodarstvo — Tolmin, Trnovo pri Gorici; Gradbeni šolski center, Ljubljana; Hotel Toplice, Bled; Industrijski biro, Ljubljana; Jugoskisel — Impex, Ljubljana; Kmetijska zadruga, Kačuhov dom, Ljubljana; Kmetijske bolnice, Ljubljana; Kmetijska zadruga, Celje; Kmetijska zadruga, Cerkljica; Kmetijska zadruga, Hoče; Kmetijska zadruga, Podvelka; Kolektiv Elektro, Ziri, Kolektiv Petrol, Bistrice; Kolektiv tov. mensih izd. Postojna — poslovalnica, Sežana; Kolektiv PTT, Izola; Kolektiv Sloga, Koper; Koloniale Maribor, Trevalje; Koloniale, Piran; Komunala, Kočevje; Komunalno podjetje, Novo mesto; Komunalno podjetje, Trebnje; Kurizoprodaja, Ljubljana; Lekarna, Celje; Lekarna, Kranj; Lekarna, Kočevje; Lekarna, Novo mesto; Ljubljana — Transport, Ljubljana; Ljubljanske mlekarne, Bled; Ljubljanske mlekarne, Sličina; Medicinska fakulteta, Ljubljana; Mercator, Ljubljana; Mercator, Skofja Loka; Občinski sind. svet, Brežice; Opekarne, Ljubljana pri Celju; Oprema, Mojstrana; Onkološki inštitut, Ljubljana; Ortopedska bolnica, Valodolci; Osrednja knjižnica občine, Kranj; Patentna pisarna, Ljubljana; Pekarija, Ziri; Peko, Tržič; Petrol, Slovenjgradec; Poštniška zveza Bledce, Bled; Pošta, Ptica; Pravna pisarna, Ljubljana; Rdeči križ Slovenije, Ljubljana; Remont, Skofja Loka; Rep. zavod za zaposlovanje, Ljubljana; Revija »Sila«, Ljubljana; Rotonlat, Brežice; Stavbar, Maribor; Tovarna »J. Kerenčič«, Ormož; Tovarna oja, Slovenska Bistrica; Universal, kom. podj. Ivančna Gorica; Upokojenci, Krško; Uprava javne varnosti, Kranj; Uslužbeni SDK Čevljarstvo, Vojna skupnost Primorske, Koper; Zavod za napredke gospodarstva, Celje; Zavod za solstvo SRS, Ljubljana; Zavod za zdrav. varstvo, Kranj; Zdravilišče Triljav, Mojstrana; Zdrž. Zel. tram., podj. Lj. podj. za gostinstvo in turizem, Zidan most; Zivorečni veterinarski zavod, Ptuž; Zivorečni veterinarski zavod, Murska Sobota.

Do 26. 4. 1972 so kolektivni podporni člani Društva SRS za boj proti raku prispevali 40.010,60 din.

Vsem kolektivnim podpornim članom Društva SRS za boj proti raku iskrena hvala!

Društvo SRS za boj proti raku ima žiro račun 501-8-543/1.

DRUŠTVO SRS ZA BOJ PROTI RAKU

61105 Ljubljana, PP 25

Vrazov trg 2

tel. 323-063, 331-000, 331-001, 331-194.

MORRIS-MC-ROVER

Prodaja — popravila — nadomestni deli — kleparstvo in lakirnica

MORIS MARINA — »navpični starter«

A. WIESNER & SÖHNE

9020 Klagenfurt-Celovec

Rosentalerstrasse pri končni avtobusni postaji, tel. 22 2 06

Glavni zastopnik za Koroško in Vzhodno Tirolsko

»UNIS ROG«

Proizvodnja dvokoles in opreme LJUBLJANA, TRUBARJEVA 72

razpisuje prosto delovno mesto

varnostnega inženirja

POGOJI: višja strokovna izobrazba.

Interesenti naj pošljejo pismene ponudbe ali se osebno zglase v kadrovskem oddelku Tovarne »UNIS ROG« Ljubljana, Trubarjeva c. 72. 4209

ZAVAROVALNICA SAVA POSLOVNA ENOTA GORICA NOVA GORICA

posreduje prodajo naslednjih karamboliranih vozil:

1. FIAT-ZASTAVA 850 COUPE, GO 217-05, leto izdelave 1969, prevoženih 42.680 km. Ogled vozila je mogoče v Ajdovščini pri Jamšek Milosu, Lavričeva 40. Izključna cena 15.000.— din.

2. VARTBURG 1000 LUX, BL 78-10, leto izdelave 1969, prevoženih 33.100 km. Ogled je mogoče na dvorišču SO Tolmin. Izključna cena 5.000.— din.

Licitacija bo dne 8. maja 1972 ob 10. uri na sedežu poslovne enote v Novi Gorici, Kidričeva 21.

Udeleženci morajo pred udeležbo položiti varščino v višini 10% od izključne cene. 4216

AUTOCOMMERCE LJUBLJANA Ljubljana, Trdinova 4

razpisuje za dne 9. 5. 1972 ob 15. uri ponovno

javno in ustno LICITACIJO

za odprodajo naslednjih motornih vozil:

1. LJ 294-69 DKW UNIVERSAL 1000

2. LJ 159-01 MERCEDES 319 D FURGON (Diesel)

3. LJ 424-85 AUDI-VARIANT 72

Ogled vozil je mogoče na dan licitacije od 8. do 13. ure na dvorišču servisa Autocommerce-a, Ljubljana, Titova 146.

Licitacija bo v prostorih Avto-moto zveze Slovenije, Ljubljana, Titova 138. Vsi interesenti morajo pred licitacijo položiti kaveljico 10% od izključne cene. 4208

»K U V E R T A« grafična in predelovalna industrija LJUBLJANA, TITOVA 87 sprejme

2 DELAVCA za priučitev na stroju

POGOJ: urejena vojaščina.

Nastop službe takoj ali po dogovoru. 4204

Helena Jenko

rojena ZUPAN

posestnica in mlinarica v Dvorjah

Pogreb drage pokojnice bo v nedeljo, 30. 4. 1972, ob 16. uri iz hiše žalosti Dvorje 58 na pokopališče v Cerkljah

Zalujoči:

bratje in sestre ter drugo sorodstvo

Dvorje, 28. aprila 1972

Nenadoma nas je zapustila naša najdražja

Ivanka dr. Hubova

rojena SVIGELJ

Pogreb bo v Pragi, 29. aprila 1972

Zalujoči:

sestre in brat z družinami

Ljubljana, Breg pri Borovnici

Sporočamo žalostno vest, da je zaradi težkih telesnih poškodb nenadoma preminil član naše delovne skupnosti tovariš

Jože Skubic

Pogreb bo v soboto, 29. aprila 1972 ob 13.15 izpred hiše žalosti Pot v Kostanj št. 21 — Hrušica, na pokopališče v Štepanji vasi

Delovni kolektiv in sindikalna organizacija Toplarne Ljubljana

Po kratki in težki bolezni nas je zapustila naša ljuba sestra, teta in svakinja

Marija Lesjak

Pogreb pokojnice bo danes, 29. apr 1972 ob 16. uri iz hiše žalosti na pokopališče v Kranjski gori

Zalujoči:

sestra Tonka, brata Ljotje in Ciril z družino ter drugo sorodstvo

Kranjska gora, Ljubljana, Trbiž

Sporočamo žalostno vest, da nas je nenadoma zapustil v 28. letu starosti ljubi sin, brat in stric

TONE BORŠTNAR

kmetijski tehnik

Pogreb dragega Toneta bo v nedeljo, dne 30. aprila 1972, ob 16. uri izpred hiše žalosti Gabrovka 6 na pokopališče Gabrovka

Globoko žalujemo:

mama Rozi, sestra Cirila, por. Pušnik z možem Jernejem, brat Mirko z ženo Ljubo, sestra Milica ter nečaki in nečakinje: Nataša, Dušan, Irena, Melita in drugo sorodstvo

Gabrovka, Ljubljana, Litijska, 28. aprila 1972

Sporočamo žalostno vest, da nas je zapustila naša ljuba žena, mama, stara mama, sestra, teta, svakinja

MARIJA KOLAR

rojena JAKSE

Pogreb drage pokojnice bo v soboto, 29. aprila 1972, ob 15.15 na Zalah iz Jožefove vežice

Zalujoči:

mož Konstantin, sin Igor, hčerki Vera in Milena z družinama, sestra Slavka in Marta, brata France in Anton z družinami, svakinja Rozalija in drugi sorodniki

Ljubljana, Celje, Vojnik, Velenje, 26. aprila 1972

Sporočamo žalostno vest, da nas je nenadoma zapustil naš dragi mož, oče, sin in brat

JOŽE SKUBIC

Pogreb dragega pokojnika bo v soboto, ob 13.15 izpred hiše žalosti Cesta v kostanj 21 na pokopališče v Štepanji vasi

Globoko žalujemo:

žena Ivanka, otroci Jože, Mari, Marjan, mati, bratje, sestre in drugo sorodstvo

Hrušica, 28. aprila 1972

Dotrpela je moja ljuba mama

STANISLAVA RÖSSLER

rojena BREMEC

Pogreb drage pokojnice bo v soboto, 29. aprila 1972, ob 15.15 izpred hiše žalosti Trg Toneta Čufarja 3 na pokopališče Blejska dožara

Zalujoči:

sin Peter, mož Karel, Tinka in drugo sorodstvo

Jesenice, Lebmach, Ljubljana, Zagreb, 28. aprila 1972

Zapustil nas je naš dragi brat, stric in svak

dr. JAKOB MARINŠEK

Čas pogreba bo določen kasneje, ko mu bomo izpolnili zadnjo željo in ga iz Trsta prepeljali v Slovensko Bistrico

Zalujoči:

bratje in sestre z družinami

Trst, Slov. Bistrica, Sheboygan, Ljubljana

Sporočamo žalostno vest, da je umrl

LUDOVIK ŽIBERNA

glavni finančni inšpektor pri Službi družbenega knjigovodstva, centrali za SR Slovenijo v poklju

Neumorne, vestnega in požrtvovalnega sodelavca bomo ohranili v trajnem spominu

Služba družbenega knjigovodstva Centrala za SR Slovenijo v Ljubljani

Ljubljana, 28. aprila 1972

Nenadoma nas je zapustil naš dragi očka, brat, stric in svak

FRANCE KORDIŠ - JURE

nosilec spomenice 1941

Pogreb dragega pokojnika bo v nedeljo, 30. aprila 1972, ob 15. uri izpred hiše žalosti na domače pokopališče v Viševku

Globoko žalujemo:

hčerki Helena in Matejka, sin Jure, sestr. Ivana in Reza, brata Jože in Tone z družinami ter drugo sorodstvo

Viševke, Lož, Maribor, Pudoč, 28. aprila 1972

Nenadoma je umrl naš sodelavec

FRANC KORDIŠ

revirni gozdar v poklju

Pogreb vestnega sodelavca bo v nedeljo, 30. aprila 1972, ob 15. uri iz hiše žalosti v Viševku na pokopališče v Viševku

Dolgoletnega delovnega tovariša bomo ohranili v trajnem spominu

Kolektiv Gozdnega gospodarstva Postojna Gozdni obrat Snežnik

VALUTE - DEVIZE

kupujemo in prodajamo po najugodnejšem tečaju.

V najem dajemo sefe.

Prodajamo zlatnike.

STEIERMARKISCHE BANK

GRAZ HAUPTPLATZ - RATHAUS

ZWEIGSTELLEN: BAHNHOFPLATZ

DIETRICHSTEINPLATZ

LAZARETTGASSE - SCHÖNAUGASSE

MALI OGLASI

CENIK MALIH OGLASOV

Osnovna cena do 10 besed 15,00 din
vsaka naslednja beseda 4,50 din
objava oglasa pod sifro 3,00 din
objava v sobotni številki + 30 %
naročniki dnevnika DELO s potrdilom o vplačani naročnini imajo 20 % popusta

Ziro račun: 591-1-167/2
informacije 30-463

SLUŽBO DOBI

ZENSKO, najraje starejšo, potrebujejo za varstvo otrok. Plača dobro in nudimo sobo. Strazar, Rožna dolina C V/41. 13967-1

STARJAZA začenja sprejemati pomoč v gospodinjstvu. Mlaščo upokojenko, kateri nudimo bresplacno hrano, opremljeno dodatno stanovanje, vtičnik in drugo. Tudi plačilo. Alojz Orlic, Suhor 12, 6331 p. Suhor. 13968-1

ISCENJENSKO za varstvo 3-letne punčke na njenem ali na naslovu doma. Ponudbe pod »Soseka 6«. 13969-1

SPREJEMNI dekletje za pomoč v gospodinjstvu. Ugodni pogoji, plačila po dogovoru. Tomaz, Lj. Lj. 233, 61261 Ljubljana. Dobruje, tel. 49026. 13970-1

SLUŽBO ISČE

ISCENJENSKO dopolnilsko zaposlitev. Ponudbe pod »Vestina«. 13971-1

FRIZERKA • šestletno praktično izkušnjo najraje. Medved, Višnja, Sestiva ali kje v središču Ljubljane. Nastop službe s 1. junijem, možno tudi s 15. majem. Ponudbe pod »Simplice«. 13972-1

STUDENT, s kombinirani, nudi prvo blago s 1. junijem, možno tudi s 15. majem. Ponudbe pod »Soseka 6«. 13973-1

UPOKOJENKA • s posebnimi vajami na dela na vrtu, želi zaposlitev pri dobri družini v Ljubljani ali okolici. Ponudbe pod »Soseka 6«. 13974-1

STARJAZA ženska se želi zaposliti kot skrbnišnica. Znam nekatere stroje. Sedanja zaposlitev boičnik skrbnišnica. Ponudbe pod »Soseka 6«. 13975-1

MOTORNIA VOZILA

PRODAJ Tovarni avto Hanomag Kurier 21. Informacije po tel. 55-410. 13976-1

NUJNO prodaja zastava 750, letnik 1969, Janes Stupica, Rožna dolina C V/41. 13977-1

PRODAJ avto Mercedes, 3 ton kip, per Janes Stupica, Rožna dolina C V/41. 13978-1

KUPIM dobro ohranjeno opel — kadet. Informacije pod »Soseka 6«. 13979-1

ZASTAVA 101, vplačan novembra 71, odstopim vrstni red najboljšeju ponudniku. Ponudbe pod »Vestina red«. 13980-1

PRODAJ tovorni avto DKV, 1. tona nosilnosti, letnik 1963, voznik, Feliz Jarč, Crnice 24, p. Brezje na Gorenjskem. 13981-1

KUPIM novo zastavo 750. Cene ponudbe pod »Navedite ceno«. 13982-1

BMW 250 ccm, letnik 1953 voznik, prodam. Nevlje 8, Kamnik. 13983-1

ZA SKORO 100 prodam »vrti del karoserije in rame druge dele. Krašnja Milan, Orahova 3, Ljubljana. 13984-1

FORD Cortina — konsal — karambolirano ugodno prodam. Telefon 331-808. 13985-1

KUPIM dobro ohranjeno spak — kupa. Ponudbe s opisom in cenami pod »Soseka 6«. 13986-1

Komisija za volitve in imenovanja

SKUPŠČINE OBČINE KOPER

razpisuje naslednja delovna mesta

RAVNATELJA

osnovne šole Dekani

RAVNATELJA

osnovne šole Marezige

RAVNATELJA

osnovne šole Prade

Poleg splošnih pogojev za sprejem na delo morajo kandidati izpolnjevati še pogoje za učitelja osnovne šole in imeti vsaj 5 let vzgojno izobraževalne prakse.

Pismene prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev in kratkim življenjepisom naj pošljejo kandidati v 20-dne dni komisiji za volitve in imenovanja skupščine občine Koper.

FORD — cortina 1969 — motor 1300, letnik 1969 — 3300 km prodam — 6000 din — Vinko Artač — Plesivica 12, Brezovica. 13987-1

FIAT 1300, letnik 1969 prodam. Velsa, Celovška 99-c, tel. 56-926. 13988-1

SIKAVO 1000 MB po delih prodam. Marko Jalec, Ljubljana. 13989-1

LIPIHAROVA 90. 13990-1

ODJAVNI garar. Beograd, Postojška 71. 13991-1

PRODAJ priložico za fiat 750 s priklopljenim Vesce 13, Ljubljana. 13992-1

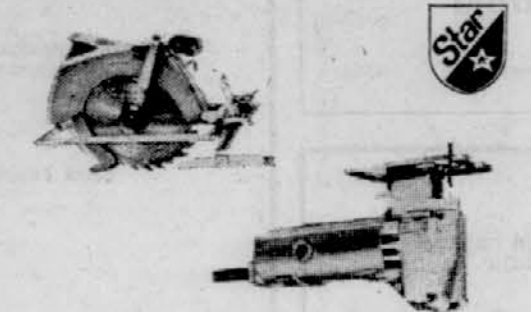
PRODAJ tovorni avto Citroen (spakel). I. 1961, registriran, voznik. Ogljed vsak dan popoldne. Naskov, Jode Zagor, Nožice 56, p. Radomlje. 13993-1

TAM 4000 ksanor, dobro ohranjen prodam. Ivan Plevnik, Nožice Gorice 42. 13994-1

Mario Bevilacqua

TRST VIA CONTI 9-1

telefon 793071

Raznovrstni stroji in orodja za obdelavo lesa za mehanike in delavce v marmolomu.

Garancija 24 mesecev.

Pri nakupu v Italiji prodaja za obroke do 20 mesecev.

CENE SO ZELO UGODNE.

Kupite lahko tudi že rabljene in dobro ohranjene stroje po nizkih cenah.

POSEBNE CENE OB PRILOŽNOSTI NOVE TRGOVINE V VIA CONTI 9-1. (200 m oddaljeno od sedanje trgovine)

ZASTAVA 1300

de luxe ugodno prodam najboljšemu ponudniku.

Kozarica 97/a. 13995-1

TOVARNI avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 13996-1

PRODAJ buldožer

KAR-Piler 120 KS, generalno popraviljen, hitro vozi, sklopka nova. Zglašeno, na naslov: Siročič Marjan, Podgora 34 a, Sentjur pri Celju. 13997-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 13998-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 13999-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14000-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14001-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14002-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14003-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14004-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14005-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14006-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14007-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14008-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14009-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14010-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14011-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14012-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14013-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14014-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14015-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14016-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14017-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14018-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14019-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14020-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14021-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14022-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14023-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14024-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14025-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14026-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14027-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14028-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14029-1

ELAN GT 900

motor mercury, 10 KS, trije propelerji, dodatno opremljen, najvišjeje rezervni deli in orodja, italijanska prikolica, vse delično ohranjeno, naprave, ogled po prazniku. Soss, Preradovičeva 14, telefon 341-905. 13999-1

KUPIM solex

Ponudbe pod »Vestina«. 14000-1

DIESEL Mercedes

190, letnik 1961, generalno popraviljen motor, prodam za 22.000 ND. Ivan Zlatnar, Podgora 34 a, Sentjur pri Celju. 14001-1

AUTOMOBILIST

na novo odprto centriranje, demonstriranje in montiranje avtomobilskih gum. Ljubljana, Vodnikova 65, »Pri kani« miriz. 13997-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14002-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14003-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14004-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14005-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14006-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14007-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14008-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14009-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14010-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14011-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14012-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14013-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14014-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14015-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14016-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14017-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14018-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14019-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14020-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14021-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14022-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14023-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14024-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14025-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14026-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14027-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14028-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14029-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14030-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14031-1

PRODAJ avto

»Mans 635 in Afate 682, oba kiper in odlično ohranjena, prodam. Cena je ugodna, ogled vsak dan. Dolenja vas 9, Prebold pri Celju. 14032-1

ELAN GT 900

motor mercury, 10 KS, trije propelerji, dodatno opremljen, najvišjeje rezervni deli in orodja, italijanska prikolica, vse delično ohranjeno, naprave, ogled po prazniku. Soss, Preradovičeva 14, telefon 341-905. 13999-1

KUPIM solex

MALI OGLASI

ISCENIM sobe ali zaslone stanovanjske prostore, približno 20 kv. metrov (baraka, stara hiša) za najem ali kupiti, v Ljubljani ali okoli 30 km. Ponudbe pod »Simpje« nagrade.

SOLIDEN gospod iste sobe v centru. Ponudbe pod »Soliden« nagrade.

ODDAM sobo in kopalnico, poseben vhod, močno kuhinjo in pranje, proti predplačilu, najboljša poudarila, Avtoradio v sobi, odlična in araven. Viskio Premislj, Tržaška 212 B. 1316-6

ODDAM uslužbenca ogrevano in opremljeno sobo s kopalnico in s posebnim vhodom. Ižanska cesta 146. 1318-6

V SOBO s posebnim vhodom, sprejemne dve preprosti dekletici. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

ZAMENJAM enopolno sobo stanovanje in enopolno stanovanje za tripolno. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

POSTENO dekletice iste sobe v okolici Kozarji ali Vinogradih, se po prvi maj. Ponudbe pod »Nujno« nagrade.

SOBO takoj oddam za leto. Ponudbe pod »Rakovnik« nagrade.

ODDAM prazno sobo, s posebnim vhodom, souporabo kopalnice, stranišča, najraje zamenjam s kopalnico. Ponudbe pod »Predplačilo« nagrade.

DVA študentska študentska soba s sončarjem s uporabo telefona in posebnim vhodom. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

TRINPOLNO, moderno stanovanje v središču Celja, zamenjam za manjšo v Ljubljani. Ponudbe pod »Simpje« nagrade.

DVOPOLO stanovanje iste součut, v središču Celja. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

ZA GARDONJERJO ali enopolno stanovanje s odtokom v Ljubljano, najraje nagrado. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

ZAMENJAM enopolno stanovanje za enopolno stanovanje v središču Celja, zamenjam za manjšo v Ljubljani. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

FANT iste sobe, najraje v središču, ali v bližini avtostrade. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

ODDAM prostor najraje za muno, obrt, kilometer od Ljubljane. Ponudbe pod »Rakove« nagrade.

VZAMEM v najem ali kupim garsonjere. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

ZAMENJAM dvopolno stanovanje v Mostah, za manjšo dvopolno. Ponudbe pošiljate v glasnik odtok od »Zamenjam« nagrade.

MLANST upokojenke nudim lastno sobo in hrano za pomoč pri starosti. Oglejte predplačilo v Beli, Rožna dolina VIII 8 a.

ZAKONSKI par brez otrok iste garsonjere ali manjše stanovanje v Ljubljani. Ponudbe pod »Nujno« nagrade.

USLUŽBENKA iste sobe s kopalnico, Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

ISCENIM garsonjere ali enopolno stanovanje. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

OSTROPO dvopolno stanovanje v središču Ljubljane, dve leti, če se pripravljate sodelovati pri stanovanjskem varčevanju. Ponudbe pod »Kredit bres glavni« nagrade.

ISCENIM skromno stanovanje ali sobo, po možnosti kuhinjo in pranje v Ljubljani ali v Domžalah. Ponudbe pod »Reden plačnik« nagrade.

ODDAM sobo s odtokom — poseben vhod v središču Ljubljane. Ponudbe pod »Nagrade« nagrade.

ZA DVOPOLO ali dvopolno stanovanje s odtokom v Ljubljani nudim visoko nagrado takoj v gotovini. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

V LJUBLJANI ali bližnji okolici vzamem v najem gostilno ali prostor primeren za gostinstvo lokal. Ponudbe pošiljate po »Sofje« nagrade.

OPREMLJENO sobo dobi brezplačno pomočnika — gospodinjstva pomočnika ali kuharica, ki bi hoteli pomagati v gospodinjstvu dvema osebam. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

POPOLNE zaposlena dobi opremljeno sobo brezplačno za dopolnilno pomoč v novem stanovanju k dvema osebam. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

TRISOBNO komfortno stanovanje ob obali v Piranu, zamenjam za enako ali dvopolno v Kranju ali Ljubljani. Ponudbe pod »Mofje« nagrade.

V NAJEM vzamem prazen lokal, primeren za gostinstvo. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

LASTNIŠKO, novo dvopolno sobo (130 m²) stanovanje (centra, plin in telefon) blizu Remize, zamenjam za enako ali dvopolno stanovanje v centru, za 2-3 gradbeni ali študentski. Ponudbe pod »Zamenjam« nagrade.

ODDAM opremljeno sobo za eno leto predplačila, za poročnino. Pot na Rakovo 95-9.

SOSTANOVALKO sprejme takoj starejša gospa, najraje dekletice, študentke izkušene. Oglejte do 13. ure Mesari 10/1, Zabajk. 13179-6

ZA DVOPOLO stanovanje s priključni nudim lastno visoko nagrado. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

SOBO oddam eni ali dvema mirtina, polnena dekletima. — Opekarska 20. 13145-6

POSEST

TAKOJ prodam poleg Opazite dvopolno stanovanje in vnapilo restavracijo, vse v lastništvu. Vpisalje po telefonu (051) 71-847 Opazite. 13199-7

PRODAM dvopolno stanovanje, vselivo letos. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

NEDODAJENO hišo v okolici Zlatic, v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM starejšo hišo s lepim vrtom v okolici Vrbe. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

V NOVAJLI prodam hišo; 5 sob, kopalnica, WC, kuhinja, klet, prostori, primeren za lokal. Hiša 2 nadstropja. Prodano lahko tu, do vsakega tistega posebej. Voda in elektrika v hišo. Cena zaradi bolezni zelo nizka. Ivo Soger. Novača na Pagu, Borisa Ki. 13145-7

PRODAM dvopolno stanovanje v okolici Vrbe. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRI prodaji hiše v Celju istem posebniku. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM starejšo vselivo hišo s kopalnico, WC, kuhinja, klet, prostori, primeren za lokal. Hiša 2 nadstropja. Prodano lahko tu, do vsakega tistega posebej. Voda in elektrika v hišo. Cena zaradi bolezni zelo nizka. Ivo Soger. Novača na Pagu, Borisa Ki. 13145-7

POVRATNIKI — obrtniki! Pri kopri prodam enonastropno stavbo 200 kvadratnih metrov in 2000 kvadratnih metrov zemljišča. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM stanovanjsko hišo v Vrtojbi. Oglejte vsak dan. Telefon 8. 065-22.371. 13189-7

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

AUSTRIAN AIRLINES

Vsak dan odlične zveze s letali DC-9
GRAZ—Zürich, GRAZ—Frankfurt, GRAZ—Dunaj in
CELOVEČ—Frankfurt

V naših letalnih boste doživeli avstrijsko gostoljubnost v dunajski atmosferi

POJASNILNA: vse turistične agencije ali
AUSTRIAN AIRLINES, Beograd, Trg Marksa in
Engelsa 8/I, tel. 337-056 4241

PRODAM zamisljivo parcelo v Zg. Siki. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM hišo s gospodarskim poslojem in zemljo, oddaljeno 4 km od Ljubljane. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

VEČJO hišo v Celju ugodno prodam. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRI prodaji hiše v Celju istem posebniku. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM starejšo vselivo hišo s kopalnico, WC, kuhinja, klet, prostori, primeren za lokal. Hiša 2 nadstropja. Prodano lahko tu, do vsakega tistega posebej. Voda in elektrika v hišo. Cena zaradi bolezni zelo nizka. Ivo Soger. Novača na Pagu, Borisa Ki. 13145-7

POVRATNIKI — obrtniki! Pri kopri prodam enonastropno stavbo 200 kvadratnih metrov in 2000 kvadratnih metrov zemljišča. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM stanovanjsko hišo v Vrtojbi. Oglejte vsak dan. Telefon 8. 065-22.371. 13189-7

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v središču Celja. Ponudbe pod »Kardas« nagrade.

KOMPAS IN VI
NA OLIMPIJSKIH
IGRAH

MÜNCHEN 72

KOMPASOVE
POLETNE
POČITNICE

10 dnevi
aranzirani:
otok Rab,
Medulin,
Supetar,
Kukuljica,
Sali,
Primošten,
Makarska,

ali:
s KOMPASOVO
rezervacijo po
vaši želji na
počitnice od
Ankara do
Uleina.

PROGRAME DOBITE
V VSEH POSLOVALNI-
CAH KOMPASA.

KUPITE PRI KOMPASU AVI-
ONSKO ZELEZNIŠKO LADJI
SKE IN OSTALE VOZOVNICE
GENEVI IN UDOBNOSTI SMO.
KOT MISLITE, V KOMPAS
HOTELI: BLEED BOHINJ
KRANJSKA GORA, LJUBLJ
RIBNO IN DOBRUVN

PRIPOROČAMO VAM LETO
VANJE V KOMPASOVH HO
TELH LJUBLJ IN BOHINJ

LOKAL primeren za vsako obrt
oddam. Kranje, Hruška 54, Je-
senice. 13065-7

PRODAM nedograjeno hišo. For-
s Savi 42, Tomačeva, Ljubljana.
13192-7

ENOSOBNO stanovanje oddam
suzaj Ljubljane, 6 km, za dobo
6 let. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

PRODAM vrzno hišo, zgrajeno
do tretje faze v Ljubljani. Po-
lje. V račun vzamem vselivo
stanovanje. Vse informacije po
tel. 81-255. 13197-7

PRODAM dvopolno stanovanje, 60
kv. metrov, v Siki, centralna,
plin, dvigalo, vselivo takoj. Po-
nubde pod »Najboljšemu pomu-
niku«. 13182-7

PRODAM enopolno stanovanje
s centralno kurjavo. Ponudbe
pod »Sofje« nagrade.

PRODAM dvopolno stanovanje v
garžo. Ponudbe pod »Sofje« nagrade.

PRODAM gradbeno parcelo, 1300
kv. metrov, s lokalnim dovo-
ljenjem, ob asfaltni cesti vpad-
nici, zelo primerno za obrt, ali
na izredno lepi legi pri Ljubljani.
Informacije po telefonu: 061-
091-069. 13194-7

</

BARZEL ŠE VEDNO UPA

Zadnja pustolovščina - ob glasovanju za ratifikacijo?

OD NAŠEGA BONSKEGA DOPISNIKA

BONN, 28. aprila. — Ostal je popolnoma miren. Na njegovem gladkem obrazu se ni zganila niti poteza. A polagoma, čisto počasi, so njegove oči začele dobivati izraz začudenja. Ne presenečenja, ne jeze, ne panike, temveč preprostega začudenja. Bil je kakor človek, ki se sprašuje: »Kako se je moglo to zgoditi? Kje je bila napaka v računu? Stokrat sem preveril številke, stokrat seštel, zdaj pa je pod črto nekaj drugega kot bi moralo biti. Ali je vmes čarovnija?« Potem je začel Rainer Barzel odkimavati. Odkimaval je in odkimaval: »Ne, tega ne razumem, tega ne bom nikoli razumel.« je govorila njegova glava, nihajoča kakor na krogičnih ležajih.

Rezultat 247:249 v korist Brandta ni presenetil samo njega. Če bi zabeležili vse izjave, ki jih je bilo slišati tihih dvajset minut, ko so prešli načrtov, ki jih izdelujejo številke na hodnikih bonškega Bundestaga, bi bila to antologija pesimističnih aforizmov in preuranjenega zmaganja.

Kdo je podstavil nogo?

Kdor je v noči pred glasovanjem in tisto usodno jutro četršnjega dne poslušal prave ljudi, je moral vedeti, da vladna koalicija računa z značajo. Zadeva Kienbaum in Kienbaum-Stumm je urejena, je zatrjeval človek, ki je moral vedeti Brandt je bil v svojem govoru samozavesten. Wehner je bil mirno poslušljiv. Scheel je bil ostro napaden. Pripravljen, da ga njegovi prijatelji ne bodo zapustili. To da potem se je začelo glasovanje. Medtem ko so vsi socialdemokrati ostali na svojih mestih, so posamični liberalci odšli po glasovalne listice in nato k skrinjici. To je bilo v nasprotju z dogovorom. Za nekaj od njih se je vedelo, da bodo glasovali proti Barzlu, da so hoteli demonstrirati zgled svoje neodvisnosti. A tedaj sta prišla k skrinjici dva glavnega »sumnjencev«, Gerhard Kienbaum, lastnik velike reklamne tvrdice, nasprotnik Brandtove gospodarske politike, in baron Knut von Kienbaum-Stumm, veleposelnik v milijonar, nasprotnik avzvalne politike. Vse oči so bile uperjene k njima. In glej: na vrtnici k posamičnim foteljcem sta se demonstrativno ustavila pri vodilnih stalskih in poruških rudarskih revirih. Na zadnjem kongresu CDU so se borili proti Barzlu kandidaturi. Nihovi volilci so jim dali za popotnico v Bonn opozorilo, da Barzla, Straussovo marioneto, nečesto imeti za kan-

kratskih ministrov dejal: »Mislil, da je stvar propadla. Ampak rezultat je pokazal, da sta Barzlu manjkala natančno dva glasa: Barzlu in Kienbaum-Stummov glas, so bili splošno vsi prepričani. Mogoče sta oddala prazen listek, so ugibali. V skrinjici so bile namreč tri neizpoljene volilnice. Tudi prazen listek je bil glas proti Barzlu, kajti, če naj bi uveljavil svojo »konstruktivno nezaupnico«, bi moral dobiti 249 listkov z besedico »Ja«. »Levoburška koalicija je še enotna, so razlagala prva poročila iz Bundestaga. Toda potem je Kienbaum izjavil, da je glasoval za Barzla in da svoj mandat vrne.« In Kienbaum-Stumm je prav tako priznal svoj greh in napovedal svoj izstop iz FDP.

Kdo je torej podstavil Barzla nogo, se je glasilo opomogli od druge senzacije dneva.

Lastni ljudje

Zakaj se je Rainer Barzel čudil? Zakaj ni mogel razumeti? Zagotovo je vnaprej vedel, da sta Kienbaum in Kienbaum-Stumm »njegovara«. Mogoče je računel se na tri liberalne poslance. Ko je bil konfrontiran z rezultatom, pa je vedel: dva iz njegovih vrst, najmanj dva, sta napisala na listek »Neine. Njegovi lastni ljudje so prepričali njegov uspeh. Toda kateri?

Tega najbrž nihče ne bo zvedel, ne on, ne kdo drug. Ugibali pa bodo še dolgo, to da ali je treba ugibati? V konservativni frakciji je nekaj poslancev, sindikalnih funkcionarjev, ki prihajajo iz vladnih in poruških rudarskih revirjev. Na zadnjem kongresu CDU so se borili proti Barzlu kandidaturi. Nihovi volilci so jim dali za popotnico v Bonn opozorilo, da Barzla, Straussovo marioneto, nečesto imeti za kan-

clerja. V zadnjih dneh je v industrijskih središčih spontano demonstriralo proti »Machtergreifung« (s tem izrazom opisujejo v Nemčiji Hitlerjev prihod na oblast) stotisoče delavcev. Ali je treba ugibati?

Toda, naj se je s to pustolovsko akcijo Rainerja Barzla in Franza Josefa Straussa še tako jasno pokazalo, kakšen je položaj v desni frakciji: ostane dejstvo, da Brandtova vlada nima več večine v parlamentu. Včeraj bi moral doseči absolutno večino Barzel, prihodnji teden, ko naj bi ratificiral vzhodne sporazume, bo moral doseči absolutno večino Brandt. »Ni še vse izgubljeno«, je bil naslednji izraz na Barzelovem obrazu. Njegova glava se je Ni dvoma: Barzel še upa. Najprej je izsilil, da bodo še danes glasovali o državnem proračunu. Dobro ve, da je nekaj liberalcev, »kupljenih« ali ne, proti Schillerjevemu go. spodburil načrtom iz zasebnih, »razrednih« razlogov. Mogoče se bo ob glasovanju za proračun masčeval za poraz? Naslednja njegova možnost je prihodnji četrtak. Toda Barzel ve: če bi bila vedna za ratifikacijo kakor koli ogorčena, bo kancelar povezal glasovanje o sporazumih z vprašanjem o zaupnici. In to, potem da zaupnico ne bo, potem bodo predčasne volitve: najbrž 18. junija, Mogoče v diredanju okrog poskušane, a neuspele »Machtergreifung« se je skoraj izgubila vest iz Vzhodnega Berlina, da sta državna sekretarja Egon Bahr in Michael Kohl končala pogajanja o sklenitvi sporazuma o prometu med NDR in ZDR. Sporazum bodo podpisali po ratifikaciji moskovskega in varšavskega sporazuma. Po teh najnovejših mednemških dogovorih bodo vzhodnonemški državljani vseh starosti prvič v zgodovini lahko obiskovali Znanodno

SLAVKO FRAS

ITALIJA: VELIKA RACIJA

Zaprl čez 600 ljudi, našli kup orožja

RIM, 28. aprila (telex). — Italijanska policija je minulo noč izvedla še eno veliko racijo proti zločin. Rezultati niso bili nič: zaprl so več kot 600 ljudi, našli 680 karkov, denarjev, avtomobilov, zaplenili kup orožja in razstreliva ter našli za nekaj sto milijonov lire ukradenega blaga, umetnin in prethotapljenih cigare. Prometniki so v nekaj nočnih urah podpisali več kot 33.000 kazni. M. S.

APLAVZ ZA NAŠ FILM

Sicer pa malo novega v Oberhausnu

OD NASE POSEBNE POROČEVALKE

OBERHAUSEN, 28. apr. — Najpomembnejše sporočilo iz letošnjega Oberhausna je vsekakor potrditev pričakovanj o uspehu jugoslovanskega programa. Dvorana, ki se letos nikakor ne bo napolnila, je bila oba jugoslovanska večera polna.

Z največjim priznanjem so gledalci sprejeli temo, ki je tukaj tako in tako v zraku, temo o »gastarbajterjih«, ki sta jo obravnavala dva naša filma. Slovenski »Dve koronice« sta izvali veselo odobravanje, risanje je nagajalo navdušen aplavz. Tako po filmskih kvalitetah kot po vsebinski aktualnosti in težnosti je jugoslovanski izbor tisti, o katerem se govori največ in najbolj pohvalno.

Vse drugo komaj kdaj preseže raven solidnega, a nikakor festivalskega povprečja. Zahodnonemški filmski delavci so letos nenavadno okorni v obravnavi aktualnih družbenopolitičnih tem. Latinskameriški filmi s se vedno skromnim filmskim izražanjem opozarjajo na težbe in nevarnosti revolucije. Bolgarov in Romunov se bo spominjali predvsem zaradi prijetnih risank. Edino, kar je letos prišlo iz CSSR,

kot mu podtikujejo. Plebiscit naj bi odločil o razpustitvi kongresa ali participaciji delavcev, kot omogočajo zakoni, je dejal Allende.

MIMO PALESTINE NI MOGOČE — TU NIS. »Kakršnakoli pravična in trajna rešitev blizu vzhodne krize mora upoštevati tudi neupodbitne pravice palestinskega ljudstva.« je rečeno v skupnem aširsko tu nizkem sporočilu, izdanem po končanih pogovorih z aširskim predsednikom Bumeidom v Tunisu.

ZA POGOVORE — PJONGJANG. Sever na Korejo se je pripravljena pogajati z Južno o združitvi, je izjavil premier LR Koreje Kim Il Sung.

IZRAEL SE PRIPRAVILA — BEJRUT. Palestinska osebovna organizacija EI »tab je sporočila, da Izrael koplji čete in vojaška vozila ob libanonski meji.

PRVOMAJSKI POZDRAV

BEOGRAD, 28. aprila. (Tanjug). Delavskemu razredu, delovnim ljudem mest in vasi, mladini, vsem občanom SFRJ čestitamo za 1. maj, praznik dela in mednarodne delavske solidarnosti! Zavedajoč se uspehov, ki smo jih dosegli v krepitvi materialne podlage socializma in samoupravnih družbenih odnosov, slavimo letošnji 1. maj v znamenju povečanega boja za uresničevanje gospodarske stabilizacije, načrtov gospodarskega, družbenega in kulturnega razvoja, za krepitve družbenoekonomskega položaja delavskega razreda, za izboljšanje življenjske ravni delovnih ljudi ter premoštev težiav in slabosti.

Politično stabilnost naše družbe bomo najuspešneje okrepili z uresničevanjem odločujoče vloge delavskega razreda v gospodarstvu in političnem življenju, s poglobitvijo bratstva in enotnosti enakopravnih narodov in narodnosti na temelju ustavnih sprememb, z izpolnjevanjem

Zvezna konferenca SZDL, predsedstvo ZKJ, svet Zveze sindikatov Jugoslavije, zvezni odbor ZZZB NOV Jugoslavije, zvezni odbor Zveze rezervnih vojaških starešin Jugoslavije, Zvezna konferenca ZMJ, predsedstvo ZSJ, konferenca za družbeno aktivnost žensk Jugoslavije.

prakse demokratičnega sporazumevanja o skupnih zadevah, z razvijanjem solidarnosti delovnih ljudi, njihovih samoupravnih organizacij, republik in pokrajin, odločnejšim bojem proti vsem nasprotnikom socializma, samoupravljanja, skupnega življenja in enakopravnosti naših narodov in narodnosti.

V boju za poglobitev in stalno bogatitev pridobitev revolucije moramo združiti prizadevanja za krepitve obrambne moči naše države, njene neodvisnosti in suverenosti, za zagotovitev samostojnega samoupravnega razvoja jugoslovanske socialistične skupnosti, za nove uspehe politike neuvržanja!

Izražajoč polno solidarnost z delavskim razredom in vsemi narodi sveta, bomo nadaljevali dosledno boj za enakopravno sodelovanje med narodi in državami, za družbeni napredek in socializem.

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

Živel prvi maj!

ZADNJE VESTI

VLAHOV: MIZIL: USPEŠEN POZDRAV OBISK POZDRAV SOSEDOM

Nаша delegacija na Madžarskem

BUDIMPEŠTA, 28. april (Tanjug). — Podpredsednik zvezne skupščine inž. Gustav Vlahov je izjavil danes v Budimpešti, da je bil sedanjí obisk jugoslovanske parlamentarne delegacije LR Madžarski v vsakem pogledu uspešen in da je ponovno potrdil željo obeh sosednjih držav za nadaljnje zboljšanje vsestranskih in stabilnih medsebojnih odnosov.

Ob koncu je obvestil novinarje, da sta ga prvi sekretar CK MSPD Janos Kadar in predsednik predizida Pal Losonczy zaprosila, naj prenese pozdrave predsedniku Titu. Delegacija se jutri vrača v domovino.

Prvomajsko zborovanje v Bukarešti

BUKAREŠTA, 28. aprila (Tanjug). — Član izvršnega komiteja stalnega prezidija CK romunske KP in podpredsednik vlade Paul Niculescu — Mizil se je v govoru na slovesnem zborovanju v zvezi s 1. majem zavezal za rešitev spopada na Bliznjem vzhodu na podlagi resolucije varnostnega sveta OZN. Mizil je nadalje poudaril, da se Romunija aktivno angažira za sklicanje evropske konference in da je prav tako zainteresirana za ratifikacijo sporazuma med Sovjetsko zvezo in Poljsko ter Zahodno Nemčijo, ki bo po njegovi oceni prispevala k političnemu izboljšanju ozračja v Evropi in pripravi na evropsko konferenco.

Poslal je tudi pozdrav romunskega naroda sosednjim in drugim socialističnim državam.

TITO POHVALIL FILM

BUGOJNO, 28. aprila (Tanjug). — Predsednik republike Tito se je danes v Bugojnu ogledal film »Valter brani Bagrajov«. Po predstavi je predsednik Tito izjavil novinarjem: »Film je dober in mi ugaaja. Scenarij je odličen, igrači igrajo zelo dobro. Ta film je pokazal, da borba ni bila samo streljanje na fronti, temveč da so naši ilegalci v mestih mnogo pomagali NOB. Eden od teh velikih osebnosti v ilegalnem delu je bil Vladimir Perić — Valter. Slišal sem že za njega, ker sem bil na fronti. Na žalost je tudi on izgubil življenje, kakor tudi mnogi drugi taki pogumni ljudje je dal življenje za svobodo. Po mojem globokem prepričanju je film odličen.«

FUNKCIONARJA ZSSR V HANOJU

MOSKVA, 28. aprila (AFP). — V dobro obveščenih krogih se je zvedelo, da sta dva visoka sovjetska funkcionarja odgovorila v Hanoi v zvezi s pogovori, ki jih je imel svetovalec predsednika Nixona Henry Kissinger v Moskvi. V Hanoi so odpotovali 24. aprila na dan, ko se je Kissinger vrnil v Washington in menijo, da se še nista vrnila v Moskvo.

POLOŽAJ JE KRITIČEN

SAIGON, 28. aprila (AFP). — V južnovietnamskem mestu Quang Tri, ki so ga obkolile osvobodilne sile, je položaj kritičen. Linija fronte je že v samem mestu. Na mesto padajo granate. Ameriški vojaški svetovalec so izjavili novinarjem, da je položaj kritičen.

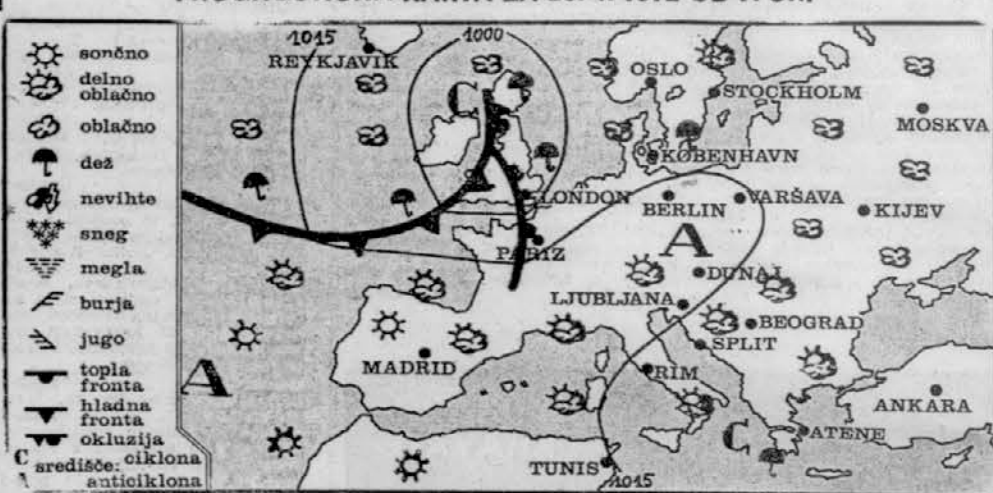
oglašujte v dnevniku DELO

SPOROČILO BRALCEM

Bralce obveščamo, da bo naslednja številka Dela izšla v sredo, 3. maja, medtem ko bo v Ljubljani na voljo že v torek večer.

VREMENSKO POROČILO

PROGNOSTICNA KARTA ZA 29. 4. 1972 OB 7. URI

VREME IN TEMPERATURA 28. APRILA 1972

država	vreme ob 7 uri	stopinj	vreme ob 13 uri	stopinj
Ljubljana	poloblačno	8	oblačno	8
Planica	poloblačno	4	poloblačno	13
Brnik	oblačno	5	poloblačno	8
Kranj	poloblačno	10	oblačno	10
Maribor	poloblačno	6	poloblačno	7
Colpe	oblačno	3	oblačno	10
Novo mesto	oblačno	5	oblačno	12
Koper	oblačno	6	poloblačno	13
Palj	oblačno	11	poloblačno	13
Trst	oblačno	10	poloblačno	17
Duruvnik	oblačno	10	oblačno	14
Zagreb	jasno	12	oblačno	16
BEOGRAD	poloblačno	7	oblačno	13
SARAJEVO	poloblačno	7	oblačno	13
ITOGRAD	oblačno	7	oblačno	15
Gradec	jasno	13	poloblačno	17
Čelovec	jasno	3	poloblačno	11
Skopje	oblačno	4	poloblačno	8
Dumaj	oblačno	6	poloblačno	—
Milano	oblačno	9	poloblačno	—
Beneke	poloblačno	8	oblačno	13
Genova	jasno	5	oblačno	18
München	jasno	12	debelje	3
Zürich	oblačno	5	oblačno	13
Rim	poloblačno	11	poloblačno	7
Pariz	oblačno	4	poloblačno	7
Berlin	oblačno	4	oblačno	11
Stockholm	jasno	1	oblačno	14
Moskva	—	—	—	—

NAPOVED

SLOVENIJA: Deloma sončno z zmerno oblačnostjo. — Najnižje nočne temperature bodo okoli 0, v Primorju 8 najvišje dnevne okoli 15, v Primorju do 18 stopinj Celzija.

IZGLEDI VREMENA DO 2. MAJA:

V soboto in nedeljo bo lepo vreme, znatno topleje bo 1. in 2. maja pa bo ponovno slabšanje vremena s padavinami.

JUGOSLAVIJA:

Drugič po Jugoslaviji bo deloma sončno.

VREMENSKA SLIKA:

Za oslabljeno hladno fronto, ki je prešla Slovenijo, se je zgradil nad srednjo Evropo greben visokega zračnega pritiska. Nad severnim Atlantikom je nastalo globoko območje nizkega zračnega pritiska. Nad srednjo Evropo in Balkan bo prišel dotekati znatno toplejši zrak.

SNEŽNE RAZMERE, VČERAJ, OB 7. URI

Zlatica na Kravci: —10 pretežno oblačno, pri zg. postaja snedne krpe. Nivice 80 cm, na —10° poloblačno, 380 cm.

prave obratujejo: Zlatica na Vogel: 0° delno oblačno, 180 cm. naprave obratujejo: Dom na Komni: —2° jasno, 160 cm, pot na Komno prehodna, tovarna žilnica obratuje; Sedmera jezera: —2° jasno, 170 cm. Zlatica — pri zgornji postaji: 0° jasno, 180 cm. Triglav - Kredarica: —10° poloblačno, 380 cm.

ČRNI CESTNI KOLEDAR

KRVAVE ZEBRE

V minulem tednu so na slovenskih cestah izgubili življenje 4 osebe, 68 jih je bilo hudo ranjenih, 108 pa laže ranjenih. Tako bi za minuli teden lahko rekli, da ni bil črn, ampak je siv. Med povzročitelji prometnih nesreč so še vedno na prvem mestu avtomobilisti, ki so povzročili 83 nesreč, sledijo motoristi (sezona se je že začela), ki so povzročili 25 nesreč na tretjem mestu med povzročitelji pa so pešci.

Med vzroki prometnih nesreč je kot navadno na prvem mestu neprimerna hitrost. Na drugem mestu pa je tokrat zopet vinjenost. Tudi tu se kaže posledice praznika.

Ne glede na letne čase in vreme je v Sloveniji vsak teden povzročen na prehodih za pešce 10 do 15 ljudi. Ker so na drugi strani pri takih nesrečah udeleženi vozniki motornih vozil so posledice za pešce toliko bolj tragične. Vprašanje je, ali so res vedno krivi za te nesreče neposredno udeleženi, to je pešci in vozniki? Ali milijniki niso zmorni zagotovitvi varnega prehoda pešcev čez ceste? Vzemimo za primer Celovško cesto! Samo na odseku te ceste od Ruske ulice do podjetja Avtomontaža je kar 8 semaforiziranih prehodov in 6 nesemaforiziranih, da o pod-

MINULI 4 TEDEN LETOS 114 ŽE MRTVIH

TELEGRAMI

ČESTITKI — BEOGRAD. Predsednik Josip Broz Tito je poslal japonskemu cesarju Hirohito ob njegovem rojstnem dnevu brzojavno čestitko. Brzojavno je čestital ob rojstnem dnevu tudi nizozemski kralj